

MAAKUNTALAKI

Yksityiskohtaiset perustelut

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. Lain tarkoitus ja soveltamisala. Pykälässä säädettäisiin maakuntalain tarkoituksesta ja soveltamisalasta.

Maakuntalain tarkoituksena olisi pykälän *1 momentin* mukaan luoda edellytykset toteuttaa perustuslain 121§:n 4 momentissa tarkoitettu itsehallinto kuntia suuremmalla hallintoalueella. Säännöksessä tarkoitettu itsehallintoyksikkö olisi maakunta. Nykyiset maakuntajakolaissa (1159/1997) tarkoitettut maakunnat, joissa on hoidettu alueiden kehittämistä ja alueiden käytön suunnittelua koskevia tehtäviä, lakkaisivat. Lain tarkoituksena olisi myös luoda edellytykset maakunnan asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteuttamiselle maakunnan toiminnassa. Tällä tarkoitettaisiin erityisesti perustuslain 2 §:ssä tarkoitettua kansanvaltaisuuden toteuttamista. Tarkemmat säännökset asiasta sisältyisivät tältä osin lain demokratiaa ja vaikuttamista koskevaan II osaan. Lisäksi lain tarkoituksena olisi edistää maakunnan kehittämistä ja sen toiminnan suunnitelmallisuutta ja taloudellista kestävyyttä sekä luoda maakunnalle edellytykset tukea asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa tasapainoista kehitystä. Näitä tavoitteita pyrittäisiin konkreettisesti edistämään paitsi ehdotetun lain säännöksillä niin myös maakunnan tehtäviä ja niitä koskevaa toimivaltaa täsmentävillä erityislakien säännöksillä. Maakunnan tehtäväaloista säädettäisiin lain 2 luvussa.

Tavoitteiden toteutumisen kannalta kestävä kehitys periaate maakunnan kaikessa toiminnassa on keskeisessä asemassa. Maakunnan olisi toiminnassaan arvioitava päätösten, toimenpiteiden ja ratkaisujen vaikutuksia taloudellisen jatkuvuuden, tulevien sukupolvien ja ympäristön näkökulmasta. Maakunnan olisi vältettävä sellaisia päätöksiä, jotka sisältävät suuria taloudellisia riskejä tai kuormittavat kohtuuttomasti ympäristöä tai tulevia sukupolvia.

Pykälän *2 momentin* mukaan lakia sovellettaisiin maakunnan hallinnon ja talouden järjestämiseen sekä 4 §:n 2 momentissa tarkoitettuun maakunnan toimintaan, jollei lailla toisin säädettäisi. Maakuntalaki olisi siten luonteeltaan yleislaki, jossa säädettäisiin maakunnan hallinnon ja talouden järjestämisestä. Lähtökohtaisesti maakuntalaki sisältäisi kattavasti kaikki olennaiset maakunnan hallintoa ja taloutta koskevat säännökset. Tämän johdosta maakuntalain kanssa päällekkäistä tai siitä poikkeavaa sääntelyä erityislainsäädännössä tulisi välttää.

Maakuntalakia sovellettaisiin lähtökohtaisesti maakunnan toimintaan laajasti eli myös lain 4 §:n 2 momentissa tarkoitettuun maakunnan toimintaan. Edellä mainitun säännöksen mukaan maakunnan toiminnan käsite sisältäisi maakunnan oman, maakuntakonserniin kuuluvien tytäryhteisöiden ja maakunnan palvelulaitoksen sekä sen tytäryhteisöjen toiminnan lisäksi muun omistukseen, sopimukseen ja rahoittamiseen perustuvan toiminnan. Maakunnan toimintaa tulee ohjata kokonaisuutena riippumatta siitä, missä muodossa maakunnan järjestämisvastuulla olevia palveluja tuotetaan. Muun muassa maakunnan toiminnan ja talouden ohjausta sekä asukkaiden vaikuttamismahdollisuuksien turvaamista koskevia maakuntalain säännöksiä sovellettaisiin maakuntaan tässä laajemmassa merkityksessä.

Ahvenanmaan maakunnan kansainvälisoikeudellisesti tunnustettu itsehallinnollinen asema on määritelty perustuslain 120 §:ssä ja sen perusteella annettussa Ahvenanmaan itsehallintolaissa

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

(1144/1991). Itsehallintolaissa määritellään myös maakunnan alue. Ahvenanmaan itsehallintolain tyhjentävästä lainsäädäntövallan jaosta seuraa, että valtakunnan laissa ei tulisi säätää lain sovelletavuudesta Ahvenanmaalla.

2 §. Maakunnan asema. Pykälässä määriteltäisiin maakunnan julkisoikeudellinen asema. Maakunta olisi säännöksen mukaan julkisoikeudellinen yhteisö, jolla olisi alueellaan perustuslain 121 §:n 4 momentissa tarkoitettu itsehallinto siten kuin siitä maakuntalaissa säädettäisiin. Maakunta kuuluisi ”julkisen vallan” käsitteen alle ja se olisi siis vastaavankaltainen julkisoikeudellinen yhteisö kuin valtio, kunnat, kuntayhtymät ja Ahvenanmaan maakunta. Maakunta olisi siten itsenäinen julkisoikeudellinen oikeushenkilö, joka voisi omissa nimissään hankkia oikeuksia ja tehdä sitoumuksia sekä olla asianosaisena tuomioistuimessa ja muussa viranomaisessa. Maakunta olisi myös julkisen hallinnon viranomainen, joka hoitaisi sille erikseen säädettyjä julkisia hallintotehtäviä ja käyttäisi näitä tehtäviä koskevaa toimivaltaa alueellaan. Merkittävin ero maakunnan ja kunnan oikeudellisessa asemassa olisi, ettei maakunnalla olisi verotusoikeutta eikä kuntien yleistä toimialaa vastaava rajoittamatonta oikeutta ottaa itselleen tehtäviä.

3 §. Maakunnan jäsen. Pykälässä määriteltäisiin ne henkilöt ja muut tahot, jotka olisivat maakunnan jäseniä. Jäsenyyden määrittelyllä on oikeudellista merkitystä, koska sen perusteella määräytyisivät muun muassa demokraattisten vaikuttamis- ja osallistumisoikeuksien sekä maakuntavalituksen käyttö maakunnassa. Säännös vastaisi aineelliselta sisällöltään kuntalain (410/2015) 3 §:n sääntelyä.

Pykälän 1 kohdan mukaan maakunnan jäsen olisi henkilö, jolla olisi kotikuntalaissa (201/1994) tarkoitettu kotikunta maakunnassa. Tällaista henkilöä kutsuttaisiin maakunnan asukkaaksi. Kotikuntalain mukaan henkilöllä voi olla ainoastaan yksi kotikunta, jota koskeva tieto talletetaan kotikuntalain mukaan väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetussa laissa (661/2009) tarkoitettuun väestötietojärjestelmään. Pykälän 2 kohdan mukaan maakunnan jäsen olisi yhteisö ja säätiö, jonka kotipaikka on maakunnassa. Kaupparekisterilain (129/1979) mukaan kaupparekisteriin merkitään elinkeinonharjoittajat ja näitä koskevana tietona muun muassa kotipaikka tai kunta, josta yhtiön toimintaa johdetaan. Maakunnan jäsen olisi pykälän 3 kohdan mukaan lisäksi se, joka omistaa tai hallitsee maakunnassa sijaitsevaa kiinteää omaisuutta. Kiinteistörekisterilain (392/1985) mukaan kiinteistöistä pidetään kiinteistörekisteriä kunnittain. Lisäksi kiinteistön omistaja ja haltija on selvitettävissä maakaassa (540/95) tarkoitettusta lainhuuto- ja kiinnitysrekisteristä. Viimeksi mainitun jäsenyyisperusteen osalta tämä tarkoittaisi käytännössä sitä, että esimerkiksi kaikki maakunnan alueen kunnat olisivat tämän säännöksen perusteella maakunnan jäseniä. Koska maakuntien alueet määritellään tähän hallituksen esitykseen sisältyvän voimaantulon 5 §:ssä kuntapohjaisesti, olisi tässä pykälässä tarkoitettut maakunnan jäsenyyden edellytykset aina täsmällisesti selvitettävissä julkisen hallinnon tietojärjestelmiin talletettujen tietojen avulla.

4 §. Maakuntakonserni ja maakunnan toiminta. Pykälässä määriteltäisiin käsitteet maakuntakonserni, maakunnan tytäryhteisö ja maakunnan palvelulaitos sekä edellä mainittuja laajempi käsite maakunnan toiminta.

Pykälän 1 momentin mukaan yhteisö, jossa maakunnalla on kirjanpitolain 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettu määräysvalta, on maakunnan tytäryhteisö. Maakunta tytäryhteisöineen muodostaa maakuntakonsernin. Mitä maakuntalaissa säädetään maakunnan tytäryhteisöstä, sovelletaan myös maakunnan määräysvaltaan kuuluvaan säätiöön.

Sääntely vastaa lähtökohtaisesti sitä, mitä kuntalaissa säädetään kuntakonsernista ja kunnan tytäryhteisöistä. Siten myös maakuntakonserni määriteltäisiin kirjanpitolain konsernimäärittelyn mukai-

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

sesti. Määritelmä vastaa myös osakeyhtiö- ja kirjanpitolainsäädännössä sekä valtion omistajaohjauksessa vakiintunutta konsernin käsitettä. Juridinen maakuntakonserni sisältää maakunnan oman organisaation ja yhteisöt, joissa maakunnalla on määräysvalta. Kirjanpitovelvollisella katsotaan olevan määräysvalta toisessa kirjanpitovelvollisessa, kun sillä on

- 1) enemmän kuin puolet kohdeyrityksen kaikkien osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä ja tämä äänen enemmistö perustuu omistukseen, jäsenyyteen, yhtiöjärjestykseen, yhtiösopimukseen tai niihin verrattaviin sääntöihin taikka muuhun sopimukseen; tai
- 2) oikeus nimittää tai erottaa enemmistö jäsenistä kohdeyrityksen hallituksessa tai siihen verrattavassa toimielimessä taikka toimielimessä, jolla on tämä oikeus, ja oikeus perustuu samoihin seikkoihin kuin 1 kohdassa tarkoitettu äänenenemmistö.

Maakuntakonserniin kuuluvat myös yhteisöt, joissa maakunnan tytäryhteisöt käyttävät määräysvaltaa. Maakunnat eivät voi harjoittaa yhteistoimintaa kuntayhtymiä vastaavassa muodossa, jossa muodostettaisiin maakunnista erillinen julkisoikeudellinen oikeushenkilö. Kuntalain mukaan kunnan tytäryhteisöjä voivat olla yksityisoikeudellisten yhteisöjen lisäksi myös kuntayhtymät.

Lisäksi maakuntakonserniin kuuluisi 9 luvussa tarkoitettu maakunnan palvelutuotannosta vastaava maakunnan palvelulaitos. Palvelulaitos olisi asemaltaan maakunnasta erillinen julkisoikeudellinen oikeushenkilö ja viranomainen, mutta taloudellisesti ja toiminnallisesti se olisi osa maakunnan konsernia.

Maakunnan palvelulaitoksella voisi olla myös tytäryhteisöjä, jotka muodostavat yhdessä laitoksen kanssa laitokskonsernin. Laitokskonserni olisi maakuntakonsernin alakonserni. Maakunnan ohella myös maakunnan palvelulaitokseen sovellettaisiin 15 luvun säännöksiä, joiden mukaan kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuva toiminta olisi eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta yhtiötettävä. Palvelulaitos voisi organisoida esimerkiksi palvelutuotantoon liittyviä tukipalveluja tai lain sallimissa rajoissa muutakin palvelutoimintaa omistamiinsa in house -yhtiöihin tai kilpailluilla markkinoilla toimiviin yhtiöihin. Maakunnan palvelulaitoskonsernia tulisi myös johtaa yhtenäisenä kokonaisuutena. Tällä mahdollistetaan maakunnan oman tuotannon johtaminen toiminnallisesti kokonaisuutena vaikka laajan valinnanvapauden piiriin kuuluva toiminta yhtiötetään omaan tulosityksikköönsä. Tarkoitus on mahdollistaa edelleen palveluintegraation edellyttämä yhteisen johdon alaisuus vaikka nyt samaan organisaatioon koottuja kokonaisuuksia yhtiöittämisen sekä järjestäjän ja tuottajan eriyttämisen myötä jaetaan eri oikeushenkilöille. Nämä kuitenkin muodostaisivat konsernin. Konsernin toiminnassa on kuitenkin huolehdittava Euroopan unionin kilpailuoikeuden, erityisesti valtioneuvoston koskevien määräysten, noudattamisesta ja siitä, että markkinoilla tapahtuvassa toiminnassa noudatetaan kilpailuneutraalisuutta, Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa tämä tarkoittaa huolehtimista siitä, että julkisia, yksityisiä ja kolmannen sektorin tuottajia koskevat mahdollisimman yhtenäiset periaatteet. Palvelulaitoskonsernin toiminta ei saa myöskään estää taloudellista läpinäkyvyyttä jota EU:n valtioneuvoston koskeva lainsäädäntö edellyttää.

Pykälän 2 momentissa määriteltäisiin maakuntakonsernia laajempi käsite maakunnan toiminta. Momentin mukaan maakunnan toiminta käsittää maakunnan ja maakuntakonsernin sekä maakunnan palvelulaitoksen ja sen tytäryhteisöjen toiminnan lisäksi maakunnan muun omistukseen, sopimukseen ja rahoittamiseen perustuvan toiminnan. Momentin tarkoituksena on korostaa maakunnan tarvetta ohjata maakunnan toimintaa kokonaisuutena.

Maakunnan toiminta -käsitteeseen sisältyvät juridisen maakuntakonsernin lisäksi ensinnäkin ne yhteisöt, joissa maakunta on mukana vähemmistöosuudella, sekä erilaiset erityislainsäädännössä ja lain 8 luvussa tarkoitettut maakuntien yhteistoiminnan muodot (yhteinen toimielin, yhteinen virka

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

tai sopimus viranomaistehtävän hoitamisesta). Näissä maakunnalla ei ole yksinään määräävää asemaa ja maakunnan keinot ohjata toimintaa perustuvat muun muassa yhteistyö- tai yhteistoimintasopimukseen tai yhtiöjärjestykseen sekä maakunnan edustukseen päätöksentekokoelimesta.

Maakunnan toiminta -käsitteeseen sisältyvät maakuntien vapaaehtoisen yhteistoiminnan lisäksi erityislainsäädännön perusteella maakuntien yhteistoimintavelvoitteiden piiriin kuuluvat palvelut kuten sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain nojalla koottavat sosiaali- ja terveyspalvelut, vaikka niistä vastaisi maakunnan puolesta toinen maakunta.

Maakunnan toiminta sisältää edellä mainittujen lisäksi muun sopimukseen ja rahoittamiseen perustuvan toiminnan, jolla tarkoitetaan muun muassa maakunnan ja maakunnan palvelulaitoksen hankkimia ostopalveluja, maakunnan käytössä olevia muita sopimusmalleja, erilaisia rahoitus- ja tukimalleja sekä verkostoja ja kumppanuuksia, joiden avulla maakunta toteuttaa tehtäviään. Juridisen maakuntakonsernin ulkopuolella maakunnan toiminnan ohjaus perustuu palvelujen hankkimisesta vastaavien maakunnan toimielinten ja maakunnan palvelulaitoksen ohjaamiseen muun muassa hankintasopimusten tekemisessä. Niiden tulee huolehtia, että maakunnan tavoitteet toteutetaan sopimusehdoissa. Lisäksi esimerkiksi rahoitukseen voidaan liittää käyttötarkoitusta koskevia ehtoja.

5 § Maakuntajako. Pykälä sisältäisi informatiivisen säännöksen maakuntajaosta. Pykälän mukaan maakuntajaosta maakuntia perustettaessa säädettäisiin tähän hallituksen esitykseen sisältyvässä voimaannpanolaissa ja maakuntajaon muuttamisesta niin ikään tähän hallituksen esitykseen sisältyvässä maakuntajakolaissa (/). Lisäksi ehdotetaan kumottavaksi voimassa oleva maakuntajakolaki.

Tässä laissa tarkoitettuja maakuntia olisi 18. Niiden nimet ja alueet kuntakohtaisesti määriteltäisiin edellä mainitussa voimaannpanolaissa. Näiden kahdeksantoista maakunnan lisäksi olisi myös Ahvenanmaan maakunta, jonka itsehallinnollisesta asemasta on säädetty erikseen.

2 luku. Maakunnan tehtävät

Pykälän yksityiskohtaisten perustelujen valmistelu on kesken

6 §. Maakunnan tehtäväalat. Pykälä sisältäisi maakunnan tehtäväaloja ja tehtäviä koskevan perussäännöksen. Maakunta olisi monitoimialainen viranomainen, joka hoitaisi sille pääasiassa lailla säädettyjä alueellisia tehtäviä. Ehdotettu pykälä olisi kaksitasoinen. Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin tehtäväalakohtaisesti ne maakunnan toimivaltaan kuuluvat tehtäväkokonaisuudet, joita koskevista tehtävistä säädettäisiin tarkemmin ehdotetussa laissa tai erityislainsäädännössä. Tässä tapauksessa olisi kysymys maakunnan niin sanotusta erityisestä toimialasta. Pykälän 2 momentissa määriteltäisiin puolestaan ne tehtävät, jotka maakunta voisi ottaa hoitaakseen ja joista ei välttämättä säädettäisiin yksityiskohtaisesti erityislainsäädännössä. Tässä tapauksessa olisi kysymys maakunnan niin sanotusta yleisestä toimialasta, joka olisi kuitenkin rajoitettu vain säännöksestä ilmeneviin tehtäväaloihin eikä se olisi yhtä laaja kuin se yleinen toimiala, joka kunnilla on kuntalain 7 §:n mukaan.

Pääministeri Sipilän hallitusohjelmassa todetaan, että valtion aluehallinnon ja maakuntahallinnon yhteensovitukselta tehdään erikseen päätös, jolla yksinkertaistetaan julkisen aluehallinnon järjestämistä (valtio, alueet ja kunnat). Ensisijaisena ratkaisuna on toimintojen keskittäminen tehtäviltään ja toimivallaltaan selkeille itsehallintoalueille. Tämän mukaisesti hallitus linjasi 5.4.2016 maakunnille siirrettäviä tehtäviä.

Hallituksen edellä mainitun linjauksen mukaan maakuntien tehtävien perustana on vuoden 2019 alusta alkaen selkeä työnjako kunnan, maakunnan ja valtion välillä. Työnjaossa:

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

- kunnat ovat paikallisen osallistumisen, demokratian, sivistyksen ja elinvoiman yhteisöjä, jotka hoitavat asukkaiden päättämiä itsehallintotehtäviä (yleinen toimiala) ja laissa säädettyjä paikallisia tehtäviä. Kunnat vastaavat jatkossakin nykyisen lainsäädännön periaatteiden mukaisesti työllisyyden hoidosta ja edistämisestä. Kunnalla on edelleen vastuu seuraavista: osaamisen ja sivistyksen edistäminen, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, liikunta-, kulttuuri- ja muut vapaa-ajan palvelut, nuorisotoimi, paikallinen elinkeinopolitiikka, maan-käyttö, rakentaminen ja kaupunkisuunnittelu.
- maakunnat vastaavat sosiaali- ja terveydenhuollosta, pelastustoimesta, ympäristöterveyden-huollosta, alueellisista kehittämistehtävistä ja elinkeinon edistämisen tehtävistä, alueiden käytön ohjauksesta ja suunnittelusta sekä maakunnallisen identiteetin ja kulttuurin edistämisestä sekä maakunnalle lain perusteella annettavista muista alueellisista palveluista.
- valtio vastaa oikeusvaltion ylläpitämisestä ja kehittämisestä, perusoikeuksien turvaamisesta ja arvioinnista sekä turvallisuustehtävistä samoin kuin kansainvälisistä ja valtakunnallisista tehtävistä ja yhdenvertaisuuden ja yleisen edun valvonnasta. Valtion hallintotehtävissä on periaatteena valtakunnallinen toimivalta silloinkin, kun tehtävät edellyttävät alueellista tai paikallista läsnäoloa. Toisena periaatteena valtion hallintotehtävissä on valtakunnallisesti yhtenäisen toimintatavan ja ratkaisukäytännön soveltaminen.

Hallituksen 7.11.2015 tekemän linjauksen mukaisesti ja tämän jälkeen tehdyn valmistelun pohjalta kuntien, maakunnan liittojen, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten (ELY-keskusten) ja aluehallintovirastojen (AVI) seuraavat tehtävät osoitetaan maakunnille:

1) Kaikki maakuntien liittojen lakisääteiset tehtävät siirretään maakunnille. Tämä tarkoittaa, että alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista annetussa laissa (7/2014) tarkoitettut aluekehittämismääräyksien tehtävät ja aluekehittämiseen liittyvät kaikki tehtävät sekä muissa laeissa maakuntien liitoille säädettyt kaikki tehtävät siirretään maakunnille. Tehtäväsiirtojen jälkeen jäsenkunnat voivat lakkauttaa nykyiset kuntayhtymämuotoiset maakuntien liitot.

Pääosa ELY -keskusten tehtävistä siirretään maakunnille. Tehtävät, joissa on kyse oikeusharkintaisista tehtävistä ilman alueellista näkökulmaa, valtion tai yleisen edun valvonnasta taikka vaikutuksiltaan valtakunnallisista tehtävistä, organisoidaan valtionhallintoon. ELY -keskukset ja TE -toimistot lakkautetaan ja niiden vastuulla olevien palveluiden järjestämismääräysvastuu on maakunnilla.

TE-palveluiden järjestämisessä hyödynnetään järjestäjä - tuottaja -mallia. Maakunnat pääsääntöisesti sopivat TE-palveluiden tuottamisesta laissa säädettyt kriteerit täyttävien kuntien, yksityisten tai kolmannen sektorin tuottajien kanssa. Näin halutaan hyödyntää kuntien osaamista ja potentiaalia alueidensa kasvun ja työllisyyden edistäjinä. Mallin toteutuksen ja rahoituksen yksityiskohdat täsmennetään jatkovalmistelussa. Uudistuksen yhteydessä tarkistettavassa erityislainsäädännössä ja uudistuksen toimeenpanossa korostetaan kuntien roolia paikallisissa elinvoimatehtävissään.

Ympäristöhallinnon luvat, ympäristövalvonta ja luonnonsuojelu kootaan ELY-keskuksista ja aluehallintovirastoista uudistettavaan valtion valtakunnalliseen aluehallintovirastoon valtion tehtäväksi mutta vesien ja merensuojelun tehtävät siirretään maakunnille. Maakunnat hoitavat tällöin niille erikseen säädettyjä tehtäviä seuraavilla toimialoilla: alueiden käyttö, rakentamisen ohjaus, kulttuuriympäristön hoito, vesivarojen käyttö ja hoito sekä vesien- ja merenhoito. Maakuntien tehtävänä on

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

lisäksi tuottaa ja jakaa ympäristöä koskevaa tietoa sekä parantaa ympäristötietoutta sekä huolehtia ympäristö-, vesihuolto- ja vesistöiden toteuttamisesta.

ELY-keskusten ja TE-toimistojen yhteinen henkilöstö-, taloushallinnon ja tietohallinnon sekä kehittämistehtäviä, varsinkin valtakunnallisia palvelukonsepteja hoitava kehittämis- ja hallintokeskus KEHA siirretään organisaationa maakuntien yhteiseksi palveluyksiköksi, jolla voi olla julkisia hallintotehtäviä. KEHA integroidaan jatkossa osaksi maakuntien yhteisiä palveluyksiköitä.

2) EU:n rakennerahasto- ja muiden EU -tukien maakuntien liitoissa ja ELY-keskuksissa hoidettavat tehtävät.

3) Pelastustoimi; pelastustoimen ja ensihoidon järjestäminen osoitetaan viiden yliopistollista sairaalaa ylläpitävän maakunnan tehtäväksi maakuntien yhteistyöalueittain. Kaikki maakunnat hoitavat näihin liittyviä tehtäviä ja maakunnat sopivat yhteistyöalueittain järjestämisvastuussa olevan maakunnan kanssa järjestämisen rahoittamisesta.

4) Ympäristöterveydenhuollon järjestäminen ja elintarvikevalvonnan, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin ja sen valvonnan tehtävät kunnista, aluehallintovirastoista ja ELY-keskuksista. Riittävän osaamisen ja resurssit omaava kunta voi kuitenkin laissa säädettyjen kriteerien täytyessä sopia maakunnan kanssa järjestämisvastuun siirtämisestä tältä osin kunnalle.

5) Maatalous- ja turkistarhayrittäjien lomituspalvelut kunnista.

6) Maataloushallinnon ja viljelijätukien hallintotehtävät kuitenkin siten, että kunnissa oleva palveluverkko (maaseutuasiamiehet) säilyy käytettävissä.

Hallituksen 5.4.2016 linjausten mukaan maakunnan tehtävät olisivat tehtäväsiirtojen jälkeen seuraavat (maakunnan tehtävälä):

1) Sosiaali- ja terveydenhuolto.

2) Sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ennaltaehkäisevät palvelut ja asiantuntijapalveluiden tuki kunnille, ennaltaehkäisevä päihdetyö, terveydensuojelu sekä alueellinen alkoholihallinto ja tupakkavalvonta.

3) Pelastustoimi: pelastustoimen ja ensihoidon järjestäminen kuuluu viidelle yliopistosairaalaa ylläpitävälle maakunnalle sote-järjestämislaissa säädettyinä maakuntien yhteistyöalueittain. Maakunnat hoitavat pelastustoimeen kuuluvia tehtäviä ja rahoittavat järjestämistä.

4) Ympäristöterveydenhuolto ja elintarvikevalvonta, eläinten terveys ja hyvinvointi ja sen valvonta. Tehtävän hoitamiseen riittävät voimavarat omaava kunta voi kuitenkin sopia maakunnan kanssa järjestämisvastuun siirtämisestä tältä osin kunnalle (yleensä kaupunki). Siirtomahdollisuus edellyttäisi erityislain säännöstä sekä kriteerien määrittelyä laissa.

5) Aluekehittäminen ja sen rahoitus. Maakunta on jatkossa maakuntaliiton sijasta laissa tarkoitettu yleinen aluekehitysviranomainen ja hoitaa siten alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista annetussa laissa aluekehitysviranomaiselle ja maakunnan liitolle säädetyt sekä ELY-keskuksille säädetyt aluekehittämisen tehtävät.

6) Alueellisten yhteispalveluiden järjestäminen ja kehittäminen (sisältää yhteispalvelusta annettujen säännösten mukaisen yhteispalvelun lisäksi huolehtimisen yhden palvelukanavan digitaaliseen asiointiin toteuttamisesta sekä yhteisten palveluiden järjestämisen ja tuottamisen kuntien kanssa silloin, kun maakunnalla ja kunnalla lain mukaan voi olla yhteisiä palveluita. Tehtävä sisältää myös tilojen ja muiden puitteiden ja tukipalvelun antaminen sopimusperusteisesti valtion viranomaisten alueellisille toimipisteille sikäli kun tätä ei voida toteuttaa aluehallintoviraston puitteissa).

7) Alueiden käytön ja rakentamisen ohjaus sekä kulttuuriympäristön hoito.

8) Alueellinen maakunnan liikennejärjestelmäsuunnittelu.

9) Joukkoliikenteen alueellinen suunnittelu ja järjestäminen sekä valtionavustustehtävät samoin kuin yksityisteiden valtionavustustehtävät. Tässä yhteydessä ei muuteta kunnille ja niiden yhteistyöelimille joukkoliikennelain mukaan kuuluvien tehtävien järjestämistä.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

- 10) Maakunnallisen identiteetin, elinvoiman ja kulttuurin sekä hyvinvoinnin ja liikunnan edistäminen.
- 11) Elinkeinoelämän ja elinkeinoiden sekä innovaatioympäristön kehittäminen ja rahoittaminen sekä siihen liittyvät yritys- ja neuvontapalvelut.
- 12) Maaseudun kehittäminen sekä maa- ja elintarviketalouden, maaseutuelinkeinojen ja maatilatalouden sekä kala- ja riistatalouden edistäminen ja rahoittaminen, viljelijätukitehtävät sekä näihin liittyvät palvelut.
- 13) Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalveluiden järjestäminen ja lomituksen paikallisviranomais tehtävät.
- 14) Kasvintuotannon ja -terveyden valvonta.
- 15) Työ- ja elinkeinopalveluiden järjestäminen ja kotoutumisen edistäminen: TE-palveluissa palvelutuotantoa voidaan lailla tai laissa säädettyjen kriteerien täytyessä sopimuksella osoittaa riittävät voimavarat omaavalle kunnalle (kaupunki) sekä yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoille.
- 16) Erikseen säädettävät vesihuollon edistämisen ja suunnittelun, vesivarojen käytön ja hoidon sekä tulvariskien hallinnan tehtävät ja alueelliset luonnonvaratehtävät sekä huolehtiminen ympäristö-, vesihuolto- ja vesistötoiden toteuttamisesta samoin kuin vesien- ja merenhoidon tehtävistä.
- 17) Ympäristöä koskevan tiedon tuottaminen ja jakaminen sekä ympäristötietouden parantaminen.
- 18) Yhteiskunnan turvallisuusstrategiaan kuuluva alueellinen varautuminen ja sen tukeminen ja yhteensovitus maakunnan tehtäviin kuuluvissa asioissa.
- 19) Rakennusvalvonta niissä maakunnissa, joissa maakunnan kaikki kunnat ovat yhteisellä sopimuksella päättäneet siirtää rakennusvalvonnan järjestämisen maakunnalle ja osoittaneet sille rahoituksen.
- 20) Maakunnan kaikkien kuntien kanssa yhteisellä sopimuksella maakunnan hoidettavaksi kuntien osoittamat, maakunnan tehtävälleen liittyvät tehtävät, joiden hoitamiseen kunnat ovat samalla osoittaneet rahoituksen.
- 21) Muut maakuntien liittojen lain perusteella nykyisin hoitamat tehtävät. Maakunnat voivat edelleen kehittää näiden tehtävien hoitoa ja yhteistyötä niissä.
- 22) Maakunnan tehtäviin liittyvien kansainvälisten asioiden ja yhteyksien hoitaminen.

Lisäksi hallitus linjasi 5.4.2016 maakunnan tehtävälleen seuraavasti. Maakunnat hoitavat niille laissa säädettyjä tehtäviä eikä niillä ole kuntien tapaan yleistä oikeutta ottaa hoidettavakseen tehtäviä. Maakuntalaissa säädetään maakunnan tehtävälleen. Maakunnat hoitavat laissa säädettyyn tehtävälleen kuuluvia tehtäviä. Maakuntalaissa säädetään, että maakunta voi ottaa hoitaakseen sellaisia kunnan tehtäviä, jotka maakunnan kaikki kunnat sopimuksella antavat maakunnan hoidettavaksi ja jotka lisäksi liittyvät maakunnan tehtävälleen. Tällöin kunnat osoittavat myös rahoituksen tehtävän hoitoon maakunnassa. Rakennusvalvonta voidaan siirtää maakunnalle maakunnan kaikkien kuntien yhteisellä sopimuksella ja osoittaessa rahoituksen tehtävän hoitoon.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan maakunnan tehtävälleen kuuluisi sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä siten kuin siitä lailla säädetäisiin. Nykyisin kuntien järjestämisvastuulle kuuluva sosiaali- ja terveydenhuolto sisältyisi jatkossa maakunnan tehtäviin. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudesta järjestämistavasta säädetäisiin laissa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä, jota koskeva esitys sisältyy tähän hallituksen esitykseen.

Momentin 2 kohdan mukaan maakunnan tehtävälleen kuuluisivat sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ja ehkäisevän päihdetyön asiantuntijatuki kunnille ja ehkäisevät palvelut siten kuin niistä lailla säädetäisiin.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Hallituksen 5.4.2016 tehdyn linjauksen mukaan kunnilla säilyisi edelleen yleinen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävä, mikä tarkoittaa terveyden ja hyvinvoinnin huomioon ottamista kunnan kaikkien hallinnonalojen toiminnassa. Kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävistä säädettäisiin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettavassa laissa. Kunnat kuitenkin tarvitsevat tämän tehtävän hoitamiseksi esimerkiksi maakunnan sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijapalveluita. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislakiesitykseen sisältyy säännös maakunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävistä.

Ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä annetun lain (523/2015) mukaan ehkäisevällä päihdetyöllä tarkoitetaan toimintaa, jolla vähennetään päihteiden käyttöä ja päihteiden käytöstä aiheutuvia terveydellisiä, sosiaalisia ja yhteiskunnallisia haittoja. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan aluehallintovirastot ohjaavat toimialueensa ehkäisevää päihdetyötä, suunnittelevat ja kehittävät sitä yhteistyössä muiden viranomaisten ja yhteisöjen kanssa sekä tukevat toimialueensa kuntia ehkäisevän päihdetyön toteuttamisessa ja kehittämisessä. Kunnat huolehtivat ehkäisevän päihdetyön varsinaisesta organisoinnista ja tähän toimintaan sovelletaan, mitä on säädetty terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä. Valtakunnallisesta ohjauksesta vastaavat sosiaali- ja terveystieteiden ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Maakunnille siirtyisi aluehallintovirastoille nykyisin kuuluva ehkäisevän päihdetyön ohjaustehtävä, koska edellä todetulla tavalla hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen olisi edelleen kuntien tehtävä, ja ehkäisevä päihdetyö on osa tätä tehtävää. Kun alkoholi- ja tupakkalaissa tarkoitettua lupa- ja valvontatehtävät siirrettäisiin maakuntiin, maakunnista voisi muodostua monialaisia ja tehokkaita toimijoita päihdehaittojen ehkäisyssä.

Maakunnan tehtäväksi tarkoitettuja ehkäiseviä sosiaali- ja terveyspalveluita ovat esimerkiksi äitiys- ja lastenneuvolapalvelut sekä iäkkäille henkilöille suunnatut neuvontapalvelut ja ennaltaehkäisevät kotikäynnit. Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden yhteydessä sosiaalisia ja terveysongelmia pyritään estämään myös esimerkiksi rakenteisen sosiaalityön keinoin, ehkäisevällä toimeentulotuel- la ja asumisen tuella, ravitsemus- ja liikuntaneuvonnalla, tupakasta vieroitukseen liittyvillä yksilökohtaisilla toimenpiteillä ja puuttamalla asiakkaan tai potilaan alkoholin riskikäyttöön sekä sosiaalihuoltolaissa tarkoitettua ohjauksella ja neuvonnalla.

Momentin 3 kohdan mukaan maakunnan tehtävälleen kuuluisi alueellinen alkoholihallinto siten kuin siitä lailla säädettäisiin. Alkoholilain (1143/1994) mukaiset hallintotehtävät jakautuvat nykyisin valtakunnalliselle ja alueelliselle tasolle. Valtakunnan tasolla Valvira huolehtii alkoholijuomien valmistuksen ja tukkumyynnin lupahallinnosta ja valvonnasta, alkoholimainonnan valtakunnallisesta valvonnasta (esimerkiksi aikakauslehdet, internet ja TV) sekä aluehallinnon ohjauksesta. Alueella aluehallintovirastot vastaavat alkoholijuomien vähittäismyynnin ja anniskelun lupahallinnosta ja valvonnasta sekä alkoholimainonnan valvonnasta alueellaan.

Alkoholilain kokonaisuudistus on hallituksen valmisteltavana (kesän 2016 tilanne). Kokonaisuudistuksessa on tarkoitus purkaa alaa yksityiskohtaisesti ohjaavia normeja, mutta elinkeino- toiminnan luvanvaraisuus ja luvanhaltijoiden valvonnan tarve säilyisivät jatkossakin.

Alkoholilain ja sen valvonnan tärkein tavoite on alkoholin aiheuttamien haittojen ehkäiseminen. Suurin osa haitoista liittyy sekä kroonisesti että akuutisti sosiaali- ja terveysalaan, mutta humalajuominen liittyy myös yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Alueellisen alkoholivalvonnan siirto aluehallintovirastoista maakuntiin on perusteltu siinä suhteessa, että näin sama organisaatio, joka vastaa sosiaali- ja terveystalouden tuottamisesta ja ehkäisevän päihdetyön asiantuntijatuesta ja palveluista, vastaisi myös kahden suurimman yksittäisen hyvinvoinnin ja terveyden uhkatekijän – alkoholijuomien ja tupakkatuotteiden – elinkeinotoimintaa rajoittavasta lupahallinnosta ja valvonnasta.

Momentin 4 kohdan mukaan maakunnan tehtävälleen kuuluisi pelastustoimi siten kuin siitä lailla säädettäisiin.

Voimassa olevan pelastuslain (379/2011) mukaan pelastustoimeen kuuluu tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäisy sekä pelastustoiminta, jolla tarkoitetaan ihmisten, omaisuuden ja ympäristön suojaamiseksi ja pelastamiseksi, vahinkojen rajoittamiseksi ja seurausten lieventämiseksi onnettomuuksien sattuessa tai uhatessa kiireellisesti suoritettavia toimenpiteitä. Kunnat vastaavat pelastustoimen tehtävistä lakisääteisessä yhteistyössä (alueen pelastustoimi). Hallituksen linjauksen 5.4.2016 mukaan pelastustoimen järjestäminen osoitetaan viiden yliopistollista sairaalaa ylläpitävän maakunnan tehtäväksi maakuntien yhteistyöalueittain. Kaikki maakunnat hoitavat näihin liittyviä tehtäviä ja maakunnat sopivat yhteistyöalueittain järjestämisvastuussa olevan maakunnan kanssa järjestämisen rahoittamisesta.

Pelastustoimeen kuuluvista tehtävistä säädettäisiin uudistettavassa pelastuslaissa (/) nykyistä sääntelyä vastaavalla tavalla. Pelastustoimen järjestämisestä säädettäisiin laissa pelastustoimen järjestämisestä (/). Näitä lakeja koskevat hallituksen esitykset annetaan tästä esityksestä erillisellä hallituksen esityksellä.

Momentin 5 kohdan mukaan maakunnan tehtävälleen kuuluisivat terveydensuojelu, tupakkavalvonta, elintarvikevalvonta sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta ja eläinlääkäripalvelut siten kuin niistä lailla säädettäisiin. Nämä tehtävät muodostavat ympäristöterveydenhuollon, jonka tavoitteena on ihmisten ja eläinten suojeleminen elinympäristössä vaikuttavilta haitallisilta tekijöiltä.

Kunnallista ympäristöterveydenhuoltoa koskevan terveydenhuoltolain (1326/2010) 21 §:n viittaus-säännöksen perusteella ympäristöterveydenhuollon tehtäviä sisältäviä lakeja ovat terveydensuojelulaki (763/1994), elintarvikelaki (23/2006), tupakkalaki (693/1976), eläintautilaki (441/2013), eläimistä saatavista sivutuotteista annettu laki (517/2015), eläinten lääkitsemisestä annettu laki (387/2014), eläinsuojelulaki (247/1996), eläinten kuljetuksesta annettu laki (1429/2006) ja eläinlääkintähuoltolaki (765/2009). Hallituksen esitys tupakkalain kokonaisuudistuksesta on parhaillaan eduskunnan käsiteltävänä (HE 15/2016 ja HE 58/2016).

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan kuuluvat myös eläintunnistusjärjestelmästä annettussa laissa (238/2010), eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annettussa laissa (1192/1996) sekä tieteilisiin tai opetustarkoituksiin käytettävien eläinten suojelusta annettussa laissa (497/2013) säädettyt valtion hoitamat tehtävät. Maataloustukien täydentävien ehtojen sekä elintarvikkeiden kaupan pitämistä koskevien vaatimusten valvonnan osalta ympäristöterveydenhuoltoon liittyviä tehtäviä on myös maataloustukien toimeenpanosta annettussa laissa (192/2013) ja maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annettussa laissa (999/2012).

Maakunnille siirtyvät ympäristöterveydenhuollon tehtävät yksilöitäisiin tarkemmin mainituissa erityislaeissa, mutta lähtökohtana olisi, että maakunnat huolehtisivat niistä tehtävistä, jotka tällä hetkellä hoidetaan aluehallintovirastoissa, ELY-keskuksissa tai kunnissa. Eläintautien torjunnan joh-

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

tamiseen, eläinlääkäripalvelujen valvontaan, sivutuotevalvontaan sekä koe-eläintoimintaan liittyvät aluehallintoviraston tehtävät siirtyisivät kuitenkin Elintarviketurvallisuusvirastolle

Maakunnille siirtyviin tehtäviin liittyy suunnittelua, varautumista, lupahallintoa ja ilmoitusten vastaanottoa, otantaan perustuvaa ja muuta suunnitelmallista valvontaa, tapauskohtaista ilmoituksiin tai epäilyihin perustuvaa valvontaa, pakkokeinojen käyttöä sekä toimenpiteitä eläintautien torjumiseksi. Lisäksi kunnilta maakunnille siirtyisivät eläinlääkintähuoltolakiin perustuva peruseläinlääkäripalvelun ja kiireellisen eläinlääkäriavun järjestämistä vastaava sekä eläinsuojelulakiin perustuva velvollisuus huolehtia irrallaan tavattujen ja talteen otettujen pienikokoisten seura- ja harrastuseläinten tilapäisen hoidon järjestämisestä.

Kuntien vastuulla olevia ympäristöterveydenhuollon tehtäviä hoidetaan kuntien välisenä yhteistyönä muodostetuilla yhteistoiminta-alueilla, joiden lukumäärä on tällä hetkellä 62. Yhteistoiminta-alueiden muodostamiseen on ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta annetun lain (410/2009) mukaan velvollisuus niillä kunnilla, joilla ei ole käytettävissään vähintään 10 henkilötyövuotta vastaavia henkilöresursseja kyseisiin tehtäviin tarkoituksenmukaisen työnjaon ja erikoistumisen mahdollistamiseksi. Ympäristöterveydenhuollon tärkeitä yhteistyökumppaneita ovat rakennusvalvontaviranomaiset, maankäytön suunnittelu, ympäristönsuojeluviranomaiset, terveydenhuolto sekä maataloustukihallinto. Osana ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueiden tehtävää on ollut myös lääkelain 54 a-e §:issä myyntipaikan sijaintikunnalle säädetty nikotiinihoitovalmisteiden myyntilupien myöntäminen ja myynnin valvonta. Koska samat viranhaltijat, jotka tekevät elintarviketarkastusta ja tupakkavalvontaa, tekevät myös nikotiinivalmisteiden valvontaa, on nikotiinivalmisteiden myyntilupien myöntäminen ja myynnin valvonta tarkoituksenmukaista olla maakuntien tehtävänä.

Huolimatta siitä, että kunnissa ja yhteistoiminta-alueilla hoidetut ympäristöterveydenhuollon tehtävät siirtyisivät maakunnille, maakunta sekä riittävän osaamisen ja resurssit omaava kunta voisivat lailla erikseen säädettyjen kriteerien täytyessä sopia, että kunta hoitaa näitä tehtäviä myös jatkossa. Tällainen siirtomahdollisuus on otettu huomioon maakunnan järjestämistä vastaavasta 7 §:n 1 momentin säännöksessä. Sopiminen ei kuitenkaan voisi koskea laissa kunnaneläinlääkäri tehtäväksi säädettyä ja valtion nykyisin kokonaan rahoittamaa eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa.

Momentin 6 kohdan mukaan maakunnan tehtävälleen kuuluisivat maatalous ja maaseudun kehittäminen siten kuin niistä lailla säädetäisiin. Tähän tehtävälleen sisältyvät seuraavat tehtäväkokonaisuudet: viljelijätuet, hanke- ja yritystuet, maatalouden rakennetuet, maaseudun kehittämissuunnitelmien hallinnointi, kolttalain mukaiset tehtävät, poro- ja luontaiselinkeinot sekä maatalouden luopumistuki. ELY-keskuksille, aluehallintovirastoille ja kunnille säädetty näihin tehtäväkokonaisuuksiin kuuluvat tehtävät ehdotetaan siirrettäviksi maakunnille.

Viljelijätukiin liittyvistä viranomaisten tehtävistä säädetään keskitetysti maatalouden tukien toimeenpanosta annetussa laissa (192/2013), jäljempänä toimeenpanolaki. Toimeenpanolakia sovelletaan Euroopan unionin suorista tuista maataloudelle annetun lain (193/2013), eräistä ohjelmaperusteisista viljelijäkorvauksista annetun lain (1360/2014) ja maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain (1559/2001) nojalla myönnettävien tukien ja korvausten toimeenpanoon. Toimeenpanolaisissa säädetään keskitetysti muun muassa eri viranomaisten, kuten Maaseutuvirasto, kunta, ELY-keskus ja aluehallintovirasto, tehtävistä ja toimivallasta, tuen hakumenettelystä, tukihakemuksen käsittelystä viranomaisessa ja päätöksenteosta, valvonnasta ja valvontaseuraamuksista, tuen takaisinperinnästä ja takaisinperittävästä määrästä sekä viranomaisen oikeudesta tietojensaantiin.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Kaikki viljelijätukihallintoon kuuluvat, maakunnille siirrettäviksi esitetyt tehtävät ovat niin sanottuja maksajavirastotehtäviä, joiden hoitamisesta säädetään hyvin yksityiskohtaisesti jäsenvaltioissa suoraan sovellettavassa Euroopan unionin lainsäädännössä.

Maaseudun hanke- ja yritystuilla sekä maatalouden rakennetuilla toteutetaan Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa. Hanke- ja yritystuista säädetään maaseudun kehittämisen tukemisesta annetussa laissa (28/2014). Lailla pannaan osaltaan toimeen Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa 2014–2020. Tehtävät ovat pääosin niin sanottuja maksajavirastotehtäviä. Maatalouden rakennetuista säädetään maatalouden rakennetuista annetussa laissa (1476/2007). Laki sisältää säännökset maatalouden investointituesta ja nuoren viljelijän aloitustuesta. Euroopan unionin maaseuturahaston rahoittamien kansallisten maaseutuohjelmien valmistelusta ja hallinnoinnista säädetään maaseudun kehittämisohjelmien hallinnoinnista annetussa laissa (27/2014). Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman valtakunnallisten ja koordinoitihankkeiden hallinnointi selvitetään erikseen.

Poro- ja luontaiselinkeinoihin ja kolttiin liittyvistä tehtävistä säädetään erityisesti porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetuista annetussa laissa (986/2011), poronhoitolaissa (848/1990), porotaloutta kohdanneiden vahinkojen korvaamisesta annetussa laissa (987/2011) ja kolttalaissa (253/1995). Näissä laeissa säädetty ELY-keskuksen ja Lapin aluehallintoviraston tehtävät esitetään siirrettävän Lapin maakunnalle.

Maatalouden luopumistuesta säädetään maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetussa laissa (612/2006). Luopumistukea myönnetään maatalousyrittäjälle, joka pysyvästi luopuu maatalouden harjoittamisesta viimeistään 31. päivänä joulukuuta 2018, jonka jälkeen luopumistuen myöntämisen on tarkoitus päättyä Euroopan unionin valtiontukisääntöihin liittyvistä syistä.

Momentin 7 kohdan mukaan maakunnan tehtävälleen kuuluisivat maataloustuotteiden markkinajärjestelyt, maatalouden tuotantopanosten turvallisuus, laatu ja käyttö sekä kasvinterveyden valvonta siten kuin niistä lailla säädettäisiin. Näistä säädetään maatalouden markkinajärjestelystä annetussa laissa (999/2012), lannoitevalmistelaissa (539/2006), rehulaissa (83/2008), kasvinsuojeluaineista annetussa laissa (1563/2011), siemenkauppalaissa (728/2000), taimiaineistolaissa (1205/1994), luonnonmukaisen tuotannon valvonnasta annetussa laissa (294/2015), kasvinterveyslaissa (702/2003) sekä hukkakauran torjunnasta annetussa laissa (185/2002).

Mainituissa laeissa ELY-keskuksille, aluehallintovirastoille ja kunnille säädetty tässä kohdassa tarkoitetut tehtävät siirtyisivät maakunnille. Maatalouden markkinajärjestelyiden osalta kyse on maatalouden interventiovarastointiin ja kaupan pitämisen vaatimuksiin liittyvistä valvontatehtävistä. Maatalouden tuotantopanosten turvallisuuden, laadun ja käytön sekä kasvinterveyden valvonnan osalta kyse on pääosin Elintarviketurvallisuusvirastoa tai Turvallisuus- ja kemikaalivirastoa avustavista, lainsäädännön noudattamisen valvontaa koskevista tehtävistä sekä kasvintuhoojien leviämisen estämiseen tähtäävistä toimenpiteistä. Maakunnille siirtyisi lisäksi eräitä rekisterien pitoon, suunnitelmien laatimiseen sekä pakkokeinojen käyttöön liittyviä tehtäviä.

Momentin 8 kohdan mukaan maakunnan tehtävälleen kuuluisivat kalatalous ja vesitalous siten kuin niistä lailla säädettäisiin.

Kalataloustehtävät muodostuvat elinkeinokalatalouden tehtäväkokonaisuudesta sekä kalavarojen hoidon ja vapaa-ajan kalatalouden tehtäväkokonaisuudesta. Elinkeinokalatalouden tehtäviä koskeva lainsäädäntö käsittää EU-lainsäädännön, jota sovelletaan suoraan kalatalouden elinkeinoihin, lain

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Euroopan yhteisön yhteisen kalastuspolitiikan täytäntöönpanosta (1139/1994), lain Euroopan meri- ja kalatalousrahastoa koskevan eurooppalaisen asetuksen kansallisesta täytäntöönpanosta (1093/2014), lainkaupallisen kalastuksen vakuutustuesta (998/2012), lain Suomen talousvyöhykkeestä (1058/2004), lain yhteisen kalastuspolitiikan seuraamusjärjestelmästä ja valvonnasta (1188/2014), valtioneuvoston asetuksen lohenkalastuksen rajoituksista Pohjanlahdella ja Simonjossa (190/2008), lain merellä toimivien kalastus- ja vesiviljelysalusten rekisteröinnistä (690/2010), kalastuslain (379/2015) ja elintarvikelain (23/2006). Kalavarojen hoitoon ja vapaa-ajan kalatalouteen liittyvistä tehtävistä taas säädetään kalastuslaissa (378/2015), vesilaissa (587/2011), ympäristönsuojelulaissa (86/2000) sekä Norjan ja Ruotsin kanssa solmituissa kalastussopimuksissa ja laissa vesien ja merenhoidon järjestämisestä (1299/2004). Eduskuntakäsittelyssä on lisäksi hallituksen esitys (HE 103/2016) laiksi Euroopan unionin yhteisen kalastuspolitiikan kansallisesta täytäntöönpanosta, joka sisältää merkittäviä kalatalouden tehtäviä.

Maakunnille siirtyvät kalatalouden tehtävät yksilöitäisiin tarkemmin mainituissa erityislaeissa. Lähökohtana on, että maakunta huolehtisi niistä kalatalouden tehtävistä, jotka tällä hetkellä hoidetaan ELY-keskuksissa. Tehtävät pitävät sisällään kehittämis-, valvonta-, edistämisen- ja muita hallintotehtäviä. Kaikki alueellisen kalatalousviranomaisen tehtävät perustuvat lainsäädäntöön ja erityisesti elinkeinokalataloudessa suoraan sovellettaviin EU-säädöksiin. Tehtävien hoitamisessa tarvitaan kalatalouden erityisosaamista ja toimijoiden tasavertainen kohtelu on tärkeää erityisesti valvonta- ja pakkokeinotehtävissä. Tehtävien hoitamisessa syntyy synergiaetuja, kun niitä hoidetaan yhdessä muiden kalatalousviranomaistehtäviä omaavien tahojen muun muassa Metsähallituksen, rajavalvontaviranomaisten ja kalatalousalueiden kanssa. Myös vesilain mukainen yleisen kalatalousedun valvontatehtävä siirtyisi maakunnalle, koska tehtävä linkittyy vahvasti kalastuslain mukaiseen kalavarojen käytön ja hoidon suunnitteluun. **Perustelutekstin valmistelu kesken.**

Momentin 9 kohdan mukaan maakunnan tehtävälleen kuuluisivat aluekehitysviranomaisen tehtävät, alueen, sen elinkeinoelämän ja innovaatioympäristöjen kehittäminen ja rahoittaminen, näihin liittyvä koulutus ja osaamisen kehittäminen, kulttuurin edistäminen, yritys-, työ- ja elinkeinopalvelujen järjestäminen sekä kotoutumisen edistäminen siten kuin niistä lailla säädettäisiin.

Aluekehittämisviranomaisen tehtävillä tarkoitetaan alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista annetussa laissa (7/2014) tarkoitettuja tehtäviä, joita nykyisin hoitavat maakuntien liitot. Alueiden kehittäminen on laaja käsite, joka sisältää monimuotoista ja monella eri taholla tehtävää tavoitteiden asettamista sekä niiden saavuttamiseksi tarvittavien menetelmien valintaa. Aluekehittämiseen liittyy alueen kehittämistä koskevien erilaisten strategioiden, suunnitelmien ja ohjelmien laatiminen ja näiden toimeenpano. Näiden tehtävien hoitamisessa ja niihin liittyvän yhteistyön varmistamisessa päävastuu olisi maakunnalla aluekehittämisviranomaisena.

Aluekehittämisviranomaisen tehtäviin kuuluisivat lisäksi alueen kansallisen aluepolitiikan ja Euroopan unionin alueita koskevien linjausten ja toimien yhteensovittaminen. Alueiden kehittämiselle on tunnusomaista yhteistyö ministeriöiden, muiden valtakunnallisten toimijoiden, alueviranomaisten ja muiden aluekehittämisen kannalta keskeisten toimijoiden kuten yliopistojen kanssa. Maakunta aluekehitysviranomaisena vastaisi yhteistyöstä ja johtaisi sitä alueellaan.

Alueiden kehittämiseen liittyvästä tuesta säädetään pääosin alueiden kehittämisen ja rakennerahastohankkeiden rahoittamisesta annetulla lailla (8/2014). Laissa säädetään maakuntien liittojen sekä kansallisella että Euroopan unionin rakennerahastovaroilla rahoittamista hankkeista. Lisäksi laissa säädetään ELY-keskusten myöntämistä rakennerahasto-ohjelman mukaisista Euroopan sosiaalirahastosta osarahoitetuista hankkeista sekä rakennerahasto-ohjelmassa välittävänä toimieliminä toimi-

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

vien ministeriöiden myöntämistä hankkeista. Alueiden kehittämiseen liittyvät myös ulkorajayhteistyöhön liittyvien toimintaohjelmien hallinnointi, josta säädetään ulkorajan ylittävästä yhteistyöstä annetussa laissa (657/2015).

Elinkeinoelämän ja innovaatioympäristöjen kehittämisellä ja rahoittamisella tarkoitetaan uudistuksen johdosta ELY-keskuksilta, TE-toimistoilta ja maakuntien liitoilta perustettaville maakunnille siirtyviä tehtäviä. Yrityksen kehittämisavustuksesta ja yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksesta säädetään valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi annetun lain (yritystukilaki, 9/2014) nojalla. Kehittämisavustuksia myönnetään pienten ja keskisuurten yritysten kehittämistoimenpiteisiin, investointeihin, kasvuun ja kansainvälistymiseen ja toimintaympäristöavustuksia voittoa tavoittelemattomille julkisille ja yksityisille yhteisöille sekä säätiöille hankkeisiin, joiden tarkoituksena on aikaansaada välittömiä vaikutuksia pienten ja keskisuurten yritysten toimintaympäristöön tai yritystoiminnan kehittämisedellytyksiin. Yritystukilain mukaisiin rahoituspalveluihin käytetään pääosin EU-rakenerahastorahoitusta. Yritysten kehittämispalvelut ovat ELY-keskuksen tarjoamia konsultointi- ja koulutuspalveluja.

Maakunnalle siirtyvällä elinkeinoelämän ja innovaatioympäristöjen kehittämisellä ei olisi vaikutusta innovaatorahoituskeskus Tekesin tehtäviin, joista säädetään innovaatorahoituskeskus Tekesistä annetussa laissa (717/2008). Maakunta kehittäisi alueensa innovaatioympäristöjä ja loisi edellytyksiä innovaatiovetoiselle kasvulle. Maakunta huomioisi alueensa korkeakoulujen, tutkimuslaitosten, yritysten sekä kaupunkien ja kuntien tarpeet ja tavoitteet. Samalla maakunta kehittäisi innovaatioympäristöjään tiiviissä yhteistyössä kansallisten toimijoiden kuten Tekesin kanssa. Tekes tarjoaa yritysten käyttöön niiden sijainnista riippumatta parhaan mahdollisen innovaatiotoiminnan asiantuntemuksen ja -rahoituksen uuden liiketoiminnan kehittämiseksi.

Koulutuksella ja osaamisen kehittämisellä tarkoitetaan maakunnassa erityisesti elinikäistä ohjausta ja elinikäisen ohjauksen palveluiden koordinoitua. Elinikäisellä ohjauksella vaikutetaan työllistymisen kannalta tärkeän osaamisen hankkimiseen sekä koulutus- ja työurien rakentamiseen, vähennetään koulukeskeytyksiä, nopeutetaan työhön siirtymistä, pidennetään työuria sekä parannetaan kansalaisten osallisuutta. Säännöksen soveltamisalaan ei kuitenkaan kuulu opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämää järjestämislupaa edellyttävän koulutuksen järjestäminen. Koulutuksen ja osaamisen kehittämiseen kuuluu työvoimakoulutus, jona tarjotaan julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain nojalla ammatillisia valmiuksia antavaa koulutusta sekä kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa tarkoitettua kotoutumiskoulutusta. Työvoimakoulutuksena voidaan lisäksi tarjota aikuisten perusopetusta. Osaamisen kehittämispalvelua järjestetään aikuisten ammattitaidon, työllistymis- ja työpaikan säilyttämismahdollisuuksien sekä yrittäjäyksiövalmiuksien parantamiseksi ja ammattitaitoisen työvoiman saamiseksi ja yritystoiminnan syntymiseksi. Osaamisen kehittämispalvelua voidaan järjestää myös valtion ja yrityksen yhteishankintana.

Kulttuurin edistämisellä tarkoitetaan aineettoman tuotannon, luovan talouden ja kulttuurimatkailun edistämistä maakunnassa. Aineettomalla tuotannolla ja luovalla taloudella edistetään maakunnassa aineettoman tuotannon syntyä ja kasvua, luovan työn tekemisen edellytyksiä sekä tuotannon ja jake-
lun muotojen monipuolistumista. Kulttuurimatkailulla edesautetaan kulttuurimatkailun katto-ohjelman (Culture Finland) alueellista toteuttamista ja kulttuurin matkailullista tuotteistamista.

Yritys-, työ- ja elinkeinopalveluihin kuuluvista työvoima- ja yrityspalveluista säädetään laissa julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (916/2012) ja valtioneuvoston asetuksessa julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (1073/2012). Työvoima- ja yrityspalveluna tarjotaan työnvälityspalveluita, tieto- ja neuvontapalveluita, osaamisen kehittämispalveluita sekä yritystoiminnan käynnistämisen ja kehit-

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

tämispalveluita. Julkiseen työvoima- ja yrityspalveluun kuuluvat myös henkilöasiakkaan palveluprosessiin liittyvät asiantuntija-arvioinnit sekä työnantajalle myönnettävä palkkatuki työnhakijan työllistymisen edistämiseksi, starttiraha yrittäjäksi ryhtyvän henkilöasiakkaan toimeentulon turvaamiseksi, de minimis-tukena yritystoiminnan kehittämispalvelu, kulukorvaus matka- ja muiden kustannusten korvaamiseksi työttömyysetuutta saavan työnhakijan palveluun osallistumisesta, harkinnanvaraiset etuudet palveluihin ja asiantuntija-arviointeihin liittyen sekä lisätuki kunnalle, joka on työllistänyt vähintään 0,5 % alueensa työvoimasta.

Kotoutumisen edistämällä tarkoitetaan kotoutumisesta annetussa laissa (2010/1386) tarkoitettuja toimenpiteitä. ELY-keskus vastaa kotouttamisen alueellisesta kehittämisestä, yhteistyöstä, yhteensovittamisesta ja seurannasta, kuntien tukemisesta ja neuvonnasta kotoutumisen edistämiseksi, työvoimakoulutuksena toteutettavan kotoutuskoulutuksen suunnittelusta, hankinnasta ja valvonnasta, kuntaan osoittamisen alueellisen strategian laatimisesta ja toimeenpanosta, alaikäisten perheryhmäkotien ja muiden asuinyksiköiden perustamisesta sopimisesta ja niiden toiminnan valvonnasta sekä hyvien etnisten suhteiden ja kulttuurien välisen vuoropuhelun edistämiseksi. TE-toimisto vastaa maahanmuuttajien työllistymistä ja kotoutumista edistävästä ja tukevista työvoimapoljuista ja muista toimenpiteistä työnhakijana oleville maahanmuuttajille.

Työ- ja elinkeinoministeriön on tarkoitus yhdistää ja uudistaa ELY-keskusten ja TE-toimistojen tarjoamat yritys-, työ- ja elinkeinopalvelut maakuntauudistuksen yhteydessä julkisiksi kasvupalveluiksi. Uudistamisen yhteydessä tullaan arvioimaan palvelujen sisällöt, järjestäminen, tuottaminen, ohjaus ja rahoitus. Julkisten kasvupalvelujen muodostaminen edellyttää nykyisen yritys-, työ- ja elinkeinopalveluja koskevan lainsäädännön perusteellista uudistamista.

Pääosa nykyisistä ELY-keskusten ja TE-toimistojen järjestämisvastuulle kuuluvista julkisista työvoima- ja yrityspalveluista siirretään maakuntien järjestämisvastuulle. Työ- ja elinkeinoministeriö valmistelee säädöstä, jolla julkinen työvoima- ja yrityspalvelu sisällytetään kokonaan tai osittain julkisiin kasvupalveluihin.

Momentin 10 kohdan mukaan maakunnan tehtäväalaan kuuluisivat alueellisen lyhyen, pitkän ja keskipitkän aikavälin koulutustarpeiden ennakointi ja alueellisten koulutustavoitteiden valmistelu. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset ovat aikaisemmin hoitaneet vastaavaa tehtävää elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetun lain (2009/897) 3 §:n sekä maakuntien liitot alueiden kehittämisestä ja rakennerrahastotoiminnan hallinnoinnista annetun lain (7/2014) 17 §:n nojalla. Tehtävä olisi sovitettavissa hyvin yhteen maakunnan edellä kohdassa 9 tarkoitettuihin tehtäviin. Tehtävän hoitaminen edellyttäisi kiinteää yhteistyötä alueen yritysten ja oppilaitosten kanssa.

Momentin 11 kohdan mukaan maakunnan tehtäväalaan kuuluisivat maakunnan suunnittelu ja maakuntakaavoitus siten kuin niistä lailla säädettäisiin. Maakunta vastaisi nykyisin maakunnan liiton tehtäviin kuuluvasta maakuntasuunnitelman ja maakunta-kaavan laatimisesta ja hyväksymisestä. Näistä tehtävistä säädetään maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999), joka sisältää maakuntasuunnitelmaa ja maakuntakaavaa koskevat yksityiskohtaiset säännökset.

Momentin 12 kohdan mukaan maakunnan tehtäväalaan kuuluisivat kuntien alueiden käytön suunnittelun ja rakennustoimen järjestämisen edistäminen siten kuin niistä lailla säädettäisiin. Maakunnille ehdotetaan siirrettäväksi ELY-keskusten alueiden käytön suunnittelua koskevat tehtävät, joiden muuttamista konsultoivan roolin mukaisiksi valmistellaan parhaillaan ympäristöministeriössä. Kuntakaavoituksen edistämiseksi maakunnan tehtävänä olisi tarjota alueen kunnille asiantuntija-apua ja ajankohtaiskoulutusta sekä osallistua ennakkoliseen viranomaisyhteistyöhön ja kaavoitus-

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

toimen kehittämishankkeisiin. Maakunnalla olisi muutoksenhakuoikeus kuntien kaavaratkaisuihin, kuten maakuntien liitoilla nykyisin on maankäyttö- ja rakennuslain mukaan. Sen sijaan ELY-keskusten tehtävänä olevaa kuntien kaavoitus- ja rakennustoimen kattavaa oikeudellista valvontaa ei ehdoteta siirrettäväksi maakuntien tehtäväksi. Rakennusvalvonnan järjestämisen osalta maakunnan konsultoivaan rooliin kuuluisi vastaavasti asiantuntija-avun tarjoamien, ajankohtaiskoulutuksen järjestäminen sekä muun muassa rakennusvalvontojen yhteistyö- ja kehittämishankkeisiin osallistuminen. Tässä yhteydessä on otettava huomioon, että pykälän 2 momentin 4 kohta mahdollistaa tiettyjen edellytysten täytyessä rakennusvalvonnan tehtävien siirron kunnista maakunnalle.

Momentin 13 kohdan mukaan maakunnan tehtäväalaan kuuluisi kulttuuriympäristön hoito siten kuin siitä lailla säädettäisiin. Kulttuuriympäristöllä tarkoitetaan ihmisen muovaamaa ympäristöä, kuten kulttuurimaisemia, rakennettuja kulttuuriympäristöjä ja muinaisjäännöksiä. Maakunnan tehtävänä olisi muun muassa lisätä tietoa ja tietoisuutta kulttuuriympäristöistä, edistää niiden kestävä hoitoa ja käyttöä, edistää alan toimijoiden yhteistyötä maakunnassa sekä seurata kulttuuriympäristöjen tilaa ja kehitystä. Kulttuuriympäristöjen hoito myös tukisi muita tehtävääloja, esimerkiksi aluekehittämistä, maakunnallisen identiteetin edistämistä sekä maakuntaa koskevien suunnitelmien, ohjelmien ja strategioiden laatimista.

Momentin 14 kohdan mukaan maakunnan tehtäväalaan kuuluisivat liikennejärjestelmän toimivuus, liikenneturvallisuus, tie- ja liikenneolot, alueellinen tienpito, maankäytön yhteistyö sekä toimintaympäristöä koskevien tietojen tuottaminen valtakunnalliseen liikennejärjestelmäsuunnitteluun. Valtion väyläomaisuudesta, sen suunnittelusta, hoidosta ja rakentamisesta säädetään maantielaisissa (503/2005), ratalaisissa (110/2007) ja Liikennevirastosta annetussa laissa (826/2009). Liikennevirasto toimii väylänpitäjänä, liikenteen ohjauksesta sekä valtion omaisuudesta vastaavana viranomaisena maanteilla, rautateilla ja meri- ja vesiväylillä. Finavia Oyj vastaa lentokentistä ja ilmatilan hallinnasta.

Maantielain uuden 10 §:n mukaan ”tienpitäjänä on valtio, joka vastaa tienpidosta ja sen kustannuksista sekä käyttää tienpitoa varten saatuja oikeuksia. Liikennevirasto toimii tässä asiassa vastuuviranomaisena”. Lain 11 §:n mukaan ”tienpitoviranomaisena toimii Liikennevirasto ja se vastaa maantieverkosta ja sen kustannuksista sekä käyttää tienpitoa varten saatuja oikeuksia. Muutoin tienpitoviranomaisena toimii elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus”. Maantielaisissa olevan määritelmän mukaan ”tienpito” on maantien suunnittelua, rakentamista, kunnossapitoa ja liikenteen hallintaa.

ELY-keskusten liikenne ja infrastruktuurivastuualueet (L-vastuualueet) perustettiin vuonna 2010 ja silloisen Tiehallinnon alueorganisaatio siirrettiin uusiin perustettuihin ELY-keskuksiin. Alueorganisaatio vastasi asianomaisen alueen tieverkon hoidosta ja kunnossapidosta. ELY-keskusten perustamisen yhteydessä arvioitiin uudelleen aluejako, mutta muutoin entisten tiepiirien tehtävät säilyivät sellaisenaan. Siksi ELY- liikenne ja infrastruktuurivastuualueen nykyiset tehtävät koskevat pääasiassa tienpitoa.

Liikennevirastosta annetun lain mukaan Liikennevirasto vastaa ELY-keskusten toiminnan ohjauksesta toimialallaan ja tienpidon yhteensovittamisesta asianomaisessa ELY-keskuksessa. ELY- liikenne ja infrastruktuurivastuualue on huolehtinut operatiivisesta tienpidosta tienpitoviranomaisena. Liikennevirasto on osoittanut erillisellä päätöksellä ELY-keskuksille käyttöoikeuden perusväylänpidon ja maanhankinnan määrärahoihin.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Tieverkko on nykyisen Liikenneviraston (entisen Tiehallinnon) taseessa ja sen hallinnoimaa valtion omaisuutta. ELY-keskuksia on 15, joissa yhdeksässä hoidetaan liikennealan tehtäviä. ELY-keskusten liikenne ja infrastruktuurivastuualueiden tehtäviin kuuluu seuraavia liikennejärjestelmää koskevia tehtäväkokonaisuuksia: maankäytön yhteistyö, liikennejärjestelmätyö, liikenteen ohjaus ja hallinta, liikenneturvallisuustyö, yksityisteiden valtionavustustehtävät sekä saaristoliikenteen maantielautta- ja yhteysalusliikenne.

ELY-keskusten liikenne ja infrastruktuurivastuualueilta maakuntiin siirtyvät tehtävät koskevat liikennejärjestelmäyhteistyötä ja siihen liittyviä asioita. Maakunnille siirtyisi ELY-keskuksista liikenteen asiantuntijatehtäviä siltä osin kuin tehtävät koskevat liikennejärjestelmän ja maankäytön yhteistyötä. Liikennejärjestelmäsuunnittelu on myös olennainen osa maakunnan kehittämistä ja vaatii yhteistyötä muun muassa muiden maakuntien kanssa. Uutena asiana esitetään lisäksi, että maakunnan tulisi toimittaa tietoja valtakunnalliseen liikennejärjestelmäsuunnitteluun. Siten varmistettaisiin se, että valtakunnallisesti olisi saatavilla tietoja liikenteen asiakastarpeista ja liikennemääristä.

Maantielaisissa (503/2005) säännellään ELY-keskusten tienpidon ja tienpitäjän tehtävistä. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetun lain 3 §:ssä säännellään ELY-keskusten liikenne ja infrastruktuurivastuualueen tehtävistä. Liikennevirastosta annetun lain (862/2009) 2 §:ssä säännellään ELY-keskusten näitä tehtäviä koskevasta tulosohjauksesta ja toiminnallisesta ohjauksesta.

Momentin 15 kohdan mukaan maakunnan tehtäväalaan kuuluisivat yksityisteitä ja liikkumisen ohjausta koskevat valtionavustustehtävät siten kuin niistä lailla säädettäisiin.

Valtionavustusten myöntämisen siirtäminen maakuntien tehtäväksi toisi ne lähemmäksi maakunnan asukkaita ja siellä tapahtuvaa päätöksentekoa. Yksityisteitä koskeva määräraha on 3 miljoona euroa/vuosi (aikajaksolla 2016 - 2019) ja liikkumisen ohjauksen määräraha on 900 000 euroa/vuosi. Kumpikin tehtävä on sellainen, joista maakunnat voisivat halutessaan huolehtia keskitetysti.

Nykyisin yksityisteiden valtionavustuksista päättää se ELY-keskus, jonka toimialueella yksityistie sijaitsee. Yksityisteiden valtionavustushakemukset ja niihin liittyvät maksatukset käsitellään ELY-keskusten keskitetysti kehittämis- ja hallintokeskuksessa (Keha), joka vastaa valtionavustuslain mukaisista tehtävistä. Näistä tehtävistä säädetään tarkemmin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetun lain 3 ja 3a §:ssä.

Yksityistieavustuksista säädetään yksityistielain (358/1962) 13 luvussa. Valtion varoista voidaan osoittaa tienpidon avustuksia autolla-ajokelpoisen yksityisen tien kunnossapitoon ja parantamiseen, jos tiekunta on perustettu sitä varten ja jos hakemus täyttää muut lain 93 §:n vaatimukset. Lain 97 §:n mukaan valtionavustuksen myöntämisestä ja lakkauttamisesta päättää se ELY-keskus, jonka alueella tie tai suurin osa siitä on. Laissa on säädetty myös kehittämis- ja hallintokeskuksen maksatus- ja takaisinperintätehtävistä.

Liikennevirasto on osana joukkoliikenteen rahoitusta osoittanut vuosittain tietyn määrärahan eduskunnan päätöksen mukaisesti liikkumisen ohjaamiseen. Avustuksia on myönnetty järjestöille ja kunnille ja tarkoituksena on ollut myötävaikuttaa joukkoliikenteen ohella myös kävelyn ja pyöräilyn kulkutapaosuuden kasvattamiseen, erityisesti kaupunkiseuduilla. Keinoina ovat olleet muun muassa informaatio-ohjaus, markkinointi ja palvelujen kehittämisen tukeminen. Kyseinen määräraha on kolmivuotinen siirtomääräraha.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Momentin 16 kohdan mukaan maakunnan tehtäväalaan kuuluisivat alueellisen liikuntaneuvoston asettaminen yhteistyössä muiden maakuntien kanssa sekä liikunnan edistäminen maakunnassa alueellisen liikuntaneuvoston toiminnan kautta sekä ulkoilureittitehtävät siten kuin niistä lailla säädettäisiin. Alueellisessa liikuntaneuvostossa ovat edustettuina erilaiset liikuntakulttuurin toimialat, liikunnan kansalaisjärjestöt ja kunnat. Sen toiminnassa on otettu huomioon alueelliset ja kielelliset näkökohdat. Alueellisen liikuntaneuvoston tehtävänä on alueellisen liikunnan ja liikuntapolitiikan kannalta laajakantoisten ja periaatteellisesti tärkeiden asioiden käsittely. Alueellisista liikuntaneuvostoista ja niiden tehtävistä säädetään liikuntalain (390/2015) 7 §:ssä sekä valtioneuvoston asetuksessa liikunnan edistämisestä (550/2015).

Momentin 17 kohdan mukaan maakunnan tehtäväalaan kuuluisi maakunnallisen identiteetin edistäminen alueella yhteistyössä alueen muiden toimijoiden kanssa. Muita toimijoita voisivat olla esimerkiksi yhdistykset, kansalaisjärjestöt, yritykset ja yhteisöt sekä muut alueella toimivat viranomaiset.

Momentin 18 kohdan mukaan maakunnan tehtäväalaan kuuluisi kulttuuria koskevien suunnitelmien ja kehittämistoimenpiteiden yhteensovittaminen osana maakuntastrategian ja -ohjelman sekä maakuntakaavoituksen toteuttamista. Kulttuuri koskee useita alueellisia toimijoita, kuten esimerkiksi kuntia, kyliä, oppilaitoksia, kulttuuria tuottavia laitoksia, kulttuuria tuottavia erilaisia ryhmiä, yrityksiä, yhdistyksiä sekä maakunnan asukkaita. Maakunnan olisi huolehdittava, että kulttuuria koskevat alueelliset suunnitelmat ja kehittämistoimet, kuten esimerkiksi kulttuurimatkailu ja aineeton arvonluonti, olisi sovitettu yhteen maakuntastrategian ja -ohjelman sekä maakuntakaavoituksen toteuttamisen kanssa. Näin kulttuurin näkyvyyttä ja rahoitusmahdollisuuksia voitaisiin parantaa ja kulttuuri tulisi kiinteäksi osaksi maakunnan toimintaa ja kehittämistä.

Momentin 19 kohdan mukaan maakunnan tehtäväalaan kuuluisivat vesihuollon edistäminen ja suunnittelu, vesivarojen käytön ja hoidon sekä tulvariskien hallinnan tehtävät, alueelliset luonnonvaratehtävät ja huolehtiminen ympäristö-, vesihuolto- ja vesistöiden toteuttamisesta siten kuin niistä lailla säädettäisiin. **Perustelutekstin valmistelu kesken.**

Momentin 20 kohdan mukaan maakunnan tehtäväalaan kuuluisivat vesien ja merensuojelu, vesien ja merenhoidon järjestäminen ja toteuttaminen sekä merialuesuunnittelu siten kuin niistä lailla säädettäisiin. Näistä tehtävistä säädetään laissa vesien ja merenhoidon järjestämisestä (1299/2004), ympäristönsuojelulaissa (86/2000) ja vesilaissa (587/2011).

Vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetussa laissa (1299/2004) tarkoitetut vesienhoidon ja merenhoidon alueelliset tehtävät ehdotetaan siirrettäviksi maakuntiin. Vesienhoitosuunnitelmat ja merenhoitosuunnitelma laaditaan kuudeksi vuodeksi kerrallaan ja valtioneuvoston hyväksymät voimassa oleva suunnitelmat koskevat vuosia 2016 - 2021. Seitsemän vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelmiin liittyvistä tehtävistä vastaisivat erikseen nimettävät maakunnat. Myös merenhoitosuunnitelmaan liittyvät alueelliset tehtävät ehdotetaan siirrettäviksi maakunnille. Merialuesuunnittelua koskevat maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) säännökset tulevat voimaan lokakuun alussa 2016. Merialuesuunnitelma on aluevedet ja talousvyöhykkeen kattava laaja-alainen ja yleispiirteinen alueellinen suunnitelma, jolla sovitetaan yhteen meren erilaisia käyttötarpeita. Merialuesuunnittelusta vastaavat nykyisin rannikolla sijaitsevat maakuntien liitot.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Momentin 21 kohdan mukaan maakunnan tehtäväälaan kuuluisivat ympäristötiedon tuottaminen ja ympäristötietouden parantaminen. Taustalla on Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (2003/4/EY) ympäristötiedon julkisesta saatavuudesta ja neuvoston direktiivin 90/313/ETY kumoamisesta. Myös vesienhoidossa ja merenhoidossa olisi ympäristöä koskevan alueellisen tiedon tuottamiseen ja jakamiseen liittyviä, maakunnalle siirtyviä tehtäviä.

Momentin 22 kohdan mukaan maakunnan tehtäväälaan kuuluisi yhteiskunnan turvallisuusstrategiaan kuuluva alueellinen varautuminen siten kuin siitä lailla säädettäisiin. Maakuntien hoidettaviksi siirtyviä yhteiskunnan turvallisuudelle elintärkeitä tehtäviä olisivat esimerkiksi 1 momentin 19 kohdassa kuvatut tulvariskien hallinta ja patoturvallisuus sekä vesihuollon turvaaminen ja 1 momentin kohdissa 5 ja 6 kuvattu elintarvikehuollon alkutuotannon turvaaminen.

Momentin 23 kohdan mukaan maakunnan tehtäväälaan kuuluisivat maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen järjestäminen sekä poronhoitajien sijaisavun kustannusten korvaaminen siten kuin niistä lailla säädettäisiin.

Maatalousyrittäjällä on oikeus 26 maksuttomaan vuosilomapäivään sekä osittain tuettuun ja kustannusneutraaliin sijaisapuun. Turkistuottajilla on oikeus 18 maksuttomaan vuosilomapäivään sekä maksulliseen lisävapaaseen. Poronhoitajilla on oikeus sairauden tai tapaturman aiheuttaman työkyvyttömyyden aikaiseen sijaisapuun 90 päivää/170 tuntia poronhoitajaa kohden. Lomituspalveluista ja sijaisavusta säädetään maatalousyrittäjien lomituspalvelulaisissa (1231/1996), laissa turkistuottajien lomituspalveluista (1264/2009) sekä laissa poronhoitajien sijaisavusta (1238/2014).

Lomituspalvelujen yleinen johto, ohjaus ja valvonta kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle. Lomituspalvelut lukeutuvat nyt kyseessä olevien yrittäjärühmien hyvinvointipalveluihin ja niillä tuetaan yrittäjien sosiaaliturvan toteutumista. Tällä perusteella lomituspalvelut kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalaan.

Maatalousyrittäjien eläkelaitos (Mela) vastaa palvelujen toimeenpanosta ja paikallishallinnon järjestämisestä. Paikallishallinnosta ja lomituspalvelujen järjestämisestä vastaavana paikallisyksikkönä toimii joko Melan kanssa toimeksiantosopimuksen tehnyt kunta tai eläkelaitoksen oma paikallisyksikkö. Lomituksen paikallishallinto perustuu tällä hetkellä kuntien ja Melan välisiin toimeksiantosopimuksiin. Palvelut tuotetaan pääosin kuntien palkkaamien lomittajien avulla. Yksityisiä palveluja käytetään kunnallisen palvelun täydentäjänä. Maatalousyrittäjät voivat myös järjestää palvelunsa itse valtion korvauksella niin halutessaan. Poronhoitajat järjestävät sijaisavun itse.

Lomituspalvelujen kustannukset korvataan valtion varoista. Vuoden 2016 valtion talousarviossa maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin on varattu 162 514 000 euroa, turkistuottajien lomituspalvelujen kustannuksiin 2 600 000 euroa, maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen hallintomenoihin 15 140 000 euroa ja poronhoitajien sijaisavun kustannuksiin 300 000 euroa.

Hallitus linjasi 5.4.2016, että maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen järjestäminen ja lomituksen paikallisviranomaistehtävät siirretään maakuntien tehtäväksi. Lomituksen siirto maakuntien tehtäväksi on sopusoinnussa kilpailulainsäädännön kanssa. Maakuntien tehtävänä lomituspalvelujen yhdenvertainen, laadukas ja kustannustehokas toteutuminen koko maassa voitaisiin turvata. Samassa yhteydessä olisi järkevää siirtää myös poronhoitajien sijaisavun hakeminen ja myöntäminen maakunnille.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Momentin 24 kohdan mukaan maakunnan tehtäväälaan kuuluisivat alueelliset romaniasiain neuvottelukuntia ja romaniasioita koskevat tehtävät siten kuin niistä lailla säädettäisiin. Alueelliset romaniasiain neuvottelukunnat seuraavat ja edistävät romaniväestön osallistumismahdollisuuksia ja yhdenvertaisuutta sekä yhteiskunnallisia elinolosuhteita alue- ja paikallistasolla ja ehkäisevät romaneihin kohdistuvaa syrjintää. Neuvottelukunnat edistävät romanikielen ja -kulttuurin ylläpitämistä ja kehittämistä omalla alueellaan ja toimivat asiantuntijaorganisaationa romaniväestöä koskevissa asioissa viranomaisyhteistyössä, hankkeissa sekä soveltuvin osin kansainvälisissä tehtävissä.

Alueellisista romaniasiain neuvottelukunnista on säädetty valtakunnallisesta romaniasiain neuvottelukunnasta ja alueellisista romaniasiain neuvottelukunnista annetussa valtioneuvoston asetuksessa (1019/2003). Alueellisia neuvottelukuntia on tällä hetkellä neljä, ja ne on asetettu Etelä-Suomen, Lounais-Suomen, Itä-Suomen ja Pohjois-Suomen aluehallintovirastojen toimialueille. Lounais-Suomen aluehallintoviraston toimialueelle asetetun neuvottelukunnan toiminta kattaa myös Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston toimialueen, ja Pohjois-Suomen aluehallintoviraston neuvottelukunnan toiminta myös Lapin aluehallintoviraston toimialueen. Asetuksen mukaan alueellisissa romaniasiain neuvottelukunnissa toimii puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan lisäksi 8 - 12 muuta jäsentä, joista vähintään puolet edustaa alueen romaniväestöä.

Romaniväestön osallistumisen edistämiseksi ja elinolosuhteiden parantamisessa on olennaista toimia lähellä alueen muita toimijoita ja tehdä poikkihallinnollista yhteistyötä esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalveluiden, työvoimahallinnon sekä opetus- ja sivistystoimen kanssa. Tämän vuoksi on perusteltua turvata edellytykset alueelliselle romaniasioiden hoidolle säätämällä tehtävä maakunnille.

Alueelliset neuvottelukunnat ovat sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimivan valtakunnallisen romaniasiain neuvottelukunnan keskusteluissa esitetty sijoitettaviksi Etelä-Suomen, Varsinais-Suomen, Etelä-Savon, Pohjois-Pohjanmaan sekä vaihtoehtoisesti Keski-Suomen tai Pirkanmaan maakuntiin. Alueellisten romaniasiain neuvottelukuntien toiminta-alueet muissa maakunnissa määriteltäisiin erikseen luonteiden asioimisalueiden mukaisesti.

Koska maakunnille voidaan antaa tehtäviä vain lailla, ja romaniasioista on tällä hetkellä ainoastaan asetuksen tasoista sääntelyä, sosiaali- ja terveysministeriössä on aloitettu romaniasioita koskevan lain valmistelu. Tässä laissa säädettäisiin maakuntien alueellisista romaniasioiden tehtävistä ja alueellisista romaniasioiden neuvottelukunnista.

Momentin 25 kohdan mukaan maakunnan tehtäväälaan kuuluisi yhteispalveluiden alueellinen järjestäminen ja kehittäminen siten kuin siitä lailla säädettäisiin. Hallituksen 5.4.2016 linjauksen mukaan maakunnan tehtävänä on alueellisten yhteispalveluiden järjestäminen ja kehittäminen. Linjauksen mukaan tehtävä sisältää yhteispalvelusta annettujen säännösten mukaisten yhteispalvelutehtävien lisäksi tehtävän huolehtia siitä, että digitaaliseen asiointiin toteutetaan yksi palvelukanava, sekä tehtävän huolehtia yhteisten palveluiden järjestämisestä ja tuottamisesta kuntien kanssa silloin, kun maakunnalla ja kunnalla lain mukaan voi olla yhteisiä palveluita. Tehtävä sisältää linjauksen mukaan myös tilojen ja muiden puitteiden ja tukipalvelun antamisen sopimusperusteisesti valtion viranomaisten alueellisille toimipisteille, sikäli kun tätä ei voida toteuttaa aluehallintoviraston puitteissa.

Julkisen hallinnon yhteispalvelusta annettua lakia (223/2007) sovelletaan valtion viranomaisille, kunnallisille viranomaisille ja Kansaneläkelaitokselle kuuluvien avustavien asiakaspalvelutehtävien järjestämiseen ja hoitamiseen viranomaisten yhteistyönä. Lain 10 a §:n 2 momentin mukaan maa-

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

kunnan liittojen yhteispalvelua koskevista tehtävistä säädetään alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista annetussa laissa. Viimeksi mainitun lain 17 §:n 1 momentin mukaan maakunnan liiton tehtävänä on edistää julkisen hallinnon yhteispalvelusta annetussa laissa tarkoitettua yhteispalvelua alueellaan. Koska maakuntien liitot lakkaavat uudistuksen voimaan tulon yhteydessä vuoden 2019 alussa, tullaan julkisen hallinnon yhteispalvelusta annettua lakia muuttamaan uudistuksen jatkovalmistelussa tältä osin.

Muiden hallituksen linjauksessa tarkoitettujen yhteisiä palveluja koskevien tehtävien toteuttamisessa olisi mahdollista käyttää hyväksi esimerkiksi lain 16 luvussa tarkoitettuja maakuntien valtakunnallisia palvelukeskuksia.

Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan maakunta voisi hoitaa liikennepalveluiden maakunnallista kehittämistä ja järjestämistä sekä julkisen henkilöliikenteen suunnittelua ja järjestämistä samoin kuin sitä koskevia valtionavustustehtäviä, lukuun ottamatta toimintaa liikennekaaren IV osan 1 luvun 3 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen kunnallisten ja seudullisten viranomaisten toimialueella, näiden alueiden liikenteen suunnittelua ja järjestämistä, sekä raideliikennettä.

Säännöksen mukaan maakunnat voisivat vastata liikennepalveluiden maakunnallisesta kehittämisestä ja järjestämisestä. Säännösehdotus antaisi maakunnille mahdollisuuden tarkastella maakunnan liikennepalveluja sekä sen asukkaiden ja elinkeinoelämän tarpeita laaja-alaisemmin. Maakunta voisi liikennepalveluja järjestäessään hyödyntää myös sähköisiä palveluja sekä pyrkiä yhdistämään eri kuljetustarpeita nykyistä tehokkaammin.

Julkisen henkilöliikenteen järjestäminen ei ole lakisääteinen tehtävä, vaan se on vapaaehtoista. Jos toimivaltainen viranomainen kuitenkin haluaa tarjota ja järjestää julkista henkilöliikennettä, on noudatettava EU:n palvelusopimusasetuksen (1370/2007/EU) säännöksiä sekä Suomen kansallista lainsäädäntöä. Nykyisin valtio tukee joukkoliikenteen liikennepalveluiden järjestämistä liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan määrärahoista vuosittain noin 85 miljoonalla eurolla. ELY-keskukset rahoittavat maaseudun peruspalveluluonteista linja-autoilla ja takseilla harjoitettavaa joukkoliikennettä. Lisäksi ne hankkivat alueensa liikennepalveluja kilpailutetuilla sopimuksilla. Joukkoliikenteen tuella kompensoidaan seutu-, kaupunki- ja työmatkalippujen hintavelvoitetta liikenteessä, jota liikennöidään niin sanotuilla siirtymäajan sopimuksilla.

ELY-keskusten hoitamat joukkoliikennetehtävät, jotka koskevat julkisen henkilöliikenteen suunnittelua ja järjestämistä sekä julkisen henkilöliikenteen valtionavustustehtäviä, ehdotetaan siirrettäviksi maakunnille. Siirto ei kuitenkaan koskisi liikennekaaren IV osan 1 luvun 3 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen kunnallisten ja seudullisten viranomaisten toimialueen toimintaa eikä näiden alueiden henkilöliikenteen suunnittelua ja järjestämistä. Maakunnille siirtyvät julkisen henkilöliikenteen tehtävät koskisivat siten tieliikenteen avointa henkilöliikennettä, lentoliikenteen ostoja ja lentokenttäavustuksia. Maakunnille ei siirrettäisi myöskään metro- ja raitioliikennettä eikä tässä vaiheessa raideliikennettä. Rautatiekilpailutuksen tämänhetkisessä valmistelutilanteessa on tarkoituksenmukaista pitää voimassa nykyinen toimivaltajärjestely. Jatkossa tätä on kuitenkin syytä tarkastella tätä asiaa uudelleen siten, että myös maakunnille mahdollisesti tulisi toimivaltaa oman alueensa rautatieliikenteen osalta.

Momentin 2 kohdan mukaan maakunta voisi hoitaa saariston yhteysalusliikenteen suunnittelua ja järjestämistä sekä sitä koskevia valtionavustustehtäviä. Laki saariston kehittämisen edistämisestä (494(1981)) sääntelee valtion velvoitteita pyrkiä huolehtimaan saariston vakinaisen väestön liikenne- ja kuljetuspalveluista. ELY-keskusten vastuulla oleva saariston yhteysalusliikenne, sen suunnittelu,

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

järjestäminen sekä sitä koskevat valtionavustustehtävät ehdotetaan siirrettäviksi maakunnille. Tämä mahdollistaisi paikallisen harkinnan ja vaihtoehtoisten toimintamallien käytön kuljetusyhteyksien järjestämisessä. Vastuu kilpailutuksista olisi maakunnilla, joilla olisi halutessaan mahdollisuus hoitaa asia keskitetysti. Tehtävien hoidosta aiheutuva vuosittainen kustannus on ollut noin 17,5 miljoonaa euroa. Maantielaissa (503/2005) tarkoitettu maantielautaliikenne olisi tarkoitus jättää edelleen Liikenneviraston vastuulle.

Momentin 3 kohdan mukaan maakunta voisi hoitaa maakunnan ja sen alueen kaikkien kuntien tekemällä sopimuksella maakunnan hoidettavaksi kunnista siirretyt, maakunnan 1 momentissa tarkoitettuihin tehtävälöihin liittyvät tehtävät. Lisäedellytyksenä olisi, että kunnat olisivat osoittaneet maakunnalle rahoituksen tällaisten tehtävien hoitamiseen. Tehtävän siirtoa koskeva ehdotus perustuu hallituksen 5.4.2016 tekemään linjaukseen. Siirto tapahtuisi säännöksen mukaan sopimusperusteisesti. Lisäksi siirrolle asetettaisiin säännöksessä kolme edellytystä. Ensinnäkin säännös edellyttäisi, että maakunta ja sen alueen kaikki kunnat olisivat päässeet yksimielisyyteen tehtävän siirrosta. Toiseksi se edellyttäisi, että siirrettävä tehtävä liittyisi pykälän 1 momentissa tarkoitettuihin maakunnan tehtävälöihin. Siten säännös ei mahdollista esimerkiksi ylläpitäjälövan varaisen koulutuksen järjestämisen kuten ammatillisen perusopetuksen tai lukiokoulutuksen siirtämistä maakunnan järjestettäväksi. Kolmanneksi säännös edellyttäisi, että kunnat osoittaisivat maakunnalle rahoituksen tehtävän hoitamiseen. Rahoitusperiaatteen mukaisesti korvauksen tulisi kattaa tehtävän hoitamisesta aiheutuvat kustannukset.

Momentin 4 kohdan mukaan maakunta voisi hoitaa maakunnan ja sen alueen kaikkien kuntien tekemällä sopimuksella maakunnan hoidettavaksi kunnista siirretyt rakennusvalvonnan järjestämisen tehtävät. Lisäedellytyksenä olisi, että kunnat olisivat osoittaneet maakunnalle rahoituksen tämän tehtävän hoitamiseen. Tehtävän siirtoa koskeva ehdotus perustuu hallituksen 5.4.2016 tekemään linjaukseen. Siirto tapahtuisi myös tässä tapauksessa sopimusperusteisesti. Lisäksi siirrolle asetettaisiin vastaavat kolme edellytystä kuin edellä momentin 3 kohdassa. Rakennusvalvonnan viranomaistehtävistä huolehtisi maakunnassa lautakunta tai muu monijäseninen toimielin. Rakennusvalvonnan kustannukset olisi tarkoitus kattaa ensisijaisesti lövan hakijoilta perittävien asiakasmaksuilla.

Momentin 5 kohdan mukaan maakunta voisi hoitaa maakunnan tehtäviin liittyviä kansainvälisiä asioita ja yhteyksiä. Säännöksen mukaan maakunta voisi ottaa hoidettavakseen vain sellaisia kansainvälisiä asioita, jotka liittyvät maakunnan tehtävälöalaan. Tällainen toiminta edellyttäisi myös sitä, että maakunnalla olisi käytettävissään toiminnan edellyttämät taloudelliset resurssit.

Momentin 6 kohdan mukaan maakunta voisi lisäksi hoitaa muita sille erikseen säädettyjä tehtäviä. Säännöksellä ei olisi tarkoitus laajentaa pykälän 1 momentissa säädettyä maakuntien tehtävälöalaa, vaan antaa lainsäätäjälle joustava mahdollisuus lisätä maakuntien hoidettavaksi yksittäisiä, pienehköjä tehtäviä ilman, että pykälän 1 momentin tehtävälöalakuvauksia tarvitsisi tämän johdosta muuttaa. Tällainen tehtävä voisi olla esimerkiksi vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta annetussa laissa(1709/2015) säädetty valvontatehtävät ja päätökset nopeiden hävittämistoimenpiteiden toteuttamisesta.

Pykälän 3 momenttiin sisältyy informatiivinen säännös maakuntien yhteistoiminnasta. Säännöksen mukaan maakuntien olisi hoidettava tehtäviään yhteistoiminnassa sekä yhdelle tai useammalle maakunnalle koottuna siten kuin laissa säädettäisiin. Tällaisesta maakuntien pakollisesta yhteistoiminnasta säädettäisiin maakuntien tehtäviä koskevassa erityislainsäädännössä. Maakuntien sopimukseen perustuvasta vapaaehtoisesta yhteistoiminnasta säädettäisiin sen sijaan tarkemmin lain 8 luvussa.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

7 §. Järjestämismääräys. Pykälässä säädettäisiin maakunnan tehtävien järjestämismääräydestä sekä tehtävien järjestämiseen liittyvästä rahoitusvastuusta lähtökohtaisesti kuntalain sääntelyä vastaavasti. Tämän lisäksi maakunnan järjestämismääräydestä säädetään erityislainsäädännössä kuten sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetussa laissa osin maakuntalain sääntelyä poikkeavasti tai sitä täydentävästi.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, millä taholla laissa maakunnalle säädetty järjestämismääräys kulloinkin on. Lähtökohtaisesti maakunnat voisivat järjestää tehtäviään yhteistoiminnassa muiden maakuntien kanssa vastaavalla tavalla kuin kunnat voivat järjestää omia tehtäviään yhteistoiminnassa kuntasektorin sisällä.

Momentin ensimmäisen lauseen mukaan maakunta voisi järjestää tehtävänsä itse tai sopia järjestämismääräyksen siirtämisestä toiselle maakunnalle, ellei maakunnan tehtäviä koskevassa erityislainsäädännössä toisin säädetä. Järjestämismääräyksen siirtäminen maakuntien sopimuksella koskisi maakuntien osalta siten ainoastaan niin kutsuttua maakuntien vapaaehtoista yhteistoimintaa ja perustuisi 8 luvussa säädettyihin yhteistoiminnan muotoihin. Maakuntien vapaaehtoisessa yhteistoiminnassa maakunnat voisivat sopia, miten järjestämismääräys jaetaan. Järjestämismääräyksen määrittely yhteistoimintasopimuksessa on tällöin tarpeen erityisesti palvelun asiakkaan näkökulmasta. Vaikka tehtävä järjestettäisiin yhteistoiminnassa, järjestämismääräyksen siirtävällä maakunnalla olisi aina kuitenkin 3 momentin mukaisesti tehtävän rahoitusvastuu sekä viimesijainen vastuu valvoa, että tehtävä tulee asianmukaisesti järjestetyksi.

Maakuntien vapaaehtoisen yhteistoiminnan lisäksi erityislainsäädännössä säädetään maakuntien yhteistoiminnasta ja tehtävien kokoamisesta yhdelle tai useammalle maakunnalle. Esimerkiksi tietyt erityisosaamista tai laajaa väestöpohjaa vaativat palvelut kootaan yhden maakunnan hoidettavaksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetussa laissa tarkoitetun yhteistyöalueen muodostavien maakuntien alueella. Tässä yhteydessä erityislainsäädännössä säädetään myös siitä, miten järjestämismääräyseen kuuluva päätösvalta jakautuu maakuntien välillä.

Lisäksi erityislainsäädännössä säädetään eräiden maakunnan tehtävien kuten ympäristöterveydenhuollon osalta, että maakunta voi siirtää tehtävän järjestämismääräyksen sopimuksella kunnalle laissa säädettyjen edellytysten täytyessä.

Pykälän 2 momentissa määriteltäisiin järjestämismääräyksen sisältö. Järjestämismääräys määrittäisi sen, mistä tehtävien hoidosta järjestämismääräyksessä olevan maakunnan tulee kantaa vastuu.

Tehtävien hoidosta järjestämismääräyksessä oleva maakunta vastaisi ensinnäkin asukkaan laissa säädettyjen oikeuksien toteutumisesta. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi perustuslaissa säädettyjen perusoikeuksien kuten riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä kielellisten oikeuksien toteutumista. Maakunta vastaisi myös asukkaan palvelukokonaisuuksien yhteensovittamisesta osana järjestämismääräyksen. Maakunnalla olisi siten aina vastuu esimerkiksi asiakkaan palveluketjujen toimivuudesta myös niissä tilanteissa, joissa jokin osa palvelusta järjestettäisiin muun maakunnan toimesta tai sen tuottaisi yksityinen palvelun tuottaja.

Momentin 1 kohdan mukaan järjestämismääräyseen kuuluisi vastuu tehtävän järjestämisen edellyttämien palvelujen ja muiden toimenpiteiden yhdenvertaisesta saatavuudesta. Yhdenvertainen saatavuus tarkoittaa, että kaikilla palvelua tarvitsevilla tulee olla mahdollisuus saada sitä samojen objek-

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

tiivisten perusteiden mukaisesti. Yhdenvertaisuuteen sisältyy myös syrjimättömyys: ihmisiä ei saa syrjiä iän, sukupuolen, etnisen alkuperän tai muunkaan syyn perusteella.

Momentin 2 kohdan mukaan järjestämisvastuuseen kuuluisi vastuu tehtävän järjestämisen edellyttämien palvelujen ja muiden toimenpiteiden tarpeen, määrän ja laadun määrittelemisestä. Jotta palvelut voidaan toteuttaa palveluihin oikeutettujen tarvetta vastaavasti, on järjestämisvastuussa olevan selvitettävä mitä palveluja maakunnassa tai alueella tarvitaan ja miten paljon niitä käytetään. Vastapäiden määrittelyjen perusteella voidaan suunnitella ja toteuttaa järjestämisvastuuseen kuuluvat palvelut. Palvelujen laatu tarkoittaa palvelun kykyä vastata asiakkaiden palvelutarpeisiin vaikuttavasti, säännösten mukaisesti ja kustannustehokkaasti.

Palvelutarpeen määrittelyssä tulee ottaa huomioon myös suomen- ja ruotsinkielisten asukkaiden mahdollisuudet saada palveluja omalla kielellään samanlaisten perusteiden mukaan siten kuin kielilaissa ja muualla laissa säädetään. Eri kieliryhmien palveluita ei ole kuitenkaan kaikissa tapauksissa järjestettävä samalla tavalla. Estettä ei esimerkiksi ole sille, että maakunta järjestää palvelunsa eri tavalla ruotsinkielisille kuin suomenkieliselle väestölle, jos erilaiset järjestämistavat edistävät kielisten oikeuksien toteutumista.

Momentin 3 kohdan mukaan järjestämisvastuuseen kuuluisi vastuu tehtävän järjestämisen edellyttämien palvelujen ja muiden toimenpiteiden tuottamisesta. Järjestämisvastuu itsessään ei määritä sitä, miten palvelut pitää tuottaa. Tuotantotavasta päättäminen käsittää sen, tuotetaanko palvelu itse tai maakuntien yhteistoiminnassa, vai hankitaanko se sopimusten perusteella muualta. Lain 8 §:ssä säädetään tarkemmin siitä, miten palvelujen tuotanto voidaan toteuttaa.

Momentin 4 kohdan mukaan järjestämisvastuuseen kuuluisi vastuu tuottamisen ohjauksesta ja valvonnasta. Järjestämisvastuussa olevan on aktiivisesti seurattava palvelujen laatua ja määrää sekä sitä, toteutuvatko ne vaatimusten ja tarpeen mukaisesti. Valvonta kattaa sekä oman toiminnan että sopimusjärjestelyihin perustuvien, muiden tuottamien palvelujen asianmukaisuuden valvonnan.

Momentin 5 kohdan mukaan järjestämisvastuuseen kuuluisi myös vastuu tehtävän järjestämisen edellyttämästä viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttämisestä. Maakunnan palvelutuotannossa viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttöä voidaan lailla säätää tai hallintosäännössä määritellyllä tavalla siirtää myös 9 luvussa tarkoitettulle maakunnan palvelulaitokselle. Maakunnan henkilöstöä koskevan 81 §:n mukaisesti maakunnassa tulee olla julkisen toimivallan käyttöä edellyttävien tehtävien hoitamista varten virkasuhteessa olevaa henkilöstöä. Lain 61 §:n mukaan myös palvelulaitoksessa edellytettäisiin olevan viranomaistehtäviä varten virkasuhteessa olevaa henkilöstöä.

Toimivallan jako maakunnan ja palvelulaitoksen viranomaisten välillä määriteltäisiin tarkemmin maakunnan ja palvelulaitoksen hallintosäännössä. Lain 85 §:n 3 momentin mukaan laissa säädetyissä lupa-, ilmoitus-, valvonta- tai toimitusmenettelyä koskevissa asioissa, yksilöön kohdistuvissa muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon asioissa sekä muissa laissa erikseen säädetyissä asioissa päätöksenteko tulee osoittaa maakunnassa tai palvelulaitoksessa nimenomaisesti viranhaltijatasolle. Näissä on pääsääntöisesti kyse niin kutsutuista oikeusharkintaisista asioista, joihin ei liity sellaista yleistä intressiä tai laaja-alaista merkitystä, mikä edellyttäisi asian käsittelemistä toimielimessä.

Maakunnan järjestämisvastuu sisältää lähtökohtaisesti myös vastuun palvelujen rahoittamisesta. Pykälän 3 momentin mukaan maakunta vastaa tehtäviensä rahoituksesta, vaikka tehtävän järjestämisvastuu olisikin sopimuksella siirretty tai olisi lakiin perustuen toisella maakunnalla.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

8 §. Tuottaminen. Pykälään sisältyisi maakunnan palvelujen tuottamista ja palvelujen hankkimista koskeva perussäännös. Sääntely vastaa lähtökohtaisesti kuntalain sääntelyä. Maakunnan palvelutuotantoa säännellään kuitenkin kuntia tarkemmin erityislainsäädännössä. Maakunnan eri tehtäväaloilla kuten sosiaali- ja terveydenhuollossa ja ensihoidossa säädetään maakuntien lakisääteisestä yhteistoiminnasta. Lisäksi laissa säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tuottamisen eriyttämisestä maakunnan järjestämistehtävästä sekä palvelutuotannon yhtiöittämisestä. Merkittävä osa maakunnan palvelutuotantoa hoidetaan 9 luvussa tarkoitettussa maakunnan palvelulaitoksessa tai yhtiöissä. Mainittuun lukuun sisältyy erityissäännöksiä maakunnan järjestämistä vastuulle kuuluvien palvelujen tuottamisesta palvelulaitoksessa sekä palvelulaitoksen velvollisuuksista sen hankkiessa palveluja ulkopuoliselta tuottajalta.

Lisäksi maakuntalain 47 §:ssä säädetään siitä, milloin maakunnat voivat tuottaa palveluja yhteistoiminnassa. Maakuntien toiminnan yhtiöittämisvelvollisuudesta toimittaessa kilpailluilla markkinoilla säädetään 15 luvussa.

Maakunta voisi lainsäädännön sallimissa rajoissa päättää siitä, tuottaako se palveluja itse vai toimiko se vain palvelujen järjestäjänä. Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan, jollei asiasta laissa toisin säädetä, maakunta voisi tuottaa järjestämistä vastuulle kuuluvat palvelut itse tai sopimalla yhteistoiminnasta muiden maakuntien kanssa. Tehtävien hoidon edellyttämiä palveluja maakunta voisi myös hankkia sopimukseen perustuen muulta palvelujen tuottajalta. Maakunnan tehtävien hoidon edellyttämien palvelujen tuottamisen vaihtoehtoina ovat siten tuottaa palvelu itse, sopia tuottamisesta yhteistoiminnassa toisen maakunnan kanssa, perustaa tai olla osakkaana osakeyhtiössä tai muussa yksityisoikeudellisessa yhteisössä ja hankkia palvelu valtiolta, kunnalta tai muulta julkisyhteisöltä tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin maakunnan velvollisuudesta ottaa muulta kuin viranomaiselta palveluja hankkiessaan huomioon perustuslaissa säädetyt julkisen hallintotehtävän siirtämisen edellytykset. Maakunnan yksityiseltä hankkimien palveluiden alaa rajoittaa perustuslain 124 §, jonka mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla. Lisäksi edellytetään, että tehtävän siirtäminen on tarpeen tehtävän tarkoituksen mukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle.

Perustuslain edellytykset huomioon ottaen yksityiseltä voidaan hankkia ainoastaan palveluja, joissa ei ole kytkentää julkisen vallan käyttöön tai julkisen hallintotehtävän hoitamiseen ja jotka eivät siten ole maakunnan viranomaistehtäviä. Maakunnan viranomaiselle kuuluvaa toimivaltaa on käytettävä maakunnan tai maakunnan palvelulaitoksen viranomaisen. Jos maakunnalle on laissa säädetty toimivalta päättää esimerkiksi asiakasmaksuista tai asukkaille annettavista avustuksista, maakunnan on itse käytettävä tätä toimivaltaa, vaikka palvelu tuotettaisiin ulkopuolisen palvelun tuottajan toimesta.

”Muulla kuin viranomaisella” tarkoitettaisiin säännöksessä yksityisten palvelujen tuottajien ohella myös maakunnan ja palvelulaitoksen osakeyhtiöitä.

Ehdotetun 81 §:n 2 momentin mukaan tehtävää, jossa käytetään julkista valtaa, hoidetaan virkasuhteessa. Julkista valtaa käytetään esimerkiksi tehtävissä, joissa tehtävän suorittaja voi lakiin perustuvan toimivaltansa perustella yksipuolisesti päättää toisen edusta, oikeudesta tai velvollisuudesta tai antaa toista velvoittavan määräyksen tai muulla tavalla tosiasiallisesti puuttua toisen etuun tai oi-

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

keuteen. Julkisen vallan käyttöä voi sisältyä myös tehtävään, johon kuuluu esittelyä maakunnan päätöksentekoprosessissa.

Perustuslain esitöiden mukaan julkisen hallintotehtävän käsite on julkisen vallan käyttöä laajempi käsite, joka viittaa verraten laajaan hallinnollisten tehtävien kokonaisuuteen. Julkisiin hallintotehtäviin kuuluu esimerkiksi lakien toimeenpanoon sekä yksityisten henkilöiden ja yhteisöjen oikeuksia, velvollisuuksia ja etuja koskevaan päätöksentekoon liittyviä tehtäviä. Julkisen hallintotehtävän käsite arvioidaan tapauskohtaisesti ja se voi sisältää myös palveluja. Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan esimerkiksi julkinen terveydenhuolto on katsottu riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseen liittyvänä tehtävänä julkiseksi hallintotehtäväksi.

Maakunnan viranomaisten tulee siten itse hoitaa luonteeltaan julkisiksi hallintotehtäviksi katsottavat tehtävät, ellei laissa erikseen säädetä, että jokin tehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle. Maakuntalain yleiset säännökset esimerkiksi palvelujen tuottamistavoista eivät merkitsisi perustuslaissa tarkoitettua lakitasoista valtuutta julkisen hallintotehtävän siirtämiselle muulle kuin viranomaiselle.

Pykälän 3 momentin mukaan maakunnan hankkiessa palveluja maakuntasektorin ulkopuolelta niillä säilyisi aina vähintään 7 §:n 2 momentissa tarkoitettu järjestämisvastuu. Palvelujen tuottamisen sääntely on tarpeen erityisesti selkeyttämään maakunnan ja palvelun tuottajan vastuunjako tilanteessa, jossa maakunta hankkii palveluja yksityisiltä palvelujen tuottajilta. Palvelujen tuottamisella voitaisiin siten tarkoittaa ainoastaan sellaista palvelujen toteuttamista, johon ei sisälly ainakaan järjestämisvastuuseen sisältyviä vastuita.

Momentin toisen virkkeen mukaan palvelujen tuottajan vastuu palveluista määräytyisi maakuntalain sekä muun lainsäädännön perusteella sekä maakunnan ja palvelujen tuottajan välisen sopimuksen perusteella. Lain 9 §:ssä säädettäisiin tarkemmin maakunnan järjestämisvastuun toteuttamiseksi tarvittavista sopimus- ja hallintosääntömääräyksistä.

9 §. Tuottamista koskevan vastuun toteuttaminen ja sen valvonta. Pykälän 1 momentin mukaan maakunnan antaessa järjestämisvastuulleen kuuluvien palveluiden tuottamisen lain perusteella tai maakunnan päätöksellä maakunnan palvelulaitokselle, maakuntakonserniin kuuluvalla yhtiöllä tai ulkopuoliselle yhteisölle tai muulle tuottajalle tulee maakunnan varmistaa, että tuottajalla on riittävät ammatilliset, toiminnalliset ja taloudelliset edellytykset huolehtia palveluiden tuottamisesta.

Maakunnan tulee ottaa palvelulaitoksen hallintosääntöön ja muiden palveluntuottajien kanssa tehtäviin sopimukseen maakunnan järjestämisvastuun toteuttamiseksi tarvittavat määräykset.

Lain 23 §:n 3 momentin mukaan maakunnan on sisällytettävä asukkaiden vaikuttamismahdollisuuksia toteuttavat velvoitteet maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvia palveluja tuottavien yritysten, yhteisöjen ja säätiöiden kanssa tekemiinsä sopimukseen sekä palvelulaitoksen hallintosääntöön. Näiden palveluntuottajien on huolehdittava toiminnassaan osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteuttamisesta. Lisäksi 28 §:n mukaan vastaava koskee tiedottamista ja viestintää.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin maakunnan järjestämisvastuun toteuttamisen edellyttämästä palvelutuotannon ohjauksesta ja valvonnasta.

Maakunnan tulee ohjata ja valvoa järjestämisvastuullaan olevaa palvelutuotantoa. Maakunta voi pyytää palveluiden tuottajalta tarvittavia selvityksiä miten tässä pykälässä tarkoitetut seikat toteutu-

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

vat myös yksittäisissä tapauksissa. Maakunnalla on oikeus saada tuottajalta palveluiden asianmukaisen tuotannon varmistamista varten välttämättä tarvittavat tiedot salassapitosäännösten estämättä. Maakunnan viranomaisen voi myös tehdä tarkastuksen palveluntuottajan tiloissa palveluiden asianmukaisen tuotannon edellytysten varmistamiseksi.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetussa laissa edellytetään lisäksi, että palveluiden tuottajalla tulee olla maakunnan kanssa sovittu omavalvontasuunnitelma, jolla varmistetaan palveluiden laatu ja asianmukaisuus.

3 luku. Maakunnan suhde valtioon ja kuntiin

10 §. Maakuntien seuranta ja laillisuusvalvonta. Pykälä sisältäisi säännökset maakuntien toiminnan ja talouden yleisestä seurannasta sekä maakuntien toiminnan lainmukaisuuden valvonnasta. Sääntely vastaisi aineelliselta sisällöltään kuntalain 10 §:ssä olevaa kuntien seurantaa ja laillisuusvalvontaa koskevaa sääntelyä.

Pykälän *1 momentin* mukaan valtiovarainministeriön tehtävänä olisi seurata yleisesti maakuntien toimintaa ja taloutta sekä huolehtia itsehallinnon ottamisesta huomioon maakuntaa koskevan lainsäädännön valmistelussa. Valtiovarainministeriö koordinoisi maakunta-asioiden käsittelyä valtioneuvostossa. Ministeriö keräisi ja tuottaisi maakuntien toimintaa ja taloutta koskevia tietoja poliittisen päätöksenteon, erityisesti säädösvalmistelun sekä valtion talousarvioesityksen ja julkisen talouden suunnitelman valmistelun, tueksi. Valtiovarainministeriöllä ei olisi esityksen mukaan toimivaltaa harjoittaa maakuntien yksittäisiin päätöksiin kohdistuvaa laillisuusvalvontaa. Tarkoituksena on, että valtioneuvoston ohjesääntöön (262/2003) sisältyviä valtiovarainministeriön toimialaa koskevia säännöksiä täsmennettäisiin tämän mukaisesti.

Maakuntien toiminnan lainmukaisuuden valvonta yksittäisissä tapauksissa olisi pykälän *2 momentin* mukaan aluehallintoviraston tehtävä. Aluehallintovirasto voisi tutkia maakunnan toiminnan lainmukaisuutta sille tehtyjen hallintokanteluiden perusteella. Aluehallintovirastolla ei pykälän mukaan olisi yleistä toimivaltaa oma-aloitteisesti tutkia maakunnan toiminnan lainmukaisuutta, vaan asia voisi tulla aluehallintovirastossa vireille vain kantelun johdosta.

11 §. Maakuntatalous osana julkisen talouden suunnitelmaa Pykälässä säädettäisiin maakuntatalouden käsittelystä julkisen talouden suunnitelmassa.

Pykälän *1 momentin* mukaan julkisen talouden suunnitelma sisältäisi maakuntien taloutta koskevan osion. Julkisen talouden suunnitelmasta säädetään talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista annetussa laissa (869/2012) ja sen nojalla. Ottaen huomioon maakunnille osoitetut tehtävät ja toiminnan laajuus maakuntien taloutta, tehtäviä ja valtion maakuntatalouteen kohdistamia toimenpiteitä erillinen tarkastelu julkisen talouden olisi tarkoituksenmukainen. Maakuntataloudelle asetettaisiin oma rahoitusasematavoitteensa. Maakuntataloutta käsiteltäisiin kansantalouden tilinpidon käsittein. Tarkastelu kattaisi näin ollen maakuntakonsernien muodostamien kokonaisuuden lisäksi maakuntien yhdessä omistaman toimitila – ja kiinteistöhallinnon palvelukeskusyhtiön ja muut maakuntien omistamat palvelukeskukset, joista säädettäisiin 16 luvussa.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin rahoitusperiaatteen toteutumista koskevasta tarkastelusta. Maakunnille osoitetut tehtävät ja niiden rahoitus tulisi sovittaa yhteen julkisen talouden tilan kanssa

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

ottaen huomioon myös julkisen talouden pidemmän aikavälin kestävyys. Käytännössä tämä yhteensovitus tehtäisiin vaalikauden ensimmäisessä julkisen talouden suunnitelmassa, jossa valtioneuvosto asettaa rahoitusasematavoitteet ja esittää yksilöidyt toimenpiteet rahoitusasematavoitteiden saavuttamiseksi. Julkisen talouden suunnitelma tarkistetaan vuosittain huhtikuun loppuun mennessä, jolloin arvioidaan toimenpiteiden riittävyyttä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin ottaen huomioon kokonaistaloudellinen kehitys. Samassa yhteydessä arvioitaisiin rahoitusperiaatteen toteutumista niin koko maakuntatalouden kuin yksittäisen maakunnan tasolla. Lisäksi käsitellään maakuntien tehtäviä ja velvoitteita koskevan lainsäädännön muutoksia, maakuntien investointeja, kustannuskehitystä ja kustannusvaikuttavuutta [ja] maakuntien ohjausta [sekä valtion takaussitoumuksia maakuntien omistamien yhtiöiden puolesta].

Pykälän 3 *momentissa* täsmennettäisiin, että julkisen talouden suunnitelma ohjaa ministeriöitä niiden valmistellessa maakuntaa koskevaa lainsäädäntöä ja ohjausta.

12 §. Investointien ohjaus. Pykälässä säädettäisiin maakuntien investointien valtakunnallisesta ohjauksesta.

Pykälän 1 *momentissa* veloitettaisiin maakunnat laatimaan yhteistyöalueiden yhteinen esitys laajakantoisista tai taloudellisesti ja toiminnallisesti merkittävistä investoinneista. Merkittävillä ja laajakantoisilla investoinneilla tarkoitettaisiin investointeja, jotka koskisivat useaa maakuntaa tai olisivat palvelurakenteen kokonaisuuden kannalta merkittäviä. Investoinnit olisivat maakunnan omia yleiskatteisella rahoituksella toteuttamia tai yhtiöiden maakunnan tarpeisiin perustuen toteuttamia, jolloin ne tulisivat esitetyiksi maakunnan käyttötaloudessa vuokra- tai muina kustannuksina.

Eri hallinnonalojen tehtävien toimeenpanoa varten voi olla erilaisia yhteistyöalueita, joista säädetään asianomaisessa erityislainsäädännössä. Maakunnat toimittaisivat esityksen kalenterivuoden loppuun mennessä toimivaltaisille ministeriöille, jotka valmistelvat yhteistyössä valtiovarainministeriön kanssa yhteen sovitun investointisuunnitelman valtioneuvoston päätöksentekoa varten. Valtioneuvoston päätöksenteko maakuntien investointisuunnitelmasta tapahtuisi julkisen talouden suunnitelmaa koskevan päätöksenteon yhteydessä.

Maakunnat esittäisivät suunnitelmat viimeistään investointivuotta edeltävää vuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä ja suunnitelman tulisi kattaa seuraavat neljä tilikautta. Suunnitelmaa tarkistettaisiin tarvittaessa. Koska merkittävä osa maakuntien investoinneista todennäköisesti toteutettaisiin maakuntien tytäryhteisöjen toimesta, esityksessä olisi otettava huomioon myös maakuntien tytäryhteisöjen investointisuunnitelmat niiden investointien lisäksi, jotka valtakunnallinen toimitila- ja kiinteistöhallinnon palvelukeskus toteuttaisi maakuntien toimeksiannosta.

Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin milloin investointi on maakunnan eri tehtäväaloilla laajakantoinen tai taloudellisesti ja toiminnallisesti merkittävä.

Valtioneuvoston asetuksen valmistelusta vastaisi kukin ministeriö oman toimialansa osalta.

Lähtökohtaisesti pykälässä mainitulla laajakantoisella investoinnilla tarkoitettaisiin vähintään 30 miljoonan euron hankkeita. Taloudellisesti ja toiminnallisesti merkittävällä investoinnilla tarkoitetaan investointia tai hanketta, joka on elinkaareltaan useita vuosia ja jolla on vaikutuksia usean maakunnan toimintaan, vaikka hanke olisikin investointikustannukseltaan myös alle 30 miljoonan euron. Maakuntien toimitilainvestoinnit toteutettaisiin suurelta osin maakuntien yhdessä omistaman, maakuntalain 127 §:ssä tarkoitetun toimitila- ja kiinteistöhallinnon palvelukeskuksen toimesta ja omistukseen. Maakunnat rahoittaisivat investoinnit käytännössä maksamallaan toimitilavuokrilla

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

eli käyttötalousmenoina. Kyseisiä investointeja pidettäisiin kuitenkin maakuntien investointeina. Investoinnilla tarkoitetaan myös ICT-investointeja, jotka voivat sisältää palveluhankintoja, investointeja teknisiin koneisiin ja laitteisiin sekä asiantuntijapalveluja.

Pykälän 2 *momentissa* rajoitettaisiin maakuntien toimivaltaa investointien toteuttamisessa. Maakunta saisi toteuttaa 1 momentissa tarkoitetun, laajakantoisen tai taloudellisesti ja toiminnallisesti merkittävän investoinnin vain, jos valtioneuvosto on hyväksynyt sen julkisen talouden suunnitelman yhteydessä yhteen sovitettussa maakuntien investointisuunnitelmassa. Investointien toteuttamisella tarkoitettaisiin myös maakunnan sopimusta investoinnin toteuttamisesta valtakunnallisen toimitilaja kiinteistöhallinnon palvelukeskuksen kanssa. Maakunnan olisi 42 §:ssä tarkoitetulla omistajaohjauksella huolehdittava, että maakuntakonsernin investoinnit eivät ole ristiriidassa valtioneuvoston päätöksen kanssa.

13 §. Valtion ja maakunnan neuvottelu. Pykälässä säädettäisiin valtion ja maakunnan välisestä neuvottelumenettelystä.

Pykälän 1 *momentin* mukaisesti neuvottelumenettely liittyisi julkisen talouden suunnitelman valmisteluun ja tukisi valtion maakuntien talouteen kohdistamaa ohjausta. Tavoitteena olisi varmistaa erityisesti kustannuskehityksen hallintaa maakunnissa.

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin neuvottelumenettelyn sisällöstä. Neuvottelumenettely käytäisiin valtiovarainministeriön johdolla jokaisen maakunnan kanssa erikseen. Neuvotteluissa käsiteltäisiin ensisijaisesti maakunnan talouteen liittyviä asioita: kustannuskehitystä, rahoitusta ja investointisuunnitelmaa. Lisäksi neuvotteluissa käsiteltäisiin tarvittavia toimenpiteitä, joilla maakunnan tehtävien hoitaminen ja palvelujen saatavuus voitaisiin turvata ottaen huomioon julkisen talouden suunnitelman mukainen valtion rahoitus maakunnille. Tämä olisi erityisesti tarpeen, mikäli maakunnan talous olisi alijäämäinen tai vaarassa kääntyä alijäämäiseksi. Neuvottelussa voitaisiin käsitellä tarvittaessa myös muita maakunnan toimintaan ja talouteen liittyviä tekijöitä. Näitä voisivat olla esimerkiksi kansalliset tietojärjestelmät ja tietohallintoa koskevat kehittämissuhteet.

Maakuntien tietohallinnon ohjausmallin ehdotetaan olevan kiinteä osa maakuntien toiminnan ja talouden suunnittelua. Tietohallinnon ohjausprosessia koskeva sääntely on luontevaa sisällyttää samaan maakuntalain säädökseen, jossa säännellään valtion ja maakuntien välisestä neuvottelumenettelystä. Kytkemällä ICT-toimintaa koskeva ohjaus osaksi yleistä neuvottelumenettelyä varmistetaan, että ICT-toiminnan ohjaus on maakuntien kannalta yhtenäistä, ennakoitavaa ja kytkeytyy myös maakunnissa tapahtuvaan talouden ja toiminnan suunnitteluun. Maakuntalaisissa säännellyn neuvottelumenettelyn sisältöä sekä neuvottelun lopputulosta olisi mahdollista tarkentaa toimialojen tarpeiden mukaan sektorilainsäädännössä.

Koska muun muassa hallitusohjelmassa on digitalisointi nostettu yhdeksi keskeiseksi välineeksi julkisten palveluiden laadun ja tuottavuuden parantamiseksi, on myös sen kehityksen seuranta taloutta koskevan arvioinnin yhteydessä perusteltua. Vaikuttava valtionohjaus toteutuu nimenomaan kytkemällä ohjaus osaksi maakuntien muuta neuvottelumenettelyä sekä talouden ja toiminnan suunnittelua. Tätä kautta voidaan varmistaa myös ICT-palveluiden osalta uudistukselle asetetut säästötavoitteet.

Pykälän 3 *momentin* mukaan neuvottelumenettelyä ja ministeriössä tapahtuvaa talouden ja toiminnan suunnittelua varten kukin maakuntien tehtävien ohjaamisesta vastaava ministeriö valmistelisi toimialansa tehtävien ja kustannusten arvioinnin. Sosiaali- ja terveydenhuollon osalta arvioinnista

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

säädettäisiin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain x §:ssä. Ministeriö toimittaisi arvioinnin valtiovarainministeriöön siten, että se olisi käytettävissä ennen tämän pykälän mukaista neuvottelumenettelyä. Neuvottelumenettelyn tietoperustana toimisi myös maakunnasta kuukausittain kerättävä talous- ja toimintatieto.

Pykälän *4 momentissa* säädettäisiin neuvotteluista laadittavasta asiakirjasta. Neuvotteluista laadittaisiin asiakirja, johon kirjattaisiin johtopäätökset maakunnan kustannuskehityksestä, tarvittavista toimenpiteistä ja maakunnan investoinneista. Valtion ja kuntien neuvottelumenettelyssä ei tehtäisi oikeudellisesti sitovia sopimuksia valtion ja maakuntien kesken, sillä budjetti- ja lainsäädäntövaltaa käyttää perustuslain mukaan eduskunta.

Pykälän *5 momentissa* täsmennettäisiin, että ministeriö toteuttaa muussa laissa säädetyn maakuntia koskevan ohjauksensa noudattaen laissa säädetyn lisäksi julkisen talouden suunnitelmassa ja tässä pykälässä tarkoitettussa neuvottelumenettelyssä päätettyä.

14 §. Maakuntatalouden neuvottelukunta. Pykälässä säädettäisiin valtiovarainministeriön yhteydessä toimivasta maakuntatalouden neuvottelukunnasta, jonka tarkoituksena olisi edistää maakuntataloutta koskevien strategisten linjausten toteutumista sekä valtakunnallisten ja alueellisten toimijoiden yhteistyötä. Pykälän *2 momentin* mukaan neuvottelukunnan tehtävänä olisi seurata ja arvioida 13 §:n mukaisessa neuvottelumenettelyssä käsiteltäviä asioita eli maakuntien kustannuksia, rahoitusta, investointeja ja sopeutustoimia koko maan tasolla ja kaikkien tehtäväalojen näkökulmasta. Lisäksi neuvottelukunta käsitelisi keskeiset maakuntien toimintaan ja talouteen vaikuttavat lainsäädännön muutosehdotukset. Neuvottelukunta kokoontuisi julkisen talouden suunnitelman ja valtion talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä sekä tarvittaessa.

Pykälän *3 momentissa* säädettäisiin neuvottelukunnan toimikaudesta ja kokoonpanosta. Neuvottelukunnassa olisivat edustettuna maakuntien ja valtiovarainministeriön lisäksi kaikki ne ministeriöt, jotka vastaavat maakuntien tehtävien ohjaamisesta. Valtioneuvosto asettaisi neuvottelukunnan neljäksi vuodeksi kerrallaan.

Pykälän *4 momentissa* säädettäisiin valtioneuvoston asetuksenantovaltuudesta. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin neuvottelukunnan tehtävistä sekä kokoonpanosta.

15 §. Maakunnan ja kuntien neuvottelu. Perustettavilla maakunnilla tulee olemaan yhdessä kuntien kanssa jaettu ja osittain päällekkäinenkin vastuu esimerkiksi alueen asukkaiden hyvinvoinnista palvelujen järjestäjänä sekä alueen ympäristöstä, sen kehityksestä ja taloudellisesta kestävydestä. Kunnat ovat jäsentensä lähiyhteisöjä ja paikallisia toimijoita, joilla on myös tulevaisuudessa laaja yleinen toimiala. Kunnat toimivat kuitenkin hyvin erilaisissa maantieteellisissä olosuhteissa ja ne eroavat asukasmäärältään ja toimintatavoiltaan toisistaan. Maakunnat puolestaan tulisivat toimimaan kuntia laajemmilla hallintoalueilla ja hoitamaan niissä pääasiassa niille lailla erikseen säädettyjä tehtäviä. Perustettavat maakunnat olisivat myös toimintaympäristöltään, julkiselta ja yksityiseltä palvelurakenteeltaan sekä muilta olosuhteiltaan erilaisia. Toisaalta kaikille maakunnille on yhteistä se, että suunnittelu, kehittäminen ja ennaltaehkäisevä työ ylittävät kuntien ja maakuntien organisaatorajat monilla maakuntien tehtäväalueilla. Maakunnan aluetta kokonaisuudessaan koskevia keskeisiä asioita tulevat olemaan myös asukkaiden tarpeista lähtevät palveluketjut, hyvinvoinnin edistäminen, tietojärjestelmien yhteentoimivuus sekä tukipalvelujen järjestäminen. Esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävien hoidossa tullaan tarvitsemaan ehdottomasti viranomaisten välistä tiivistä yhteistyötä. Yhteistyön tarve on merkityksellinen myös perusoikeuksien toteutumisen kannalta.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Edellä todettujen seikkojen johdosta maakunnilla ja niiden alueiden kunnilla tulisi olla laintasoisesti säädetty velvoite sopia keskenään yhteistyöstä niille säädettyjen tehtävien hoitamisessa. Kokonaisuuden hallitsemiseksi olisi tarkoituksenmukaista, että maakunta ja sen alueen kunnat käyvät vähintään valtuustokausittain neuvottelut maakunnan ja kuntien välisestä yhteistyöstä. Maakuntien ja kuntien valtuustot voisivat tällöin hyväksyä neuvottelutuloksen. Neuvottelutuloksen pohjalta voitaisiin laatia tarvittaessa asiaa tarkentavia tehtäväalakohtaisia yhteistyösopimuksia.

Tämän johdosta lakiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan maakunnan ja sen alueen kuntien olisi neuvoteltava valtuustokausittain niiden tehtävien hoitamiseen liittyvästä yhteistyöstä, tavoitteista ja työnjaosta.

4 luku. Maakuntavaltuusto.

16 §. Maakuntavaltuuston tehtävät. Pykälässä säädettäisiin maakuntavaltuuston tärkeimmistä tehtävistä. Maakunnan alueen asukkaiden itsehallinto toteutuu heidän maakuntavaltuustoon valitsemiensa edustajien kautta. Maakuntavaltuusto olisi siten maakunnan ylintä päätöksentekovaltaa käyttävä toimielin ja sen tulisi tehdä maakuntaa ja sen toimintaa koskevat tärkeimmät päätökset. Pykälä perustuisi maakuntavaltuuston päätösvallan yleisyydelle. Päätösvalta kuuluisi maakuntavaltuustolle, jollei asiasta olisi erikseen toisin säädetty tai jollei valtuusto olisi itse siirtänyt toimivaltansa maakunnan muille viranomaisille tai maakunnan palvelulaitokselle.

Pykälän *1 momentin* mukaan maakuntavaltuusto vastaisi maakunnan toiminnasta ja taloudesta sekä käyttäisi maakunnan päätösvaltaa. Momentissa säädettäisiin maakuntavaltuustolle kuuluvasta maakunnan toiminnan ja talouden kokonaisvastuusta, joka maakuntavaltuustolla olisi riippumatta siitä, miten toiminnan hoitaminen olisi maakunnassa organisoitu. Maakuntavaltuusto voisi itse päättää siitä, miten se jakaisi sille kuuluvaa päätösvaltaa alaisilleen viranomaisille tai maakunnan palvelulaitokselle. Erityisesti säännöksen 2 momentissa tarkoitetuissa keskeisissä asioissa maakunnan päätösvallan tulisi kuitenkin aina säilyä maakuntavaltuustolla.

Pykälän *2 momentissa* todettaisiin tärkeimmät maakuntavaltuustolle kuuluvat tehtävät. Momentin 1 kohdassa korostettaisiin maakuntavaltuuston asemaa maakunnan toiminnan keskeisten tavoitteiden asettajana ja strategisten päätösten tekijänä. Maakuntavaltuusto asettaisi maakunnan ja sen toiminnan keskeiset tavoitteet maakuntastrategiassa. Maakuntastrategian sisällöstä säädettäisiin tarkemmin lain 35 §:ssä. Maakuntastrategiassa olisi otettava huomioon maakunnan tehtäväaloja koskevat muut strategisen tason suunnitteluasiakirjat. Tällaisia olisivat esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetussa laissa tarkoitettu palvelustrategia ja palvelulupaus.

Momentin 2 kohdan mukaan maakuntavaltuusto päättäisi maakunnan hallintosäännöstä ja samalla myös omasta asemastaan maakunnan organisaatiossa. Hallinnon järjestämisen perusteisiin kuuluu maakunnan hallinnon rakenteesta eli organisaatiosta päättäminen sekä toimivallan jakautuminen maakunnan viranomaisille tai maakunnan palvelulaitokselle. Hallintosäännön sisällöstä säädettäisiin yksityiskohtaisemmin lain 84 §:ssä ja toimivallan siirtämisestä lain 85 §:ssä.

Momentin 3 kohdan mukaan maakuntavaltuusto päättäisi maakunnan talousarviosta ja taloussuunnitelmasta. Talousarvion ja taloussuunnitelman laadinnasta ja sisällöstä säädettäisiin tarkemmin taloutta koskevassa lain 13 luvussa. Maakuntalaissa ei olisi erillisiä säännöksiä lainan ottamisesta, vaan päätösvalta siitä kuuluu maakuntavaltuustolle sen yleisen maakunnan talouteen ja toimintaan liittyvän toimivallan perusteella. Lainanottovaltuuksista päätetään käytännössä lähtökohtaisesti ta-

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

lousarvion yhteydessä. Maakuntavaltuuston on myös mahdollista delegoida lainanottoon liittyvää toimivaltaansa hallintosäännöllä.

Momentin 4 kohdan mukaan maakuntavaltuusto päättäisi omistajaohjauksen periaatteista ja konserniohjeista. Omistajaohjauksen periaatteissa maakuntavaltuuston tulisi ilmasta ne periaatteet, joiden mukaan maakunta olisi eri organisaatioissa ja yhteisöissä mukana omistajana, sijoittajana, rahoittajana tai yhteistoiminnassa muiden maakuntien kanssa. Periaatelinjausten lähtökohtana tulisi olla maakuntastrategia ja siitä johdetut tavoitteet, jolloin voitaisiin varmistaa päätöksenteon systemaattisuus ja pitkäjänteisyys. Maakuntavaltuuston linjaamat periaatteet ohjaisivat maakuntahallitukselle ja konsernijohdolle kuuluvaa omistajaohjauksen käytännön toteuttamista ja siihen liittyvää päätöksentekoa niin maakuntakonserniin kuuluvissa yhteisöissä kuin laajemminkin osaomistusyhteisöissä, maakuntien yhteistoiminnassa ja maakunnan sopimussuhteissa eli maakunnan koko toiminnassa. Omistajaohjauksen periaatteet konkretisoituisivat myös maakuntahallitukselle, konsernijohdolle ja konserniyhteisöille asetettuina tavoitteina ja päätösvalmistelua ohjaavina linjauksina sekä esimerkiksi rahoitus- ja investointipäätöksinä yhteisöjen perustamisen yhteydessä tai sopimussuhteisiin liittyen.

Oikeudellisen maakuntakonsernin eli maakunnan tytäryhteisöjen ohjaus perustuisi omistajaohjauksen periaatteiden lisäksi maakuntavaltuuston hyväksymiin konserniohjeisiin, joiden sisällöstä säädettäisiin lain 43 §:ssä. Konserniohjeisiin liittyvän päätösvallan kuuluminen maakuntavaltuuston tehtäviin korostaisi maakuntavaltuuston asemaa maakuntakonsernin johtamisessa sekä vahvistaisi konserniohjeiden periaatteellista merkityksellisyyttä.

Momentin 5 kohdan mukaan valtuusto päättäisi lain 9 luvussa tarkoitetuista maakunnan palvelulaitosta koskevista asioista. Palvelulaitos kuuluu maakunnan organisaatioon, vaikka sen luonteeseen kuuluu tietty taloudellinen ja toiminnallinen itsenäisyys. Maakuntavaltuustolle kuuluu siten luontevasti sen toiminnallisista ja taloudellisista tavoitteista päättäminen, vaikka keinot niiden saavuttamiseen olisivat palvelulaitoksen hallituksen päätösvallassa.

Momentin 6 kohdan mukaan maakuntavaltuusto päättäisi maakunnan varallisuuden hoidosta ja sijoitustoiminnan perusteista. Säännös kattaisi maakunnan koko omaisuusmassan riippumatta omaisuuden ja varallisuuden luonteesta. Perusteista päättäessään maakuntavaltuuston tulisi ottaa selkeä kanta siihen, minkälaiseen omaisuuteen maakunnan pääomaa sidotaan ja minkälaisella riskitasolla toimitaan sekä myös valvoa, että pääoma on tehokkaassa ja tuottavassa käytössä. Maakunnan varallisuuden hoidon ja sijoitustoiminnan tulisi perustua lain 35 §:ssä säädettyyn maakuntastrategiaan ja palvelulla sen tavoitteiden toteutumista. Käytännön toimivalta varallisuuden hoidossa ja sijoitustoiminnassa on edelleen mahdollista ja perusteltua siirtää muille maakunnan viranomaisille. Tästä toimivallan siirrosta maakuntavaltuusto päättäisi lain 84 §:ssä tarkoitettulla hallintosäännöllä.

Momentin 7 kohdan mukaan maakuntavaltuusto päättäisi sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista. Varsinainen toimeenpanovastuu olisi lain 37 §:n mukaisesti maakuntahallituksella, joka vastaisi maakunnan sisäisestä valvonnasta sekä riskienhallinnan järjestämisestä.

Sisäinen valvonta on osa maakunnan johtamisjärjestelmää sekä maakunnan johdon ja hallinnon työväline, jonka avulla arvioidaan asetettujen tavoitteiden toteutumista, toimintaprosesseja ja riskejä. Valvonnan tarkoituksena on edistää maakunnan tehokasta johtamista, riskien hallintaa ja toiminnan tuloksellisuuden arviointia. Riskienhallinta on osa sisäistä valvontaa, mutta sen jatkuvasti kasvavan merkityksen vuoksi se on perusteltua todeta laissa erikseen. Riskienhallinnan merkitys korostuu erityisesti tehtävien organisointitapojen monimuotoistumisen myötä. Esimerkiksi merkittävä osa

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

maakunnalle kuuluvista sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävistä tullaan hoitamaan maakuntakonserniin kuuluvissa yhtiöissä, palvelulaitoksessa tai yksityisissä yhtiöissä. Näin ollen maakunnan riskeistä ei voi saada riittävää kuvaa tarkastelemalla vain maakunnan oman organisaation toimintaan liittyviä riskejä. Osa riskienhallintaa on, että omistajaohjauksellisin keinoin sekä sopimuksin varmistetaan, että sisäinen valvonta ja riskienhallintaa on toimivaa myös niissä organisaatioissa, jotka maakunnasta erillään tuottavat maakunnan palveluja sopimukseen perustuen. Näiden organisaatioiden toimiva johto luonnollisesti vastaa yhteisönsä sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta, mutta maakunnalla tulee olla varmuus siitä, että kyseisissä organisaatioissa sisäinen valvonta ja riskienhallinta on toimivaa. Mikäli maakunnan palveluja tuottavassa organisaatioissa toteutuu esimerkiksi jokin toiminnallinen riski, se vaikuttaa suoraan maakunnan palvelujen käyttäjiin. Maakunnan konserniyhteisöissä sisäinen valvonta ja riskienhallinta kuuluvat näiden yhteisöjen hallitusten ja toimitusjohtajien vastuulle ja maakunnan konsernijohdon tehtävä on konsernivalvonnalla varmistaa, että sisäinen valvonta ja riskienhallinta on asiaankuuluvalla tavalla hoidettu. Lain 43 §:ssä säädettäisiin, että maakuntavaltuuston vahvistamaan konserniohjeeseen otetaan tarpeelliset määräykset konsernivalvonnan ja raportoinnin sekä riskienhallinnan järjestämisestä.

Lain 84 §:n mukaan maakuntavaltuuston tulisi hallintosäännössä antaa tarpeelliset määräykset sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tehtävistä ja vastuista. Määräyksiin tulisi siten sisällyttää määräykset maakuntahallituksen velvollisuudesta ohjeistaa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen ja toimeenpano, lauta- ja johtokuntien velvollisuudesta valvoa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimeenpanoa sekä johtavien viranhaltijoiden velvollisuus toimeenpanna sisäinen valvonta ja riskienhallinta vastuualueillaan. Myös riskeistä raportoinnista ja raportointimenettelyistä olisi syytä ottaa määräykset maakuntavaltuuston vahvistamiin perusteisiin.

Momentin 8 kohdan maakuntavaltuusto päättäisi palveluista ja muista suoritteista perittävien maksujen yleisistä perusteista sekä maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvista palveluista perittävistä asiakasmaksuista. Säännöksen sanamuoto antaisi maakuntavaltuustolle mahdollisuuden siirtää toimivaltaansa maksujen yksityiskohtaisemmassa hinnoittelussa ja määräämisessä alaisilleen viranomaisille. Maksujen yleisistä perusteista maakuntavaltuusto voisi päättää esimerkiksi talousarvion yhteydessä. Asiakasmaksuista maakuntavaltuuston tulisi antaa erillinen maksupäätös. Maakuntavaltuuston olisi myös syytä ottaa kantaa siihen, mitkä palvelut olisivat kokonaan maksuttomia.

Momentin 9 kohdan mukaan maakuntavaltuusto päättäisi takaussitoumuksen tai muun vakuuden antamisesta toisen velasta. Valtuuston päätösvaltaa rajoittaisivat kuitenkin lain 121 §:n säännökset.

Momentin 10 kohdan mukaan maakuntavaltuusto päättäisi jäsenten valitsemisesta maakunnan toimielimiin, jollei jäljempänä olevista säännöksistä muuta johdu. Momentin 11 kohdan mukaan maakuntavaltuusto päättäisi myös kunnan luottamushenkilöiden taloudellisten etuuksien perusteista. Lain 10 luku sisältäisi tarkemmat säännökset vaalikelpoisuudesta maakuntahallitukseen, tarkastuslautakuntaan sekä muihin toimielimiin sekä luottamushenkilöiden asemasta muutoinkin.

Maakuntavaltuusto päättäisi momentin 12 kohdan mukaan tilintarkastajien valitsemisesta. Maakunnan hallinnon ja talouden tarkastamisesta sekä tilintarkastajien valinnasta säädettäisiin tarkemmin lain 14 luvussa.

Momentin 13 kohdan mukaan maakuntavaltuusto päättäisi tilivelvollisten nimeämisestä. Lisäksi momentin 14 kohdan mukaan maakuntavaltuuston päättäisi tilinpäätöksen hyväksymisestä ja siihen liittyen vastuuvapaudesta tilivelvollisille. Lain 13 luku sisältää tarkemmat säännökset tilinpäätök-

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

sen, konsernitilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laadinnasta. Tilintarkastuskertomuksen käsitte-lystä sekä vastuuvapauden myöntämisestä tilivelvöllisille säädettäisiin lain 14 luvussa.

Momentin 15 kohdassa säädettäisiin, että maakuntavaltuuston tulisi päättää myös muista valtuuston päätettäviksi säädetyistä ja määrätyistä asioista. Ensisijassa tässä olisi kysymys niistä asioista, joita koskeva päätöksentekotoimivalta olisi maakuntalain erityissäännöksissä tai maakunnan tehtäviä koskevassa erityislainsäädännössä nimenomaisesti säädetty maakuntavaltuustolle.

17 §. Maakuntavaalit. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi maakuntavaalien perusteista. Maakuntavaltuusto valittaisiin maakuntavaaleilla, jotka olisivat välittömät, salaiset ja suhteelliset sekä yhtäläiseen äänioikeuteen perustuvat. Valtuuston toimikausi olisi neljä vuotta ja se alkaisi vaalivuoden kesäkuun 1 päivänä. Vaalipäivästä samoin kuin muusta vaalien toimittamiseen liittyvästä säädettäisiin vaalilaissa (714/1998).

18 §. Valtuutettujen lukumäärä. Pykälässä säädettäisiin maakunnan asukaslukuun perustuvasta maakuntavaltuuston vähimmäiskoosta. Lisäksi ehdotetaan, että maakuntavaltuusto voisi itse halutessaan päättää valtuutettujen suuremmastakin parittomasta lukumäärästä. Tällöin maakuntavaltuuston tulisi ilmoittaa valittavien valtuutettujen lukumäärä oikeusministeriölle vaalivuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä. Maakuntavaltuuston koon perustana oleva asukasluku määräytyisi väestötietojärjestelmässä vaalivuotta edeltävän marraskuun 30 päivän päätyessä olevien tietojen mukaan.

19 §. Varavaltuutetut. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi varavaltuutettujen valinnasta maakuntavaltuustoon vastaavalla tavalla kuin kuntalain mukaan valitaan varavaltuutetut kunnan valtuustoon. Pykälän 1 momentin mukaan valtuutetuille valitaan varavaltuutettuja jokaisen maakuntavaaleissa esiintyneen vaaliliiton, puolueen ja yhteislistan ensimmäisistä valitsematta jääneistä ehdokkaista sama määrä kuin valtuutettuja, kuitenkin vähintään kaksi. Yhteislistan ulkopuolella olleen valitsijajhdistyksen ehdokkaana valitulla valtuutetulla ei ole varavaltuutettua.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että jos valtuutetun on todettu menettäneen vaalikelpoisuutensa, hänet on vapautettu toimestaan tai hän on kuollut, valtuuston puheenjohtaja kutsuu hänen sijaansa jäljellä olevaksi toimikaudeksi asianomaisen vaaliliiton, puolueen tai yhteislistan järjestyksessä ensimmäisen varavaltuutetun.

Pykälän 3 momentti vastaa asiallisesti kuntalain muuttamista koskevassa hallituksen esityksessä (HE /2016) ehdotettuja säännöksiä, joilla kunta velvoitettaisiin puuttumaan kunnan toimintaan silloin, kun kunta on ajautunut poikkeuksellisiin hallinnollisiin vaikeuksiin. Nyt kyseessä olevassa momentissa varauduttaisiin siihen, että maakunnan luottamushenkilöiden esteellisyys poikkeuksellisesti rikostutkinnan tai muun syyn johdosta on niin laajaa, että maakuntavaltuusto olisi tästä syystä toimintakyvytön. Jos valtuutettuja ja varavaltuutettuja on rikostutkinnan tai muun syyn vuoksi esteellisiä osallistumaan päätöksentekoon, eikä maakuntavaltuustoa tämän vuoksi saada päätösvaltaiseksi, maakuntavaalilautakunta voisi vaalilain 143 m §:n 2 momenttia noudattaen maakuntavaltuuston puheenjohtajan pyynnöstä määrätä uusia esteettömiä varavaltuutettuja. Näin määrätty varavaltuutetut osallistuvat maakuntavaltuuston kokoukseen niissä asioissa, joissa valtuutetut ja varavaltuutetut ovat esteellisiä.

Vastaavaa menettelyä noudatetaan silloin, kun maakuntavaltuutettujen ja varavaltuutettujen määrää täydennetään luottamushenkilön menetettyä vaalikelpoisuutensa, kuoltua tai kun hänelle on myönnetty ero luottamustoimesta. Maakuntavaltuutetuilla on tämän pykälän mukaan sama määrä vara-

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

valtuutettuja, kuitenkin vähintään kaksi. Vaalilain 143 m §:n 2 momentissa säädetään maakuntavaltuuston täydentämismenettelystä, jos valtuuston toimikauden aikana varavaltuutettujen määrä jää vajaaksi. Jollei kaikkia varavaltuutettujen toimia saada täytetyiksi tässä pykälässä olevien säännösten nojalla, jää varavaltuutettujen määrä vajaaksi.

20 §. Puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat. Maakuntavaltuuston puheenjohtajan ja varapuheenjohtajien valinnasta ja läsnäolo- ja puheoikeudesta maakuntahallituksen kokouksessa ehdotetaan säädettäväksi vastaavalla tavalla kuin kuntalaissa. Pykälän 1 momentin mukaan maakuntavaltuusto valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja tarpeellisen määrän varapuheenjohtajia toimikaudekseen, jollei se ole päättänyt lyhyemmästä toimikaudesta. Puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat valitaan samassa vaalitoimituksessa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin maakuntavaltuuston puheenjohtajan ja varapuheenjohtajien läsnäolo- ja puheoikeudesta maakuntahallituksen kokouksessa. Säännöksen tarkoituksena on varmistaa maakuntavaltuuston tiedonsaanti asioiden valmistelusta.

21 §. Valtuustoryhmä ja sen toiminnan tukeminen. Pykälä vastaisi kuntalain sääntelyä valtuustoryhmistä ja niiden toiminnan tukemisesta. Myös maakuntavaltuustossa valtuutettujen organisoiminen valtuustoryhmiin on perusteltua asioiden valmistelun ja päätöksenteon kannalta. Valtuustoryhmä ei ole maakunnan toimielin eikä sille siten voida antaa hallintosäännöllä tai lailla omaa toimivaltaa tai tehtäviä. Sen toiminta ja työskentely eivät myöskään ole hallintomenettelyä, johon esteellisyys sääntely ulottuisi.

Pykälän 1 momentin mukaan valtuutetut voivat muodostaa valtuustoryhmiä valtuustotyöskentelyä varten. Valtuustoryhmän voi muodostaa yksikin valtuutettu. Tarkemmat säännökset valtuustoryhmistä annettaisiin hallintosäännössä. Maakunta voisi hallintosäännössä päättää esimerkiksi, että toimielinten kokouksissa käytetyt sähköiset menetelmät olisivat vastaavalla tavalla valtuustoryhmien käytössä.

Pykälän 2 momentin mukaan maakunta voisi valtuustoryhmien toimintaedellytyksien parantamiseksi tukea taloudellisesti valtuustoryhmien toimintaa. Tukea myönnettäessä olisi yksilöitävä tuen käyttötarkoitus. Valtuustoryhmille osoitetun tuen määrä olisi ilmoitettava maakunnan tilinpäätöksessä valtuustoryhmittäin.

5 luku. Maakunnan asukkaiden osallistumisoikeus.

22 §. Äänioikeus maakuntavaaleissa ja äänestys-oikeus maakunnan kansanäänestyksessä. Pykälässä säädettäisiin äänioikeudesta maakuntavaaleissa sekä äänestys-oikeudesta maakunnan kansanäänestyksessä. Ääni- ja äänestys-oikeuden edellytykset olisivat yhtäläiset. Ääni- ja äänestys-oikeuden edellytykset olisivat samat kuin kuntavaalien äänioikeuden edellytykset ja äänestys-oikeuden edellytykset kunnallisessa kansanäänestyksessä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin äänioikeuden edellytyksistä. Äänioikeus maakuntavaaleissa olisi Suomen, Euroopan unionin, Islannin tai Norjan kansalaisilla, jotka viimeistään vaalipäivänä täyttävät 18 vuotta, ja joilla on 51.päivänä ennen vaalipäivää kotikuntalaissa tarkoitettu kotikunta maakunnassa. Äänioikeus on myös muulla edellytykset täyttävällä ulkomaalaisella, jos hänellä tuolloin on ollut kotikunta Suomessa kahden vuoden ajan.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Euroopan unionin ja Suomessa toimivan kansainvälisen järjestön palveluksessa olevan ja hänen perheenjäsentensä äänioikeudesta maakuntavaaleissa. Koska edellä mainituilla henkilöillä ei useinkaan ole kotikuntalaisia tarkoitettua kotikuntaa Suomessa, on henkilöiden äänioikeudesta säädettävä erikseen. He ovat saaneet äänioikeuden europarlamenttivaaleissa vuoden 2014 alusta voimaan tulleella vaalilain muutoksella sekä äänioikeuden kuntavaaleissa toukokuussa 2015 voimaan tulleella kuntalalla. Äänioikeuden edellytyksenä on, että henkilö viimeistään vaalipäivänä täyttää 18 vuotta ja hänellä on asuinpaikka maakuntaan kuuluvassa kunnassa 51.päivänä ennen vaalipäivää. Koska äänioikeus maakuntavaaleissa ei ole 2 momentissa mainittujen henkilöiden osalta todennettavissa automaattisesti, olisi 2 momentin 1 kohdan mukaisesti äänioikeuden edellytyksenä, että henkilön tiedot on hänen nimenomaisesti pyynnöstään talletettu väestötietojärjestelmään väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetussa laissa säädetyllä tavalla. Tietojen tulee olla tallennettuna 51.päivänä ennen vaalipäivää päivän päättyessä. Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaisesti edellytettäisiin lisäksi, että henkilö on kirjallisesti ilmoittanut haluavansa käyttää äänioikeutta maakuntavaaleissa tai kuntavaaleissa eikä ole peruuttanut ilmoitustaan. Ilmoitus olisi tehtävä 52.päivänä ennen vaalipäivää. Ilmoituksesta äänioikeuden edellytyksenä on säädettävä erikseen, sillä väestötietojärjestelmään rekisteröityjen ulkomaan kansalaisten osalta tiedossa ei ole suoraan sitä, onko henkilö esimerkiksi kansainvälisen järjestöjen palveluksessa ja vailla kotikuntaa. Kuntalain 20 §:n 2 momentin 2 kohdassa edellytetään vastaavaa ilmoitusta kuntavaalien osalta. Koska maakunta- ja kuntavaalit toimitetaan jatkossa samanaikaisesti, riittäisi että henkilö olisi ilmoittanut halukkuutensa käyttää äänioikeuttaan jommasakummassa vaalissa. Tehty ilmoitus olisi voimassa toistaiseksi. Henkilön pyynnöstä väestötietojärjestelmään kerättävät ja rekisteröitävät tiedot sekä henkilön ilmoitus halukkuudesta käyttää äänioikeutta ovat edellytyksiä sille, että nämä henkilöt voidaan luotettavalla tavalla lisätä perustettavaan äänioikeusrekisteriin.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin äänestysoikeudesta maakunnan kansanäänestyksessä. Äänestys-oikeudesta maakunnan kansanäänestyksessä olisi soveltuvin osin voimassa, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään äänioikeudesta maakuntavaaleissa. Maakunnan kansanäänestyksestä ja oikeudesta tehdä aloite maakunnan kansanäänestyksen järjestämiseksi säädettäisiin 25 §:ssä.

23 §. Osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet. Pykälässä säädettäisiin yleisistä osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista maakunnassa. Pykälä vastaisi pääosin kuntalain 22 §:ää, jossa säädetään yleisistä osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista kunnassa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin yleisestä maakunnan asukkaiden ja palvelujen käyttäjien oikeudesta osallistua ja vaikuttaa maakunnan toimintaan. Oikeudet koskisivat kaikkia maakunnan asukkaita ja niiden toteuttaminen tapahtuisi käytännössä koko maakuntahallinnossa. Maakuntavaltuuston tehtävänä olisi vastata osallistumismahdollisuuksien kokonaisuudesta samalla tavoin kuin kunnassa kunnanvaltuustolla on vastuu kuntatason osallistumismahdollisuuksista. Säännöksen velvoittavasta sanamuodosta huolimatta suoran demokratian laajuus ja muodot jäisivät pitkälti valtuuston päätettäväksi. Näitä tulisi täsmentää 35 §:n mukaisessa maakuntastrategiassa, jossa tulee ottaa huomioon asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet. Pykälässä korostettaisiin monipuolisia ja vaikuttavia osallistumisen mahdollisuuksia ja tuotaisiin esiin erilaisia keinoja, joita voidaan hyödyntää päätösvalmistelun eri vaiheissa. Tällä on tarkoitus edistää eri asukasryhmien ja eri palveluiden käyttäjien osallistumista itselleen sopivalla tavalla. Tarkoitus on myös edistää sitä, että maakuntavaltuusto tarjoaa erilaisiin asiakokonaisuuksiin ja tilanteisiin sopivia joustavia osallistumisen muotoja ja niin pitkä- kuin lyhytaikaisia vaikuttamisen keinoja ja -mahdollisuuksia. Erityistä huomiota on tarpeen kiinnittää muun muassa eri vähemmistöjen kuten kieli-, kulttuuri- ja seksuaalivä-

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

hemmistöjen osallistumisen mahdollisuuksiin. Asiakohtaisesti on tärkeää lisäksi pohtia muita mahdollisia erityisryhmiä, joiden osallistumiseen tulisi kiinnittää huomiota.

Pykälän 2 momentissa olisi kuntalain 22 §:n tapaan esimerkkiluettelo sellaisista osallistumis- ja vaikuttamistavoista, joista erityisesti maakunnassa voitaisiin hyödyntää. Luettelo ei olisi tyhjentävä, vaan antaisi kuvan käytettävissä olevista keinoista. Maakunta päättäisi momentissa mainittujen keinojen käytöstä ja voisi edistää osallistumista ja vaikuttamista myös muilla keinoilla. Tämä voisi tapahtua ilman nimenomaista säännöstäkin, mutta suoran demokratian korostamiseksi laissa on kuitenkin tarkoituksenmukaista tuoda esiin, millä tavoin osallistumista ja vaikuttamista voidaan erityisesti edistää. Erityisesti käyttäjälähtöistä osallistumista ja vaikuttamista korostettaisiin, koska suoran demokratian muotona se on tarpeellinen varsinkin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita koskevassa valmistelussa ja päätöksenteossa.

Momentin 1 kohdassa tuodaan esille keskustelu- ja kuulemistilaisuuksien sekä asukasraatien järjestäminen. Erilaisissa keskustelu- ja kuulemistilaisuuksissa ja asukastapaamisissa voidaan vapaamuotoisesti selvittää asukkaiden näkemyksiä tietyistä teemasta tietyllä hetkellä tai pidemmän ajanjakson aikana. Kuulemista ja keskustelua voi toteuttaa monia kanavia hyödyntäen. Muun muassa internet, sosiaalinen media ja muut sähköiset kanavat tarjoavat mahdollisuuksia maakunnan asukkaiden mielipiteiden ja näkemysten kokoamiseen valmistelun aikana ja ennen päätöksentekoa.

Asukasraati kuvaisi käsitteenä aiempaa vuorovaikutteisempia osallistumistapoja. Kuten kuntalain 22 §:ssä käytetty termi kuntalaisraati, olisi asukasraati tässä eräänlainen yläkäsite, joka pitäisi sisälleen myös esimerkiksi asiakas- ja potilasraatien järjestämisen. Asukasraati ja vastaavat keinot voivat toimia hyvänä kuulemis- ja vuorovaikutuskäytäntönä sekä vaihtoehtoina perinteisille yksisuuntaisille asukaskyselyille, jotka heijastavat usein yksittäisten asukkaiden mielipiteitä. Asukasraadien kautta olisi mahdollista tuottaa myös kokonaisvaltaisempi kansalaismielipide maakunnan päättäjille päätösharkintaan sekä täydentää olemassa olevaa tietopohjaa palvelujärjestelmän ja palveluiden toimivuudesta. Raati tarjoaa konkreettisen kosketuspinnan asukkaisiin ja asiakkaisiin ja se soveltuisi menetelmänä erityisesti tilanteisiin, joissa suunnittelun lähtökohtana on monimutkainen asiakysymys sekä keinona saada asukkaat mukaan esimerkiksi palvelujen kehittämiseen. Käytettäessä asukas- tai asiakasraateja on tärkeää jo ennakolta kiinnittää huomiota siihen, miten raadin tuotokset edustuksellisessa päätöksenteossa käsitellään. Asukasraadit ja niiden sovellukset mahdollistavat asukkaiden ja palvelun käyttäjien osallistumismahdollisuuksien kehittämisen ja voivat toimia myös yhtenä keinona tuoda erityisryhmiä tai vähemmistöjä vahvemmin mukaan päätöksenteon valmisteluun.

Momentin 2 kohta korostaisi jo valmisteluvaiheessa tapahtuvaa asukkaiden mielipiteiden selvittämistä. Osallistuminen ja vaikuttaminen on yleensä tehokkainta valmisteluvaiheen alussa. Hallintolain 34 §:ssä säädetään asianosaisen kuulemisesta ja 41 §:ssä vaikuttamismahdollisuuksien varaamisesta. Nämä ovat kuulemisen ja vaikuttamismahdollisuuksien luomisen laissa säänneltyjä muotoja, mutta muikin oma-aloitteinen asukkaiden mielipiteiden vapaamuotoinen selvittäminen on suotavaa. Mielipiteitä voidaan selvittää eri tavoin, muun muassa kyselyin ja mielipidetiedusteluin ja 1 kohdassa tarkoitettuja keskustelutilaisuuksia järjestämällä tai järjestämällä esimerkiksi 24 §:ssä tarkoitettuja maakunnan kansanäänestyksiä.

Momentin 3 kohdassa tuotaisiin esiin mahdollisuus valita palvelujen käyttäjien edustajia maakunnan toimielimiin. Myös tätä kautta voidaan edistää palvelun käyttäjien, eri väestöryhmien ja luottamushenkilöiden vuorovaikutusta sekä asukkaiden osallisuutta. Asiasta säädetäisiin tarkemmin 30 §:ssä, jonka mukaan valtuusto voisi päättää, että johtokunnan jäsenet tai osa jäsenistä valitaan val-

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

tuuston määrittämien perusteiden mukaisesti kunnan asukkaiden, kunnan henkilöstön tai palvelujen käyttäjien esityksestä.

Momentin 4 kohdassa säädettäisiin palvelujen suunnittelemisesta ja kehittämisestä yhdessä palvelujen käyttäjien kanssa ja heidän tarpeistaan käsin. Tätä kautta voidaan edistää palvelujen käyttäjälähtöistä kehittämistä eli palvelun käyttäjien vahvempaa mukana oloa esimerkiksi palvelujen suunnittelussa ja arvioinnissa. Toiminta voisi koskea yksittäisiä palveluja tai laajempia palvelukokonaisuuksia. Se voisi suuntautua suppealle tai laajalle alueelle ja olla muodoltaan pitkäkestoista tai projekti- maista. Kohdassa tarkoitettuja käyttäjälähtöisen vaikuttamisen keinoja voivat olla muun muassa asiakaspalautteen kerääminen, asiakastyytyvyyden mittaaminen, erilaiset ideointi- ja visiointi- menetelmät ja -tilaisuudet, kokeilut, yhteissuunnittelu, palvelumuotoilu ja kokemusasiantuntijoiden käyttö. Kokemusasiantuntijatoimintaa on viety paljon eteenpäin muun muassa vammaispalveluissa ja päihde- ja mielenterveyspalveluissa ja sen kautta saatu kuuluviin erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien ja hyvinvoinnin kannalta riskiryhmissä olevien ääntä palveluiden kehittämisessä. Palvelumuotoilussa palveluja suunnitellaan yhdessä niiden käyttäjien kanssa ja palvelumuotoilun menetelmät toimivat työkaluina luotaessa ja arvioitaessa uudenlaisia palvelukonsepteja. Palvelujen kehittäminen voi lisäksi tapahtua myös uudenlaisen kansalaistoiminnan kautta esimerkiksi erilaisissa projekteissa, kampanjoissa ja verkostoissa. Asiakaspalautteen keräämisessä olisi tarkoituksenmukaista tehdä yhteistyötä eri maakuntien ja organisaatioiden kesken ja kehittää yhteisiä mittareita ja toteuttaa kyselyjä.

Momentin 5 kohdassa säädettäisiin mahdollisuudesta osallistua maakunnan talouden suunnitteluun. Tämä voisi tapahtua esimerkiksi avaamalla maakunnan talouden suunnittelua erilaisissa tilaisuuksissa ja sähköisissä sovelluksissa, vuorovaikutteisia menetelmiä hyödyntäen sekä osallistuvan budjetoinnin menetelmän avulla. Siinä maakunnan viranomainen ja alueen asukkaat suunnittelevat ja päättävät vuorovaikutteisen systemaattisen prosessin muodossa siitä, mihin kohteisiin tietyt varat käytetään. Osallistuvaa budjetointia käyttämällä voidaan lisätä kansalaisten ja viranomaisten välistä vuorovaikutusta ja keskustelua, kansalaisten tietämystä sekä viranomaisvalmistelun ja poliittisen päätöksenteon avoimuutta. Osallistuva budjetointi voi olla apuväline tunnistaa monenlaisten eri asukasryhmien tarpeita ja tuoda niitä näkyviksi. Osallistuvan budjetoinnin kokeiluja on käytetty jossain määrin jo kuntatasolla.

Momentin 6 kohdassa tuodaan esiin, että maakuntavaltuusto voi toimialansa puitteissa edistää asukkaiden, asukasryhmien ja kansalaisyhteiskunnan oma-aloitteista toimintaa, omaehtoista kansalaisosallistumista myös muilla eri keinoilla. Maakunnan antama tuki voi olla esimerkiksi työvälineisiin, viestintään tai toimintaan liittyvää. Asukkaiden lisäksi toimijoina voivat olla erilaiset järjestöt ja yhteisöt, kansalaisjärjestöt, palvelujen käyttäjäyhdistykset, verkostot, projektit, kampanjat, yritykset ja säätiöt.

Pykälän 3 momentissa ulotettaisiin osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksien turvaamista koskevat velvoitteet koskemaan myös kaikkia niitä palveluntuottajia, jotka tuottaisivat maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvia palveluja. Säännöksellä ei ole tarkoitus kaventaa maakunnan ensisijaista vastuuta osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksien turvaamisesta. Momentin mukaan maakunnan olisi sisällytettävä 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja oikeuksia turvaavat velvoitteet myös maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvia palveluja tuottavien yritysten, yhteisöjen ja säätiöiden sekä palvelulaitoksen kanssa tekemiinsä sopimuksiin. Näiden palveluntuottajien olisi huolehdittava toiminnassaan osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteuttamisesta.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

24 §. Aloiteoikeus. Pykälän sisältö vastaisi pääosin kuntalain 23 §:ää. Pykälän 1 momentin mukaan aloiteoikeus olisi maakunnan asukkaalla ja maakunnan alueella toimivalla yhteisöllä ja säätiöllä. Pykälän sanamuodolla esimerkiksi maakunnassa toimivien yhdistysten ja yritysten aloitteenteko mahdollistettaisiin. Aloitteen tekijältä ei vaadittaisi tiettyä ikää, vaan aloiteoikeus olisi kaikenikäisten maakunnan asukkaiden oikeus. Aloitteesta tulisi hallintolain 16 §:n mukaisesti käydä ilmi, mitä asia koskee sekä lähettäjän nimi ja yhteystiedot.

Aloitteita voisi tehdä maakunnan toimintaa koskevissa asioissa. Maakunnan toiminta määritellään 4 §:ssä. Aloiteoikeus kattaa siten esimerkiksi maakunnan järjestämistä palveluista riippumatta siitä, millä tavoin ja kenen toimesta palvelut tuotetaan. Aloite eroaa hakemuksesta siinä, että viranomaisella ei ole velvollisuutta sisällöllisesti tutkia ja ratkaista aloitteesta tarkoitettua asiaa. Aloite ei siten välttämättä aina johda toimenpiteisiin. Aloite on maakunnassa käsiteltävä siinä viranomaisessa, jolla on toimivalta aloitteen tarkoittamassa asiassa. Silloin kun maakuntavaltuustolla on toimivalta aloitteen tarkoittamassa asiassa, maakuntahallitus ei voi omalla päätöksellään todeta, että aloite ei anna aihetta toimenpiteisiin. Aloitteen tekijälle on ilmoitettava aloitteen johdosta suoritettavat toimenpiteet. Hyvään hallintoon kuuluu, että aloitteen tekijä saa kohtuullisen pian aloitteen jätettyään tiedon siitä, mikä maakunnan viranomainen käsittelee aloitteen ja missä aikataulussa. Kun aloite on käsitelty, aloitteen tekijälle tulee ilmoittaa toimenpiteet, joihin mahdollisesti ryhdytään tai on jo ryhdytty tai lähettää tiedoksi päätös, että aloite ei anna aihetta toimenpiteisiin. Jos aloite ei johda toimenpiteisiin, päätökseen ei voi hakea muutosta. Aloitteen käsittelystä ja aloitteen tekijälle annettavista tiedoista annettaisiin hallintosäännössä tarpeelliset määräykset. Hallintosääntöön voitaisiin ottaa esimerkiksi määräys aloitteiden käsittelystä valtuustossa. Hallintosäännössä voitaisiin myös antaa määräyksiä maakuntahallituksen ja lautakunnan tehtäväalueilla tehtyjen aloitteiden käsittelystä sekä täsmentää aloitteen tekijälle annettavien tietojen sisältöä ja menettelytapoja.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin aloitteesta, joka on otettava maakunnan käsittelyyn määrääjässä. Jos aloitteen olisi tehnyt vähintään yksi prosentti maakunnan asukkaista, asia olisi otettava käsiteltäväksi maakunnan toimivaltaisessa viranomaisessa viimeistään kuuden kuukauden kuluessa siitä kun aloite on saapunut maakunnan kirjaamoon. Suhteutettuna maakuntien asukaslukuihin (31.12.2015) 1 prosentti on pienimmillään noin 700 asukasta (Pohjanmaan maakunta) ja suurimmillaan noin 16 000 asukasta (Uudenmaan maakunta). Demokratian toimivuuden, yhdenvertaisten osallistumismahdollisuuksien sekä järjestelmän ymmärrettävyyden näkökulmasta olisi tarkoituksenmukaista, että aloiteoikeuden kynnyks ei muodostu liian korkeaksi ja että prosenttiosuus väestöstä on sama maakunnan asukasluvusta riippumatta. Aloitetta kannattavien maakunnan asukkaiden osuus maakunnan asukasluvusta laskettaisiin väestötietojärjestelmässä olevien tietojen mukaan sen päivämäärän mukaisesti, jolloin aloite on jätetty maakunnan viranomaiselle. Asukasluvun laskentaperuste noudattaisi näin ollen kuntalain laskentaperustetta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lisäksi, että aloitteen tekijöiden nimet olisi kerättävä vuoden kuluessa aloitteen päiväyksestä ja nimien keräämisestä tietoverkon kautta. Aloitteen tekijän tulisi ilmoittaa nimensä, syntymäaikansa sekä kotikuntansa. Mikäli nimet kerättäisiin paperilla, vaaditaan lisäksi tekijän omakätinen allekirjoitus. Jos nimet kerätään sähköisesti tietoverkossa, on käytettävä tietojärjestelmää, jossa on vahva sähköinen tunnistaminen. Edelleen säädettäisiin, että aloitteen tekijöiden edustajia tulisi kuulla aloitetta käsiteltäessä. Aloitteen tekijöille annettaisiin näin mahdollisuus tarkemmin perustella tekemäänsä aloitetta ja sen tarpeellisuutta. Kuuleminen mahdollistaa myös lisätietojen saamisen aloitteen tekijöiltä päätöksenteon tueksi.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin maakunnan palvelujen käyttäjän aloiteoikeudesta. Palvelun käyttäjä voisi tehdä aloitteita sellaisissa asioissa, jossa koskevat hänen käyttämänsä palvelua. Pal-

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

velujen käyttäjällä tarkoitettaisiin henkilöä, joka voi olla myös muun kuin kyseisen maakunnan asukas. Palveluja voidaan käyttää yli maakuntarajojen ja valinnanvapaus palveluissa on lisääntymässä. Siksi on perusteltua, että palvelun käyttäjällä on mahdollisuus tehdä aloitteita palveluista, vaikka kyseisen palvelun järjestämisestä vastaisi jokin muu kuin maakunta, jossa hän asuu. Myös palvelujen käyttäjien tekemät aloitteet tulisi käsitellä viipymättä sekä ilmoittaa aloitteen tekijöille aloitteen johdosta suoritettavat toimenpiteet. Maakunnan hallintosääntöön voidaan ottaa tarkempia määräyksiä myös palvelujen käyttäjien tekemien aloitteiden käsittelystä. Palvelujen käyttäjien aloitteita koskee soveltuvin osin myös muu edellä maakunnan asukkaiden tekemien aloitteiden, niiden muotovaatimusten ja käsittelyn osalta todettu.

Pykälän 4 momentin mukaan valtuuston tietoon on saatettava vähintään kerran vuodessa sen toimivaltaan kuuluvissa asioissa tehdyt aloitteet ja niiden johdosta suoritettavat toimenpiteet. Maakuntahallitus voi viedä aloitteessa tarkoitettua asian valtuuston käsittelyyn myös omana asianaan. Valtuuston toimivaltaan kuuluvat aloitteet ja niiden johdosta suoritettavat toimenpiteet voidaan viedä valtuustoon maakunnan päättämänä ajankohtana vuosittain esimerkiksi luettelon muodossa. Käsitellessään luettelon valtuusto voi samalla todeta, mitkä aloitteista on käsitelty loppuun. Edellä mainittujen aloitteiden lisäksi myös valtuutetulla on oikeus tehdä niin kutsuttu valtuustoaloite.

25 §. Maakunnan kansanäänestys ja kansanäänestysaloite. Pykälässä säädettäisiin maakunnan kansanäänestyksestä ja sen toimittamisen periaatteista sekä oikeudesta tehdä maakunnan kansanäänestyksen toimittamista koskeva aloite. Kansanäänestysaloitteeseen liittyvä ikäraja olisi 15 vuotta. Pykälä vastaisi sisällöllisesti pitkälti kuntalain 24 ja 25 §:ää. Kansanäänestysten toimittamisesta sekä muotovaatimuksista koskien kansanäänestysaloitteen tekijöitä ja tekijöiden nimien keräämisen määräaika sekä nimien keräämisestä tietoverkon kautta säädettäisiin tarkemmin neuvoa-antavissa maakunnan ja kunnan kansanäänestyksissä noudatettavasta menettelystä annetussa laissa (656/1990).

Pykälän 1 momentin mukaan maakuntavaltuustolla olisi toimivalta päättää kansanäänestyksen toimittamisesta koko maakunnan alueella eli kaikissa maakuntaan kuuluvissa kunnissa. Kansanäänestyksen toimittaminen vain jollain maakunnan osa-alueella (esimerkiksi vain joissakin kunnissa) ei olisi mahdollista. Maakuntavaltuusto päättäisi aina, toimitetaanko kansanäänestys ja mitkä ovat äänestysvaihtoehdot. Kansanäänestys voitaisiin toimittaa maakunnalle kuuluvasta asiasta, joten soveltamisala on laaja. Kansanäänestys voitaisiin toimittaa myös asioissa, joissa maakunta on vain lausunnonantaja, esimerkiksi tiehankkeissa ja muissa ympäristöä koskevissa asioissa, joilla on maakunnan asukkaille olennainen merkitys.

Maakuntavaltuuston päätökseen, jolla on päätetty toimittaa kansanäänestys, ei saisi hakea muutosta. Valituskielto koskisi valtuuston päätöksen kaikkia osia. Jos valitus sallittaisiin, valitusprosessi voisi lykätä kansanäänestyksen järjestämistä niin, ettei asia enää olisi ajankohtainen. Sen sijaan valtuuston päätökseen, jolla kansanäänestyksen toimittamista koskeva esitys on hylätty, voitaisiin hakea muutosta normaalein muutoksenhakekeinoin. Maakuntavaltuuston päätös voitaisiin kumota lähinnä menettelyvirheen perusteella, jolloin asia tulisi valtuuston uuteen käsittelyyn. Kun kansanäänestyksen toimittaminen on aina valtuuston harkinnassa, esitys voitaisiin uudessakin käsittelyssä hylätä.

Kansanäänestys olisi neuvoa-antava. Sitovan kansanäänestyksen voidaan katsoa olevan ristiriidassa edustuksellisen demokratian kanssa. Poliittinen ja moraalinen sitovuus voi syntyä myös neuvoa-antavan kansanäänestyksen perusteella, jos esimerkiksi valtuustoryhmät ennakolta ilmoittavat noudattavansa äänestyksen lopputulosta. Poliittiseen sitovuuteen voidaan liittää myös esimerkiksi ää-

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

nestysprosenttiin ja äänestysvaihtoehdon kannatukseen (esimerkiksi tietty prosenttiosuus) liittyviä ehtoja.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin äänestyksessä noudatettavista peruseriaatteista. Kaikilla ääni-oikeutetuilla olisi yhtäläinen äänestysoikeus ja äänestys olisi salainen.

Pykälän 3 momentin mukaan kansanäänestysaloitteen voisi tehdä 15 vuotta täyttänyt maakunnan asukas. Kansanäänestysaloitteen tekijöinä tulisi olla vähintään kolme prosenttia 15 vuotta täyttäneistä maakunnan asukkaista. Kolmen prosentin vaatimus on arvioitu riittäväksi, jotta voidaan turvata yhtäältä se, ettei aloitteen tekemisen kynnyks nouse liian korkeaksi, mikä saattaisi muodostaa käytännön rajoituksen kansalaisten osallistumisoikeuksiin. Toisaalta tällä voidaan turvata myös se, ettei kynnyks ole liian matalakaan, mikä puolestaan voisi johtaa lukuisin kevyin perustein tehtyihin aloitteisiin. Kolme prosenttia asukaista vastaa (31.12.2015 mukaisten asukaslukujen perusteella) pienimillään Keski-Pohjanmaan maakunnassa noin 2 100 asukasta ja Uudenmaan maakunnassa noin 48 000 asukasta. Kansanäänestysaloitetta kannattavien maakunnan asukkaiden osuus maakunnan asukkaista laskettaisiin väestötietojärjestelmässä olevien tietojen mukaan sen päivämäärän mukaisesti, jolloin kansanäänestysaloite on jätetty maakunnalle. Henkilön pitää olla 15 vuotta täyttänyt aloitteen allekirjoittaessaan.

Jos kansanäänestysaloite on saanut riittävän kannatuksen, maakuntavaltuuston olisi viipymättä ratkaistava, toimitetaanko aloitteessa tarkoitettu kansanäänestys. Päätös olisi valtuuston vapaassa harkinnassa. Valtuusto voi myös aina päättää äänestysvaihtoehdoista. Jos aloitteen tekijöinä ei ole vaadittua kolmea prosenttia 15 vuotta täyttäneistä maakunnan asukkaista, aloite voidaan jättää käsittelemättä. Aloitteen tekijöille tulee ilmoittaa, että asiaa ei viedä maakuntavaltuustoon. Maakuntahallitus vastaa asian valmistelusta maakuntavaltuustolle, joten maakuntahallitus voi tehdä ilmoituksen. Aloitteen tekijöiden edustajia tulisi kuulla aloitetta käsiteltäessä. Aloitteen tekijöille annettaisiin näin mahdollisuus tarkemmin perustella tekemäänsä aloitetta ja sen tarpeellisuutta. Kuuleminen mahdollistaa myös lisätietojen saamisen aloitteen tekijöiltä päätöksenteon tueksi.

Pykälän 4 momentissa viitattaisiin neuvoo-antavissa maakunnan ja kunnan kansanäänestyksissä noudatettavasta menettelystä annettuun lakiin, jota sovellettaisiin maakunnallisen kansanäänestyksen toimittamisessa.

26 §. Maakunnan vaikuttamistoimielimet. Pykälässä säädettäisiin maakunnan vaikuttamistoimielimistä. Kuntalain 26 – 28 §:ien mukaan kunnanhallituksen on asetettava nuorisovaltuusto tai vastaava nuorten vaikuttajaryhmä, vanhusneuvosto ja vammaisneuvosto. Nämä voivat olla kuntien yhteisiä. Maakunnan vaikuttamistoimielimiä koskevan pykälän tavoitteena on turvata nuorten, ikääntyneiden ja vammaisten henkilöiden vaikuttamismahdollisuudet tilanteessa, jossa aiemmin kunnilla olleita tehtäviä siirtyy maakuntatasolle. Maakunnan tulisi siksi asettaa maakunnan nuorisovaltuusto tai vastaava nuorten vaikuttamisryhmä, maakunnan vanhusneuvosto sekä maakunnan vammaisneuvosto. Nämä itsessään eivät ole riittävä vaikuttamiskeino, vaan eri väestöryhmien osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteutumisesta tulee maakunnan tasolla huolehtia myös muilla tavoin. Nuorten osallistumisesta ja vaikuttamisesta säädetään esimerkiksi nuorisolaissa (72/2006). Vaikuttamistoimielimet eivät olisi 29 §:ssä tarkoitettuja maakunnan toimielimiä, jotka ovat maakunnan viranomaisia ja jotka voivat käyttää julkista valtaa. Niille ei siten voitaisi delegoida toimivaltaa. Ne voivat toimia vapaammin menettelymuodoin, koska maakuntahallintolain, hallintolain ja hallintosäännön kokous- ja hallintomenettelyä koskevia säännöksiä ja määräyksiä ei tarvitse soveltaa niissä. Jäsenet eivät olisi 64 §:ssä tarkoitettuja maakunnan luottamushenkilöitä, joten he eivät hoida tehtäväänsä virkavastuulla. Vaikuttamistoimielimet eivät ole naisten ja miesten

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

tasa-arvosta annetun lain 4 a §:n ja 1 momentissa tarkoitettuja julkista valtaa käyttäviä toimielimiä, joten niiden kokoonpanoon ei tarvitse soveltaa 40 prosentin sukupuolikiintiötä. Tavoitteena on, että vaikuttamistoimielimiin kuitenkin nimetään mahdollisimman tasapuolisesti sekä miehiä että naisia.

Pykälän 1 momentin mukaan maakuntahallituksen tulisi asettaa maakunnan nuorisovaltuusto tai vastaava nuorten vaikuttajaryhmä, maakunnan vanhusneuvosto sekä maakunnan vammaisneuvosto ja huolehtia näiden toimintaedellytyksistä. Näiden vaikuttamistoimielinten jäsenet tulisi valita kuntalain 26 - 28§:ien mukaisten, maakunnan kunnissa toimivien vastaavien vaikuttamistoimielinten jäsenistä siten, että kustakin vaikuttamistoimielimestä valittaisiin vähintään yksi edustaja. Tällä korostettaisiin yhtäältä maakunta- ja kuntatason vaikuttamistoimielinten välistä yhteyttä sekä toisaalta kuntien vaikuttamistoimielinten tasapuolista edustusta. Muilta osin jäsenmäärä, kokoonpano sekä vaikuttamistoimielinten valinta ja esimerkiksi toimintatavat jäisivät maakunnan päätettäväksi. Näin voitaisiin ottaa huomioon erilaiset alueelliset olosuhteet. Vanhusneuvostossa olisi hyvä olla edustus maakunnassa toimivista vanhusjärjestöistä ja vammaisneuvostossa vammaisten henkilöiden ja heidän omaistensa ja järjestöjen riittävä edustus. Vaikuttamistoimielinten toimintatapojen osalta voitaisiin hyödyntää kuntien vaikuttamistoimielinten käytännössä hyväksi osoittautuneita toimintatapoja. Vaikuttamistoimielimet voidaan valita esimerkiksi vuoden tai pidemmäksi toimikaudeksi. Maakuntahallitus voi myös hyväksyä vaikuttamistoimielimille toimintasäännöt, joissa voitaisiin todeta muun muassa toimielimen lakisäätteiset ja mahdolliset muut tehtävät, jäsenten lukumäärä, toimikausi, puheenjohtajan valinta, sihteerin tehtävien hoitaminen, toimintasuunnitelman laatiminen ja toimintakertomuksen antaminen. Toimintaedellytyksistä huolehtiminen tarkoittaa muun muassa sitä, että maakunta osoittaa kokoustilan, huolehtii kokousten järjestämisestä, vastaa kokouksista aiheutuneista kustannuksista ja antaa tarvittaessa apua kokousasioiden valmisteluun ja kokouksen sihteerin tehtäviin. Toimintaan täytyy varata riittävät määrärahat. Erillinen määräraha talousarvioissa jätettäisiin vaikuttamistoimielinten toimintaa. Kokouspalkkioiden maksaminen on perusteltua, mutta on maakunnan harkittavissa. Maakuntahallitus voi esimerkiksi päättää, että vaikuttamistoimielimen jäsenten palkkioista ja muista korvauksista on soveltuvin osin voimassa, mitä hallintosäännössä määrätään lautakunnan jäsenten palkkioista ja korvauksista.

Pykälän 2 momentissa kuvattaisiin maakunnan vaikuttamistoimielinten toimenkuva ja tehtäväkenttä. Niiden vaikuttamisrooli ulottuisi maakunnan kaikille toimialoille. Nuorisovaltuuston tehtäväkenttä ulottuisi kaikkiin toimintoihin, joilla on merkitystä nuorten, heidän elinolosuhteidensa ja heidän tarvitsemiensa palveluiden kannalta. Vanhusneuvoston tehtäväkenttä ulottuisi niihin maakunnan toimintoihin, joilla on merkitystä ikääntyneen väestön elinolosuhteiden ja iäkkäiden tarvitsemiensa palveluiden kannalta ja vastaavasti vammaisneuvoston tehtäväkenttä toimintoihin, joilla on merkitystä vammaisten henkilöiden elinolosuhteiden ja heidän tarvitsemiensa palveluiden kannalta. Vaikuttamistoimielimille tulisi antaa riittävästi tietoja muun muassa ajankohtaisista hankkeista ja varata vaikuttamismahdollisuus päätösten valmistelussa. Niiden rooliin kuuluisi esimerkiksi aloitteiden, lausuntojen ja kannanottojen tekeminen. Ne voivat myös oma-aloitteisesti ottaa kantaa ja esimerkiksi lausua sellaisista asioista, joiden ne arvioivat olevan merkittäviä edustamiensa väestöryhmien näkökulmasta. Esimerkiksi maakunnan nuorisovaltuusto voi nostaa esiin lapsille ja nuorille tärkeitä asioita maakunnan toiminnassa ja viedä päätöksentekijöille tietoon lasten ja nuorten tarpeita ja ajatuksia. Nuorisovaltuuston edustajalle on mahdollista hallintosäännön määräyksen antaa myös läsnäolo- ja puheoikeus toimielinten, kuten esimerkiksi valtuuston ja lautakuntien kokouksiin, mikä parantaa tiedonkulkua ja nuorten vaikuttamismahdollisuuksia. Läsnäolo- ja puheoikeus voidaan rajata siten, että läsnäolo-oikeutta ei ole silloin kun asian käsittelyyn liittyy salassa pidettäviä tietoja.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

27 §. Vähemmistökielen vaikuttamistoimielin. Pykälässä säädettäisiin vähemmistökielen vaikuttamistoimielimestä kaksikielisissä maakunnissa sekä maakunnassa, johon kuuluu saamelaisten kotiseutualueeseen kuuluva kunta.

Pykälän 1 momentin mukaan kaksikielisessä maakunnassa maakuntahallituksen tulisi asettaa vähemmistökielen vaikuttamistoimielin. Toimielimen jäseniksi valittaisiin maakunnan vähemmistökielisiä asukkaita edustavia henkilöitä. Muilta osin jäsenmäärä, kokoonpano sekä elimen valintatapa ja toimintatavat jäisivät maakunnan päätettäväksi. Vähemmistökielen edustajia on mahdollista valita muistakin kuin maakunnan kaksikielisistä kunnista. Maakuntahallitus voi hyväksyä toimielimelle toimintasäännöt, joissa voitaisiin todeta toimielimen lakisääteiset ja muut tehtävät sekä lisäksi muun muassa jäsenten lukumäärä, toimikausi, puheenjohtajan ja sihteerin tehtävien hoitaminen, toimintasuunnitelman laadinta ja toimintakertomuksen antaminen.

Pykälän 2 momentin mukaan vähemmistökielen vaikuttamistoimielimen tehtävänä olisi selvittää, arvioida ja määritellä kielellisen vähemmistön palvelujen tarvetta ja seurata näiden palvelujen saatavuutta ja laatua. Selvitysten, arvioinnin ja seurannan perusteella toimielin tekisi maakuntahallitukselle ehdotuksia palvelujen kehittämiseksi. Toimielin voisi myös tehdä ehdotuksia henkilöstön kielitaitovaatimuksista. Koska kyseessä on vaikuttamistoimielin, sillä ei olisi maakuntia sitovaa päätösvaltaa. Vaikuttamistoimielimet eivät olisi 29 §:ssä tarkoitettuja maakunnan toimielimiä, jotka ovat maakunnan viranomaisia ja jotka voivat käyttää julkista valtaa. Niille ei siten voitaisi delegoida toimivaltaa. Maakunnan päätöksenteossa tulisi kuitenkin ottaa huomioon toimielimen tekemät selvitykset, arviot ja määrittelyt palvelujen tarpeesta. Toimielimellä voisi olla muitakin kuin laissa säädettyjä tehtäviä jos maakuntahallitus niin määrää. Toimielin antaisi vuosittain kertomuksen vähemmistökielisten palveluiden toteutumisesta maakunnassa. Kertomuksen tarkoitus on antaa tietoa, jota voidaan hyödyntää maakunnan päätöksenteossa suunniteltaessa vähemmistökielisten palvelujen toteuttamista.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin saamenkielen vaikuttamistoimielimestä, joka maakuntahallituksen tulisi asettaa sellaisessa maakunnassa, johon kuuluu saamelaisten kotiseutualueen kunta. Näitä kuntia ovat Enontekiö, Inari ja Utsjoki. Lisäksi Sodankylän kunnassa sijaitseva Lapin paliskunnan alue kuuluu saamelaisten kotiseutualueeseen. Toimielimen jäsenten tulee edustaa alueen saamenkielisiä asukkaita. Vähintään kolmasosa jäsenistä on nimitettävä saamelaiskäräjien esittämistä henkilöistä. Toimielimeen sovelletaan muutoin mitä 2 momentissa säädetään vähemmistökielen lautakunnasta.

28 §. Viestintä. Säännöksessä tuodaan esille velvoite viestiä laajasti maakunnan toiminnasta sekä painotetaan erityisesti päätöksenteon valmistelun avaamista säätämällä velvoite viedä keskeisiä valmisteluasiakirjoja saataville yleiseen tietoverkkoon. Säännöksessä tuodaan myös esiin selkeä ja ymmärrettävä kieli ja yhdenvertaisuusnäkökulma. Lisäksi ehdotuksen 101 §:ssä säädettäisiin maakunnan ilmoitusten julkaisemisesta yleisessä tietoverkossa, 102 §:ssä tietojen saatavuudesta yleisessä tietoverkossa ja 145 §:ssä päätösten yleistiedoksiannosta maakunnan jäsenille, mikä tapahtuisi myös yleisessä tietoverkossa.

Pykälän 1 momentin mukaan tiedottamisvelvoite koskisi maakunnan toimintaa. Maakunnan toiminta on käsitteenä määritelty 4 §:ssä ja se käsittää maakunnan ja maakuntakonsernin toiminnan lisäksi muun omistukseen, sopimukseen ja rahoittamiseen perustuvan toiminnan. Lakiehdotuksen 43 §:ssä säädetään konserniohjeista. Konserniohjeissa voidaan antaa tarpeelliset määräykset tiedottamisesta. Maakunnalla olisi velvoite tiedottaa, millä tavoin päätösten valmisteluun voi osallistua ja vaikuttaa.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Oleennaista olisi, että tiedot käytettävissä olevista osallistumisen ja vaikuttamisen keinoista olisivat helposti saatavilla, esimerkiksi selkeästi jäsenneltyinä yleisessä tietoverkossa.

Aktiivinen, monikanavainen, riittävä, ymmärrettävä ja oikea-aikainen viestintä luo edellytyksiä osallistumiselle ja vaikuttamiselle. Säännöksessä nostettaisiin esille asukkaat, palvelujen käyttäjät, järjestöt ja muut yhteisöt. Ryhmän kautta tapahtuva vaikuttaminen voi olla yksittäisten henkilöiden kannanottoja tehokkaampaa. Maakunnan järjestämistä palveluista olevien palvelujen suunnittelu- ja järjestämisprosessissa on tärkeitä ylläpitää säännöllistä tiedottamista ja vuoropuhelua asukkaiden ja palvelujen käyttäjien kanssa. Kun viestinnässä pyritään selkeyteen ja avoimuuteen sekä arvioidaan omaa toimintaa, vahvistetaan luottamusta maakunnan toimijoiden ja asukkaiden ja palvelujen käyttäjien välillä. Virallisen viestinnän ohella tulisi ylläpitää osallisuuden areenoja, joissa asukkaat ja palvelujen käyttäjät voivat tuoda esille omia näkemyksiään ja vaikuttaa prosessiin.

Viestinnän sisältöasioina säännöksessä todettaisiin maakunnan järjestämät palvelut, maakunnan talous, maakunnan hallinnossa valmistelussa olevat asiat, edellä mainittuja koskevat suunnitelmat, asioiden käsittely, päätökset ja päätösten vaikutukset. Maakunnan tulisi pitää huolta, että myös niistä maakunnan järjestämistä palveluista, joita maakunta ei itse tuota, on saatavilla riittävästi tietoja. Tiedonsaantia ja vaikuttamismahdollisuuksia voidaan merkittävästi parantaa hyödyntämällä tietoverkkoa ja sen palveluita.

Lakiehdotuksen 84 §:n mukaan hallintosäännössä annettaisiin tarpeelliset määräykset tiedottamisen periaatteista. Tiedottamisen laajuus ja tavat ovat edelleen pitkälti maakunnan harkinnassa, mutta tiedottamisen ja viestinnän on oltava aktiivista ja tehokasta ja eri asukasryhmät saavuttavaa.

Maakuntalain ohella viestintään liittyvistä velvoitteista säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 19 ja 20 §:ssä sekä hallintolain 41 §:ssä, jossa säädetään yksityiskohtaisemmin vaikuttamismahdollisuuksien varaamisesta. Hallintolain edellä mainittu säännös velvoittaa maakunnan ilmoittamaan asian vireilläolosta ja vaikuttamismahdollisuuksien käyttämisestä, jos asian ratkaisulla voi olla huomattava vaikutus muiden kuin asianosaisten elinympäristöön, työntekoon tai muihin oloihin. Hallintolain 41 §:n noudattamatta jättäminen voi olla menettelyvirhe, johon voi vedota valituksessa ja saada päätöksen kumotuksi. Erityislaeissa on myös viestintää koskevia säännöksiä, esimerkiksi maankäyttö- ja rakennuslain 7 §:n velvoite laatia vähintään kerran vuodessa kaavoituskatsaus.

Kielilaisissa säädetään viranomaisten velvollisuuksista palvella ja tiedottaa suomen ja ruotsin kielellä. Viranomaisen tulee toiminnassaan oma-aloitteisesti huolehtia siitä, että kielelliset oikeudet toteutuvat käytännössä. Velvoitteet kohdistuvat erityisesti kaksikielisiin kuntiin ja kuntayhtymiin. Kielilain 24 § velvoittaa yhtiön, joissa kaksikielisillä kunnilla tai erikielillä kunnilla on määräämisvalta, antamaan palvelua ja tiedottamaan suomeksi ja ruotsiksi toiminnan laadun ja asiayhteyden edellyttämässä laajuudessa ja tavalla, jota kokonaisuutena arvioiden ei voida pitää yhtiön kannalta kohutuuttomana. Saamen kielilaisissa säädetään vastaavat kielelliset oikeudet saamelaisille saamen kotiseutualueella eli Enontekiön, Inarin, Sodankylän ja Utsjoen kunnissa sekä kuntayhtymissä, joissa on jäsenenä edellä mainittuja kuntia. Viittomakielilain 3 §:n mukaan viranomaisen on toiminnassaan edistettävä viittomakieltä käyttävän mahdollisuuksia käyttää omaa kieltään ja saada tietoa omalla kielellään. Viittomakielellä tarkoitetaan suomalaista ja suomenruotsalaista viittomakieltä. Viittomakieltä käyttävällä tarkoitetaan henkilöä, jonka oma kieli on viittomakieli. Kielilakia, saamen kielilakia ja viittomakielilakia on tarpeen muuttaa siten, että lakien velvoitteet koskevat vastaavalla tavalla maakuntia.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Kielellisiä oikeuksia koskevassa sääntelyssä on kysymys laissa turvatusta minimitasosta. Yhdenvertaisuusnäkökohtien vuoksi viestinnässä tulisi ottaa huomioon myös maakunnassa asuvat vähemmistökieliset asukkaat. Hallintolain 26 §:n säännös tulkitsemisesta ja kääntämisestä liittyy yksittäisen hallintoasian käsittelyyn, ei yleiseen tiedottamisvelvollisuuteen. Vastaava säännös tulkitsemisesta ja kääntämisestä on laissa kotoutumisen edistämisestä.

Pykälän 2 momentti koski tiedonsaantia toimielinten käsittelyyn tulevien maakunnan asukkaille tärkeiden ja yleistä mielenkiintoa herättävien asioiden valmistelusta. Toimielinten esityslistoilla selostetaan tiiviisti kokouksessa käsiteltävien asioiden valmistelun tulokset. Esityslistojen ja liiteaineistojen helppo saatavuus, esimerkiksi maakunnan verkkosivuilla, heti esityslistan valmistuttua lisää merkittävästi valmistelun avoimuutta. Esityslistoja ja liiteaineistoja ei voi kuitenkaan viedä yleiseen tietoverkkoon sellaisenaan, vaan asiakirjat on käytävä huolellisesti läpi ja yleiseen tietoverkkoon vietävästä versiosta on poistettava salassa pidettävät tiedot. Tämän lisäksi on arvioitava maakunnan oikeus käsitellä kokousasiakirjoihin sisältyviä julkisia henkilötietoja yleisessä tietoverkossa. Hyvän tiedonhallintatavan ja hyvän tietojenkäsittelytavan vaatimukset sekä maakunnan viestintävelvoitteet on pyrittävä sovittamaan yhteen niin, että viranomaisten velvollisuudet viestinnässä ja tiedonsaantioikeuksien edistämisessä toteutetaan vaarantamatta yksityisyyden suojaa. Tiedon saanti julkisista asiakirjoista on turvattava.

Henkilötietolain tarkoituksena on toteuttaa yksityiselämän suojaa ja muita yksityisyyden suojaa turvaavia perusoikeuksia henkilötietojen käsittelyssä sekä edistää hyvän tietojenkäsittelytavan kehittämistä ja noudattamista. Henkilötietolaille on saatettu Suomen lainsäädäntö vastaamaan tietosuojadirektiivin määräyksiä. EU:n tietosuoja-asetus saattaa voimaan tultuaan vaikuttaa viranomaisten verkkoviestintään.

Henkilötietolakia sovelletaan muun muassa henkilötietojen automaattiseen käsittelyyn. Maakunnan oikeutta käsitellä henkilötietoja yleisessä tietoverkossa arvioidaan henkilötietolain 6 ja 8 §:n edellytysten mukaisesti. Henkilötietojen käsittelyn tulee olla asiallisesti perusteltua maakunnan toiminnan kannalta. Ilman asianomaisen henkilön suostumusta henkilötietoja saa käsitellä vain, jos käsittelystä säädetään laissa tai käsittely johtuu rekisterinpitäjälle laissa säädetyistä tai sen nojalla määrätystä tehtävästä tai velvoitteesta.

Maakuntalain viestintää sekä asukkaiden ja palvelujen käyttäjien osallistumista koskevat säännökset velvoittavat maakuntaa toteuttamaan julkisuusperiaatetta maakunnan yhteisten asioiden hoitamisessa. Maakunnan viranomaisten päätöksenteossa on kuitenkin usein kysymys yksittäisen henkilön etua tai oikeutta koskevasta hakemus- tai muusta asiasta. Kussakin yksittäisessä kokousasiassa tulee punnita, onko maakuntalaissa säädetty viestintävelvollisuus sellainen laissa säädetty tai määrätty tehtävä tai velvoite, joka oikeuttaa kysymyksessä olevien henkilötietojen julkaisemisen ja käsittelyn yleisessä tietoverkossa eli onko kyseisten henkilötietojen käsittely yleisessä tietoverkossa tarpeellista maakunnan viestinnän tarkoituksen kannalta.

Valmistelun avaaminen yleistä tietoverkkoa käyttämällä ja henkilötietojen käsittely yleisessä tietoverkossa on perusteltua erityisesti silloin, kun esityslistalla selostetaan sellaisen asian valmistelua, joka koskee maakunnan yhteisten asioiden järjestämistä tai päätöksenteolla on yleistä vaikutusta maakunnan asukkaiden elämään tai elinympäristöön. Verkkoviestinnällä edistetään tällöin asukkaiden ja palvelujen käyttäjien mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa sekä mahdollisuuksia valvoa maakunnan viranomaisten toimintaa ja päätöksentekoa. Kokousasiakirjoihin sisältyviä henkilötietoja voidaan pitää yleisessä tietoverkossa vain tehokkaan tiedottamisen vaatiman ajan.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Hallintosäätöön voitaisiin ottaa keskeiset periaatteet sekä tarkentavat määräykset tieto-suojasta verkkoviestinnässä. Toimielimet voivat kuitenkin viime kädessä itse päättää viestinnästä ja valmistelun julkisuuden toteuttamisesta omiin asiakirjoihinsa liittyen. Toimielimen vastuulla on luoda omalla toimialallaan edellytykset läpinäkyvälle toiminnalle asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa.

Pykälän 3 momentissa ulotettaisiin viestinnän ja tiedottamisen toteuttamista koskevat velvoitteet koskemaan myös kaikkia niitä palveluntuottajia, jotka tuottaisivat maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvia palveluja. Säännöksellä ei ole tarkoitus kaventaa maakunnan ensisijaista vastuuta viestinnän ja tiedottamisen toteuttamisesta. Momentin mukaan maakunnan olisi sisällytettävä 1 momentissa tarkoitettuja oikeuksia toteuttavat velvoitteet maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvia palveluja tuottavien yritysten, yhteisöjen ja säätiöiden sekä palvelulaitoksen kanssa tekemiinsä sopimuksiin. Näiden palveluntuottajien olisi huolehdittava toiminnassaan viestinnän toteuttamisesta.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin selkeästä ja ymmärrettävästä kielestä sekä maakunnan eri asukasryhmien tarpeiden huomioon ottamisesta. Hallintolain 9 §:n mukaan viranomaisen on käytettävä asiallista, selkeää ja ymmärrettävää kieltä. Säännös määrittelee kielenkäytön tapaa suullisessa ja kirjallisessa viestinnässä. Selkeä ja ymmärrettävä kieli liittyy niin olennaisesti viestintään ja osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksiin, että sitä on perusteltua korostaa myös maakuntalaissa.

Hyvä viestintämateriaali on selkeää ja vastaanottajan tarpeista lähtevää. Tekstien tulisi olla rakenteeltaan johdonmukaisia ja sisällöltään helposti ymmärrettäviä kokonaisuuksia. Viestinnässä tulisi huomioida myös asukkaat, joilla ikänsä, puutteellisen kielitaidon tai muun erityisvaikeuden vuoksi on vaikeuksia ymmärtää yleiskieltä. Selkokielisen viestinnän lisääminen on keino parantaa viestien ymmärrettävyyttä ja eri asukasryhmien yhdenvertaista tiedonsaantia.

Maakunnan tulisi arvioida, mitkä olisivat ne asukasryhmät, joiden tarpeet olisi erityisesti otettava huomioon viestinnässä. Näitä voivat olla muun muassa muuta kuin suomea ja ruotsia äidinkielenään puhuvat, lapset ja nuoret, vanhukset, eri tavoin vammaiset kuten kuulovammaiset, sekä maahanmuuttajat. Asukasryhmien tarpeet voivat liittyä myös heille tarkoituksenmukaisiin viestinnän ja vuorovaikutuksen välineisiin ja muotoihin. Esimerkiksi vammaisten henkilöiden tiedonsaannin kannalta tärkeitä ovat usein myös esteettömyys ja saavutettavuus.

6 luku. Maakunnan toimielimet

29 §. Maakunnan toimielimet. Pykälässä säädettäisiin maakunnan lakisäätteisistä toimielimistä sekä niistä toimielimistä, joita valtuusto tai muu maakunnan toimielin voi asettaa.

Pykälän 1 momentin mukaan maakunnan pakollisia toimielimiä olisivat maakuntavaltuusto, maakuntahallitus ja tarkastuslautakunta. Maakuntavaltuustosta säädettäisiin erikseen lain 4 luvussa, mutta muista maakunnan toimielimistä olisivat perussäännökset nyt kyseessä olevassa luvussa.

Kaksikielisessä maakunnassa ei laissa edellytettäisi asetettavaksi toimialojen hallintoon erillisiä toimielimiä tai niiden jaostoja eri kieliryhmiä varten. Sen sijaan kaksikielisissä maakunnissa edellytettäisiin asetettavaksi vähemmistökielen vaikuttamistoimielin, josta säädetään 27 §:ssä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, mitä muita toimielimiä maakuntavaltuusto voi asettaa maakuntahallituksen ja tarkastuslautakunnan lisäksi. Momentin 1 kohdan mukaan maakunnan toimielinorganisaatiossa voisi olla lautakuntia, jotka vastaisivat maakuntavaltuuston niille antamien

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

pysyväisluonteisten tehtävien hoitamisesta. Esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä annetussa laissa tarkoitettu sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaava toimielin maakunnassa voisi olla lautakunta. Lautakuntien lukumäärä jäisi maakuntavaltuuston harkintaan. Lautakunnat toimisivat maakuntahallituksen alaisina.

Momentin 2 kohdassa säädettäisiin johtokunnista, joita voitaisiin asettaa maakunnan muun toimielimen alaisuuteen hoitamaan tiettyä, määrättyä tehtävää. Johtokunta eroaa lautakunnasta lähinnä siinä, että niiden jäseniä eivät koske samanlaiset vaalikelpoisuusrajoitukset kuin lautakuntia. Johtokunta voi myös toimia organisatorisesti lautakunnan alaisena.

Momentin 3 kohdan mukaan maakuntahallituksessa, lautakunnassa ja johtokunnassa voisi olla jaostoja. Maakuntavaltuusto asettaisi edellä mainittujen toimielinten jaostot. Maakunnan toimielin- ja hallinto-organisaation tulisi olla maakuntavaltuuston päätettävissä ja sen tulisi ilmetä maakunnan hallintosäännöstä. Ilman nimenomaista maakuntavaltuuston päätöstä maakunnan organisaatioon ei siten voisi tulla uusia pysyviä toimielimiä.

Pykälän 3 momentissa olisi säännös toimikunnista, joita voidaan käyttää lähinnä projektiluoteisten tehtävien hoitamiseen. Toimikunnan voisi asettaa suoraan lain nojalla maakuntahallitus, mutta maakuntavaltuuston päätöksen perusteella muukin toimielin, esimerkiksi lautakunta.

Maakuntahallituksen, lautakunnan ja johtokunnanjaostoista olisi pykälän 4 momentin mukaan soveltuvin osin voimassa, mitä asianomaisesta toimielimestä säädetään.

30 §. Toimielinten kokoonpano. Pykälässä säädettäisiin toimielinten kokoonpanoa koskevista seikoista. Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan maakuntavaltuusto voisi päättää, että muu toimielin kuin valtuusto voisi valita johtokunnan jäsenet tai osan jäsenistä. Momentin 2 kohta mahdollistaisi johtokunnan jäsenten valinnan maakunnan asukkaiden, henkilöstön tai palvelujen käyttäjien esityksestä. Tällä voitaisiin edistää asianomaisten ryhmien vaikutusmahdollisuuksia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin jaoston kokoonpanossa huomioon otettavista seikoista.

Pykälän 3 momentin mukaan toimielinten varajäsenet olisivat henkilökohtaisia. Heihin sovellettaisiin soveltuvin osin samoja säännöksiä kuin varsinaisiin jäseniin. Siten esimerkiksi sidonnaisuuksien ilmoittamista koskeva 78 § tulisi sovellettavaksi myös säännöksessä tarkoitettujen toimielinten jäsenten varajäseniin.

Pykälän 4 momentin mukaan toimielimen jäseniä valittaessa olisi otettava huomioon naisten ja miesten tasa-arvosta annetun lain säännökset. Mainittua lakia on tarkoitus muuttaa maakuntien perustamiseen liittyen siten, että myös maakunnan toimielimissä lukuun ottamatta maakuntavaltuustoa tulee olla sekä naisia että miehiä kumpiakin vähintään 40 prosenttia, jollei erityisistä syistä muuta johdu.

31 §. Toimielimen jäsenten toimikausi ja valitseminen. Pykälässä säädettäisiin maakunnan toimielinten toimikaudesta. Maakuntavaltuuston toimikaudesta säädetään erikseen 17 §:ssä, jonka mukaan maakuntavaltuuston toimikausi on neljä vuotta ja se alkaa vaalivuoden kesäkuun alusta.

Pykälän 1 momentin mukaan toimielimet valitaan koko maakuntavaltuuston toimikaudeksi, mutta maakuntavaltuusto voisi päättää myös lyhyemmästä toimikaudesta. Jos jaoston jäsenten valinta kuuluisi muulle toimielimelle kuin maakuntavaltuustolle, toimielin voisi päättää myös jaoston toi-

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

mikaudesta. Toimikunnan toimikausi voisi olla enintään sen asettaneen toimielimen toimikauden pituinen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin keskeisten toimielinten valitsemisen ajankohdasta. Huhtikuussa pidettyjen maakuntavaalien jälkeen kesäkuussa toimikautensa aloittavan uuden maakuntavaltuuston tulisi valita keskeiset luottamushenkilötoimielimet kesäkuussa pidettävässä maakuntavaltuuston kokouksessa.

32 §. Toimielimen puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin toimielimen puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan valinnasta. Maakuntavaltuusto voisi päättää varapuheenjohtajien lukumäärästä. Puheenjohtajisto valitaan samassa vaalitoimituksessa, jolloin poliittinen suhteellisuus tulisi huomioon otetuksi myös puheenjohtajiston valinnassa.

Pykälän 2 momentin mukaan maakuntavaltuuston päätöksen nojalla maakuntavaltuuston puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat, kunnanhallituksen puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat sekä lautakuntien puheenjohtajat voisivat toimia päätoimisina tai osa-aikaisina luottamushenkilöinä. Päätoimisen ja osa-aikaisen luottamushenkilön asemasta ja oikeudesta saada virka- tai työvapaata sekä palkasta ja korvauksista säädetään erikseen 74 §:ssä.

33 §. Luottamushenkilön erottaminen kesken toimikauden. Maakuntavaltuusto voisi erottaa luottamuspuolan vuoksi joko kaikki toimielimen jäsenet tai toimielimen puheenjohtajiston.

Pykälän 1 momentin mukaan maakuntavaltuusto voisi erottaa toimielimeen valitsemansa luottamushenkilöt kesken toimikauden, jos toimielimen jäsenet tai osa jäsenistä eivät nauttisi maakuntavaltuuston luottamusta. Erottamispäätös koskisi samalla kaikkia toimielimeen valittuja luottamushenkilöitä, jolloin uuden toimielimen valinnassa voidaan ottaa huomioon suhteellisuusperiaatteen toteutuminen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin maakuntavaltuuston mahdollisuudesta erottaa toimielimen puheenjohtajisto luottamuspuolan vuoksi. Erottamispäätös koskisi toimielimen puheenjohtajaa ja kaikkia varapuheenjohtajia. Toimielinten työskentelyssä puheenjohtajistolla on merkittävä asema. Säännöksellä pyritään turvaamaan toimielinten tehokasta työskentelyä ja korostamaan puheenjohtajan vastuuta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin erottamista koskevan asian vireille tulosta. Asia tulisi vireille maakuntahallituksen esityksestä tai jos vähintään neljäsosa valtuutetuista olisi tehnyt sitä koskevan aloitteen. Jos aloitteen takana ei olisi riittävää määrää valtuutettuja, aloitetta ei otettaisi käsiteltäväksi.

34 §. Tilapäinen valiokunta. Pykälässä säädettäisiin tilapäisestä valiokunnasta. Tilapäinen valiokunta olisi erityinen valmisteluelin luottamushenkilöiden erottamista koskevassa asiassa sekä maakuntajohtajan irtisanomista tai muihin tehtäviin siirtämistä koskevassa asiassa.

Kun luottamushenkilöiden erottaminen tai maakuntajohtajan irtisanominen tai muihin tehtäviin siirtämistä koskeva asia olisi tullut vireille, valiokunnan asettaminen tulisi saattaa maakuntavaltuuston päätettäväksi. Maakuntavaltuusto päättäisi viime kädessä äänestämällä siitä, johtaako maakuntahallituksen esitys tai valtuutettujen aloite erityisen valmisteluelimen eli tilapäisen valiokunnan asettamiseen. Valiokunnan jäsenet voisivat olla valtuutettujen lisäksi myös varavaltuutettuja.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Pykälän 2 momentin mukaan tilapäinen valiokunta voitaisiin asettaa myös lausunnon antamista ja hallinnon tarkastamista varten.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tilapäisen valiokunnan velvollisuudesta hankkia maakuntahallituksen lausunto asioista, jotka kuuluvat tilapäisen valiokunnan valmisteltaviksi.

Pykälän 4 momentti vastaa asiallisesti kuntalakiin ehdotettuja (HE /2016) säännöksiä, joilla kunta velvoitettaisiin puuttumaan kunnan toimintaan silloin, kun kunta on ajautunut poikkeuksellisiin hallinnollisiin vaikeuksiin. Momentissa varauduttaisiin siihen, että maakunnan luottamushenkilöiden esteellisyys poikkeuksellisesti rikostutkinnan tai muun syyn johdosta on niin laajaa, että maakuntahallitus olisi tästä syystä toimintakyvytön. Maakuntahallituksen sijasta tulisi asettaa tilapäinen valiokunta hoitamaan tehtäviä, joissa luottamushenkilöiden esteellisyys on niin laajaa, ettei maakuntahallituksen toimintakykyä voida turvata varajäsenten avulla. Tämä järjestely tulisi kysymykseen lähinnä silloin, kun maakuntahallituksen ei katsota menettäneen maakuntavaltuuston luottamusta, jolloin se maakuntalain 33 §:n mukaan voitaisiin erottaa kesken toimikauden.

Momentin mukaan maakuntavaltuustolla olisi velvollisuus asettaa tilapäinen valiokunta hoitamaan maakuntahallituksen tehtäviä, jos maakuntahallituksen jäsenet ja varajäsenet ovat rikostutkinnan tai myyn syyn vuoksi esteellisiä hoitamaan maakuntahallituksen tehtäviä eikä maakuntahallitusta saada päätösvaltaiseksi. Tilapäisen valiokunnan jäseneksi voitaisiin valita vain maakuntahallitukseen vaalikelpoinen. Valiokunnan toimikausi jatkuisi siihen saakka kunnes näiden asioiden käsittely maakunnassa on päättynyt.

Esteellisyys, jonka perusteena on esimerkiksi laaja rikostutkinta, johtaa yleensä siihen, että maakuntahallitus ei enää nauti maakuntavaltuuston luottamusta ja valtuusto päättää lain 33 §: perusteella maakuntahallituksen jäsenten erottamisesta. Uutta maakuntahallitusta valittaessa voidaan ottaa huomioon se, että hallitus on tässä tilanteessa toimintakykyinen. Näin ei kuitenkaan aina voida tai haluta menetellä.

Maakuntahallituksen asema poikkeaa muista maakuntavaltuuston alaisista toimielimistä siinä, että sen asema ja keskeiset tehtävät on määritelty maakuntalain 36 ja 37 §:ssä. Maakuntahallituksen rinnalle ei ilman lain valtuutusta voida asettaa toista toimielintä hoitamaan maakuntahallitukselle kuuluvia tehtäviä. Ehdotetun säännöksen mukaan erikseen asetettavalle tilapäiselle valiokunnalle annettaisiin tehtäväksi hoitaa niitä maakuntahallituksen käsiteltäviä asioita, joita maakuntahallituksen jäsenten ja varajäsenten esteellisyys koskee. Valiokunta valmistelisi ja veisi maakuntavaltuuston päätettäväksi tehtäviinsä kuuluvat asiat ja päättäisi maakuntavaltuuston päätösten täytäntöönpanosta näissä asioissa.

7 luku. Maakunnan johtaminen ja maakuntahallitus.

35 §. Maakuntastrategia. Pykälässä säädettäisiin lakisäätteisestä maakuntastrategiasta, joka olisi maakuntavaltuuston ohjausväline maakunnan johtamisessa. Maakuntavaltuusto päättäisi maakuntastrategiassa maakunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. Säännöksen tarkoituksena on varmistaa maakunnan toiminnan ohjaamista kokonaisuutena sekä maakunnan strategisen suunnittelun ja taloussuunnittelun liittämistä tarkoituksenmukaisella tavalla toisiinsa. Maakuntastrategiassa tulisi ottaa huomioon maakunnan talouden reunaehdot ja kehitysnäkymät ja strategian tulisi ohjata maakunnan taloussuunnittelua.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Maakunnassa laadittaisiin yksi maakuntastrategia, joka kattaisi kaikki maakunnan tehtäväalat. Maakunnat vastaisivat muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollosta, pelastustoimesta, ympäristöterveydenhuollosta, alueellisista kehittämistehtävistä ja elinkeinojen edistämisen tehtävistä, alueiden käytön ohjauksesta ja suunnittelusta, alueellisen identiteetin ja kulttuurin edistämisestä sekä muista laissa säädettävistä kuntaa suuremmalla alueella järjestettävistä palveluista. Maakuntastrategia sisältäisi maakunnan strategisen suunnittelun myös siltä osin, kun siitä säädetään maakunnan tehtäviä koskevassa lainsäädännössä. Näin myös maakunnan taloudellisen kestävyysnäkökulma tulisi laaja-alaisesti otetuksi huomioon maakunnan tehtävien hoidossa. Tämä parantaisi eri sektoreita koskevien strategisten suunnitelmien toteuttamismahdollisuuksia.

Maakuntastrategian velvoittavuus olisi luonteeltaan poliittista ja toiminnallista eli se ohjaisi päätösvalmistelua ja päätöksentekoa. Maakuntastrategia ei siten olisi oikeudellisesti sitova tai valituskelpoinen asiakirja. Maakuntastrategiaan pohjautuvat yksittäistä asiaa koskevat päätökset tehtäisiin erikseen. Strategialle syntyy kuitenkin välillisesti myös oikeudellista sitovuutta maakunnan vuosittaisen talousarviopäätöksen yhteydessä, sillä talousarviossa päätettyjen tavoitteiden ja määrärahojen tulee perustua maakuntastrategiaan. Maakuntavaltuuston päätös talousarvion hyväksymisestä on sen sijaan päätös, josta voidaan tehdä maakuntavalitus.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin maakuntastrategian laatimisveloitteesta sekä niistä eri näkökulmista, jotka strategiassa ainakin tulisi ottaa huomioon. Maakuntastrategiassa maakuntavaltuuston tulisi linjata ja asettaa pitkän aikavälin tavoitteet ainakin maakunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseen, palvelujen järjestämiseen ja tuottamiseen, maakunnan tehtäviä koskevissa laeissa säädetyihin palvelutavoitteisiin, omistajapolitiikkaan, henkilöstöpolitiikkaan, maakunnan asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksiin sekä elinympäristön ja alueen elinvoiman kehittämiseen liittyen.

Maakuntastrategian sisällöllinen ulottuvuus on hyvin laaja ja kattaa käytännössä maakunnan koko toiminnan. Säännös korostaa maakuntavaltuuston asemaa maakunnan toiminnan ohjaajana, maakuntakonsernin emoyhteisönä sekä maakunnan taloudesta vastaavana toimielimenä. Se myös velvoittaa maakuntavaltuustoa ottamaan selkeästi kantaa siihen, mihin maakunnan resurssit suunnataan. Strategiassa ilmaistujen kannanottojen tulisi sitten selkeästi ohjata maakunnan taloussuunnittelua ja myös maakuntavaltuuston omia talouteen liittyviä päätöksiä esimerkiksi talousarviokäsittelyn yhteydessä.

Momentin 1 kohdan mukaan strategiassa linjataan asukkaiden hyvinvoinnin edistämistä koskevat tavoitteet.

Momentin 2 kohdan mukaan strategiassa tulee ottaa huomioon palvelujen järjestäminen ja tuottamista koskevat strategiset linjaukset. Tällä tarkoitetaan erityisesti maakunnan palvelutuotantotategiaa, jossa linjataan maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen tuottamiseen, hankintoihin sekä palvelujen laatuun ja vaikuttavuuteen, omistajaohjaukseen ja palvelumarkkinoiden kehittämiseen liittyviä näkökohtia.

Momentin 3 kohdan mukaan maakuntastrategiassa tulee ottaa huomioon maakunnan tehtäviä koskevissa laeissa säädetyt palvelutavoitteet. Osana maakuntastrategiaa voidaan päättää esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettavan lain x §:ssä tarkoitettu maakunnan palvelulupaus.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Momentin 4 kohdan mukaan strategiassa tulee linjata alueiden, alueiden käytön, elinympäristön laadun ja alueen elinkeinojen kehittämisen strategiset tavoitteet.

Momentin 5 kohdan mukaan strategia sisältää maakunnan omistajapolitiikkaa koskevat linjaukset.

Momentin 6 kohdan mukaan strategia sisältää myös maakunnan henkilöstöpolitiikkaa koskevat linjaukset.

Momentin 7 kohdan mukaan valtuusto linjaa strategiassa asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien kokonaisuutta. Ehdotetun 23 §:n mukaan maakuntavaltuuston tulee huolehtia monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen mahdollisuuksista.

Pykälän 2 momentin mukaan maakuntastrategian tulisi perustua arvioon maakunnan nykytilanteesta sekä tulevista toimintaympäristön muutoksista ja niiden vaikutuksista maakunnan tehtävien toteuttamiseen. Maakuntastrategia ei voi olla pelkkä irrallinen näkemys maakunnan tulevaisuudesta, vaan sen tulee perustua realistiseen nykytila-arvioon maakunnan tilanteesta niin talouden kuin muidenkin tekijöiden osalta sekä mahdollisimman laajaan näkemykseen maakunnan toimintaympäristössä tulevaisuudessa tapahtuvista muutoksista ja niiden vaikutuksista.

Maakuntastrategiassa maakuntavaltuuston tulee myös määritellä, miten strategian toteutumista arvioidaan ja seurataan. Pykälässä jätetään maakuntavaltuuston harkintaan, millä tavoin seuranta ja arviointi toteutetaan. Koska maakuntastrategia ohjaa maakunnan taloussuunnittelua, on strategian seuranta ja arviointi kuitenkin luontevaa liittää maakunnan talousarvio- ja tilinpäätösprosesseihin.

Pykälän 3 momentissa todettaisiin maakuntastrategian yhteys maakunnan talousarvioon ja taloussuunnitelmaan. Maakuntastrategian ottamisesta huomioon talousarvion ja -suunnitelman laatimisessa säädetään 103 §:ssä. Lisäksi momentissa asetettaisiin velvoite maakuntastrategian tarkistamiseen vähintään kerran maakuntavaltuuston toimikaudessa. Strategiaa ei ole tarpeen tai aiheellista kokonaan uudistaa jokaisen maakuntavaltuustokauden aikana, koska siinä on kyse pitkän aikavälin linjauksista ja tavoitteenasettelusta. Jokaisen valtuuston tulee kuitenkin ottaa kantaa muun muassa strategian ajankohtaisuuteen, ohjausvoimaan ja tavoitteisiin.

36 §. Maakunnan johtaminen. Pykälässä säädettäisiin kootusti maakunnan toiminnan johtamisen kokonaisuudesta.

Pykälän 1 momentin mukaan maakunnan toimintaa tulee johtaa maakuntavaltuuston maakuntastrategiassa ilmaisemien linjausten mukaisesti.

Pykälän 2 momentissa tuodaan esille maakuntahallituksen keskeinen asema maakunnan johtamisessa. Maakuntahallitus johtaa maakuntavaltuuston päätösten valmistelua ja toteuttamista sekä maakunnan toimintaa, hallintoa ja taloutta käytännössä.

Pykälän 3 momentin mukaan maakuntajohtaja johtaa maakunnan hallintoa, taloudenhoitoa ja muuta toimintaa. Maakuntajohtaja olisi asemaltaan kunnanjohtajaa vastaava viranhaltijajohtaja, joka toimii maakuntahallituksen alaisena.

Sen sijaan asemaltaan kunnan pormestaria vastaavan luottamushenkilöjohtajan valitsemista maakunnan johtoon ei ehdoteta mahdollistettavaksi. Pormestari malli soveltuu maakuntia paremmin pai-

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

kallisyhteisöinä toimiviin kuntiin. Maakunnan toiminnan poliittisesta johtamisesta vastaisi maakuntahallituksen puheenjohtaja, joka voisi toimia tehtävässään myös päätoimisesti tai osa-aikaisesti.

37 §. Maakuntahallituksen tehtävät. Maakuntahallituksen perustehtävänä on pykälän 1 ja 2 kohdan mukaan vastata maakunnan hallinnosta ja taloudenhoidosta sekä maakuntavaltuuston päätösten valmistelusta, täytäntöönpanosta ja laillisuusvalvonnasta. Maakuntahallituksen olisi 86 §:n mukaisesti valmistettava maakuntavaltuustossa käsiteltävät asiat pykälässä säädettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta. Maakuntahallitukselle kuuluvasta maakuntavaltuuston päätösten laillisuuden valvonnasta säädettäisiin 89 §:ssä.

Pykälän 3 kohdan mukaan maakuntahallitus valvoo maakunnan etua sekä edustaa maakuntaa ja käyttää sen puhevaltaa, jollei maakuntavaltuusto hallintosäännöllä toisin määrää. Maakuntavaltuusto voisi delegoida maakunnan puhevaltaa muille viranomaisille kuin maakuntahallitukselle. Myös erityislainsäädännöstä voi johtua, että maakunnan puhevaltaa jossakin asiassa käyttää muu viranomainen kuin maakuntahallitus. Lähtökohtaisesti maakuntahallitus kuitenkin edustaa lakisääteisesti maakuntaa ja käyttää maakunnan puhevaltaa tuomioistuimissa ja muissa viranomaisissa. Puhevallan käyttöä koskeva säännös antaa maakuntahallitukselle oikeuden päättää, käyttääkö maakunta puhevaltaansa eli lausuuko maakunta asiasta ja mikä kanta tällöin esitetään. Säännös ei syrjäytä maakuntavaltuustoa maakunnan ylimmän päätösvaltan käyttäjänä, sillä maakuntahallituksen tulee puhevaltaa käyttäessään ottaa huomioon maakuntavaltuuston maakuntastrategiassa ja muissa päätöksissä ilmaisema tahto ja asian luonteen niin vaatiessa viedä asia maakuntavaltuustoon käsittelyyn.

Edustamiseen ja puhevallan käyttöön liittyvä päätösvalta sisältäisi maakuntahallitukselle oikeuden tehdä maakunnan puolesta sopimuksia ja muita oikeustoimia maakuntavaltuuston hallintosäännössä päättämässä rajoissa. Vastaavan oikeuden maakuntavaltuusto voi hallintosäännöllä delegoida myös muille maakunnan viranomaisille. Sopimusten solmimiseen liittyy myös sopimusten noudattamisen valvonta sekä asianmukainen riskienhallinta.

Pykälän 4 kohdan mukaan maakuntahallitus edustaa maakuntaa työnantajana ja vastaa maakunnan henkilöstöpolitiikan toteuttamisesta. Henkilöstöpolitiikkaan ja työnantajatehtäviin liittyviä asioita voidaan käsitellä myös maakuntahallituksen asianomaisessa jaostossa. Säännöksellä ei ole vaikutuksia esimerkiksi virkanimityksiin tai työsopimusten solmimiseen liittyvän päätösvaltan käyttöön maakunnassa, vaan kyseisiin asioihin liittyvää päätösvaltaa voidaan edelleen delegoida maakuntavaltuuston harkinnan mukaan.

Maakuntahallituksen tehtävissä ehdotetaan pykälän 5 ja 6 kohdassa nimenomaan todettavaksi, että maakuntahallitus vastaa maakunnan toiminnan yhteensovittamisesta ja maakunnan toiminnan omistajaohjauksesta. Hallintoa johtaessaan maakuntahallituksen edellytetään valvovan ja sovittavan yhteen maakunnan muiden viranomaisten toimintaa. Maakunnan palvelutuotanto tapahtuu suurelta osin maakunnan oman organisaation ulkopuolella, joten omistajaohjaukseen ja toimintojen yhteensovittamiseen liittyvät tehtävät ovat merkittäviä.

Maakuntahallituksella on velvollisuus huolehtia maakunnan toiminnan yhteensovittamisesta, riippumatta siitä, millä tavoin maakunnan palvelutuotanto on toteutettu tai organisoitu. Maakunnan organisaation sisällä toimintaa ohjataan hallintosäännöllä ja muilla maakuntavaltuuston päätöksillä. Maakuntakonsernissa ohjauksvälineenä ovat 42 §:ssä tarkoitetut omistajaohjauksen keinot sekä 43 §:ssä tarkoitetut konserniohjeet. Juridisen maakuntakonsernin ulkopuolella ohjaus perustuu lähtökohtaisesti omistajaohjauksellisiin keinoihin sekä sopimusvalvontaan. Tällöin on kiinnitettävä erityistä huomiota myös palvelujen hankkimisesta vastaavien maakunnan toimielinten ohjaamiseen.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Toimielinten tulee käytännössä huolehtia, että 42 §:ssä tarkoitettuja keinoja käytetään, sopimusehtojen noudattamista valvotaan ja että maakunnan strategiset tavoitteet toteutuvat myös maakuntakonsernin ulkopuolella hoidettavissa maakunnan palveluissa. Toimivaltaisten toimielinten ja viranhaltijoiden tulee huolehtia, että sopimuksen mukaiset palvelut toteuttavat maakuntavaltuuston vahvistamia strategisia tavoitteita sekä valvoa ja seurata sopimusten toteutumista. Valvonnan tulisi puuttua havaittuihin ongelmiin.

Palvelutuotannon hallinnan, ohjaamisen ja toimintojen yhteensovittamisen vuoksi maakunnan hallintosäännön toimivaltasäännöksissä on otettava huomioon maakunnan toiminnan erilaiset palvelujen järjestämiseen ja tuottamiseen liittyvät tilanteet kuten maakunnan palvelulaitos, muut konserniyhteisöt, osakasyhteisöt, maakuntien yhteistoiminta ja sopimukseen perustuva palvelutuotanto. Maakuntavaltuuston tulee hallintosäännöllä päättää, miten toimivalta ja valvontavelvoitteet näiden osalta jakautuvat maakunnan eri toimielimille. Mikäli erityisiä määräyksiä hallintosääntöön ei oteta, on toimintavelvoite ja valvontavastuu konserniyhteisöjä lukuun ottamatta maakuntahallituksella, sillä maakuntahallitus vastaa pykälän 6 kohdan mukaan maakunnan omistajaohjauksesta koko maakunnan toimintaan liittyen. Maakunnan tytäryhteisöjen osalta omistajaohjauksellisia toimia toteuttaa 44 §:ssä tarkoitettu konsernijohto. Maakuntahallituksen ja konsernijohtoon kokoonpano voi kuitenkin olla lähes sama. Maakuntavaltuuston tulisi hallintosäännöllä täsmentää toimivallan jakautuminen maakuntahallituksen ja konsernijohtoon välillä.

Maakuntavaltuuston tulee päättää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista. Varsinainen toimintavelvoite on muilla maakunnan viranomaisilla, ennen muuta maakuntahallituksella. Maakuntahallituksen tehtävinä mainittaisiin pykälän 7 kohdan mukaan vastuu maakunnan sisäisestä valvonnasta sekä riskienhallinnan järjestämisestä. Tehtävillä on suora liittymä maakuntahallituksen edellä kuvattuihin muihin tehtäviin ja ne ovat erittäin merkittävä osa myös maakunnan talouden kokonaisuuden hallintaa. Maakuntahallituksen tulee toimintakertomuksessa antaa tiedot sisäiset valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä.

Sisäisellä valvonnalla tarkoitetaan sisäisiä menettely- ja toimintatapoja, joilla varmistetaan talouden ja toiminnan laillisuus, tuloksellisuus, varojen turvaaminen sekä johtamisen kannalta oikeat ja riittävät tiedot taloudesta ja toiminnasta. Sisäinen valvonta on selkeästi johtamisen väline. Sisäisen valvonnan keinovalikoimaan kuuluu muun muassa sisäinen tarkastus, jonka tehtävänä on varmentaa sisäisen valvonnan toimivuus. Maakuntahallituksen velvoitteesta huolehtia maakunnan ja maakuntakonsernin riippumattoman sisäisen tarkastuksen järjestämisestä säädettäisiin pykälän 8 kohdassa. Sisäisestä tarkastuksesta säädettäisiin tarkemmin 45 §:ssä.

Riskienhallinnassa on otettava huomioon maakunnan toiminnan riskit kokonaisvaltaisesti. Toiminnallisesta ja taloudellisesta riskistä on kyse esimerkiksi silloin, kun on olemassa vaara, etteivät maakuntavaltuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet toteudu. Taloudelliset riskit liittyvät myös maakunnan tulojen ja menojen ennakoimiseen, lainarahoituksen korkotason muutokseen (korkoriski) sekä sijoitusten arvon tai tuoton muutokseen. Sopimukseen voi liittyä taloudellisia ja toiminnallisia riskejä, jotka edellyttävät maakunnilta sopimusosaamista ja kykyä hallita erilaisia sopimuksia koko niiden elinkaaren ajan. Myös yhtiöittämiseen ja omistamiseen liittyy riskejä. Päätös maakunnan osallistumisesta johonkin toimintaan omistajana tulisi tehdä huolellisen harkinnan ja valmistelun pohjalta myös sen vuoksi, että julkisyhteisön mahdollisuudet irtautua toiminnasta ovat käytännössä olemattomat tai ainakin hyvin rajalliset. Riskejä ovat myös ulkoapäin tulevat toimintaympäristön muutokset, kuten muuttoliike, väestön ikärakenteen muutokset, elinkeinoelämän kehitys ja maakunnan toiminnan taloudellisten reunaehtoisten muutokset kuten valtionalouden liikkumavaran muutosten vaikutukset maakuntatalouteen. Maakunnan sisäisiä riskejä ovat esimerkiksi hen-

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

kilöston vaihdoksiin liittyvät avainhenkilöriskit, tietohallinnon ja -järjestelmien toimintaan liittyvät riskit sekä kiinteistöihin liittyvät riskit. Riskienhallintaprosessi perustuu riskin tunnistamiseen ja kuvaamiseen, riskin toteutumisen vaikutusarviointiin (riskin merkittävyyteen), riskin toteutumisen todennäköisyyteen ja mahdollisuuteen hallita riskiä eri menetelmillä.

Maakunnan toiminnan osalta sisäinen valvonta ja riskienhallinta on kunkin yksittäisen, maakunnan palveluja tuottavan yhteisön toimivan johdon tehtävä, mutta maakunnan on sopimuksilla, konserniohjeilla ja muilla omistajaohjauksellisilla toimilla varmistettava, että sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestelmät toimivat myös maakunnan ulkopuolissa organisaatioissa. Myös kilpailutuksen kautta syntyneissä hankintasopimuksissa on sopimusehdoissa huomioitava mahdolliset riskit ja sopimusehtojen noudattamisen valvonnalla varmistettava, että sopimusehtoja myös tältä osin noudatetaan. Tämä on välttämätöntä, jotta voidaan varmistaa maakunnan palvelutuotannon jatkuvuus myös mahdollisten riskitilanteiden toteutuessa.

38 §. Maakuntahallituksen puheenjohtaja. Pykälässä säädettäisiin maakuntahallituksen puheenjohtajan asemasta ja tehtävistä. Pykälän mukaan maakuntahallituksen puheenjohtaja johtaisi poliittista yhteistyötä, jota maakuntahallituksen tehtävien toteuttaminen edellyttää. Maakuntavaltuusto voisi määrätä hallintosäännössä maakuntahallituksen puheenjohtajan muista tehtävistä.

Maakuntahallituksen puheenjohtaja edustaa maakunnan ylintä poliittista johtoa. Hän voi toimia tehtävässään 32 §:n 2 momentin mukaan myös kokopäivätoimisena tai osa-aikaisena luottamushenkilönä.

39 §. Maakuntajohtaja. Pykälässä säädettäisiin maakuntajohtajan asemasta ja tehtävistä. Pykälän 1 momentin mukaan maakuntajohtajan voidaan valita joko toistaiseksi tai määräajaksi. Valinnan tekee maakuntavaltuusto. Maakuntajohtaja on aina virkasuhteessa maakuntaan ja hän on maakunnan ylin viranhaltija.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin maakuntajohtajan vaalista. Jos maakuntajohtajan vaalissa kukaan ei ole saanut yli puolta annetuista äänistä, toimitetaan uusi vaali kahden eniten ääniä saaneen välillä. Tässä vaalissa eniten ääniä saanut tulee valituksi.

Pykälän 3 momentin mukaan maakuntajohtajalla on oikeus käyttää puhevaltaa maakuntahallituksen puolesta sekä saada maakunnan viranomaisilta ja palvelulaitokselta tietoja ja nähtäväkseen asiakirjoja, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu. Maakuntajohtaja kuuluu 44 §:n perusteella maakunnan konsernijohtoon, joten hänellä on oikeus saada myös konserniyhtiöitä koskevia tietoja.

40 §. Johtajasopimus. Pykälässä säädettäisiin maakunnan ja maakuntajohtajan välisestä johtajasopimuksesta. Jos hallintosäännössä on määrätty, että maakunnalla on sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaava johtaja, maakunnan on tehtävä johtajasopimus myös hänen kanssa. Johtajasopimus tulisi 59 §:n mukaan tehdä myös maakunnan palvelulaitoksen johtajan kanssa. Maakunnan ja maakunnan palvelulaitoksen muidenkin johtohenkilöiden kanssa voitaisiin tehdä vastaavan kaltaisia sopimuksia, joissa määritellään johtamiseen liittyviä tavoitteita. Muita johtajia koskevissa sopimuksissa ei voitaisi kuitenkaan sopia pykälän 3 momentissa tarkoitettusta erokorvauksesta, joka liittyy nimenomaan maakuntajohtajan muista viranhaltijoista poikkeavaan asemaan ja irtisanomisperusteisiin.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Pykälän 1 momentin mukaan maakunnan ja maakuntajohtajan olisi tehtävä johtajasopimus, jossa sovittaisiin ainakin maakunnan johtamisen edellytyksistä. Johtajasopimuksen sisältö säädettäisiin siten yleisellä tasolla. Johtajasopimuksen tarkoituksena on selkiyttää poliittisen ja ammatillisen johdon välistä työnjakoa ja edistää poliittisten ja ammatillisten johtajien välistä yhteistyötä. Tavoitteena on myös helpottaa maakuntajohtajan työn tulosten ja palkkauksen arviointia sekä hänen asemaansa ristiriitatilanteissa. Johtajasopimuksessa voitaisiin määritellä esimerkiksi maakunnan johtamisen tavoitteita, tavoitteiden saavuttamisen edellytyksiä sekä tapoja, joilla maakuntajohtajan työtä arvioidaan.

Laissa ei säädettäisi määräaika johtajasopimuksen tekemiselle. Sekä maakunnan että maakuntajohtajan kannalta on kuitenkin perusteltua, että sopimus valmistellaan mahdollisimman nopeasti maakuntajohtajan valinnan jälkeen. Käytännössä tämä tarkoittaa, että sopimus käsitellään heti kun maakuntajohtajan viran täyttöprosessi on edennyt siihen vaiheeseen, että sopimuksen käsittely ylipäänsä on mahdollista.

Pykälän 2 momentin mukaan sopimukseen on mahdollista ottaa määräyksiä maakuntajohtajan ja maakuntahallituksen puheenjohtajan työnjaostosta maakunnan johtamisessa. Määräysten sisältö riippuu maakunnan tavasta organisoida johtaminen. Vaikuttava tekijä on esimerkiksi se, onko maakunnassa päätoiminen tai osa-aikainen maakuntahallituksen puheenjohtaja. Olennaista on, että johtamisen toimivallat, vastuunjaot ja roolit ovat selkeitä.

Pykälän 3 momentin mukaan johtajasopimukseen olisi mahdollista ottaa määräyksiä menettelytavoista, joilla maakuntajohtajan viran hoitamiseen liittyvät erimielisyydet ratkaistaan lain 41 §:ssä tarkoitetun menettelyn sijasta. Johtajasopimuksessa voitaisiin tällöin sopia maakuntajohtajalle maksettavasta erokorvauksesta. Johtajasopimuksessa sovittujen edellytysten täytyessä maakunnan olisi maksettava maakuntajohtajalle erokorvaus. Erakorvaus olisi kompensatiota maakuntajohtajan muihin maakunnan viranhaltijoihin verrattuna heikommasta irtisanomissuojasta. Sopimuksessa voidaan myös määritellä menettelytavat, jolla epäluottamus todetaan.

Erokorvauksen määrästä ei säädettäisi, vaan se jäisi maakunnan harkintaan. Oikeuskäytännössä esillä olleissa tapauksissa korvaukset ovat vaihdelleet kunnanjohtajien osalta noin puolen vuoden palkkaa vastaavasta korvauksesta suunnilleen kahden vuoden palkkaa vastaavaan hyvitykseen.

Koska maakuntajohtajan valinnasta ja 41 §:ssä tarkoitetussa tilanteessa myös irtisanomisesta päättää maakuntavaltuusto, myös johtajasopimuksen hyväksyminen kuuluisi lähtökohtaisesti maakuntavaltuuston tehtäviin. Pykälä mahdollistaisi kuitenkin johtajasopimuksen hyväksymisen myös maakuntahallituksessa, jos sopimukseen ei sisälly 3 momentissa tarkoitettua erokorvausta. Jos sopimukseen sisältyy määräyksiä erokorvauksesta, sopimus tulee viedä maakuntavaltuuston hyväksyttäväksi. Erakorvauksessa on kyse maakuntavaltuuston talousarviovaltaan kuuluvasta asiasta. Sopimukseen perustuvan erokorvauksen maksamisesta voisi päättää maakuntahallitus, kun johtajasopimus ja siihen sisältyvä erokorvaus on maakuntavaltuustossa hyväksytty.

41 §. Johtajan irtisanominen tai siirtäminen muihin tehtäviin. Pykälässä säädettäisiin maakuntajohtajan irtisanomisesta ja siirtämisestä muihin tehtäviin asiallisesti vastaavalla tavalla kuin kunnanjohtajan irtisanomisesta säädetään kuntalain 43 §:ssä. Pykälää sovellettaisiin myös maakunnan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaavaan johtajaan silloin kun maakunnalla hallintosäännön mukaan on mainittu johtaja. Lisäksi pykälää sovellettaisiin 59 §:n mukaan myös palvelulaitoksen johtajaan.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Pykälän 1 momentin mukaan maakuntavaltuusto voi irtisanoa maakuntajohtajan tai siirtää hänet muihin tehtäviin, jos hän on menettänyt maakuntavaltuuston luottamuksen.

Pykälän 2 momentin mukaan asia tulee vireille maakuntahallituksen esityksestä tai vähintään neljännen valtuutetuista tehtyä sitä koskevan aloitteen. Asiaa valmisteltaessa maakuntajohtajalle on ilmoitettava, mihin luottamuksen menetys perustuu, ja varattava hänelle tilaisuus tulla kuulluksi.

Pykälän 3 momentin mukaan irtisanomispäätöksen tekemiseen vaaditaan, että sitä kannattaa kaksi kolmasosaa kaikista valtuutetuista. Päätös voidaan panna heti täytäntöön. Samalla maakuntajohtaja voidaan vapauttaa tehtäviensä hoidosta.

42 §. Omistajaohjaus. Pykälän tarkoituksena on ohjata maakuntia käyttämään maakuntalakiin ja muuhun lainsäädäntöön perustuvia omistajaohjauksellisia keinoja. Pykälä olisi luonteeltaan informatiivinen.

Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin omistajaohjauksen käsite. Omistajaohjaus tarkoittaa niitä toimenpiteitä, joilla maakunta omistajana ja jäsenenä myötävaikuttaa yhtiön ja muun yhteisön tai laitoksen hallintoon ja toimintaan. Toimien tavoitteena on, että ohjauksen kohteena oleva yhteisö ottaa toiminnassaan huomioon omistajansa tahdon ja tavoitteet. Yhteisön päätösvaltaa käyttää kuitenkin aina sen oma, kutakin organisoitumismuotoa koskeva, erityislainsäädännössä säädelty toimielin. Maakunta ei voi puuttua yhteisön oman toimielimen yksittäiseen päätökseen tai tehdä päätöstä suoraan sen puolesta. Erityislainsäädäntö ei kuitenkaan muodosta estettä sille, että maakunta tavoittelee vahvaa ja aktiivista omistajuutta, jonka seurauksena omistajaohjauksen kohteena oleva yhteisö toimii maakunnan strategisten tavoitteiden suuntaisesti.

Pykälän 2 momentissa tuotaisiin esille keinoja, joita maakunnalla on omistajaohjauksessa käytössään. Omistajaohjausta ovat ainakin kaikki ne toimenpiteet, jotka liittyvät perustamissopimukseen, yhtiöjärjestyksensä määräyksiin sekä erilaisiin muihin sopimuksiin kuten osakassopimuksiin. Omistajaohjausta ovat myös henkilövalintoihin, ohjeiden antamiseen maakuntaa eri yhteisöissä ja eri toimielimissä sekä niiden kokouksissa edustaville henkilöille sekä muuhun maakunnan määräysvallan käyttöön liittyvät toimet. Omistajaohjaukselliset toimet eivät ole lueteltavissa tyhjentävästi, vaan ne ovat tilanteesta ja ohjauksen kohteena olevasta yhteisöstä ja sitä koskevasta lainsäädännöstä riippuvaisia. Lisäksi pelkät muodollisen omistajuuden keinot eivät riitä aktiiviseen omistajuuteen, vaan maakuntaomistajan ja omistetun yhteisön välillä tarvitaan myös epämuodollista ohjausta ja keskustelua yhteisöön kohdistuvista odotuksista ja tavoitteista.

Maakunnan osallistumisella jonkin yhteisön toimintaan perustajana, omistajana tai jäsenenä tulee aina olla jokin tietoinen tarkoitus ja tavoite. Näiden tavoitteiden tulee puolestaan perustua maakuntastrategiaan. Yhtiöjärjestykseen tai sitä vastaavaan asiakirjaan sekä perustamissopimukseen ja yhtiöiden osalta mahdolliseen osakassopimukseen on perusteltua ottaa näitä maakunnan tavoitteita ja toimintaperiaatteita tukevia määräyksiä. Keinot eivät ole käytettävissä vain yhteisöä perustettaessa, vaan esimerkiksi osakeyhtiön yhtiöjärjestyksensä määräykset ovat tarkasteltavissa missä yhtiön elinkaaren vaiheessa tahansa.

Osakeyhtiölain 2 luvun 3 §:ssä säädetään vain yhtiöjärjestyksen vähimmäissisällöstä, joten osakeyhtiön yhtiöjärjestyksessä on sallittua laajastikin määrätä yhtiön asioista. Osakkeenomistajat voivat ottaa yhtiöjärjestykseen osakeyhtiölain säännöksiä täydentäviä määräyksiä tai muita määräyksiä eli lähtökohdانا on osakkeenomistajien sopimusvapaus. Yhtiön toimialasta, organisaatiosta ja yhtiössä noudatettavista periaatteista voidaan siis sopia varsin vapaasti, edellyttäen, että yhtiöjärjestyksen

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

määräykset eivät ole hyvän tavan vastaisia. Lähtökohtaisesti osakeyhtiön toiminnan tarkoitus on voiton tuottaminen osakkeenomistajille, jollei yhtiöjärjestyksessä määrätä toisin. Toiminnan tarkoituksiksi voidaan kuitenkin määritellä jokin muukin tavoite, esimerkiksi yleishyödyllinen. Yhtiön toiminnan tarkoitusta ja tavoitetta tulisikin tarkastella nimenomaan maakuntaomistajan lähtökohdistaan ja varmistaa, että yhtiö palvelee maakuntastrategian tavoitteita.

Jos yhteisössä on maakuntaomistajan lisäksi mukana vähemmistöomistajia, on kiinnitettävä erityistä huomiota yhdenvertaisuusperiaatteen noudattamiseen ja siihen, ettei vähemmistöomistajia kohdella epäoikeudenmukaisesti. Erityisesti uusien yhtiöiden osalta onkin syytä perusteellisesti harkita, onko vähemmistöosakkaiden mukaan ottaminen maakunnan strategisten tavoitteiden kannalta välttämätöntä. Vähemmistöomistajien mukana olo sekä heidän osakeyhtiölaissa turvattu suojansa on otettava huomioon kaikkia omistajaohjauksellisia toimia harkittaessa.

Osakassopimusten perustana tulee olla osakkaiden tahtotila eli omistajatahto. Sopimuksilla on parhaimmillaan osakkaiden ja myös hallituksen jäsenten keskinäisiä suhteita ja velvollisuuksia selkeyttävä merkitys ja ne palvelevat siten riskienhallintaa sekä luottamuksen rakentamista. Sopimusten avulla voidaan myös vahvistaa yhtiöiden toiminnan läpinäkyvyyteen ja tietojen antamiseen liittyviä velvoitteita sekä täsmentää maakuntaomistajan yhtiölle asettamia tavoitteita. Kuten yhtiöjärjestyksessä määrättyjen muuttaminen, myös osakassopimusten solmiminen on mahdollista myös jo olemassa olevissa yhtiöissä eikä sopimusten käyttöala ole rajoitettu vain perustamisvaiheeseen.

Keskeisiä omistajaohjauksellisia toimia ovat henkilövalinnat sekä ohjeiden antaminen maakuntaa eri yhteisöissä ja säätiöissä edustaville henkilöille. Ohjeiden antamiseen liittyy yhteisöjen toiminnan seuranta ja valvonta sekä reagoiminen yhteisöissä tapahtuviin asioihin. Maakunnan kannanotot ja ohjeet perustuvat aktiiviseen yhteisöjen toiminnan seurantaan, joka on maakuntahallituksen, konsernin johdon tai hallintosäännössä määrätyn muun maakunnan toimivaltaisen viranomaisen tehtävä. Maakuntastrategiaan pohjautuvat omistamisen tavoitteet ovat maakunnan antamien ohjeiden ja kannanottojen lähtökohdana. Laissa ei säädetä ohjeiden ehdottomasta sitovuudesta, mutta luonnollisena lähtökohdana kuitenkin on, että ohjeita noudatetaan tai poikkeamiseen on oltava erittäin painavat perusteet.

Aktiiviseen omistajuuteen ja omistajaohjaukseen kuuluu myös yhteydenpito henkilöihin, jotka maakunnan toimesta tai ehdotuksesta on valittu jonkin yhteisön hallintoelimeen. Henkilön aloittaessa tehtävässä hänen tulisi olla tietoinen maakunnan tavoitteista ja tarkoituseristä kyseisessä yhteisössä. Samoin toimikauden aikana yhteydenpidon tulisi olla aktiivista ja jatkuvaa, jotta varmistetaan maakunnan tavoitteiden eli omistajanäkökulman välittyminen yhteisön toimintaan. Samanaikaisesti on kuitenkin otettava huomioon erityisesti osakeyhtiölain asettamat huolellisuusvelvoitteet osakeyhtiön hallituksen jäsenelle. Maakunta ei myöskään voi omistajana suoraan puuttua yhteisön toimivalle johdolle kuuluviin, yksittäisiin, operatiivisiin päätöksiin eikä siten hämärtää omistajan ja omistuksen kohteena olevan yhteisön toimivan johdon välisiä vastuusuhteita. Mikäli maakunta omistajana on tyytymätön yhteisön hallitukseen toimintaan ja päätöksentekoon, käytettävissä ovat osakeyhtiölainsäädännön tarjoamat keinot, kuten yhteisön hallituksen vaihtaminen.

Maakunnan ja omistetun yhteisön tai yhteisön, jonka jäsen maakunta on, välillä solmitaan usein myös palvelutuotantoa koskevia sopimuksia. Maakunta on esimerkiksi sen järjestämistä vastuulle kuuluvia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tuottavan yhteisön asiakas ja yhteisö palvelujen tuottaja. Tällöin omistajaohjauksen lisäksi esille nousevat myös sopimusvalvonnalliset kysymykset, jotka koskevat palvelujen tuottamista ja siihen liittyviä asioita ja joilla ei ole suoraa liittymää varsinaiseen omistajuuteen liittyviin kysymyksiin. Näiden sopimusten osalta kyse on tavanomaisesta

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

sopimusvalvonnasta ja palvelutuotannon hoitamisesta. Tämä monitahoisuus on huomioitava myös maakunnan sisäisessä toimivallan jaossa. Maakunnan omistajaohjauksesta vastaavat tahot eivät välttämättä ole samat kuin ne tahot, jotka puolestaan vastaavat palvelutuotannosta ja siihen liittyvien sopimusten valvonnasta.

43 §. Maakunnan tytäryhteisöjen toiminta ja konserniohje. Pykälässä säädettäisiin maakunnan tytäryhteisöjen ja maakunnan palvelulaitoksen toiminnasta ja konserniohjeesta lähtökohtaisesti kuntalain 47 §:ää vastaavasti.

Maakunnan palvelulaitosta koskevat osin erilaiset ohjauskeinot kuin osakeyhtiölain mukaan toimivia tytäryhteisöjä. Palvelulaitoksen ohjauksesta säädettäisiin lain 9 luvussa. Maakunta perustaa palvelulaitoksen perustamisasiakirjalla. Maakuntavaltuusto päättää muun muassa laitokselle asetettavista toiminnan tavoitteista sekä palvelujen tuotantoa ja hankkimista koskevista edellytyksistä ja velvoitteista, laitoksen talouden ja toiminnan reunaehdoista, laitoksen hallintosäännöstä sekä hallituksen nimittämisestä. Konserniohjetta sovellettaisiin palvelulaitokseen vain siltä osin, kun se ei ole ristiriidassa edellä mainitun ohjauksen kanssa.

Pykälän 1 momentin mukaan omistajaohjauksella tulee huolehtia siitä, että maakunnan tytäryhteisön toiminnassa otetaan huomioon maakuntakonsernin kokonaisuus. Maakunnan omistajaohjauksen keskeinen tarkoitus on ohjata maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen tuotantoa. Omistajaohjauksella varmistetaan palveluiden yhdenvertainen saatavuus sekä palveluiden laatu, vaikuttavuus ja kustannustehokkuus maakuntakonserniin kuuluvien yhtiöiden ja palvelulaitoksen toiminnassa. Omistajaohjauksella varmistetaan myös avoimuuden, viestinnän ja palvelujen käyttäjien sekä maakunnan asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteutuminen. Omistajaohjauksen tehtäviin kuuluu myös perusoikeuksien toteuttamisen varmistaminen sekä palveluintegraation tavoitteiden toteuttaminen maakuntakonserniin alakonsernina kuuluvassa palvelulaitoskonsernissa. Säännös asettaa laajat vaatimukset konserniohjaukselle.

Tytäryhteisön perustamisella tulee aina olla jokin maakunnan toimintaan liittyvä strateginen tavoite ja tytäryhteisön tulee lähtökohtaisesti pyrkiä toteuttamaan näitä omistajan tavoitteita ja tarkoitusperiä sekä ottaa toiminnassaan ja päätöksenteossaan huomioon yhteisön asema osana maakuntakonsernia. Vastaavasti yhteisön hallituksen jäsenen tulee olla tietoinen yhtiön toiminta-ajatuksista ja omistajan tavoitteista siinä vaiheessa, kun hän antaa suostumuksensa tehtävään. Tähän liittyen on olennaisen tärkeää kiinnittää huomiota tytäryhteisöjen jäsenten nimittämiskäytäntöihin.

Osakeyhtiölaissa ei ole säännöksiä konsernin hallinnosta. Liiketaloudellisin perustein rakentuvissa konserneissa ylin päättävä elin on kuitenkin käytännössä emoyhtiön yhtiökokous. Emoyhtiön määräysvallan käyttäminen toteutuu yhtiökokouksessa ja hallitusvalinnoissa, mutta myös konsernin yhteisten johtamis- ja toimintaperiaatteiden sekä toimintaohjeiden noudattamisen kautta.

Maakuntakonsernin kokonaisedun määrittäminen ei ole välttämättä aina yksiselitteistä tai yksinkertaista päätöksenteon moniulotteisuuden vuoksi. Maakunnan päätöksentekoon liittyy myös olennaisena osana poliittisuus ja poliittiset intressit. Maakuntakonsernin kokonaisedun määrittelemisessä on olennaista, että maakuntavaltuusto maakuntastrategiaa ja siihen liittyvää omistajapolitiikkaa koskevassa päätöksenteossaan selkeästi määrittää ne pitkän aikavälin tavoitteet, joita maakunnalla on omistuksiinsa liittyen. Ohjauksessa on otettava huomioon tytäryhteisöjä koskeva erityislainsäädäntö ja sen sisältämät velvoitteet sekä sopeutettava ohjaus näiden velvoitteiden muodostamiin rajoihin.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Osakeyhtiölain 1 luvun 8 § sisältää yhtiön johdon yleisen huolellisuusvelvoitteen ja velvoitteen edistää yhtiön etua. Toimiminen yhtiön edun mukaisesti merkitsee yhtiön johdolle asetettua lojaliteettivelvollisuutta yhtiötä ja viimekädessä kaikkia osakkeenomistajia kohtaan. Yhtiön edun mukaan toimiminen sisältää luonnollisesti toimimisen yhtiön toimialan ja tarkoituksen mukaisesti. Näin ollen maakunnan yhtiölle asettamien toimintaperiaatteiden, toiminta-ajatuksen ja tavoitteiden ilmaiseminen jo yhtiön perustamisasiakirjoissa ja yhtiöjärjestyksessä on perusteltua myös yhtiön johdon vastaisen toiminnan ja osakeyhtiöoikeudellisen vastuun kannalta. Johdon toimien huolellisuutta arvioidaan objektiivisista lähtökohdista eikä johto riko huolellisuusvelvoitettaan, jos päätökset perustuvat olosuhteisiin nähden asianmukaisiin perusteisiin, harkintaan ja selvitykseen. On kuitenkin syytä muistaa, että osakeyhtiön johdon vastuun arvioinnissa lähtökohtana ovat aina osakeyhtiölain säännökset.

Jos tytäryhtiössä on vähemmistöosakkeenomistajia, emoyhteisön on määräysvaltaa käyttäessään otettava heidät huomioon, sillä tytäryhteisön yhtiökokouksen, hallituksen tai toimitusjohtajan päätös ei saa loukata vähemmistön intressejä. Käytännön vaikutukset riippuvat kuitenkin vähemmistöosakkaiden lukumäärästä sekä heidän omistus- ja ääniosuudestaan. Jos vähemmistöosakkaiden mukana olo katsotaan yhtiössä välttämättömäksi, tällaisissa tilanteissa on perusteltua sopia toimintaperiaatteista perustamisasiakirjojen ja yhtiöjärjestyksensä lisäksi osakassopimuksella. Vastavasti on välttämätöntä huomioida tytäryhteisön velkojien suoja ja tähän liittyvät johdon huolellisuusvelvoitteet. Emoyhteisön määräysvallan käyttö ei voi johtaa myöskään siihen, että velkojien etuja loukataan.

Pykälän 2 momentin mukaan maakunnan tytäryhteisön hallituksen kokoonpanossa olisi otettava huomioon yhteisön toimialan edellyttämä riittävä talouden ja liiketoiminnan asiantuntemus. Yhteisön hallintoelimien valinta on omistajan kannalta käytännössä merkittävin yksittäinen toimenpide, sillä hallitus toteuttaa niitä tavoitteita ja tarkoituksia, joita omistaja on yhteisölle asettanut.

Hallituksen kokoonpanon tulisi mahdollistaa hallituksen tehtävien tehokas hoitaminen. Tehokkain hallitustyöskentely mahdollistuu silloin, kun hallituksen jäsenillä on riittävä ja monipuolinen osaaminen sekä toisiaan täydentävä kokemus. Erityisesti kilpailuilla markkinoilla toimiminen ja kannattavan liiketoiminnan johtaminen edellyttää hallituksen jäseniltä kyseisen toimialan, talouden ja liiketoiminnan osaamista. Liiketoimintaosaaminen osana johtamistaitoja täydentää sekä yhteisön toimialaan liittyvää substanssiosaamista että talouteen liittyvää osaamista. Hallituksen valinnassa lähtökohtana tulisi kaikissa yhteisöissä olla, että hallituksen jäsenillä olisi kykyä itsenäiseen päätöksentekoon sekä tasavertaiseen keskusteluun yhtiön toimivan johdon kanssa.

Hallituksen valinnassa tulisi aina huomioida yhteisön toimiala ja toiminnan laajuus sekä yhteisön strateginen merkittävyys maakunnan toiminnassa. On eri asia, harjoittaako yhteisö merkittävää liiketoimintaa kilpailuilla markkinoilla vai onko kyse maakunnan yksinomaisessa omistuksessa olevasta, käytännössä maakunnan sisäiseen palvelutuotantoon keskittyvästä yhtiöstä. Kaikkien näiden yhteisöjen hallitukseen tarvitaan osaamista, mutta vaaditun osaamisen laatu on erilaista.

Maakuntavaltuuston tulee antaa konserniohjeessa maakuntalain säännöksiä täydentävät ohjeet tytäryhteisöjen hallitusten kokoonpanosta ja nimittämiskäytännöistä. Maakuntahallituksen tai muun maakunnan hallintosäännössä nimetyn toimivaltaisen viranomaisen nimittämispäätökset perustuvat näihin maakuntavaltuuston asettamiin ohjeisiin.

Pykälän 3 momentin mukaan konserniohjetta sovelletaan maakunnan tytäryhteisöjen ja palvelulaitoksen sekä soveltuvien osin osakkuusyhteisöjen omistajaohjaukseen. Konserniohjeen periaatteellista

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

merkityksellisuutta korostaisi se, että niiden hyväksyminen kuuluisi maakuntavaltuuston tehtäviin. Konserniohjeet olisivat ohjeluonteisia, mutta lähtökohtaisesti niistä poikkeaminen tulisi päätöksen teon yhteydessä perustella. Konserniohjeilla yhdenmukaistetaan menettelytapoja sekä tehostetaan maakuntakonsernin johtamisen edellytyksiä siten, että maakuntakonsernia ja maakunnan muuta toimintaa voidaan johtaa kokonaisuutena yhtenäisin periaattein ja maakunnan kokonaisuus huomioon ottaen.

Konserniohjeilla voidaan ohjata sekä maakunnan omia toimielimiä ja viranhaltijoita että maakuntakonserniin kuuluvia tytäryhteisöjä. Varsinaiset maakunnan sisäiset toimivaltasäännökset annetaan kuitenkin hallintosäännöllä. Konserniohjeessa voi myös olla sellaisia pysyväisluonteisia ohjeita, joita maakunnan omistajanvaltaa eri yhteisöissä käyttävien edustajien tulee yhteisöjen yhtiökokouksissa tai vastaavissa toimielimissä ottaa huomioon. Koska ohje suuntautuu sekä maakunnan omiin toimielimiin ja viranhaltijoihin että tytäryhteisöihin, maakuntavaltuusto voi harkita onko tarpeellista ja perusteltua jakaa ohje esimerkiksi useampaan asiakirjaan.

Konserniohjeet eivät oikeudellisesti suoraan sido tytäryhteisöjen toimielimiä. Sitovuus syntyy vasta siinä vaiheessa, kun tytäryhteisön toimivaltainen elin, yleensä hallitus, on hyväksynyt ohjeet yhteisöä sitovaksi. Tällöinkin yhteisöjen toimielinten, toimielinten jäsenten sekä toimitusjohtajan velvoitteet ja vastuut määräytyvät kyseistä yhteisöä koskevan lainsäädännön mukaan. Tytäryhteisöjen johto toimii kuitenkin konsernin emoyhteisön eli maakunnan luottamuksen varassa. Konserniohjeet täydentävät tytäryhteisölle sen perustamisvaiheessa ja yhtiöjärjestyksessä asetettuja maakunnan toimintaan liittyviä tavoitteita, joten niistä poikkeamiseen tai noudattamatta jättämiseen tulisi tytäryhteisön johdon esittää erityisen perusteltu syy. Lähtökohtaisesti noudattamatta jättäminen voisi perustua vain osakeyhtiölain tarkoittamiin vähemmistön suojasäännöksiin, velkojien suojasäännöksiin tai muuhun selkeään osakeyhtiölain tarkoittamaan yhtiön edun vastaisuuteen. Yhtiön edun vastaisuutta arvioitaessa on puolestaan aina otettava huomioon yhtiöjärjestyksestä ilmenevä yhtiön toiminnan tarkoitus.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin konserniohjeiden vähimmäissisällöstä. Momentin 1 kohdan mukaisesti konserniohjeet koskisivat maakuntakonsernin taloutta ja investointien suunnittelua ja ohjausta. Maakuntakonsernin taloutta ja investointeja on voitava suunnitella ja ohjata yhdessä, jotta konsernin kokonaisuus voidaan varmistaa ja rajalliset resurssit käyttää mahdollisimman tehokkaasti hyödyksi. Momentin 2 kohdassa konsernivalvonnalla puolestaan tarkoitetaan tytäryhteisöjen toiminnan tuloksellisuuden ja taloudellisen aseman seuranta, analysointia ja raportointia, joihin liittyen emoyhteisö voi antaa tarpeelliseksi harkitsemiaan ohjeita ja määräyksiä. Raportointiin liittyen konserniohjeessa ja siihen liittyen voidaan antaa yleisiä ohjeita, jotka esimerkiksi varmistavat konsernitilinpäätöksen ja osavuositarkastusten laadintaa maakunnassa. Tältä osin konserniohjeella ohjeistetaan lain 108 §:ssä säädettävän tytäryhteisön tiedonantovelvollisuuden käytännön toteuttamista. Vastaavia ohjeita ja määräyksiä olisi mahdollisuus antaa myös tytäryhteisöjen riskienhallinnan järjestämiseen liittyen. Riskienhallintaan liittyvien ohjeiden merkitystä korostaa se, että esimerkiksi tytäryhteisöjen taloudelliset riskit voivat pahimmillaan kaatua emoyhteisön vastattaviksi muun muassa takaussitoumusten realisoitumisen kautta.

Momentin 3 kohdan mukaan maakuntavaltuuston tulee ohjata konserniohjeissa tytäryhteisöjen toimintaa siten, että lain 28 §:ssä maakunnan viestinnälle asetetut velvoitteet toteutuisivat parhaalla mahdollisella tavalla myös tytäryhteisöjen osalta. Vastaavasti konserniohjeella annettaisiin tarkemmat määräykset siitä, miten maakunnassa toteutetaan 77 §:n 2 momentissa tarkoitettu luottamus- henkilöiden tietojensaantioikeus maakunnan tytäryhteisöjen osalta. Tässä yhteydessä on perusteltua ottaa kantaa myös tarkastuslautakunnan tiedonsaantioikeuteen.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Momentin 4 kohdan mukaan tytäryhteisön johdolle voidaan konserniohjeessa asettaa velvoite hankkia emoyhteisön kanta johonkin asiaan ennen tytäryhteisön omaa päätöksentekoa. Maakunnan ennakkokäsityksen hankkiminen on keino ohjata ja valvoa konserniin kuuluvan tytäryhteisön toimintaa ja taloutta. Tällainen velvoite ennakkokäsityksen hankkimiseen voi syntyä esimerkiksi silloin, kun päätettävä asia merkittävästi vaikuttaa yhteisön tai maakunnan toimintaan tai taloudelliseen vastuuseen. Tytäryhteisön johdon tulee toimia huolellisesti ja yhteisön edun mukaisesti ja pääomistajan ennakkokäsityksen hankkiminen on näiden velvoitteiden mukaista. Ennakkokäsityksen hankkimisessa ei ole kyse yhteisön sisäisen päätöksenteon tai yhteisöä koskevan lain mukaisen toimitusjohtajan tai hallituksen vastuun siirtämisestä maakuntahallituksen tai konsernijohdolle eikä se merkitsisi minkäänlaisen oikeudellisen yhteisvastuun synnyttämisestä. Lopullinen päätösvalta ja vastuu on ennakkokäsitystä edellyttävästä asiasta aina yhteisön omalla päätöksentekovelvollisuudella, vaikka maakunnan ennakkokäsitys päätettävään asiaan on hankittu ennen yhteisön päätöstä. Mikäli yhteisön toimitusjohtaja tai hallitus tekee ennakkokäsityksen hankkimista edellyttävässä asiassa päätöksen vastoin maakunnan näkemystä, maakunta voi erikseen harkita siihen liittyvät mahdolliset jatkotoimenpiteet.

Momentin 5 kohta koskee maakuntakonsernin sisäisiä palveluita. Laissa säädettäisiin valtakunnallisista palvelukeskuksista, jotka tuottaisivat 16 luvun mukaisesti asiantuntija- ja tukipalveluja maakunnalle, maakuntakonsernin tytäryhteisöille ja maakunnan palvelulaitokselle siltä osin kuin ne eivät toimi kilpailutilanteessa markkinoilla. Tämän lisäksi maakuntakonserni ratkaisee itse mitä palveluja järjestetään keskitetysti konsernin sisäisinä palveluina. Tällaisia sisäisiä palveluja voivat olla esimerkiksi rahoitus- ja sijoitustoiminta, maksuliikenteen hoito, hankinnat, vakuuttaminen, henkilöstöpolitiikka ja tietohallinto. Konsernin keskitettyjen toimintojen järjestämisestä on perusteltua päättää konserniohjeessa, sillä keskitettyjen palveluiden järjestämisellä voidaan saavuttaa konsernille huomattavia toiminnallisia ja taloudellisia etuja.

Momentin 6 kohta liittyy 2 momentin sääntelyyn. Maakuntavaltuusto täydentäisi konserniohjeessa lain säännöksiä maakunnan ja maakunnan palvelulaitoksen tytäryhteisöjen hallitusten kokoonpanon ja nimittämiskäytäntöjen osalta. Konserniohjeessa on tällöin mahdollisuus ottaa huomioon kyseisen maakuntakonsernin rakenne sekä konserniin kuuluvien tytäryhteisöjen toimialat, toiminnan laajuus ja muut olosuhteet, jotka kaikki vaikuttavat hallitusten kokoonpanoon ja nimittämiseen.

Konserniohjeissa maakuntavaltuusto voi myös asettaa tytäryhteisöille velvollisuuden laatia yhteisön hallitustyöskentelyssä noudatettavat ohjeet hyvästä hallinto- ja johtamistavasta (corporate governance). Hallitustyöskentelyn lähtökohtana tulee olla, että johto toimii omistajien ja yrityksen etujen mukaisesti. Parhaimmillaan hyvän hallinnointitavan omaksuminen voi parantaa luottamusta yrityksen ja sen sidosryhmien välillä. Ohjeiden laatimisessa voidaan hyödyntää esimerkiksi Suomen Kuntaliiton lokakuussa 2009 vahvistamaa kuntakonsernien hyvää hallinto- ja johtamistapaa koskevaa suositusta, Arvopaperimarkkinayhdistys ry:n hyväksymää pörssinoteerattujen (listattujen) yhtiöiden hallinnointikoodia sekä Keskuskauppakamarin tammikuussa 2006 hyväksymää listaamattomien yhtiöiden hallinnon kehittämiseksi antamaa asialuetteloa ja myös valtion omistajapolitiikastaan tekemiä periaatepäätöksiä.

Edellä mainittujen lisäksi konserniohjeissa voidaan ottaa kantaa esimerkiksi konsernijohdon läsnäolo- ja puheoikeuteen yhteisöjen hallituksissa. Läsnäolo- ja puheoikeudet ovat perusteltuja, jotta konsernijohdon aktiivinen rooli maakunnan tytäryhteisöjen ohjaamisessa toteutuisi ja kitkaton informaation välittyminen maakuntakonsernin emoyhteisön ja konserniyhteisön välillä varmistuisi.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

44 §. Konsernijohto. Pykälän 1 momentissa määritellään maakunnan konsernijohdon kokoonpano. Maakunnan konsernijohdossa kuuluisivat maakuntahallitus, maakuntajohtaja ja muut hallintosäännössä määrätyt viranomaiset. Maakuntavaltuusto päättäisi yksityiskohtaisemmin hallintosäännöllä konsernijohdon tehtävistä ja toimivallan jaosta.

Pykälän 2 momentin mukaan konsernijohto toteuttaa omistajaohjauksen käytännön toimia sekä konsernivalvontaa maakuntakonserniin kuuluvissa yhteisöissä. Maakunnan muun toiminnan osalta toimivalta kuuluisi 37 §:n mukaisesti lähtökohtaisesti maakuntahallitukselle. Lain säännösten estämättä maakuntavaltuusto voisi kuitenkin päättää konsernijohdon toimivallan laajentamisesta myös konserniyhteisöjen ulkopuolelle.

Konsernivalvonnan kohdealueita ovat erityisesti konserniyhteisöjen toiminnan tuloksellisuuden ja taloudellisen aseman seuranta, analysointi ja raportointi. Tätä varten voitaisiin vahvistaa esimerkiksi tunnusluvut ja mittarit, joilla tytäryhteisöjen toiminnan kannattavuutta, vaikuttavuutta ja talouden tilaa maakuntakonsernissa arvioidaan. Konsernivalvonnassa seurataan myös maakuntavaltuuston tytäryhteisöjen toiminnalle asettamien tavoitteiden toteutumista, konserniohjeen noudattamista sekä riskienhallintajärjestelmien toimivuutta.

45 §. Sisäinen tarkastus. Pykälän mukaan maakuntahallituksen tulee järjestää maakunnan riippumaton sisäinen tarkastus. Sisäisen tarkastuksen tehtävänä on varmentaa maakunnan sisäisen valvonnan toimivuus. Sisäisen valvonnan toimivuuden merkitys korostuu maakunnan toiminnan ollessa organisoituna monimuotoisesti eri organisaatiomuotoihin. Maakuntalaissa ei kuitenkaan ehdoteta säädettäväksi tarkemmin sisäisen tarkastuksen järjestämismallista. Sisäinen tarkastus voidaan järjestää esimerkiksi maakunnan omana toimintana, yhteistoimintana muiden maakuntien kanssa tai se voidaan hankkia ulkopuolisilta palvelujen tuottajilta.

8 luku. Maakuntien yhteistoiminta

46 §. Yhteistoiminnan muodot. Pykälässä todettaisiin maakuntien käytössä olevat vapaaehtoisen yhteistoiminnan muodot. Maakuntien pakollisesta yhteistoiminnasta säädettäisiin niiden tehtäviä koskevassa erityislainsäädännössä. Esimerkiksi tähän hallituksen esitykseen sisältyvän sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 9-11 §:ssä on säännöksiä tällaisesta pakollisesta yhteistoiminnasta.

Pykälän 1 momentissa olisi maakuntien vapaaehtoisen yhteistoiminnan muotoja koskeva yleissäännös. Sen mukaan maakuntien laissa säädetyn yhteistoiminnan ja lain nojalla maakunnalle koottujen palvelujen lisäksi maakunnat voisivat järjestää tehtäviään yhdessä sopimuksen nojalla (*maakuntien yhteistoiminta*). Maakunnat voisivat sopia tehtäviensä hoitamisesta yhteistoiminnassa aina, kun se olisi tarkoituksenmukaista ja käytännössä mahdollista. Yhteistoiminta voisi tulla kysymykseen esimerkiksi niissä tilanteissa, joissa menettelyllä voitaisiin tehostaa maakuntien toimintaa ja henkilöstö- ja muiden voimavarojen käyttöä, parantaa palvelujen saatavuutta, edistää kielellisten oikeuksien toteutumista tai turvata tehtävissä tarvittavan erityisasiantuntemuksen saatavuutta. Maakunnan asema sen jäsenten itsehallinnollisena yhteisönä edellyttäisi kuitenkin, että maakunta säilyttäisi riittävän osan sille kuuluvista tehtävistä itsellään ja toimintakykynsä sellaisena, että se voisi selviytyä kaikista tehtävistään. Maakuntien yhdessä omistamista palveluyhtiöistä ehdotetaan säädettäväksi lain 16 luvussa.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Pykälän 2 *momentissa* todettaisiin maakuntien julkisoikeudellisen yhteistoiminnan muodot, joita olisivat yhteinen toimielin, yhteinen virka ja sopimus viranomaistehtävän hoitamisesta. Kustakin yhteistoiminnan muodosta säädettäisiin tarkemmin erikseen omissa pykälissään.

Maakuntien julkisoikeudellisessa yhteistoiminnassa olisi kyse julkisoikeudellisesta sopimuksesta, johon liittyvät erimielisyydet ratkaistaisiin hallintoriitana hallintolainkäyttölain (586/1996) 69 §:n mukaisesti. Maakunnat voisivat tehdä keskenään myös yksityisoikeudellisia sopimuksia tämän lain tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi. Maakunnat voisivat siten perustaa yhdessä esimerkiksi osakeyhtiön, säätiön tai yhdistyksen. Tällöin yhteisön hallintoon ja johtamiseen tulisivat sovellettaviksi kyseistä organisaatiomuotoa koskevat erityislait. Yksityisoikeudellista sopimussuhdetta koskevat riidat ratkaistaan yleisessä tuomioistuimessa tavanomaisena riita-asiana.

47 §. Yhteistoiminnan suhde julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettuun lakiin. Pykälässä säädettäisiin maakuntien yhteistoiminnan ja julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain välisestä suhteesta. Säännöksellä ei muutettaisi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain soveltamisalaa, vaan selkiytettäisiin sitä maakunnallisten toimijoiden osalta. Hankintalainsäädännön uudistus on parhaillaan eduskunnan käsittelyssä (HE X/2016 vp.).

Pykälän 1 *momentissa* säädettäisiin lain 7 §:ssä määritellyn järjestämisvastuun siirtämistilanteiden suhteesta julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettuun lakiin. Julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettu laki sekä vesi- ja energiahuollon, eräiden liikennepalvelujen ja postipalvelujen alalla toimivien hankintayksiköiden hankinnoista annettu laki edellyttävät julkisyhteisöitä ja muita hankintayksiköitä järjestämään hankintasopimustaan avoimia ja tasapuolisia tarjouskilpailuja. Säännösehdotuksen mukaan hankintalainsäädäntöä ei sovellettaisi tilanteisiin, joissa maakunta sopii järjestämisvastuun siirtämisestä toiselle maakunnalle.

Lain 7 §:ssä on määritelty järjestämisvastuun sisältö. Lainkohdan mukaan tehtävien hoidosta järjestämisvastuussa oleva maakunta vastaisi asukkaan laissa säädettyjen oikeuksien toteutumisesta, palvelukokonaisuuksien yhteensovittamisesta sekä järjestettävien palvelujen ja muiden toimenpiteiden yhdenvertaisesta saatavuudesta, tarpeen, määrän ja laadun määrittelemisestä, tuottamistavasta, tuottamisen valvonnasta sekä viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttämisestä.

Järjestämisvastuun siirrossa ei olisi kysymys EU-kilpailuoikeudessa tarkoitettusta taloudellisesta toiminnasta, vaan niin sanotusta yleishyödyllisestä tehtävästä. Osa tehtävistä olisi sellaisia, joita ei edes perustuslain 124 §:n mukaan voitaisi siirtää yksityisille tai siirto edellyttäisi, että siitä olisi säädetty laissa. Vaikka tällaiset tehtävät katsottaisiinkin taloudelliseksi, ne olisivat kuitenkin tehtäväsiirtoja, joissa olisi kysymys julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 16 §:ssa tarkoitettusta hankinnoista toiselta hankintayksiköltä. Sen mukaan hankintalakia ei sovelleta hankintayksiköiden väliseen hankintaan, jolla hankintayksiköt toteuttavat yhteistyössä ja yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi niiden vastuulla olevia yleisen edun mukaisia julkisia palveluja.

Järjestämisvastuun siirtämisen yhteydessä siirron saajalle siirtyisi vastuu muun muassa palvelujen ja muiden toimenpiteiden yhdenvertaisesta saatavuudesta ja erityisesti valvonnasta. Järjestämisvastuun siirrossa kysymys olisi lailla niille siirretystä julkisesta ja molempien yhteisestä tehtävästä ja siirron perusteena olisi yleisen edun toteuttaminen.

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin palvelujen tuottamista koskevien yhteistoimintajärjestelyjen suhteesta hankintalainsäädäntöön. Momentissa korostettaisiin sitä, että julkisen hankintasopimuksen

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

tai käyttöoikeussopimuksen tunnusmerkistön täyttävän maakuntien yhteistyöjärjestelyn asema määräytyisi hankintalainsäädännössä asetettujen oikeusohjeiden mukaisesti, mukaan lukien unionin tuomioistuimen ratkaisukäytännön hankintayksiköiden yhteistyötä koskevat soveltamisalapoikkeukset, jotka ovat pääosin identtisiä uusien EU:n hankintadirektiivien (2014/24/EU ja 2014/25/EU) hankintayksiköiden yhteistyötä koskevien määräysten kanssa.

Momentin mukaan lakisääteisen tai muun tehtävän hoitamista koskevaan yhteistoimintaan ei sovellettaisi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia tai erityisalojen hankintalakia, jos kyseessä olisi hankinta sidosyksiköltä tai edellä kuvastusta hankintalain 16 §:ssä tarkoitusta hankinnasta toiselta hankintayksiköltä.

Voimassa ja valmisteilla olevassa uudessa hankintalainsäädännössä hankintayksikön sidosyksiköltään tekemät hankinnat on jätetty lain soveltamisalan ulkopuolelle. Sidosyksiköltä tehtäviä hankintoja koskeva soveltamisalapoikkeus on pysytetty ja sitä on osin täsmennetty uusissa EU:n julkisia hankintoja koskevissa direktiiveissä.

Uuden valmisteilla olevan julkisia hankintoja koskevan lakiehdotuksen 10 §:n mukaan lakia ei sovellettaisi hankintoihin, jotka hankintayksikkö tekisi siitä muodollisesti erilliseltä ja päätöksenteon kannalta itsenäiseltä yksiköltä, jos hankintayksikkö yksin tai yhdessä muiden hankintayksiköiden kanssa valvoisi yksikköä samalla tavoin kuin se valvoo omia toimipaikkojaan ja jos yksikkö harjoitaisi pääosaa toiminnastaan niiden hankintayksiköiden kanssa, joiden määräysvallassa se on. Eduskunnan käsittelyssä olevassa hankintalakiesityksessä (HE X/2016 vp.) sidosyksikön ulosmyynnin prosentti- ja euromääriä ollaan lisäksi kansallisesti ehdotettu rajoitettavaksi. Myös toiselta hankintayksiköltä tapahtuvaa hankintaa olisi rajoitettu siltä osin kuin hankintayksikkö myy ulkopuoliselle. Rajoitus olisi sidottu prosentti- ja euromääräisiin rajoihin.

48 §. Yhteinen toimielin. Pykälän *1 momentissa* todettaisiin pääsääntö, jonka mukaan yksi maakunta voisi hoitaa tehtävää yhden tai useamman maakunnan puolesta siten, että maakunnilla olisi yhteinen toimielin, joka vastaisi tehtävän hoitamisesta. Tehtävää hoitavaa maakuntaa kutsuttaisiin vastuumaakunnaksi. Yhteinen toimielin olisi vastuumaakunnan valtuuston ja maakuntahallituksen alainen toimielin ja sen alaisena toimiva organisaatio olisi osa vastuumaakunnan organisaatiota.

Pykälän *2 momentin* mukaan maakunnat voisivat vapaaehtoisessa yhteistoiminnassa nykyiseen tapaan sopia, että yhteistoimintaan osallistuvat maakunnat valitsevat osan yhteisen toimielimen jäsenistä. Vapaaehtoisessa yhteistoiminnassa ei siis edellytettäisi, että jokaisella yhteistoimintaan osallistuvalla kunnalla olisi edustus toimielimessä.

Yhteisen toimielimen päätösten tiedoksiannosta maakunnan jäsenille säädettäisiin lain 145 §:ssä.

49 §. Sopimus yhteisestä toimielimestä. Pykälässä säädettäisiin yhteistä toimielintä koskevan sopimuksen vähimmäissisällöstä. Säännöksen mukaan yhteistä toimielintä koskevassa sopimuksessa tulisi todeta ainakin yhteisen toimielimen tehtävät ja vapaaehtoisen yhteistoiminnan osalta myös siitä, siirtyykö vastuumaakunnalle lain 7 §:ssä tarkoitettu järjestämisvastuu. Sopimuksen osapuolten tulisi sopia yhteisen toimielimen kokoonpanosta sekä yhteistoimintaan osallistuvien maakuntien oikeudesta valita toimielimeen jäseniä. Lisäksi tulisi sopia talouteen liittyvistä asioista, erityisesti kustannusten laskennan ja niiden jakautumisen perusteista. Yhteistä toimielintä koskeva sopimus voitaisiin solmia olemaan voimassa toistaiseksi tai määräajan. Sopimuksen päättämiseen liittyvistä menettelytavoista kuten esimerkiksi irtisanomisajasta tulisi myös ottaa sopimukseen tarpeelliset

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

määräykset. Sopimukseen voitaisiin ottaa myös muita määräyksiä sen mukaisesti kuin osapuolet katsoisivat sen tarpeelliseksi.

50 §. Yhteinen virka. Yhteinen virka tarkoittaisi järjestelyä, jossa viranhaltijan velvollisuutena olisi hoitaa virkatehtäviä kahdessa tai useammassa maakunnassa. Pykälän *1 momentin* mukaan yhteinen virka olisi mahdollista perustaa maakuntien yhteiseksi viraksi. Perustamisesta tulisi päättää kaikkien järjestelyyn osallistuvien maakuntien yhtäpitävin päätöksin.

Pykälän *2 momentin* mukaan viranhaltija olisi virkasuhteessa kaikkiin kyseisiin maakuntiin. Suorittaessaan virkatehtäviä viranhaltija olisi velvollinen noudattamaan sen maakunnan toimivaltaisen viranomaisen ohjeita, jonka maakunnan tehtäviä hän suorittaisi. Virkatehtäviin voisi kuulua myös esittelytehtävä maakunnan toimielimelle.

Pykälän *3 momentissa* säädettäisiin yhteistä virkaa koskevan sopimuksen vähimmäissisällöstä. Osapuolten tulisi sopia ainakin kustannusvastuiden jakautumisesta sekä siitä, mikä sopijaosapuoli toimii työnantajan velvollisuuksista vastaavana maakuntana. Vaikka viranhaltija on virkasuhteessa kaikkiin sopimuksessa mukana oleviin maakuntiin, työnantajan velvollisuuksista voi vastata vain yksi, sopimuksessa sovittu maakunta.

51 §. Sopimus viranomaistehtävän hoitamisesta. Pykälän *1 momentin* mukaan maakunnat voisivat sopia, että niille laissa säädetty tehtävä, jossa toimivaltaa voidaan siirtää viranhaltijalle, annetaan virkavastuulla toisen maakunnan viranhaltijan hoidettavaksi. Tällainen tehtävä voisi sisältää myös julkisen vallan käyttöä ja tehtävän hoitaminen virkavastuulla sisältäisi myös mahdollisen esittelytehtävän maakunnan toimielimelle.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin sopimuksen vähimmäissisällöstä. Sopimukseen olisi otettava tarpeelliset määräykset ainakin tehtävän sisällöstä, tehtävän hoidon seurannasta, siihen liittyvien kustannusten määräytymisen perusteista ja jakautumisesta osapuolten kesken sekä sopimuksen voimassaolosta ja irtisanomisesta. Viranomaistehtävän hoitamista koskeva sopimus voitaisiin solmia olemaan voimassa toistaiseksi tai määräajan. Sopimuksen päättämiseen liittyvistä menettelytapoista kuten irtisanomisajasta ja irtisanomistavasta tulisi myös ottaa sopimukseen määräykset.

9 luku. Maakunnan palvelulaitos

52 §. Maakunnan palvelulaitoksen asema ja tehtävät. Pykälässä määriteltäisiin maakunnan palvelulaitos ja säädettäisiin laitoksen asemasta ja tehtävistä.

Pykälän *1 momentin* mukaan maakunnan palvelulaitos olisi julkisoikeudellinen laitos, jonka tehtävänä on tuottaa maakunnan sille järjestämistä vastuunsa perusteella osoittamat tehtävät. Maakunnan tehtävien järjestämisen ja tuottamisen eriyttämisestä säädetään ainakin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevassa laissa ja pelastuslaissa. Maakunta määräisi 84 §:n mukaisesti hallintosäännössään tarkemmin siitä, miten maakunnan toimivalta jakautuu maakunnan ja palvelulaitoksen välillä.

Pykälän *2 momentissa* säädetään, että kussakin maakunnassa on vain yksi palvelulaitos, joka on tehtäviltään monialainen. Laitos voisi perustaa tytäryhteisöjä ja sitä koskisi myös 15 luvussa säädetty yhtiöittämisvelvollisuus sen toimiessa kilpailutilanteessa markkinoilla. Palvelulaitos voisi toimia markkinoilla vain siltä osin kuin 119 §:ssä säädetään yhtiöittämisvelvollisuutta koskevista poikkeuksista. Maakunnan palvelulaitosta ja sen tytäryhteisöjä johdettaisiin yhtenä kokonaisuutena kon-

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

sernijohtamisen periaatteiden mukaisesti. Tarkoituksena on mahdollistaa maakunnan oman palvelutuotannon johtaminen mahdollisimman yhtenä kokonaisuutena. Konsernissa kuitenkin on EU:n valtioneuvoston edellyttämällä tavalla pystyttävä pitämään kirjaa laajan valinnanvapauden piirin kuuluvan toiminnan tuotoista ja kuluista sekä varoista ja velasta omana kokonaisuutenaan sekä muutenkin huolehtimaan eri tuottajien kohtelusta yhtenäisten periaatteiden mukaisesti. **Perusteluita täsmennetään myöhemmin.**

Palvelulaitos on itsenäinen oikeushenkilö ja sillä on oikeus tehdä nimiinsä sopimuksia ja sillä voi olla velvoitteita.

Palvelulaitos on itsenäinen viranomainen, jonka palveluksessa olevista viranhaltijoista ja muista toiminnan edellytyksistä kuten hyvän hallinnon ja oikeusturvan toteutumisen takeista säädetään laissa. Laitokselle voidaan lailla antaa hoidettavaksi julkisia hallintotehtäviä ja laissa ja tarkemmin maakunnan hallintosäännössä osoittaa myös julkisen vallan käyttöä koskevaa toimivaltaa.

53 §. Maakunnan palvelulaitoksen perustaminen. Pykälässä säädettäisiin palvelulaitoksen perustamisesta. Laitoksen perustamisvelvollisuudesta säädettäisiin ainakin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaissa. Uudistuksen voimaantulossa säädettävän sosiaali- ja terveyspalveluiden tuotannon eriyttämisen ajankohdan mukaan määräytyisi myös se ajankohta, jolloin maakunnan on viimeistään perustettava palvelulaitos.

Pykälän 1 momentin mukaan maakunta perustaa palvelulaitoksen perustamisasiakirjalla.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin perustamisasiakirjan vähimmäisisällöstä. Perustamisasiakirjassa on päätettävä ainakin:

- 1) palvelulaitoksen nimestä ja kotipaikasta;
- 2) palvelulaitoksen tehtävistä ja tuottamisvastuusta;
- 4) talouden ja toiminnan seuranta- ja raportoinnista maakunnalle;
- 5) miten laitoksen varat on käytettävä, jos palvelulaitos lakkautetaan.

Pykälän 3 momentissa säädetään perustamisasiakirjan muuttamisesta. Mahdollisuus laitoksen perustamisasiakirjan muuttamiseen on tarpeen esimerkiksi tilanteissa, joissa palvelulaitoksen tehtäviin on tarpeen tehdä muutoksia.

54 §. Maakunnan ja palvelulaitoksen suhde. Pykälässä säädettäisiin maakuntavaltuuston toimivallasta suhteessa laitoksen toimivaltaan. Pykälän mukaan maakuntavaltuusto päättäisi keskeisistä palvelulaitoksen toimintaa ja taloutta koskevista reunaehdoista ja linjauksista. Säännöksen tarkoituksena olisi varmistaa se, että maakunta pystyy ohjaamaan laitoksen toimintaa siten, että maakunta voi toteuttaa järjestämisvastuunsa ja laitos toimisi maakunnan demokraattisessa ohjauksessa. Säännökset muistuttavat pitkälti kuntalain kunnallisia liikelaitoksia sekä niin kutsutun yhden toimielimen kuntayhtymää koskevia säännöksiä.

Maakuntavaltuusto päättäisi laitokselle asetettavista toiminnan tavoitteista ja palvelujen tuotantoa ja hankkimista koskevista edellytyksistä. Valtuuston asettamat tavoitteet olisivat sitovia. Säännöksen mukaan valtuusto voisi asettaa laitokselle myös veloitteen hankkia palveluja ulkopuolisilta tuottajilta. Valtuusto asettaisi laitoksen taloushoidolle ja talousarvion laadinnalle sitovat raamit. Valtuusto voisi päättää myös laitoksen sitovista meno- ja tuloeristä.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Maakuntavaltuusto päättäisi myös laitoksen hallintosäännöstä. Hallintosäännöllä maakunta voisi siirtää laitokselle myös julkista valtaa sisältäviä sekä julkisia hallintotehtäviä. Laitoksen hallintosäännön sisällöstä säädettäisiin 56 §:ssä.

Momentin 4 kohdan mukaan maakuntavaltuusto valitsisi hallituksen jäsenet ja nimeäisi puheenjohtajat. Maakuntavaltuusto päättäisi myös laitoksen investointisuunnitelmasta. Säännös olisi välttämätön, koska laitoksen rahoitus perustuisi maakunnan rahoitukseen. Maakuntavaltuusto valitsisi laitoksen tilintarkastajat ja hyväksyisi tilinpäätöksen ja myöntäisi hallitukselle vastuuvapauden. Laitos olisi siis toiminnassaan vastuussa maakuntavaltuustolle toiminnastaan.

Palvelulaitoksen tarkastuslautakuntana toimii maakunnan tarkastuslautakunta ja sen toimivaltaan sovelletaan, mitä säädetään 115 §:ssä maakunnan tarkastuslautakunnan toimivallasta.

55 § Palveluiden hankinta. Pykälässä säädettäisiin tarkemmin maakuntavaltuuston toimivallasta velvoittaa laitosta hankkimaan palveluja markkinoilta.

Pykälän 1 momentin mukaan valtuusto määritteli maakuntastrategiassa, missä määrin tai millä perusteilla laitoksen tulisi hankkia palveluja muulta palvelujen tuottajalta. Palvelulaitos päättäisi sille tuottamisvastuulla olevien palvelujen hankkimisesta kilpailuttamalla muulta palvelutuottajalta. Maakunta ei hankkisi eriytetyn palvelutuotannon osalta palveluja ja tavaroita, vaan ne hankkisi palvelulaitos. Jos maakunta hankkisi näitä palveluja markkinoilta, se hajottaisi palvelulaitoksen tuottamisvastuun sekä voisi merkitä, että palvelulaitos tuottaisi palveluja markkinoilla. Palvelulaitoksella olisi myös tuottamisvastuunsa perusteella riittävä asiantuntemus palvelujen hankkimiseen ja se voisi integroida paremmin ostopalvelut omaan tuotantonsa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin laitoksen velvollisuudesta huolehtia, että sopimuksessa olisi varmistettu, että tuottajalla olisi ammatilliset ja toiminnalliset sekä taloudelliset edellytykset huolehtia palvelujen tuottamisesta. Asiakkaaseen nähden palvelulaitos vastaisi kuitenkin tuottamisvastuunsa perusteella aina palveluista. Koska palvelulaitos olisi sidottu myös maakunnan järjestämistä vastuunsa perusteella määrittelemiin reunaehtoihin, palvelulaitos ei voisi sopia ostopalveluista muutoin kuin maakunnan asettamien järjestämistä vastuun reunaehtojen mukaisesti.

Pykälän 3 momentin mukaan palvelulaitoksen ja palveluntuottajan sopimukseen otetaan palveluiden yhdenvertaisen saatavuuden, laadun ja vaikuttavuuden varmistamiseksi tarvittavat määräykset sekä määräykset tavoitteista palveluiden sisällölle ja tuottajan raportoinnista maakunnalle. Sopimuksessa sovitaan myös palveluiden käyttäjän ja maakunnan asukkaan oikeuksien ja vaikutusmahdollisuuksien käytännön toteuttamisesta tuottajan palvelutuotannossa.

56 §. Maakunnan palvelulaitoksen hallintosääntö ja työjärjestys. Pykälässä säädettäisiin laitoksen hallinnon ja talouden järjestämisen kannalta kahdesta keskeisestä päätöksestä eli hallintosäännöstä ja laitoksen työjärjestyksestä.

Pykälän 1 momentin mukaan maakuntavaltuuston päättämässä hallintosäännössä määrättäisiin tarkemmin toimivallan jakautumisesta maakunnan ja palvelulaitoksen välillä. Lisäksi hallintosäännössä määrättäisiin laitoksen henkilöstöorganisaatiosta, taloudenhoidosta ja hallinnon ja talouden tarkastuksesta.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Toimivallan siirtämistä koskevan 85 §:n 4 momentin mukaan maakuntavaltuusto hyväksyy palvelulaitoksen hallintosäännössä tarkemmat määräykset palvelulaitokselle osoitetun viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttämisestä.

Pykälän 2 momentin mukaan palvelulaitoksen työjärjestyksestä päättäisi sen hallitus. Työjärjestyksessä päätettäisiin laitoksen toimielimistä ja johtamisesta sekä päätöksenteko- ja hallintomenettelyyn liittyvistä asioista, kuten toimielinten kokoontumisesta, varajäsenten kutumisesta, toimielimen puheenjohtajan tehtävistä, kokouksen tilapäisestä puheenjohtajasta, muiden kuin jäsenten läsnäolosta ja puheoikeudesta toimielinten kokouksissa, toimielinten päätöksentekotavoista, esittelystä, pöytäkirjan laatimisesta, tarkastamisesta ja tiedoksi antamisesta, asiakirjojen allekirjoittamisesta, asiakirjahallinnon järjestämisestä, asiakirjoista tai tiedon antamisesta perittävistä maksuista.

57 §. Palvelulaitoksen hallituksen tehtävät. Palvelulaitosta johtaisi hallitus, jonka tehtävät olisivat pitkälti rinnastettavissa maakunnan hallituksen tehtäviin. Hallitus olisi ainoa laissa säädettävä laitoksen oma toimielin.

Hallituksen tehtävänä olisi johtaa ja valvoa laitoksen toimintaa. Se vastaisi hallinnan ja toiminnan sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä. Hallitus olisi toiminnassaan sidottu maakunnan 54 §:ssä asettamiin toimintaa ja taloutta koskeviin tavoitteisiin ja reunaehtoihin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tarkemmin hallituksen tehtävistä. Se päättää laitoksen toiminnan kehittämistä maakunnan asettamien reunaehtojen puitteissa. Se hyväksyy laitoksen talousarvion maakunnan asettamien sitovien tavoitteiden sekä meno- ja tuloerien mukaisesti. Se laatii tilinpäätöksen, jonka hyväksyy maakuntavaltuusto. Sillä on oikeus perustaa tehtävänsä rajoissa yhtiöitä, joiden omistajaohjauksesta se myös vastaa.

Hallitus valitsee johtajan, jollei hallintosäännössä toisin määrätä. Se päättää myös investoinneista maakunnan asettamissa rajoissa, päättää nimenkirjoitusoikeutetuista, lainanotosta sekä valvoo laitoksen etua ja käyttää sen puhevaltaa.

Pykälän 3 momentin mukaan palvelulaitoksen hallituksen muista tehtävistä määrätään hallintosäännössä.

Pykälän 4 momentin mukaan hallituksen erottamiseen sovelletaan, mitä 33 §:ssä säädetään maakunnan luottamushenkilön erottamisesta.

58 §. Palvelulaitoksen hallituksen kokoonpano. Palvelulaitoksen hallituksen valitsisi maakuntavaltuusto. Jäsenten määrästä määrättäisiin laitoksen hallintosäännössä.

Pykälän 2 momentissa hallituksen jäsenelle asetettaisiin kelpoisuusehtoja. Jäsenellä tulisi olla riittävä talouden ja liiketoiminnan asiantuntemus tai kokemusta laitoksen toimialaan kuuluvan tehtävän johtamisesta. Palvelulaitoksen johtaja ei voisi toimia hallituksen jäsenenä. Kelpoisuusehdoilla halutaan varmistaa toiminnan johtamisen riittävä asiantuntemus. Lain 67 §:n mukaan palvelulaitoksen hallituksen jäsen ei ole vaalikelpoinen maakunnan toimielimiin, joten henkilö ei voi olla samanaikaisesti maakunnan luottamushenkilö ja hallituksen jäsen.

Palvelulaitos voisi perustaa myös yhtiöitä. Palvelulaitoksen hallituksen jäsen ei voisi olla sen tytäryhteisön hallituksen jäsen. Säännöksellä pyrittäisiin varmistamaan omistajaohjauksen riippumattomuus.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

59 §. Palvelulaitoksen johtaja. Palvelulaitosta johtaisi johtaja, joka olisi virkasuhteessa laitokseen. Johtaja toimisi hallituksen alaisena ja johtaisi ja kehittäisi toimintaa.

Johtajalla olisi oikeus käyttää palvelulaitoksen puhevaltaa, jollei puhevaltaa olisi rajattu laitoksen johtosäännössä. Johtaja voitaisiin irtisanoa epäluottamuksen perusteella vastaavasti kuin 41 §:n mukaan maakuntajohtaja voidaan irtisanoa.

60 §. Palvelulaitoksen rahoitus. Pykälässä säädettäisiin maakunnan viimekätisestä vastuussa palvelulaitoksen rahoituksesta. Palvelulaitos ei siten voisi mennä konkurssiin.

61 §. Henkilöstö. Palvelulaitoksessa olisi sekä viranhaltijoita että työsopimussuhteista henkilöstöä. Tehtävää, jossa käytetään julkista valtaa, hoidetaan virkasuhteessa.

Palvelulaitokseen sovellettaisiin lisäksi, mitä 82 ja 83:ssä säädetään viran perustamisesta ja lakkauttamisesta ja virkasuhteen muuttamisesta työsuhteeksi.

62 § Palvelulaitoksen kirjanpito ja tilinpäätös. Koska palvelulaitos olisi itsenäinen oikeushenkilö, se olisi kirjanpitovelvollinen. Sen kirjanpitoon ja tilinpäätöksen laadintaan sovellettaisiin, mitä säädetään maakunnan kirjanpidosta ja tilinpäätöksestä.

63 § Maakuntaa koskevien säännösten soveltaminen palvelulaitokseen. Palvelulaitokseen sovellettaisiin pitkälti, mitä säädetään maakunnasta. Siihen sovellettaisiin, mitä säädetään viestinnästä, toimivallan siirrosta, toiminnasta kilpailutilanteessa markkinoilla ja muutoksenhausta.

10 luku. Luottamushenkilöt

64 §. Maakunnan luottamushenkilöt. Pykälä olisi maakunnan luottamushenkilöitä koskeva perussäännös. Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin, ketkä ovat maakunnan luottamushenkilöitä, pykälän 2 momentissa olisi luottamushenkilön käyttäytymistä koskeva yleinen säännös ja 3 momentissa olisi soveltamista koskeva säännös maakunnan valtion luottamustoimeen valitsemasta henkilöstä.

Pykälän *1 momentin* mukaan maakunnan luottamushenkilöitä olisivat ensinnäkin valtuutetut ja varavaltuutetut ja maakunnan toimitelmiin valitut jäsenet ja varajäsenet. Maakunnan toimitelmiä olisivat lain 29 §:n mukaan maakuntavaltuuston lisäksi maakuntahallitus, lautakunnat ja johtokunnat ja niiden jaostot. Toimitelimen jäsenet ovat maakunnan luottamushenkilöitä siitä riippumatta, miten heidät on tehtävänsä valittu. Esimerkiksi henkilöstön ja palvelujen käyttäjien esityksestä johtokuntaan valitut olisivat maakunnan luottamushenkilöitä. Varajäsenistä olisi soveltuvin osin voimassa, mitä varsinaisista jäsenistä on säädetty (30 §:n 3 momentti).

Pykälässä mainittuja muita maakunnan luottamustoimiin valittuja henkilöitä voisivat olla esimerkiksi jäsenet vastuukunnan organisaatioon kuuluvassa maakuntien yhteisessä toimitelmässä (48 §). Maakunnan luottamustehtävää hoitavat myös maakunnan edustajat kokouksissa, katselmuksissa, neuvotteluissa, toimituksissa ja vastaavissa tilaisuuksissa.

Sen sijaan tehtävänsä perusteella maakunnan toimitelimen jäseneksi valittu maakunnan viranhaltija tai työntekijä ei kuitenkaan olisi maakunnan luottamushenkilö. Maakunnan luottamushenkilöitä eivät myöskään olisi maakunnan palvelulaitoksen hallitukseen, osakeyhtiön yhtiökokoukseen tai hallitukseen, säätiön hallitukseen, yhdistyksen hallitukseen, kokoukseen tai vastaavaan toimieli-

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

meen tai osuuskunnan hallitukseen tai osuuskunnan kokoukseen nimetyt henkilöt, vaikka kyseinen yhteisö tai säätiö olisi maakunnan tytäryhteisö.

Pykälän 2 *momentissa* olisi luottamushenkilön käyttäytymistä koskeva yleinen säännös, joka koskee luottamushenkilön toimintaa hänen hoitaessaan luottamustoimea. Säännöksen mukaan luottamushenkilön tulee edistää kunnan ja sen asukkaiden etua sekä toimia luottamustehtävässään arvokkaasti tehtävän edellyttämällä tavalla. Luottamushenkilön edellytetään kohtelevan asukkaita tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti. Hänen käytöksensä ei saa olla yleisesti hyväksytyjen käytösnormien vastaista. Luottamustehtävän poliittinen luonne jo sinänsä merkitsee, että henkilöt suhtautuvat asioihin ja niiden hoitamiseen eri lailla. Käyttäytymissäännös onkin ymmärrettävä toimintaohjeeksi, jolla korostetaan toiminnan moraalisia ja eettisiä arvoja.

Pykälän 3 *momentin* mukaan maakunnan valtion luottamustoimeen valitsemaan henkilöön sovelletaan, mitä maakunnan luottamushenkilöstä säädetään.

65 §. Suostumus luottamustoimeen ja ero luottamustoimesta. Pykälän 1 *momentin* mukaan luottamustoimeen voitaisiin valita vain sellainen henkilö, joka on suostunut ottamaan luottamustoimen vastaan. Laissa ei säädettäisi suostumuksen muodosta, joten vapaamuotoinenkin suostumus olisi riittävä. Olennaista on kuitenkin, että suostumus olisi saatu ennen valintaa. Sen sijaan valtuustoehdokkaaksi voitaisiin säännöksen mukaan asettaa vain henkilö, joka olisi antanut kirjallisen suostumuksensa valtuutetun toimen vastaanottamiseen.

Maakunnan luottamushenkilön tulee olla vaalikelpoinen luottamustoimeensa. Jos vaalikelpoisuuteen vaikuttavista seikoista olisi epäselvyyttä, luottamushenkilön tai henkilön, joka on ehdolla muuhun luottamustoimeen kuin valtuutetuksi, olisi maakuntavaltuuston tai asianomaisen toimielimen pyynnöstä esitettävä selvitys seikoista, joilla voi olla merkitystä hänen vaalikelpoisuutensa arvioinnissa.

Pykälän 3 *momentissa* säädettäisiin luottamustoimesta eroamisesta. Luottamustoimesta voisi erota pätevistä syistä. Syyn pätevyden arviointi kuuluu sille toimielimelle, joka on valinnut luottamushenkilön. Valtuutetulle ja varavaltuutetulle, jotka valitaan vaaleissa, eron myöntäisi valtuusto.

66 §. Yleinen vaalikelpoisuus. Pykälässä säädettäisiin niistä edellytyksistä, jotka henkilön on täytettävä, jotta hänet voitaisiin valita maakunnan luottamustoimeen. Säännöksessä tarkoitettujen yleisen vaalikelpoisuuden edellytysten tulisi olla olemassa silloin, kun henkilö valitaan luottamustoimeen.

Pykälän 1 kohdan mukaan maakunnan luottamushenkilöksi valittavan tulee olla sen maakunnan asukas, jonka luottamushenkilöksi hänet valitaan. Lain 3 §:n mukaan maakunnan asukas on henkilö, jolla on kotikuntalaissa (201/1994) tarkoitettu kotikunta maakunnassa.

Pykälän toisen kohdan mukaan henkilöllä tulisi myös olla jossain Suomen maakunnassa äänioikeus maakuntavaaleissa sinä vuonna, jona valinta luottamustoimeen toimitetaan. Hänen tulee siten olla täyttänyt 18 vuotta ennen vaalivuoden alkua. Äänioikeus hänellä on siinä maakunnassa, jossa hänellä on kotipaikka vuoden ensimmäisenä päivänä.

Yleinen vaalikelpoisuus ei olisi sidottu Suomen kansalaisuuteen. Myös ulkomaalainen, jolla 22 §:n nojalla olisi maakuntavaaleissa äänioikeus, voitaisiin valita sen maakunnan luottamustoimeen, jossa hänellä on kotipaikka.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Pykälän 3 kohdan mukaan vajaavaltaista henkilöä ei voida valita maakunnan luottamustoimeen. Vajaavaltaisella tarkoitetaan henkilöä, joka on oikeuden päätöksellä julistettu vajaavaltaiseksi.

67 §. Vaalikelpoisuus maakuntavaltuustoon. Pykälässä säädettäisiin vaalikelpoisuudesta maakuntavaltuustoon. Lähtökohtana olisi, että maakunnan asukkailla tulisi olla mahdollisimman laaja oikeus osallistua maakunnan asioiden hoitoon. Valtuutetun vaalikelpoisuuden rajoitukset maakunnissa olisivat siten vähäisemmät kuin esimerkiksi hallituksen jäsenen.

Koska maakuntavaltuuston päätöksenteko koskee myös maakunnan palvelustrategiaa ja muita palvelutuotantoa linjaavia asioita, vaalikelpoisuussäätelyssä pyrittäisiin erityisesti ottamaan huomioon maakunnan järjestämistä vastuulle kuuluvia palveluja tuottavissa organisaatioissa toimivat henkilöt ja kohtelevaan eri organisaatioissa samanlaisissa asemissa toimivia henkilöitä yhdenvertaisesti.

Pykälän 1 momentin 1 kohdassa säädettäisiin valtion virkamiehiä koskevasta vaalikelpoisuuden rajoituksesta ja otettaisiin huomioon valtion virkamiehen maakuntiin kohdistuvat valvontatehtävät. Välittömästi maakuntia koskevia valvontatehtäviä hoitava valtion virkamies ei olisi vaalikelpoinen maakuntavaltuustoon. Valvontatehtäviä hoitava henkilö joutuu virassaan usein tilanteisiin, joissa maakunnan ja valtion edut ovat vastakkaiset, joten heidän toimintaansa maakunnan luottamustehtävissä ei voida pitää perusteltuna. Säännös tulisi sovellettavaksi, kun virkamiehen varsinaisiin tehtäviin ja vastuulle kuuluisivat sanotut valvontatehtävät. Säännöksen tarkoittamaan valvontaan kuulsivat myös perinteiset ohjaustehtävät kuten ohjeiden ja määräysten antaminen, maakunnan toiminnan tarkastaminen taikka näihin liittyvä päätöksenteko. Jos virkamies ainoastaan satunnaisesti hoitaisi maakuntia koskevia valvontatehtäviä, hän olisi vaalikelpoinen. Säännös ei myöskään koskisi avustavaa henkilöstöä eikä henkilöitä, jotka ovat työsopimussuhteessa valtioon. Säännös ei myöskään koskisi lainsäädäntötoimintaa. Valtion virkamiehiä, joita säännös koskisi, olisi sekä valtion keskushallinnossa että aluehallinnossa. Vaalikelpoisuuden rajoitus ei koskisi hallinto-oikeuden tuomareita. Valtuutettuina he olisivat kuitenkin esteellisiä käsittelemään hallinto-oikeudessa oman maakuntansa lainkäyttöasioita.

Pykälän 1 momentin 2 kohdassa säädettäisiin maakunnan palveluksessa olevien henkilöiden vaalikelpoisuudesta maakuntavaltuustoon. Säännöksellä rajoitettaisiin vain keskeisten vastuullisissa asemassa olevien henkilöiden valitsemista maakuntavaltuustoon. Valtuustoon eivät ole vaalikelpoisia maakuntahallituksen tai lautakunnan tehtäväalueella johtavassa tai siihen rinnastettavassa vastuullisessa tehtävässä toimivat henkilöt. Toimielimen tehtäväalue muodostuu sille laissa säädetyistä ja maakunnan hallintosäännössä määrätyistä tehtävistä.

Lautakunnan tehtäväalueen johtavassa tehtävässä katsottaisiin olevan henkilön, joka vastaa lautakunnan tehtäväalueella jonkin tehtäväkokonaisuuden johtamisesta. Jos lautakunnan tehtäväalue olisi suppea ja sen hoidettavana olisi esimerkiksi vain yksi tehtäväala, voisi rajoitus koskea vain yhtä henkilöä, esimerkiksi tehtäväalan vastuuvirkamiestä. Jos toimielimellä sen sijaan olisi hoidettavana useampia tehtäväkokonaisuuksia, koskisi rajoitus kutakin eri tehtäväkokonaisuutta johtavaa viranhaltijaa siitä huolimatta, että kyseisiä tehtäviä hoitaisi yksi virasto, osasto tai vastaava. Virasto- tai osastopäällikön lisäksi vaalikelpoisuuden rajoitus koskisi muitakin johtavia viranhaltijoita.

Vaalikelpoisuuden rajoitus koskisi nykyiseen tapaan myös johtavaan tehtävään rinnastettavassa tehtävässä olevaa henkilöä, joka vastaa tietyistä tehtäväkokonaisuudesta. Esimerkiksi viestintäpäällikkö, suunnittelupäällikkö, maakunnanlakimies, maakunnankamreeri ja henkilöstöpäällikkö eivät olisi vaalikelpoisia maakuntavaltuustoon. Hallinnon rakenteet ja vastuualueiden määräytyminen

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

ovat maakuntakohtaisia eikä rajoitusten edellytettäisi välttämättä toteutuvan kaavamaisesti samalla nimikkeellä toimivien henkilöiden kohdalla. Vaalikelpoisuus ratkaistaisiin kussakin tapauksessa henkilön tosiasiallisten tehtävien ja aseman, ei nimikkeen perusteella.

Jos tehtäväkokonaisuuden taloudellinen tai muu merkitys maakunnan organisaatiossa olisi vähäinen, tehtäväkokonaisuudesta vastaava henkilö ei olisi rinnastettavissa johtavaan viranhaltijaan ja olisi näin ollen vaalikelpoinen maakuntavaltuustoon. Vaalikelpoisuuden arviointi riippuisi tällöin siitä, miten maakunta on organisoinut tehtäviensä hoidon.

Maakunnan tehtäviä hoitavat myös maakunnan organisaatioon kuulumattomat yhteisöt ja säätiöt. Tehtävien organisoimistavalla ei saisi olla vaikutusta vaalikelpoisuussäännösten soveltamiseen. Ennen kaikkea tilanne tulee esille silloin, kun maakunnalla on määräämisvalta yhteisössä tai säätiössä. Niissä tapauksissa, joissa maakunta on vähemmistöosakkaana, ei rinnastettavuus maakunnan omaan organisaatioon ole yhtä selvä. Tästä syystä pykälän 1 momentin 3 kohdassa säädettäisiin vaalikelpoisuuden rajoituksesta, joka koskee ainoastaan henkilöitä, jotka vastaavat tehtäväkokonaisuudesta sellaisessa yhteisössä tai säätiössä, jossa maakunnalla on määräämisvalta. Määräämisvalta määräytyisi samoin perustein kuin 4 §:ssä, jossa säädetään maakuntakonsernista. Maakunnan tehtävää hoitavana ja maakunnan määräämisvallassa olevana yhteisönä voisi olla esimerkiksi osakeyhtiö.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan sääntelyllä pyritään siihen, ettei maakunnan tehtävien organisointitapa vaikuttaisi vaalikelpoisuuteen. Tämän vuoksi yhteisön tai säätiön palveluksessa olevan henkilön tulisi olla asemaltaan rinnastettavissa 2 kohdassa tarkoitettuun maakunnan palveluksessa olevaan henkilöön. Tämä edellyttäisi ensinnäkin, että yhteisön hoitaman tehtäväkokonaisuuden tulisi vastata laajuudeltaan esimerkiksi maakunnan lautakunnan hoitamaa tehtäväaluetta. Yksittäistä tehtävää hoitavat yhteisöt eivät olisi tällaisia. Toiseksi yhteisön palveluksessa olevalta henkilöltä edellytettäisiin johtavaa tai sellaiseen rinnastettavaa vastuullista asemaa. Yhteisöä tai säätiötä johtavan henkilön lisäksi rajoitus koskisi myös sellaista muuta henkilöä, jolla olisi yhteisössä tai säätiössä vastuu tietystä tehtäväkokonaisuudesta. Toimitusjohtajan lisäksi vaalikelpoisuutta vailla olisivat esimerkiksi yhteisön hallinnosta vastaava hallintojohtaja ja taloudesta vastaava talousjohtaja.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan maakuntavaltuustoon ei olisi vaalikelpoinen henkilö, joka on hallituksen tai siihen rinnastettavan toimielimen jäsenenä taikka johtavassa ja vastuullisessa tehtävässä tai siihen rinnastettavassa asemassa maakunnan palvelulaitoksessa tai sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tai muita maakunnan järjestämistä vastuulle kuuluvia palveluja tuottavassa yhteisössä tai säätiössä. Palkatun henkilöstön ohella vastuullisessa asemassa voisi myös olla yrityksen toimintaan osallistuva omistaja. Toisin kuin kuntalain vaalikelpoisuussääntelyn mukaan, esimerkiksi terveyspalveluja tuottavan yksityisen osakeyhtiön toimitusjohtaja ei olisi vaalikelpoinen maakuntavaltuustoon, vaikka yritys ei tuottaisi palveluja kyseisen maakunnan asukkaille. Sääntely on tältä osin kuntalain sääntelyä tiukempaa, koska tarkoituksena on asettaa erityisesti yksityiset sosiaali- ja terveyspalveluja tuottavat yhtiöt samaan asemaan maakunnan oman palvelutuotannon kanssa.

Edellä selostetut rajoitukset estävät henkilöä asettumasta ehdokkaaksi maakuntavaltuustoon. Ehdokkaiden vaalikelpoisuus tarkistetaan vaalilain mukaisesti. Pykälän 2 momentin mukaan henkilö olisi kuitenkin vaalikelpoinen, jos 1 momentissa tarkoitettu este päättyisi ennen kuin valtuutetun toimikausi alkaisi. Tästä seikasta tulisi esittää selvitys viimeistään siinä vaiheessa, kun maakunta-vaalilautakunta tarkistaa ehdokkaiden vaalikelpoisuuden.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Jos valtuutettu menettää vaalikelpoisuutensa, hänen toimikautensa päättyy. Tästä säädettäisiin 72 §:ssä.

68 §. Vaalikelpoisuus maakuntahallitukseen. Vaalikelpoisuussäntely maakuntahallitukseen vastaisi perusteiltaan kuntalain 73 §:n kunnanhallitusta koskevaa sääntelyä. Maakuntakonserniin kuuluvien yhtiöiden hallitusten jäsenten sekä maakunnan tehtävälalla palveluja tuottavien yhteisöiden ja säätiöiden palveluksessa olevien henkilöiden osalta ehdotettu sääntely on kuitenkin kuntalakia tiukempaa.

Lähtökohtana on, että maakuntahallitukseen vaalikelpoisen pitäisi olla vaalikelpoinen myös maakuntavaltuustoon.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan vaalikelpoinen maakuntahallitukseen ei olisi välittömästi maakuntahallituksen alaisena toimiva maakunnan palveluksessa oleva henkilö. Organisatorisesti maakuntahallituksen alaisena työskentelevä henkilö ei voi olla samaan aikaan maakuntahallituksen jäsenenä. Momentin 2 kohdan mukaan, vastaavalla tavalla maakuntahallituksen tehtävälalueella toimivan, maakunnan määräysvallassa olevan yhteisön tai säätiön palveluksessa oleva henkilö ei olisi vaalikelpoinen maakuntahallitukseen.

Pykälän 3 kohdan mukaan maakuntahallitukseen eivät olisi vaalikelpoisia maakunnan palvelulaitoksen palveluksessa olevat henkilöt, eivätkä henkilöt, jotka ovat sosiaali- ja terveyspalveluja tai muita maakunnan järjestämistä kuuluvia palveluja tuottavan yhteisön tai säätiön palveluksessa. Säännöksen tarkoituksena on asettaa maakunnalle palveluja tuottavissa eri organisaatioissa toimivat henkilöt vaalikelpoisuuden osalta samaan asemaan.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan lautakuntien esittelijät ja tai muuten valmistelusta vastaavat olisivat vailla vaalikelpoisuutta maakuntahallitukseen. Näillä maakunnan viranhaltijoilla on mahdollisuus vaikuttaa merkittävästi maakuntahallituksen käsiteltäväksi tuleviin asioihin. Esittelijä voidaan määrätä hallintosäännössä tai esittelijän nimeäminen voidaan jättää hallintosäännössä toimielimen päätettäväksi. Esittelijän ohella rajoitus koskisi edelleen henkilöä, jolla on vastuuta asioiden varsinaisesta valmistelusta. Edellytyksenä on, että asiat tulevat maakuntahallituksen käsiteltäväksi ja että ne kuuluvat maakuntahallituksen toimivaltaan lain tai hallintosäännön nojalla. Säännöksen soveltaminen edellyttäisi myös, että maakuntahallituksen käsiteltäväksi tulevien asioiden valmistelu kuuluisi asianomaisen viranhaltijan varsinaisiin työtehtäviin. Sääntely ei koskisi esimerkiksi valmistelussa avustavaa henkilöstöä.

Pykälän 1 momentin 5 kohdassa säädettäisiin maakunnan palvelulaitoksen tai liiketoimintaa harjoittavan yhteisön tai säätiön johtohenkilöiden vaalikelpoisuuden rajoittamisesta. Rajoituksen perusteena on, että tällainen henkilö voisi luottamushenkilönä toimia maakunnan ja sen asukkaiden edun vastaisesti ja edustamansa yhteisön eduksi tai kilpailevien yhteisöjen vahingoksi. Kohtaa sovelletaan, toisin kuin kuntalain vastaavaa kohtaa, myös maakunnan määräysvallassa olevan yhteisön hallituksen tai siihen rinnastettavan toimielimen jäsenenä.

Vaalikelpoisusrajoituksen soveltamisen edellytyksenä on, että kohdassa mainitut molemmat edellytykset täyttyvät. Liiketoimintaa harjoittavan yhteisön tai säätiön asema suhteessa maakuntaan ja henkilön oma asema yhteisössä tai säätiössä tulee olla säännöksessä edellytetyn mukainen. Henkilön osalta rajoitus syntyy, jos henkilö on joko hallituksen tai siihen rinnastettavan toimielimen jäsenenä taikka johtavassa ja vastuullisessa tehtävässä tai siihen rinnastettavassa asemassa kyseisessä liiketoimintaa harjoittavassa yhteisössä tai säätiössä. Palkatun henkilöstön ohella vastuullisessa

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

asemassa voisi myös olla yrityksen toimintaan osallistuva omistaja. Liiketoimintaa harjoittavan yhteisön tai säätiön osalta edellytyksenä on, että se harjoittaa liiketoimintaa kyseisessä maakunnassa ja että maakuntahallituksessa tavanomaisesti käsiteltävien asioiden ratkaisu on omiaan tuottamaan sille olennaista hyötyä tai vahinkoa. Intressin on oltava olennainen eli aivan vähäinen taloudellinen tai muu intressi ei synnytä rajoitusta. Lisäksi edellytetään, että asioita käsitellään maakuntahallituksessa tavanomaisesti eli asioiden on oltava esillä useita kertoja vuodessa. Koska maakuntahallituksen tehtäväalue on jo lähtökohtaisesti laaja ja se vaihtelee maakunnan hallinnon organisoitumistavan mukaan, rajoitus voi syntyä eri tavoin eri maakunnissa.

Pykälän 2 momentin sääntely henkilöstön edunvalvonnasta vastaavien henkilöiden vaalikelpoisuuden rajoittamisesta vastaa kuntalain sääntelyä. Henkilöstön edunvalvonnasta asianomaisessa maakunnassa huolehtivan yhteisön hallituksen tai siihen rinnastettavan toimielimen puheenjohtaja ei olisi vaalikelpoinen maakuntahallitukseen. Vaalikelpoinen ei myöskään olisi henkilö, joka yhteisön neuvottelijana tai muussa vastaavassa ominaisuudessa vastaa edunvalvonnasta.

Lain 37 §:n mukaan maakuntahallitus edustaisi kuntaa työnantajana ja vastaa maakunnan henkilöstöpolitiikasta. Maakunnan henkilöstön edunvalvonnasta huolehtivien henkilöiden asema maakuntahallituksessa ja henkilöstöasioita pääasiallisesti hoitavassa toimielimessä on tämän vuoksi ristiriitainen. Esteellisyyssäännökset eivät pelkästään ole riittävät ongelmien välttämiseksi ja sen vuoksi henkilöstön edunvalvonnasta huolehtivien vaalikelpoisuutta esitetään rajoitettavaksi.

Vaalikelpoisuuden rajoitukset koskevat henkilöstön edunvalvonnasta asianomaisessa maakunnassa vastaavia henkilöitä. Maakunnassa edunvalvontaa hoitavat kuntia vastaavasti henkilöstöjärjestöjen paikallisosastot, jotka on organisoitu yhdistyksiksi. Paikallisen henkilöstöjärjestön hallituksen tai siihen rinnastettavan toimielimen tehtävänä on yleensä muun muassa hyväksyä paikallinen neuvottelutulos. Vaalikelpoisuuden rajoitus koskisi ainakin tällaisen toimielimen puheenjohtajaa. Rajoitus ei koskisi kaikkia hallituksen jäseniä, vaan ainoastaan päävastuun edunvalvonnasta kantavaa henkilöä. Toiseksi rajoitus koskisi niitä henkilöitä, jotka neuvottelevat maakunnan kanssa virka- ja työehtosopimusratkaisuista tai muuten hoitavat henkilöstön edunvalvontatehtäviä. Tällaisia henkilöitä ovat esimerkiksi paikallisen henkilöstöjärjestön pääluottamusmiehet ja luottamusmiehet. Sen sijaan työsuojeluvaltuutetuilla tai yhteistoimintaedustajilla kuuluvilla henkilöstöjärjestöjen edustajilla ei katsottaisi olevan pykälässä tarkoitettuja edunvalvontatehtäviä.

Edunvalvonnasta vastaaminen edellyttää, että edunvalvontatehtävät kuuluvat asianomaisen henkilön varsinaisiin tehtäviin henkilöstöjärjestössä. Satunnainen osallistuminen neuvotteluun ei vielä aiheuttaisi vaalikelpoisuuden menetystä, vaan sovellettavaksi tulisivat esteellisyyssäännökset.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin kuntalakiä vastaavasti, että enemmistön maakuntahallituksen jäsenistä on oltava muita kuin maakunnan tai maakunnan määräysvallassa olevan yhteisön tai säätiön palveluksessa olevia henkilöitä. Vaatimus koskee erikseen varsinaisia ja varajäseniä.

Kunnissa henkilöstön asemaa kunnanhallituksessa on pidetty yleisesti ongelmallisena ja kunnanhallituksen toimintakykyä heikentävänä. Myös maakunnassa maakuntahallitus edustaa maakuntaa työnantajana ja vastaa maakunnan henkilöstöpolitiikasta. Erityisesti maakuntahallituksen puheenjohtaja on keskeinen työnantajan edustaja maakunnassa. Jos maakuntahallituksen puheenjohtaja on samalla maakunnan työntekijä, hän on päätöksenteon puolueettomuuden näkökulmasta ongelmallisessa kaksoisroolissa. Tämä näkökulma on tarpeen ottaa huomioon maakuntahallituksen kokoonpanoa koskevissa poliittisissa neuvotteluissa.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

69 §. Vaalikelpoisuus muihin toimielimiin. Pykälässä säädettäisiin vaalikelpoisuudesta maakunnan lautakuntaan, pääasiallisesti henkilöstöasioita hoitavaan toimielimeen, johtokuntaan ja toimikuntaan.

Pykälän 1 momentin mukaan lähtökohtana on, että lautakuntaan vaalikelpoisen pitäisi olla vaalikelpoinen myös maakuntavaltuustoon. Momentin 1 kohdassa säädettäisiin siitä, että lautakunnan alainen maakunnan palveluksessa oleva henkilö ei olisi vaalikelpoinen lautakuntaan. Sama koskisi pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan asianomaisen lautakunnan tehtäväalueella toimivan, maakunnan määräysvallassa olevan yhteisön tai säätiön palveluksessa olevaa.

Momentin 3 kohdan mukaan vaalikelpoisia lautakuntaan eivät olisi asianomaisen lautakunnan tehtäväalueella maakunnan palvelulaitoksen palveluksessa olevat henkilöt tai sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tai muita maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvia palveluja tuottavan yhteisön tai säätiön palveluksessa olevat henkilöt. Säännöksen tarkoituksena on asettaa maakunnalle palveluja tuottavissa eri organisaatioissa toimivat henkilöt vaalikelpoisuuden osalta samaan asemaan. Sosiaali- ja terveystalvakuja tuottavien yhteisöjen tai säätiöiden palveluksessa olevat henkilöt eivät olisi vaalikelpoisia lautakuntaan, joka käsittelee sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevia asioita. Maakunnan palvelulaitos on lähtökohtaisesti monialainen, joten sen palveluksessa olevien osalta edellä mainittua jakoa on vaikeampaa tehdä.

Momentin 4 kohdan mukaan vaalikelpoisia lautakuntaan eivät olisi lautakunnan tehtäväalueella toimivan maakunnan palvelulaitoksen, konserniyhteisön tai liiketoimintaa harjoittavan yhteisön hallituksen jäsenet, jos kysymyksessä on sellainen yhteisö, jolle asianomaisessa lautakunnassa tavanomaisesti käsiteltävien asioiden ratkaisu on omiaan tuottamaan olennaista hyötyä tai vahinkoa. Tällä tarkoitettaisiin asemaltaan vastaavassa asemassa olevia henkilöitä kuin maakuntahallituksen osalta 68 §:n 1 momentin 5 kohdassa, mutta rajautuen lautakunnan tehtäväalan mukaan.

Pykälän 2 momentti koskisi henkilöstöasioista vastaavaa toimielintä. Jos henkilöstöasiat olisivat maakunnan hallintosäännön mukaan jonkin muun toimielimen kuin maakuntahallituksen hoidettavana, tähän toimielimeen sovellettaisiin 68 §:n 2 momentin säännöstä henkilöstön edunvalvonnasta vastaavien henkilöiden vaalikelpoisuudesta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin johtokunnan ja toimikunnan jäsenen vaalikelpoisuudesta. Niihin voitaisiin valita sellainenkin henkilö, joka ei ole vaalikelpoinen maakuntahallitukseen ja lautakuntaan tai joka ei ole kyseisen maakunnan asukas. Johtokuntaan ja toimikuntaan voitaisiin valita periaatteessa kuka hyvänsä äänioikeutettu henkilö eli asemaan tai maakunnan alueella asumiseen liittyviä rajoituksia vaalikelpoisuuteen ei olisi.

70 §. Vaalikelpoisuus tarkastuslautakuntaan. Pykälässä säädettäisiin vaalikelpoisuudesta tarkastuslautakuntaan lähtökohtaisesti kuntalain 75 §:ää vastaavasti. Sääntelyssä keskeistä olisi, ettei maakuntahallitukseen tai hallitustyöskentelyyn sidoksissa olevat ole vaalikelpoisia tarkastuslautakuntaan. Myöskään maakunnan tai maakuntakonsernin palveluksessa oleva henkilö ei olisi vaalikelpoinen tarkastuslautakuntaan.

Pykälän 1 kohdan mukaan maakuntahallituksen jäsenet eivät olisi vaalikelpoisia tarkastuslautakuntaan. Vaalikelpoisuuden rajoitus johtuu maakuntahallituksen asemasta maakunnan toimintaa, taloutta ja hallintoa johtavana toimielimenä. Myös maakuntahallituksen jäsenten ja maakuntajohtajan hallintolain 28 §:n 2 ja 3 momenteissa tarkoitettut läheiset olisivat pykälän 2 kohdan mukaan vaalikelvottomia tarkastuslautakuntaan.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Pykälän 3 kohdan mukaan maakunnan, maakunnan palvelulaitoksen tai maakunnan määräysvallassa olevan yhteisön tai säätiön palveluksessa oleva henkilö olisi vaalikelvoton tarkastuslautakuntaan. Lain 72 §:ssä säädettäisiin kuitenkin, että enintään kuuden kuukauden pituinen väliaikainen palvelussuhde ei aiheuttaisi vaalikelvottomuutta. Henkilö ei voisi palvelusuhteen kestäessä hoitaa luottamustointaan.

Pykälän 4 kohdassa säädettäisiin siitä, että tarkastuslautakuntaan ei voitaisi valita henkilöä, joka ei olisi vaalikelpoinen maakuntahallitukseen. Koska vaalikelpoisuus maakuntahallitukseen edellyttää vaalikelpoisuutta valtuustoon, tulee siis ensin tarkasteltavaksi vaalikelpoisuus valtuustoon 67 §:n mukaisesti ja tämän jälkeen vaalikelpoisuus maakuntahallitukseen 68 §:n mukaisesti.

71 §. Vaalikelpoisuus maakuntien yhteiseen toimielimeen. Maakuntien yhteisestä toimielimestä säädetään 48 §:ssä. Vaalikelpoisia vastuumaakunnan organisaatiossa toimivaan yhteiseen toimielimeen olisivat oman maakuntansa vastaavaan toimielimeen vaalikelpoiset henkilöt.

72 §. Vaalikelpoisuuden menettäminen. Pykälässä säädettäisiin vaalikelpoisuuden menettämiseen liittyvistä seikoista. Pykälän 1 momentin mukaan valinnan tehneen toimielimen olisi todettava luottamustoimi päättyneeksi, kun henkilö menettää vaalikelpoisuutensa. Valtuutetun osalta päätöksen tekisi maakuntavaltuusto.

Pykälän 2 momentin mukaan enintään kuuden kuukauden pituinen vaalikelvottomuuden aiheuttava palvelussuhde ei aiheuttaisi vaalikelpoisuuden menetyksiä, mutta palvelussuhteen kestäessä henkilö ei voisi hoitaa luottamustointaan. Viittaussäännökset koskisivat maakunnan 67—70 §:ssä tarkoitettuja palvelussuhteita.

73 §. Luottamustoimen hoitaminen. Pykälässä säädettäisiin luottamustoimen jatkuvuudesta, avoimeksi tulleen luottamustoimen täyttämistä sekä luottamustoimen hoitamisesta siihen saakka, kunnes valinta tai eron myöntäminen on lopullisesti ratkaistu.

Pykälän 1 momentin mukaan lähtökohtana olisi, että toimeen valittu luottamushenkilö pysyy toimestaan sen ajan, joksi hänet on valittu. Tointa hänen olisi hoidettava kuitenkin siihen saakka, kunnes toimeen on valittu toinen. Suurin merkitys luottamustoimen jatkuvuudella on vaalikauden tai muun toimikauden päättyessä. Luottamustoimi voisi kuitenkin kesken toimikauden tulla avoimeksi monesta eri syystä, esimerkiksi vaalikelpoisuuden menetyksen, eron myöntämisen, erottamisen tai kuoleman johdosta. Avoimeksi tulleeseen luottamustoimeen olisi valittava jäljellä olevaksi toimikaudeksi uusi luottamushenkilö. Tämä ei koskisi maakuntavaltuutettuja, koska heidät valitaan maakuntavaaleissa ja valtuutetun sijalle kutsutaan varavaltuutettu maakuntavaalituloksen mukaisesti.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin luottamustoimen hoitamisesta silloin, kun toimeen valitsemisesta tai eron myöntämisestä olisi valitettu taikka jos maakuntahallitus olisi jättänyt valtuuston päätöksen lain 89 §:n nojalla täytäntöön panematta. Toimeen valitun luottamushenkilön olisi hoidettava tointaan, kunnes asia olisi lopullisesti ratkaistu. Säännös ei kuitenkaan koskisi lain 33 §:ssä tarkoitettua luottamushenkilöiden erottamista kesken toimikauden. Erottamispäätöksen jälkeen valitut uudet luottamushenkilöt aloittaisivat toimensa hoitamisen heti valintapäätöksen jälkeen ja hoitaisivat tehtävänsä myös mahdollisen valitusprosessin ajan.

74 §. Päätoimisen ja osa-aikaisen luottamushenkilön asema. Pykälässä säädettäisiin päätoimisen ja osa-aikaisen luottamushenkilön oikeudesta saada vapaata työstään päätoimisen tai osa-aikaisen

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

luottamustoimen hoitamista varten, oikeudesta keskeyttää virka- tai työvapaa, palkasta sekä muista päätoimisen ja osa-aikaisen luottamustoimen hoitamiseen liittyvistä oikeuksista. Luottamustoimen hoitaminen päätoimisesti tai osa-aikaisesti perustuisi maakuntavaltuuston lain 32 §:n 2 momentin nojalla tekemään päätökseen.

Luottamushenkilön oikeudessa saada työstään vapaata on kysymys työ- ja virkamiesoikeudellisesta säännöksestä. Työ- ja virkasuhdelakeihin ehdotetaan tämän vuoksi lisättäväksi oikeutta koskevat viittaussäännökset.

Pykälän *1 momentin* mukaan päätoimiseen ja osa-aikaiseen luottamustoimeen valittavalta vaaditaan suostumus. Säännös täydentäisi lain 65 §:ää, jonka mukaan luottamustoimeen voidaan valita vain henkilö, joka on suostunut ottamaan toimen vastaan.

Pykälän *2 momentin* mukaan päätoimisella luottamushenkilöllä olisi oikeus saada virka- tai työvapaa työstään päätoimisen luottamustoimen ajaksi. Jos esimerkiksi maakuntahallituksen toimikausi olisi neljä vuotta, mutta puheenjohtajisto valittaisiin vuodeksi kerrallaan, päätoimisella puheenjohtajalla olisi oikeus saada virka- tai työvapaa vuodeksi. Työnantaja ei voisi kieltäytyä antamasta virka- tai työvapaa päätoimiselle luottamushenkilölle vedoten työstä johtuviin painaviin syihin.

Päätoiminen luottamustoimi voisi päättyä kesken toimikauden, jos luottamushenkilölle olisi myönnetty pyynnöstä ero, jos hän olisi menettänyt vaalikelpoisuutensa kyseiseen luottamustoimeen tai tullut lain 33 §:n nojalla erotetuksi epäluottamuksen perusteella. Oikeus virka- tai työvapaan keskeyttämiseen koskisi vain tilanteita, joissa päätoiminen luottamustoimi olisi päättynyt vaalikelpoisuuden menettämisen tai erottamisen vuoksi. Oikeutta ei siten olisi, mikäli päätoimiselle luottamushenkilölle olisi myönnetty ero pyynnöstä. Virka- tai työvapaan keskeyttäminen merkitsisi, että henkilöllä olisi oikeus palata työhönsä kuukauden kuluttua siitä ajankohdasta, jolloin työnantaja olisi saanut tiedon virka- tai työvapaan keskeyttämisestä. Työnantaja ja työntekijä voisivat sopia työhön paluun ajankohdasta toisinkin. Työnantaja voisi tarjota työhön virka- tai työvapaalta palaavalle vastaavia tehtäviä, ei välttämättä nimenomaisesti samaa työtä.

Pykälän *3 momentissa* säädettäisiin osa-aikaisen luottamushenkilön oikeudesta saada virka- tai työvapaa työstään. Osa-aikaisella luottamushenkilöllä ei olisi ehdotonta oikeutta saada vapaata työstään, vaan siitä olisi sovittava työnantajan kanssa. Luottamustointa voidaan hoitaa osa-aikaisesti erilaisin työaikajärjestelyin. Voi olla kysymys joistakin työpäivistä viikossa tai luottamustoimen hoitaminen voi enemmän painottua ilta-aikaan ja vapaapäiviin. Varsinaisesta työstä tarvittavan vapaan määrä voisi siten vaihdella paljon tilanteesta riippuen.

Työnantaja voisi kieltäytyä myöntämästä osa-aikaisen luottamustoimen hoitamista varten tarvittavaa vapaata, jos kieltäytymiselle olisi työhön liittyvä painava syy. Työhön liittyvällä painavalla syyllä tarkoitetaan, ettei työnantaja voisi kieltäytymisen perusteena vedota tavanomaisiin työhön yleensäkin liittyviin seikkoihin, vaan kieltäytymisen syyllä edellytettäisiin erityistä painavuutta. Usein on kysymys siitä, onko työnantajalla tieto työntekijän tarvitsemasta vapaasta niin hyvissä ajoin, että työnantaja voi työaikajärjestelyillä tai muilla toimenpiteillä varautua työntekijän poissaoloon. Jos maakunnassa olisi etukäteen sovittu siitä, minkälaisin työaikajärjestelyin osa-aikaista luottamustointa olisi tarkoitus hoitaa, voitaisiin työnantajalle antaa hyvissä ajoin etukäteen tieto tarvittavien vapaiden ajankohdista. Työnantajalla olisi velvoite pyynnöstä antaa kirjallinen selvitys kieltäytymisensä perusteista.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Pykälän *4 momentin* mukaan maakuntavaltuusto päättäisi päätoimiselle ja osa-aikaiselle luottamushenkilölle maksettavasta kuukausipalkasta ja korvauksista. Valtuuston harkintaan jäisi suhteute-taanko kuukausipalkan suuruus esimerkiksi maakuntajohtajan kuukausipalkkaan. Luottamushenki-lölle maksettavasta kuukausipalkasta kertyisi eläkettä, joten tästä ei tarvittaisi erillistä säännöstä. Laissa ei olisi määräyksiä päätoimisen luottamushenkilön työajasta, mutta valtuusto voisi päättää, että työaikaan ja työaikakorvauksiin sovellettaisiin maakuntajohtajaa koskevia kunnallisen yleisen virka- ja työehtosopimuksen määräyksiä. Vastaavasti olisi syytä määritellä osa-aikaisen luottamus-henkilön työaika, esimerkiksi 40 prosenttia tai 50 prosenttia toimistotyöajasta. Työajan tarkka mää-rittely olisi oleellista erityisesti, mikäli osa-aikaiseksi valitulla luottamushenkilöllä olisi tarve sopia työnantajan kanssa luottamustoimen hoitamiseen tarvittavasta työ- tai virkavapaasta. Päätoimisella ja osa-aikaisella luottamushenkilöllä olisi lisäksi oikeus saada palkkioita ja korvauksia sen mukaan kuin valtuusto on lain 76 §:n nojalla päättänyt luottamushenkilöiden palkkioista ja korvauksista.

Jotta päätoimisella ja osa-aikaisella luottamushenkilöllä olisi oikeus saada palkkaetuja sairausloman ajalta sekä oikeus vuosilomaan ja perhevapaisiin, laissa on säädettävä, että tältä osin heihin sovellet-taisiin, mitä säädetään tai määrätään maakunnallisesta viranhaltijasta. Täten heihin sovellettaisiin kunnan ja maakunnan viranhaltijasta annetun lain sekä maakunnassa sovellettavan yleisen virka- ja työehtosopimuksen määräyksiä edellä mainituissa asioissa. Päätoimisella ja osa-aikaisella luotta-mushenkilöllä olisi lisäksi vastaava oikeus kuin maakunnan henkilöstöllä lakisääteiseen työtapaturmaturvaan ja ammattitautiturvaan sekä työterveyshuollon palveluihin.

75 §. Luottamushenkilön oikeus saada vapaata työstään luottamustoimen hoitamista varten.

Työsopimuslaissa, valtion virkamieslaissa, kunnallisesta viranhaltijasta annetussa laissa, kirkkolais-sa ja erityyppisissä sopimuslaissa tulisi olla asiaa koskevat viittaussäännökset.

Pykälän *1 momentti* koskisi luottamushenkilön oikeutta saada vapaata työstään maakunnan toimie-limen kokoukseen osallistumista varten. Toimielimillä tarkoitettaisiin lain 29 §:ssä säädettyjä maa-kunnan toimielimiä. Luottamushenkilö saisi oikeuden saada vapaata työstään, koska työnantaja voi-si kieltäytyä myöntämästä vapaata vain siinä tilanteessa, että työnantaja ei ole saanut tietoa kokouk-sesta ja tarvittavasta vapaasta 14 päivää ennen kokouspäivää ja että työnantajalla tämän lisäksi olisi kieltäytymiselleen työhön liittyvä painava syy. Toimielimen varsinaisten kokousten ajankohdat ovat yleensä tiedossa hyvissä ajoin, joten käytännössä työnantaja voisi harkita kieltäytymistä, kun toi-mielin pitää ylimääräisiä kokouksia, joista työnantajalle ei voida antaa tietoa 14 päivää etukäteen. Työhön liittyvällä painavalla syyllä tarkoitettaisiin kuten lain 74 §:n 3 momentin osalta sitä, ettei työnantaja voisi kieltäytymisen perusteena vedota tavanomaisiin työhön yleensäkin liittyviin seik-koihin. Kokoukseen osallistumista varten myönnettävä vapaa koskisi myös matkustusaikaa työpai-kalta kokouspaikalle ja kokouspaikalta työpaikalle.

Pykälän *2 momentti* tulisi sovellettavaksi, kun ei ole kysymys toimielimen kokoukseen osallistumi-sesta, vaan maakunnan määräämän muun luottamustoimen hoitamisesta sekä valtuustoryhmän ko-koukseen osallistumisesta. Valtuustoryhmän kokoukseen osallistumiseen sekä muun luottamustoi-men hoitamiseen tarvittavasta vapaasta olisi sovittava työnantajan kanssa. Työnantaja voisi kieltäy-tyä myöntämästä vapaata, eikä kieltäytymiseen tarvittaisi työhön liittyvää painavaa syytä.

Pykälän *3 momentin* mukaan luottamushenkilöllä olisi velvollisuus ilmoittaa työnantajalle kokous-ajankohdat sekä maakunnan määräämät luottamustehtävät viipymättä sen jälkeen, kun hän olisi saanut ne tietoonsa. Jos työnantaja kieltäytyisi myöntämästä vapaata, hänellä olisi velvoite pyydet-täessä antaa kirjallinen selvitys kieltäytymisensä perusteista. Työnantajan selvitysvelvoite koskisi sekä 1 että 2 momentissa tarkoitettuja tilanteita.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Työnantajan ja työntekijän tai viranhaltijan väliset riidat ratkaistaisiin kunkin palvelussuhteen mukaisesti. Työsopimussuhdetta koskevat riidat ratkaistaisiin yleisessä alioikeudessa ja virkasuhdetta koskevat riidat hallinto-oikeudessa.

76 §. Palkkiot ja korvaukset. Maakuntavaltuuston tehtäviin kuuluisi päättää luottamushenkilöiden taloudellisten etuuksien perusteista. Luottamushenkilöllä olisi oikeus saada luottamustoimen hoitamisesta palkkiota sekä korvausta aiheutuneista kustannuksista. Korvausten ei tarvitsisi olla täysimääräisiä.

Pykälän *1 momentissa* lueteltaisiin ne palkkiot ja korvaukset, jotka luottamushenkilölle olisi maksettava. Momentin 1 kohdan mukaan luottamushenkilölle olisi maksettava kokouspalkkiota maakunnan toimielinten kokouksiin osallistumisesta. Luottamushenkilö olisi oikeutettu kokouspalkkioon myös, mikäli toimielimen päätöksenteko tapahtuu lain 92 §:n mukaisessa sähköisessä kokouksessa tai lain 93 §:n mukaisessa sähköisessä päätöksentekomenettelyssä. Eri toimielinten kokouspalkkiot voisivat olla erisuuruisia ja puheenjohtajalle voitaisiin maksaa suurempi kokouspalkkio kuin muille toimielimen jäsenille. Momentin 2 kohdan mukaan luottamushenkilölle tulisi maksaa korvausta ansionmenetyksestä ja kustannuksista, joita luottamustoimesta aiheutuisi esimerkiksi sijaisen palkkaamisen, lastenhoidon järjestämisen taikka muun vastaavan syyn johdosta. Momentin 3 kohta velvoittaisi maksamaan luottamushenkilölle matkakustannusten korvausta ja päivärahaa. Ansionmenetyksenä korvattaisiin vain todellinen luottamustoimen vuoksi menetetty ansio. Ansionmenetyksen korvausta ei siten voitaisi maksaa, jos luottamustointa olisi hoidettu vuosiloman tai vapaapäivän aikana. Ansionmenetykskorvaukseen oikeutettuja olisivat lähtökohtaisesti kaikki maakunnan luottamushenkilöt riippumatta siitä, toimisivatko he yksityissektorilla palkansaajina tai esimerkiksi yksityisyrittäjinä tai julkisen sektorin palveluksessa. Matkakorvausten olisi perustuttava aiheutuneisiin kustannuksiin.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin niistä palkkioista, joita voitaisiin maksaa maakunnan harkinnan mukaan. Luottamushenkilölle voitaisiin maksaa palkkiota määräajalta, kuten esimerkiksi toimielimen puheenjohtajalle tavanomaisten kokouspalkkioiden lisäksi maksettavat vuosipalkkiot tai kuukausipalkkiot. Luottamushenkilölle voitaisiin myös maksaa erillispalkkioita, joilla tarkoitetaan palkkioita luottamushenkilölle määräytyistä erityistehtävistä, esimerkiksi neuvottelusta tai muusta tilaisuudesta, jossa luottamushenkilö edustaa maakuntaa.

Maakuntavaltuuston tulisi määrätä palkkioiden ja korvausten perusteista hallintosäännössä tai yksittäisellä päätöksellä. Määräysten ottaminen hallintosääntöön olisi tarkoituksenmukaisempi tapa koota palkkio- ja korvausperusteet yhteen asiakirjaan. Samaan asiakirjaan olisi syytä ottaa myös määräykset palkkio- tai kustannuskorvausvaatimuksen esittämisestä, tarvittavista selvityksistä, palkkioiden maksamisajasta sekä toimielimestä, joka ratkaisee maksamisesta syntyneen erimielisyyden esimerkiksi palkkion tai korvauksen määrästä.

Pykälän *3 momentissa* olisi perussäännös luottamushenkilönmaksuista eli järjestelmästä, jolla käytännössä tarkoitetaan maakunnallista puolerahoitusta. Ehdotettu sääntely edistäisi järjestelmän avoimuutta. Vastaavan sisältöinen säännös sisältyy kuntalain 82 §:n 3 momenttiin.

Säännöksen mukaan maakunta voisi luottamushenkilöltä saadun valtuutuksen perusteella periä tälle maksetusta palkkiosta tuloverolain (1535/1992) 31 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetun luottamushenkilömaksun, jonka maakunta tilittäisi puolueelle tai puolueyhdistykselle. Järjestelmän avoimuutta lisäisi se, että maakunnan perimien luottamushenkilömaksujen määrä olisi säännöksen mu-

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

kaan ilmoitettava maakunnan tilinpäätöksessä. Tämä voisi tapahtua lähinnä tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Huomionarvoista on, että maakunnan luottamushenkilöitä ovat vain lain 64 §:ssä tarkoitettut henkilöt. Maakunnan luottamushenkilöitä eivät siten olisi maakunnan palvelulaitoksen hallitukseen, osakeyhtiön yhtiökokoukseen tai hallitukseen, säätiön hallitukseen, yhdistyksen hallitukseen, kokoukseen tai vastaavaan toimielimeen tai osuuskunnan hallitukseen tai osuuskunnan kokoukseen nimetyt henkilöt, vaikka kyseinen yhteisö tai säätiö olisi maakunnan tytäryhteisö.

77 §. Tietojensaantioikeus. Pykälässä säädettäisiin luottamushenkilön oikeudesta saada toimensa hoitamisessa tarpeellisia tietoja maakunnan viranomaisilta ja palvelulaitokselta. Maakuntajohtajan, tarkastuslautakunnan ja tilintarkastajan tietojensaantioikeudesta säädettäisiin erikseen lain 39 §:n 3 momentissa ja 116 §:ssä.

Pykälän *1 momentin* mukaan luottamushenkilöllä olisi oikeus saada maakunnan viranomaisilta ja palvelulaitokselta tietoja, joita hän toimessaan pitää tarpeellisina ja jotka viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 6 ja 7 §:n mukaan eivät ole vielä julkisia. Julkisuuslain 9 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada tieto viranomaisen asiakirjasta, joka on julkinen. Tiedon antamisessa asiakirjasta, joka 6 ja 7 §:n mukaan ei ole vielä julkinen, on viranomaisella harkintavaltaa, jota julkisuusperiaate kuitenkin rajoittaa. Luottamushenkilöllä olisi kuitenkin muita henkilöitä laajempi oikeus saada sellaisia tietoja, jotka eivät vielä olisi edellä todetun mukaisesti julkisia, kuten esimerkiksi esityslistan tietoja sopimusasian valmistelusta ennen päätöksentekoa. Tietojensaantioikeus rajoittuisi luottamushenkilön toimessa tarpeellisiin tietoihin. Maakuntavaltuutetun ja maakuntahallituksen jäsenen toimien voidaan katsoa koskevan maakunnan koko toimintaa. Tästä syystä heidän tietojensaantioikeutensa olisi käytännössä laajempi kuin maakunnan muiden luottamushenkilöiden. Muut maakunnan toimielimet hoitavat rajattua tehtäväkokonaisuutta, jolloin toimielimen jäsenten tietojensaantioikeus rajoittuisi lähtökohtaisesti toimielimen käsiteltävänä oleviin tai käsitelyyn tuleviin asioihin. Lähtökohtana olisi edelleen, että luottamushenkilö itse arvioisi tiedonsaantinsa tarpeellisuuden.

Salassapitosäännökset rajaisivat tietojensaantioikeutta. Luottamushenkilöllä olisi kuitenkin aina oikeus niihin salassa pidettäviin tietoihin, jotka kuuluvat hänen varsinaisten tehtäviensä hoitamiseen ja joita tarvitaan esimerkiksi päätöksenteon perusteena toimielimen käsiteltävänä olevassa asiassa. Luottamushenkilöllä ei ole oikeutta saada toisen toimielimen ja viranhaltijan päätöksiin sisältyviä salassa pidettäviä tietoja kyseisen tehtäväalueen yleistä seurantaa ja valvontaa varten. Toimielimellä sen sijaan on oikeus saada alaisestaan toiminnasta valvonta- ja johtovastuunsa perusteella myös salassa pidettäviä tietoja, jotka ovat tarpeellisia sisäisessä valvonnassa.

Julkisuuslain 16 §:n nojalla luottamushenkilöllä on oikeus saada julkisia tietoja pääsääntöisesti pyytämällään tavalla eli esimerkiksi kopioina ja tulosteina. Ei vielä julkisia tietoja voitaisiin antaa luottamushenkilölle muullakin kuin pyydetyllä tavalla, esimerkiksi suullisesti ja nähtäväksi. Luottamushenkilön tietopyynnön käsittelyyn sovelletaan julkisuuslain 4 luvun säännöksiä.

Luottamushenkilöä koskevat julkisuuslain 22 §:ssä säädetty asiakirjasalaisuuden säilyttämisvelvollisuus sekä 23 §:ssä säädetty vaitiolovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto. Jos luottamushenkilö olisi luottamustoimen hoitamiseen liittyen saanut salassa pidettäviä tietoja, hän ei saisi luovuttaa salassa pidettäviä tietoja sivulliselle. Siten luottamushenkilö ei voisi esimerkiksi käyttää salassa pidettäviä tietoja maakuntavaltuutuksen perusteena käyttäessään maakunnan jäsenen valitusoikeutta. Rikoslain

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

(39/1889) 40 luvun 5 §:ssä säädetään rangaistus virkasalaisuuden tahallisesta ja tuottamuksellisesta rikkomisesta.

Pykälän 2 *momentin* mukaan luottamushenkilöllä olisi oikeus saada maakunnan konsernijohtolta konsernijohtoon hallussa olevia konserniohjeissa määriteltyjä kunnan tytäryhteisöjen toimintaa koskevia tietoja. Maakunnan konsernijohto on määritelty lain 43 §:n 1 momentissa.

Maakunnan luottamushenkilöllä ei ole suoraan lain nojalla oikeutta vaatia maakunnan tytäryhtiöltä yhtiön toimintaa koskevia tietoja. Lakiesityksen 43 §:n 4 momentin mukaan konserniohjeissa voidaan antaa tarpeelliset määräykset muun muassa tiedottamisesta ja maakunnan luottamushenkilöiden tietojensaantioikeudesta. Tietojensaantioikeus koskisi konserniohjeissa määriteltyjä tytäryhteisön toimintaa koskevia tietoja, jotka tytäryhtiö on antanut maakunnan konsernijohtolle.

78 §. Sidonnaisuuksien ilmoittaminen. Pykälässä säädettäisiin sidonnaisuuksien ilmoittamisen sisällöstä ja menettelytavoista. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, mitä sidonnaisuuksia ilmoitusvelvollisuus koskisi, 2 momentissa siitä, keitä luottamushenkilöitä ja viranhaltijoita ilmoitusvelvollisuus koskisi, 3 momentissa tarkastuslautakunnan asemasta sidonnaisuusilmoitusten vastaanottajana ja 4 momentissa sidonnaisuusrekisteristä.

Pykälän 1 *momentin* mukaan ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvan luottamushenkilön ja viranhaltijan olisi tehtävä sidonnaisuusilmoitus johtotehtävistään sekä luottamustoimistaan elinkeinotoimintaa harjoittavissa yrityksissä ja muissa yhteisöissä, merkittävästä varallisuudestaan sekä muistakin sidonnaisuuksista, joilla voi olla merkitystä luottamus- tai virkatehtävien hoitamisessa. Elinkeinoiminnalla tarkoitettaisiin liike- ja ammattitoimintaa. Ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluisivat yrityksen tai muun yhteisön johtotehtävät eli ainakin toimitusjohtajan ja varatoimitusjohtajan tehtävät. Luottamustoimilla tarkoitettaisiin taas yhteisön tai yrityksen toimielinten jäsenyyttä eli keskeisimmin yrityksen hallituksen tai siihen rinnastettavan toimielimen jäsenyyttä. Tällaiset tiedot ovat yhdistyslain (503/1989) 47 §:n 2 momentin ja säätiölain (109/1930) 1 luvun 6 §:n mukaan julkisia. Muilla sidonnaisuuksilla, joilla voi olla merkitystä luottamus- tai virkatehtävien hoitamisessa tarkoitettaisiin esimerkiksi merkittäviä kiinteistöjen tai asunto-osakeyhtiön osakkeiden omistuksia. Ilmoitusvelvollisuus koskisi niitä tietoja, joilla voidaan objektiivisesti arvioiden voivan olla merkitystä luottamus- tai virkatehtävien hoitamisessa. Sidonnaisuusilmoitus koskisi kuitenkin vain sellaisia jäsenyyksiä tai omistuksia, joita asianomaisella luottamushenkilöllä tai viranhaltijalla itsellään olisi. Ilmoitusvelvollisuus ei siten koski läheisten henkilöiden jäsenyyksiä tai omistuksia.

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin siitä, keitä ilmoitusvelvollisuus koskisi. Tarkoitus olisi rajata ilmoitusvelvollisuus koskemaan maakunnan keskeisiä luottamushenkilöitä ja johtavia viranhaltijoita. Myös sellaiset luottamustoimet, joissa toiminnan avoimuudella on keskeinen merkitys, olisivat ilmoitusvelvollisuuden piirissä.

Maakunnan ylimpään luottamushenkilöjohtoon kuuluisivat maakuntahallituksen jäsenet, maakuntavaltuuston puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat, lautakunnan puheenjohtajat ja varapuheenjohtajat. Toiminnan avoimuudella on erityistä merkitystä sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä kaavoituksessa ja rakentamisessa. Sen vuoksi ilmoitusvelvollisuus koskisi myös sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain sekä maankäyttö- ja rakennuslain tarkoittamia tehtäviä hoitavan toimielimen jäseniä. Kun toimielimen varajäsenistä olisi lain 30 §:n mukaan voimassa, mitä varsinaisista jäsenistä säädetään, velvollisuus koskisi myös toimielinten varajäseniä. Lisäksi velvollisuus koskisi maakunnan palvelulaitoksen hallituksen jäseniä ja johtajaa.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Viranhaltijoista ilmoitusvelvollisuuden piirissä olisivat maakuntajohtaja sekä maakuntahallituksen ja lautakunnan esittelijät. Viranhaltijoiden kohdalla on myös huomattava, että heidän on kunnan ja maakunnan viranhaltijasta annetun lain 18 §:n nojalla muutenkin tehtävä selkoa sivutoimistaan.

Sidonnaisuusilmoitus olisi tehtävä kahden kuukauden kuluessa siitä, kun henkilö on valittu luottamustoimeensa tai tehtävänsä. Lisäksi henkilöllä olisi velvollisuus ilmoittaa sidonnaisuuksissa tapahtuneista muutoksista sekä korjata virheelliset tiedot.

Sidonnaisuusilmoitus ei korvaisi luottamushenkilön velvollisuutta esittää lain 65 §:n 2 momentin mukainen selvitys vaalikelpoisuuden arvioinnin edellyttämistä tiedoista eikä myöskään velvollisuutta antaa selvitys yksittäistapauksissa esteellisyyden arvioimiseksi tarvittavista tiedoista, josta säädetään lain 90 §:ssä.

Pykälän 3 *momentin* mukaan sidonnaisuusilmoitus tehtäisiin tarkastuslautakunnalle, joka valvoisi ilmoitusvelvollisuuden noudattamista ja saattaisi ilmoitukset valtuuston tiedoksi. Tehtävä todettaisiin myös tarkastuslautakunnan tehtäviä sääntelevässä lain 112 §:ssä. Lähtökohtana olisi, että jokainen ilmoitusvelvollinen olisi itse vastuussa sidonnaisuusilmoituksen tekemisestä, mutta tarkastuslautakunnalla olisi valvontavelvollisuuteensa liittyen mahdollisuus kehottaa ilmoitusvelvollista tekemään uusi ilmoitus tai täydentämään jo tehtyä ilmoitusta.

Pykälän 4 *momentissa* säädettäisiin sidonnaisuusrekisteristä. Vaikka ilmoitukset saatettaisiin erikseen valtuuston tiedoksi, avoimuuden kannalta olisi tärkeää, että sidonnaisuusrekisteri julkistetaan yleisessä tietoverkossa, jolloin kenellä hyvänsä olisi oikeus tutustua sidonnaisuustietoihin. Sellaisia tietoja, jotka olisivat salassa pidettäviä, ei kuitenkaan tulisi laittaa julkiseen tietoverkkoon. Tällaisia olisivat muun muassa julkisuuslain 24 §:ssä tarkoitettut salassa pidettävät asiat. Sidonnaisuusrekisteri olisi henkilörekisteri, jolloin henkilötietolain säännökset tulisivat myös sovellettavaksi. Olennaista on, että rekisterin tiedot ovat ajan tasalla ja hyvän tietojenkäsittelytavan mukaisesti tiedot olisi poistettava rekisteristä ja tietoverkosta, kun luottamustoimi tai tehtävä on päättynyt.

79 §. Virheellinen menettely luottamustoimessa. Pykälässä säädettäisiin luottamustoimen hoitamisessa tapahtuneen virheellisen menettelyn vaikutuksesta luottamustoimeen.

Pykälän 1 *momentissa* todettaisiin selvyuden vuoksi, että luottamushenkilö hoitaa tointaan virkavastuulla ja että häneen sovelletaan rikoslain virkarikoksia koskevia säännöksiä. Virkarikoksia koskeva sääntely sisältyy rikoslain 40 lukuun.

Jos olisi syytä epäillä, että luottamushenkilö olisi toimeensa syyllistynyt virkarikokseen tai muuten menetellyt siinä velvolluuksiensa vastaisesti, maakuntahallituksen olisi pykälän 2 *momentin* mukaan vaadittava asianomaiselta selitys sekä tarvittaessa ilmoitettava asiasta maakuntavaltuustolle. Asiasta olisi viipymättä tehtävä rikosilmoitus, jos kysymyksessä on ilmeinen virkarikos.

Pykälän 3 *momentin* mukaan maakuntavaltuusto voisi tutkimuksen tai oikeudenkäynnin ajaksi pidättää luottamushenkilön toimestaan, jollei hän olisi itse ilmoittanut vetäytyvänsä luottamustoimesta. Ennen maakuntavaltuuston kokousta voisi pidättämisestä väliaikaisesti päättää maakuntavaltuuston puheenjohtaja. Pidättämisspätös voitaisiin panna täytäntöön heti.

Virkarikoksesta rangaistuksena voi olla sakon tai vankeusrangaistuksen ohella viraltapano. Virkarikosoikeudenkäynnissä ratkaistaan tyhjentävästi viraltapanoon liittyvät kysymykset eli voiko luottamushenkilö jatkaa luottamustoimessaan saatuaan tuomion virkarikoksesta. Tämän vuoksi nyt ky-

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

seessä olevassa pykälässä ei säädettäisi erottamisesta, joka olisi lain 80 §:n mukaan mahdollista edellytysten täytyessä luottamustoimen ulkopuolella tehdystä rikoksesta saadun tuomion perusteella.

Pykälän 4 ja 5 momentti vastaa asiallisesti kuntalakiin ehdotettuja muutoksia (HE /2016). Lähtökohta ehdotetuissa säännöksissä on, että luottamushenkilön itsensä olisi ensisijassa harkittava, voiko hän toimia rikostutkinnan aikana luottamustehtävissä. Maakuntavaltuusto voisi tutkimuksen tai oikeudenkäynnin ajaksi pidättää luottamushenkilön toimestaan, jollei hän ole itse ilmoittanut vetäytyvänsä luottamustoimesta. Pykälän 4 momentin mukaan maakunnalle säädettäisiin velvollisuus pidättää luottamushenkilö luottamustoimesta, jos se olisi maakunnan päätöksenteon uskottavuuden ja luotettavuuden turvaamiseksi välttämätöntä ottaen huomioon epäillyn rikoksen vakavuus, mahdollinen toistuvuus ja muut seikat. Velvollisuus edellyttää ensinnäkin rikoksen vakavuuden, mahdollisen toistuvuuden ja muiden vastaavanlaisten seikkojen arvioimista. Toiseksi on arvioitava, onko pidättäminen nuo mainitut seikat huomioon ottaen välttämätöntä maakunnan päätöksenteon uskottavuuden ja luotettavuuden turvaamiseksi.

Maakunnan harkitessa luottamushenkilön esteellisyyttä eri tilanteissa ja erityisesti luottamushenkilön luottamustehtävästä pidättämistä maakunnan viranomaisella tulee olla riittävästi tietoa esitutkinnasta. Nykyisin esitutkintaviranomaisen velvollisuus ilmoittaa kunnalle virkarikosta koskevaa esitutkinnasta koskee vain kunnan viranhaltijaa, mutta sitä ehdotetaan laajennettavaksi koskemaan myös kunnan luottamushenkilöä. Pykälän 5 momentin mukaan esitutkintalain mukainen ilmoitusvelvollisuus ja oikeus ilmoittaa esitutkinnasta laajennettaisiin mainituissa tapauksissa koskemaan myös maakunnan luottamushenkilöä.

80 §. Rikollinen menettely luottamustoimen ulkopuolella. Pykälässä säädettäisiin luottamustoimen ulkopuolella tehdyn rikoksen vaikutuksista luottamustoimen hoitamiseen.

Pykälän 1 momentin mukaan maakuntavaltuusto voi oikeudenkäynnin ajaksi pidättää luottamushenkilön toimestaan, jos luottamushenkilö on asetettu syyteeseen rikoksesta, jonka laatu tai tekopa osoittaa, ettei hän voi toimia luottamustehtävässään sen edellyttämällä tavalla. Sellainen rikos, joka voisi johtaa luottamustoimesta pidättämiseen, olisi arvioitava kussakin tapauksessa erikseen. Yhtenä lähtökohtana tekoa arvioitaessa olisi lain 64 §:n 2 momentissa luottamushenkilölle asetettu vaatimus edistää maakunnan ja sen asukkaiden etua sekä toimia luottamustehtävässään arvokkaasti tehtävän edellyttämällä tavalla. Pidättämispäätös voitaisiin panna täytäntöön heti, koska pidättämistoimi on luonteeltaan sellainen, että se vaatii välitöntä täytäntöönpanoa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin luottamushenkilön erottamisesta sillä perusteella, että hänet olisi tuomittu vaalin toimittamisen jälkeen rikoksesta vankeusrangaistukseen. Erottamisen edellytyksenä olisi, että luottamushenkilö olisi lainvoimaisella tuomiolla vaalin toimittamisen jälkeen tuomittu vähintään kuudeksi kuukaudeksi vankeuteen. Vähintään kuuden kuukauden vankeusrangaistuksen katsottaisiin jo sellaisenaan osoittavan, että edellytykset luottamushenkilön erottamiseen olisivat olemassa. Vankeusrangaistus voisi olla joko ehdollinen tai ehdoton, mutta tuomion tulisi olla lainvoimainen, jotta luottamushenkilön oikeusturvan toteutuminen ei vaarantuisi. Edellytyksenä olisi lisäksi, että lainvoimainen tuomio olisi annettu vaalin jälkeen. Vaaleilla tarkoitetaan niin maakuntavaaleja kuin valtuuston suorittamia muita luottamushenkilövaaleja.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016**11 luku. Henkilöstö.**

81 §. Maakunnan henkilöstö. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi maakunnan henkilöstöstä. Maakunnan palvelulaitoksen henkilöstöstä säädettäisiin asiallisesti vastaavalla tavalla 61 §:ssä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin palvelussuhdelajeista, joita olisivat virkasuhde ja työsopimussuhde sekä viitattaisiin virkasuhdetta ja työsopimussuhdetta koskevaan erityissäätelyyn.

Pykälän 2 momentin mukaan sellaista tehtävää, jossa käytetään julkista valtaa, hoidettaisiin virkasuhteessa.

Julkista valtaa käytetään tehtävissä, joissa tehtävän suorittaja voi lakiin perustuvan toimivaltansa perusteella yksipuolisesti päättää toisen edusta, oikeudesta tai velvollisuudesta. Tällaisesta on kyse esimerkiksi sosiaalityöntekijän tehdessä yksittäistä henkilöä koskevan toimeentulotuen myöntämispäätöksen. Terveydenhuollossa on kyse julkisen tehtävän hoidosta, mutta tavanomaisessa potilaan hoidossa ei käytetä julkista valtaa. Kuitenkin esimerkiksi lääkäreiden tehtäviin voi sisältyä sellaista potilasta koskevaa (esimerkiksi pakkohoito) tai hallinnollisorganisatorista päätöksentekoa, joka on katsottava julkisen vallan käytöksi.

Julkista valtaa käytetään myös tehtävissä, joissa tehtävän suorittaja voi lakiin perustuvan toimivaltansa nojalla yksipuolisesti antaa toista velvoittavan määräyksen tai muulla tavalla tosiasiallisesti puuttua toisen etuun tai oikeuteen. Tällaisesta on kyse esimerkiksi, kun henkilöllä on oikeus antaa yksilöä tai yhteisöä koskevia määräyksiä (kieltoja ja käskyjä) tai oikeus päästä kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin taikka suorittaa toisen omaisuuteen kohdistuvia toimenpiteitä muiden suurempien vahinkojen välttämiseksi. Tällaisia tehtäviä on esimerkiksi valvonta- ja pelastustehtävissä.

Julkisen vallan käyttöä voi sisältyä myös tehtävään, johon kuuluu esittelyä maakunnallisessa päätöksentekoprosessissa. Esittelijä on vastuussa siitä, mitä hänen esittelystään on päätetty, jollei hän ole jättänyt päätökseen eriävää mielipidettä. Jos päätöksen kohteena oleva asia on sellainen, että päätöksenteossa on kyse julkisen vallan käytöstä, esittelijänkin katsotaan käyttävän julkista valtaa.

Julkisen vallan käyttöä voidaan tarkastella myös kulloinkin kyseessä olevien viranomaistehtävien kokonaisuuden kannalta, jolloin esimerkiksi valmistelutoimenpiteet voivat olla julkisen vallan käyttöä tehtävien kokonaisuuden osana. Tehtävien muodostamasta kokonaisuudesta riippuen erilaiset hallintopäätöksen valmistelutehtävät voivat joskus pitää sisällään julkisen vallan käyttöä, jos valmistelutehtävällä on merkittävä vaikutus päätöksentekoon. Tällainen voi olla esimerkiksi tarkastus, jonka tulokseen päätös perustuu eli joka tosiasiallisesti määrää päätöksen sisällön. Sen sijaan valmisteluvaiheeseen tyypillisesti kuuluvat erilaiset avustavat ja tekniset valmistelutehtävät eivät sisällä julkisen vallan käyttöä.

Vaikka henkilön tehtäviin sisältyisi julkisen vallan käyttöä vain vähäisessä määrin, henkilön tulee olla maakuntaan virkasuhteessa.

Julkisen vallan käyttöä ei olisi sellaisissa tehtävissä, joissa toteutetaan yksilön lakiin perustuvaa (normitettua) oikeutta ilman, että tehdään valituskelpoisia päätöksiä, tai ilman, että annetaan lakiin perustuvia yksilön oikeusasemaan tai vapauteen puuttuvia määräyksiä. Tällaisia palvelujen tuottamiseen liittyviä, lähinnä toimeenpanotyyppisiksi luonnehdittavia tehtäviä hoitaa esimerkiksi pääosin terveydenhuoltohenkilöstö. Myöskään työnantajan tavanomaiseen työjohto-oikeuteen kuuluvan päätösvallan käyttämistä ei voida pitää julkisen vallan käyttämisenä. Sen sijaan esimerkiksi

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

virkasuhteen alkamiseen, päättymiseen, virasta pidättämiseen ja harkinnanvaraisen virkavapauden myöntämiseen liittyvää päätöksentekoa on pidettävä julkisen vallan käyttönä.

Ehdotetussa 81 §:ssä lähdetäisiin siitä, että julkisen vallan käyttöä sisältävää tehtävää varten pääsääntöisesti perustettaisiin virka. Henkilö voitaisiin kuitenkin tietyin edellytyksin ottaa virkasuhteen myötä ilman, että tehtävää varten on perustettu virka, mikäli tehtävässä käytetään julkista valtaa. Virkasuhteen käyttöalan rajaamiseksi edellytettäisiin, että virkasuhteen käyttämiseen tällaisessa tilanteessa on perusteltu syy. Tällainen syy voisi olla esimerkiksi toiminnan volyymissa tapahtuvat vaihtelut, mistä syystä toiminta olisi perusteltua järjestää joustavasti ja hallinnollisesti yksinkertaisesti. Perusteltu syy voisi olla käsillä myös esimerkiksi silloin, kun kyse on tehtävästä, jota on välttämättömästi ryhdyttävä hoitamaan, mutta johon ei esimerkiksi päätöksentekoon liittyvistä aikataulusyistä ole vielä ehditty perustaa virkaa tai kyse on vain lyhyestä määräaikaisuudesta eikä sitä varten ole hallinnollisesti perusteltua perustaa virkaa.

82 §. Viran perustaminen ja lakkauttaminen. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi viran perustamista ja lakkauttamista koskeva säännös. Sen mukaan viran perustamisesta ja lakkauttamisesta päättäisi maakuntavaltuusto tai johtosäännössä määrätty muu toimielin.

Pykälän 2 momentti koskisi viran lakkauttamista tilanteessa, jossa virkaan kuuluviin tehtäviin ei sisälly julkisen vallan käyttöä eikä virassa ole enää viranhaltijaa.

83 §. Virkasuhteen muuttaminen työsuhteeksi. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi virkasuhteen muuttamisesta työsuhteeksi. Virkasuhteen käyttö on rajattu niihin tehtäviin, joissa käytetään julkista valtaa. Viran tehtävät saattavat muuttua siten, että tehtäviin ei sisälly enää julkisen vallan käyttöä. Tämän vuoksi on tarpeen ottaa lakiin säännös, jonka perusteella virkasuhteen käyttöä koskeva tavoite voidaan toteuttaa.

Ehdotetun säännöksen perusteella työnantaja voisi yksipuolisella päätöksellä päättää virkasuhteen muuttamisesta työsuhteeksi säännöksessä mainituilla edellytyksillä. Lähtökohta on se, että muutos virkasuhteesta työsuhteeksi tapahtuisi yleensä sopimalla eli työnantaja ja viranhaltija tekevät työ sopimuslaissa tarkoitetun työsopimuksen ja sopivat työsuhteen ehdoista, työsopimuksen alkamisesta ja muista työsopimukseen kuuluvista asioista. Tällöin 83 § ei tule sovellettavaksi.

Jos sopimusta ei syystä tai toisesta saada solmittua, virkasuhde voidaan ehdotetun säännöksen perusteella yksipuolisella päätöksellä muuttaa työsuhteeksi. Yksipuolisen päätöksen tekeminen edellyttäisi, että kyseessä olevan viran tai virkasuhteen tehtäviin ei kuulu tai ei voi kuulua julkisen vallan käyttöä. Päätöstä tehdessään työnantajan tulee selvittää tämä seikka. Lisäksi työnantajan tulee ennen päätöksen tekemistä tarjota viranhaltijalle työsuhteista tehtävää vähintään entisillä palvelusuhteen ehdoilla sekä antaa viranhaltijalle työsopimuslain 2 luvun 4 §:ssä tarkoitettu kirjallinen selvitys työnteon keskeisistä ehdoista. Säännöksessä tarkoitetut entiset palvelusuhteen ehdot eivät sisällä virkasuhteesta itsestään johtuvia etuja kuten esimerkiksi jatkuvuusperiaatetta. Virkasuhteen muuttamista koskevassa päätöksessä tulee olla selvitys myös edellä mainituista seikoista.

Viranhaltija voi hakea muutosta työnantajan säännöksessä tarkoitettuun päätökseen maakuntalain mukaisesti oikaisuvaatimuksella ja maakuntavalituksella. Muutoksenhaku voi koskea kaikkia niitä seikkoja, jotka ovat säännöksen perusteella työsuhteeksi muuttamisen edellytyksiä. Säännöksen mukaan virkasuhde muuttuu työsopimussuhteeksi päätöksen tultua lainvoimaiseksi. Tämä tarkoittaa, että jos päätöksestä tehty valitus hylätään, työsopimussuhde syntyy vasta tuomioistuimen ratkaisun saatua lainvoiman.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Säännös on tarpeen henkilön oikeusaseman turvaamiseksi. Jos sopimusta ei synny, pelkkä suostumuksenvaraisuus saattaisi ääritapauksissa johtaa irtisanomiseen. Kun henkilön palvelussuhteen jatkuminen ja siihen liittyvät entiset oikeudet, kuten esimerkiksi palkka, on säännöksessä edellä selostetulla tavalla turvattu, ehdotus ei loukkaa viranhaltijan oikeusturvaa eikä heikennä hänen palvelussuhteensa ehtoja.

12 luku. Päätöksenteko ja hallintomenettely.

84 §. Hallintosääntö. Pykälässä säädetään maakunnan hallintosääntöön otettavista määräyksistä. Maakunnan hallinnon ja toiminnan järjestämistä, päätöksenteko- ja hallintomenettelyä sekä valtuuston toimintaa ohjattaisiin keskitetysti hallintosäännöllä. Erillisiä johtosääntöjä ei edellytetäsi annettavaksi. Hallintosääntömääräykset voitaisiin kuitenkin jakaa eri asiakirjoihin silloin, kun kaikkia niitä ei maakunnan organisaation laajuuden perusteella ole tarkoituksenmukaista koota yhteen.

Pykälän 1 momentin 1 kohta sisältäisi maakunnan hallinnon ja toiminnan järjestämistä koskevat määräykset. Hallintosäännössä tulisi ottaa tarpeelliset määräykset siitä, mitä toimielimiä maakunnassa on, miten maakunnan johtaminen on järjestetty ja miten maakunnan henkilöstöorganisaatio on järjestetty. Maakuntavaltuusto antaisi myös hallintosäännöllä tarpeelliset määräykset maakuntahallituksen puheenjohtajan tehtävistä. Hallintosäännössä tulisi olla myös tarpeelliset määräykset taloudenhoidosta, hallinnon ja talouden tarkastuksesta sekä sisäisestä valvonnasta ja riskien hallinnasta. Hallintosääntöön olisi oleellista sisällyttää sisäiseen valvontaan ja riskienhallintaan liittyvä tehtävien ja vastuun jako maakunnan sisällä.

Hallintosäännössä ja palvelulaitoksen hallintosäännössä tulee määrätä toimivallan tarkemmasta jakautumisesta maakunnan ja maakunnan palvelulaitoksen kesken. Maakunta päättää laitoksen tehtävistä perustamisasiakirjassa siten kuin 53 §:ssä säädetään. Laitoksella on 56 §:n mukaisesti oma hallintosääntö, jonka maakuntavaltuusto hyväksyy. Toimivallan siirtämisestä eli delegoinnista maakunnan ja palvelulaitoksen organisaatioiden sisällä säädetään 88 §:ssä. Mainitun pykälän 3 momentissa säädetään tiettyjen niin kutsuttujen oikeusharkintaa sisältävien tai yksilöä koskevien asioiden päätöksenteosta toimielinkäsittelyn sijasta viranhaltijatasolla.

Maakunnan hallintosäännössä tulisi antaa myös tarpeelliset määräykset maakunnan ohjauksen ja valvonnan toteuttamisesta maakunnan järjestämistä vastuulla olevia palveluita tuottavien yhteisöiden, säätiöiden ja palvelulaitoksen toiminnassa. Maakuntakonserniin kuuluvien tytäryhtiöiden ohjaus perustuu maakuntavaltuuston hyväksymään 43 §:ssä tarkoitettuun konserniohjeeseen. Maakuntavaltuusto päättää 54 §:ssä tarkoitetuista palvelulaitoksen taloutta ja toimintaa ohjaavista seikoista.

Pykälän 1 momentin 2 kohta sisältäisi maakunnan päätöksenteko- ja hallintomenettelyä koskevat määräykset. Keskeinen päätöksentekoon liittyvä asia on se, kenelle toimivalta maakunnassa kuuluu. Lähtökohtana olisi lain 16 §:n 1 momentin mukaisesti, että maakunnan päätösvaltaa käyttää maakuntavaltuusto. Maakuntavaltuusto voisi hallintosäännössä siirtää toimivaltaansa maakunnan muille toimielimille sekä luottamushenkilöille ja viranhaltijoille lain 85 §:ssä tarkoitettulla tavalla.

Maakuntavaltuuston kokoontumisesta säädettäisiin lain 87 §:ssä. Muiden toimielinten kokoontumisesta tulisi ottaa määräykset maakunnan hallintosääntöön. Hallintosäännön määräykset koskisivat muun muassa kokousaikaa ja -paikkaa, kokouskutsun antamista, jäsenten oikeutta saada toimielin koolle, esityslistaa ja jatkokokouksen pitämistä. Hallintosääntöön tulisi ottaa määräykset varajäsenen kutsumisesta sekä puheenjohtajan tehtävistä. Hallintosäännössä tulisi myös antaa määräykset sen varalta, että puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat ovat estyneitä osallistumaan kokoukseen tai

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

ovat esteellisiä jossakin asiassa. Tällöin kokousta tai asian käsittelyä varten tulisi valita tilapäinen puheenjohtaja.

Hallintosäännössä määrättäisiin maakuntahallituksen edustajan ja maakuntajohtajan läsnäolosta ja puheoikeudesta muiden toimielinten kokouksissa. Maakuntahallituksen edustus muissa toimielimissä ei olisi pakollista. Koska maakuntahallitus vastaa maakunnan toiminnan yhteensovittamisesta, sen edustajan läsnäolo- ja puheoikeus muissa tärkeimmissä toimielimissä olisi perusteltua. Maakuntavaltuusto voisi hallintosäännössä antaa määräyksiä myös siitä, tulisiko edustajan olla maakuntahallituksen jäsen vai voisiko edustajana olla myös varajäsen.

Toimielinten kokousten julkisuudesta säädettäisiin lain 94 §:ssä. Toimielimen suljetussa kokouksessa ei lähtökohtaisesti saa olla läsnä yleisöä eikä muita sivullisia. Hallintosäännössä määrättäisiin muiden kuin toimielimen jäsenten läsnäolosta ja puheoikeudesta toimielinten kokouksissa. Määräykset koskisivat lähinnä toimielimeen kuulumattomia luottamushenkilöitä sekä maakunnan henkilöstöä. Luottamushenkilöiden lisäksi läsnä ovat pöytäkirjanpitäjä, esittelijät sekä asiantuntijat. Jos toimielimellä on useampia esittelijöitä, on katsottu, että kaikki esittelijät voivat olla läsnä koko kokouksen ajan. Asiantuntijat ovat lähtökohtaisesti paikalla vain heidän kuulemisensa ajan. Jos on perusteltua tarvetta jonkun muun maakunnan henkilöstöön kuuluvan pysyvään läsnäoloon suljetussa kokouksessa, tästä voitaisiin määrätä hallintosäännössä. Perusteltu tarve voi olla esimerkiksi tietystä tehtäväalueesta vastaavalla toimialajohtajalla tai muulla päällikköviranhaltijalla, jonka alaisena toimiva viranhaltija on toimielimen esittelijä. Maakuntavaltuusto voisi myös antaa toimielimelle itselleen oikeuden päättää, kenellä on oikeus tai velvollisuus osallistua toimielimen kokouksiin. Maakuntavaltuustolla olisi myös mahdollisuus hallintosäännön määräyksellä antaa esimerkiksi vaikuttajaryhmien, kuten nuorisovaltuuston usein alaikäisille edustajille läsnäolo- ja puheoikeus maakuntavaltuuston ja muiden toimielinten kokouksiin. Toimielimen kokouksissa päätöksentekoon ottavat osaa vain toimielimen jäsenet. Muilla kokoukseen osallistujilla olisi vain oikeus ottaa osaa keskusteluun.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan hallintosääntöön tulisi ottaa tarpeelliset määräykset sähköisiin kokouksiin ja sähköiseen päätöksentekomenettelyyn liittyvistä seikoista. Hallintosäännössä annettaisiin tarvittavat määräykset toimielinten päätöksentekotavoista, sekä siitä, miten maakunta huolehtii, että sähköiseen kokoukseen ja sähköiseen päätöksentekomenettelyyn osallistumiseen tarvittavat tekniset välineet ja yhteydet ovat käytettävissä. Maakunnan tulisi siten hallintosäännössään määritellä, mitkä lain 91 §:ssä tarkoitetuista toimielinten päätöksentekotavoista se ottaa käyttöön ja mikä toimielinten osalta.

Hallintosäännössä määrättäisiin myös asioiden esittelystä. Määräykset voisivat koskea esittelyä toimielimen kokouksessa sekä esittelyä päätöksiä tekevälle luottamushenkilölle ja viranhaltijalle, vaikka yksittäisen luottamushenkilön tai viranhaltijan päätöksenteon ei maakunnassa yleensä edellytetäisi tapahtuvan esittelystä. Esittelijänä voisi toimia maakunnan viranhaltija tai toimielimeen kuuluva luottamushenkilö, yleensä puheenjohtaja. Esittelijän vastuusta säädettäisiin lain 99 §:ssä.

Hallintosäännössä tulisi antaa tarpeelliset määräykset pöytäkirjan laatimisesta, tarkastamisesta ja tiedoksi antamisesta. Määräyksissä tulisi ottaa huomioon myös kielilain sääntely siitä, milloin kokouskutsut ja pöytäkirjat on laadittava suomen ja ruotsinkielellä. Kielilakiin ehdotettavien säännösten perusteella (29 §) kaksikielisen maakunnan maakuntavaltuuston kokouskutsu ja pöytäkirja on laadittava suomen ja ruotsin kielellä. Maakunnan muiden toimielinten kokouskutsujen ja pöytäkirjojen kielestä päättää maakunta ottaen huomioon sen, että luottamushenkilöiden mahdollisuus täyttää tehtävänsä turvataan ja että maakunnan asukkaiden tiedonsaantitarpeesta huolehditaan.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Hallintosäännössä tulisi määrätä maakunnan asiakirjojen, mukaan lukien sopimusten ja sitoumusten allekirjoittamisesta. Lähtökohtana näiden määräysten laadinnassa voidaan pitää joustavuutta, mutta myös oikeusvarmuus on otettava huomioon. Maakunnan nimenkirjoitusoikeudesta tulee esittää selvitys esimerkiksi tuomioistuimessa asioitaessa.

Arkistolaissa säädetään arkistotoimen järjestämisestä vastaavista viranomaisista. Maakunnan hallintosäännössä tulisi antaa tarpeelliset määräykset maakunnan asiakirjahallinnon järjestämisestä ja siihen liittyvästä vastuiden ja tehtävien jaosta maakunnan sisällä.

Määräykset asiakirjojen tai tiedon antamisesta perittävien maksujen periaatteista maakunnassa tulisi ottaa maakunnan hallintosääntöön. Lunastuksen tulisi olla kohtuullinen suhteessa kustannuksiin ja maksuissa tulisi ottaa huomioon julkisuuslain säännökset. Maakunta päättäisi, missä tapauksissa lunastus perittäisiin.

Lisäksi maakunta päättäisi sen järjestämisvastuulla olevista palveluista perittävien asiakasmaksujen suuruudesta.

Hallintosääntöön tulisi ottaa määräykset lain 24 §:ssä tarkoitetusta maakunnan asukkaan aloitteen käsittelystä ja aloitteen tekijälle annettavista tiedoista. Myös lain 28 §:ssä tarkoitettujen viestintävelvoitteiden täyttämistä annettaisiin tarpeelliset määräykset hallintosäännössä.

Pykälän 1 momentin 3 kohdassa säädettäisiin siitä, mitä määräyksiä maakuntavaltuuston toiminnasta olisi ainakin otettava hallintosääntöön. Hallintosäännössä tulisi määrätä ainakin maakuntavaltuuston kokousmenettelystä. Kokousmenettelyyn liittyvät ainakin määräykset kokouskutsusta, erityislisistä, puheenjohtajan tehtävistä, puheenvuorojen käyttämisestä, äänestysjärjestyksestä, vaaleista sekä niin kutsutuista toivomusponseista. Lisäksi voidaan määrätä esimerkiksi varsinaisen kokouksen ulkopuolella pidettävistä kyselytunneista.

Hallintosäännössä tulisi määrätä myös varavaltuutetun kutsumisesta esteellisen tai estyneen valtuutetun tilalle. Maakuntavaltuuston varajäsenet eli varavaltuutetut eivät ole henkilökohtaisia kuten muissa toimielimissä, vaan varavaltuutettujen kutsumisjärjestys määräytyy maakuntavaalien tuloksen perusteella. Varavaltuutettu voidaan kutsua kokoukseen yhdenkin asian käsittelyä varten.

Hallintosäännössä annettaisiin määräykset valtuutetun aloitteen käsittelystä eli ns. valtuustoaloitteesta sekä valtuustoryhmiä. Valtuustoaloitteeseen liittyen hallintosäännössä voidaan antaa määräyksiä myös lähetekeskustelusta, jossa maakuntavaltuustolla olisi mahdollisuus antaa ohjeita asian jatkokäsittelyyn sekä valtuustoaloitteiden seurannasta.

Lain 21 §:n mukaan valtuutetut voivat valtuustotyöskentelyä varten muodostaa valtuustoryhmiä. Valtuustoryhmän voi muodostaa yksikin valtuutettu. Hallintosäännössä voidaan antaa tarpeellisia määräyksiä valtuustoryhmiin liittyen. Määräykset voivat koskea esimerkiksi ryhmäpuheenvuorojen antamista tai tarpeellisiksi katsottuja, valtuustoryhmien toimintaan liittyviä käytännön järjestelyjä.

Lain 91 §:ssä säädettäisiin maakunnan toimielinten päätöksentekotavoista ja lain 92 §:ssä sähköisestä kokouksesta. Valtuuston kokoukset on mahdollista järjestää myös sähköisinä kokouksina. Sen sijaan lain 93 §:ssä tarkoitettu sähköinen päätöksentekomenettely ei olisi käytettävissä valtuuston kokouksissa. Hallintosäännössä tulisi antaa tarpeelliset määräykset sähköisiin kokouksiin osallistu-

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

misesta sekä kokouskutsun lähettämisestä sähköisesti. Hallintosäännössä maakuntavaltuusto päättäisi, minkälaisia käytännön menettelytapoja maakunnassa tältä osin noudatettaisiin.

Hallintosäännössä voidaan antaa myös määräyksiä valtuutettujen puheenvuorojen pituudesta yksittäisissä asioissa, jos ne katsotaan tarpeellisiksi kokouksen kulun turvaamiseksi. Tällöin hallintosäännössä tulisi määritellä edellytykset puheenvuorojen rajoittamiselle yksittäisissä asioissa. Puheenjohtaja päättäisi hallintosäännössä määriteltyjen rajoitusten käyttöönottamisesta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kielilain ja muun kielellisiä oikeuksia koskevan lainsäädännön velvoitteiden ottamisesta huomioon hallintosääntömääräyksissä. Muulla lainsäädännöllä tarkoitetaan muun ohella julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annettua lakia (424/2003). Mainitun lain säännöksiä (5 §:n 2 momentti) ehdotetaan muutettavaksi maakuntien henkilöstön kielitaitovaatimusten huomioon ottamiseksi siten, että jos lailla tai lain nojalla ei säädetä maakunnan viranomaisten henkilöstön kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista, niitä voitaisiin asettaa maakuntalain mukaisessa järjestyksessä. Tällä tarkoitetaan, että kielitaitovaatimukset voidaan asettaa joko hallintosäännössä tai virkaa perustettaessa tai täytettäessä.

85 §. Toimivallan siirtäminen. Pykälässä säädettäisiin toimivallan siirtämisestä eli niin kutsutusta delegoinnista yleisesti. Lain 16 §:n 1 momentin mukaan maakuntavaltuusto käyttää maakunnan päätösvaltaa. Maakunnan päätösvalta on yläkäsite, jolla tarkoitetaan maakunnan hoidettavaksi lain mukaan tai muuten kuuluvia asioita, joissa maakunta voi tehdä tai jossa sen edellytetään tekevän päätöksiä. Tämä päätösvalta kuuluu ensisijaisesti maakuntavaltuustolle. Maakuntavaltuusto voisi kuitenkin ehdotetun pykälän mukaan siirtää hallintosäännössä toimivaltaansa maakunnan muille toimielimille, joilla tarkoitetaan lain 29 §:ssä määriteltyjä toimielimiä, sekä luottamushenkilöille että viranhaltijoille. Sen sijaan toimivaltaa ei voitaisi siirtää työsopimussuhteessa olevalle henkilölle. Toimivaltaa ei myöskään voitaisi siirtää 5 luvussa tarkoitetuille vaikuttamistoimielimille kuten nuorisovaltuustolle, vanhusneuvostolle ja vammaisneuvostolle, jotka eivät olisi maakunnan laissa tarkoitettuja toimielimiä. Niille olisi annettava mahdollisuus muuten kuin päätöksentekijöinä vaikuttaa omasta näkökulmastaan maakunnan toimintaan siten kuin 5 luvussa säädettäisiin.

Toimivallan siirtäminen tapahtuisi aina hallintosäännöllä, eikä toimivaltaa voitaisi siirtää erillisellä maakuntavaltuuston päätöksellä. Sen sijaan pykälän 2 momentissa tarkoitettu toimivallan edelleen siirtäminen voisi tapahtua yksittäisellä päätöksellä. Valtuutus edelleen delegointiin pitäisi kuitenkin ilmetä hallintosäännöstä.

Toimivallan siirtäminen on kielletty niissä yksittäisissä asioissa, joissa maakuntavaltuuston maakuntalaissa tai muussa laissa olevan nimenomaisen säännöksen mukaan on päätettävä. Maakuntalaissa maakuntavaltuuston päätettävistä asioista säädetään lain 16 §:ssä ja muissa yksittäisissä säännöksissä. Myös muussa lainsäädännössä, esimerkiksi maankäyttö- ja rakennuslaissa tulee olemaan maakuntavaltuuston päätösvaltaa edellyttäviä säännöksiä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin oikeudesta toimivallan edelleen siirtämiseen. Toimivallan edelleen siirtäminen olisi mahdollista vain kerran eli niin kutsuttu edelleen—edelleen -delegointi olisi kielletty. Hallintosäännössä edelleen delegointioikeus voitaisiin antaa esimerkiksi lautakunnalle, joka voisi siirtää toimivaltaa alaiselleen viranhaltijalle, mutta viranhaltijalla ei enää voisi olla oikeutta siirtää omaa toimivaltaansa edelleen.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin niin kutsuttujen oikeusharkintaisten asioiden päätöksenteosta viranhaltijatasolla. Momentin mukaan laissa säädetyissä lupa-, ilmoitus-, valvonta- tai toimitusme-

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

nettelyä koskevista asioista, yksilöön kohdistuvissa muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon asioissa sekä muissa laissa erikseen säädetyissä asioissa päätöksenteko tulisi hallintosäännössä osoittaa maakunnassa tai palvelulaitoksessa nimenomaisesti viranhaltijatasolle. Mainitut asiat ovat pääsääntöisesti asioita, joihin ei liity sellaista yleistä intressiä tai laaja-alaista merkitystä, mikä edellyttäisi asian käsittelemistä toimielimessä.

Hallinnollisen pakon käyttämistä tarkoittavissa asioissa toimivaltaisesta viranomaisesta säädetään asianomaisessa erityislainsäädännössä.

86 §. Valtuustoasioiden valmistelu. Pykälässä säädettäisiin maakuntavaltuustossa käsiteltävien asioiden valmistelupakosta. Päävastuu valmistelusta olisi maakuntahallituksella. Jos asia koskisi maakuntavaltuuston toiminnan sisäistä järjestelyä tai valmistelu kuuluisi lain 34 §:n mukaan tilapäiselle valiokunnalle tai lain 112 §:ssä tarkoitettulle tarkastuslautakunnalle erikseen säädetyllä tavalla, maakuntahallitus ei olisi valmisteluvastuussa. Maakuntahallituksen vastuu maakunnan toiminnan yhteensovittamisesta ilmenisi kuitenkin niin, että tilapäisen valiokunnan olisi hankittava sen valmisteltaviksi kuuluvissa asioissa maakuntahallituksen lausunto.

87 §. Maakuntavaltuuston kokoontuminen. Pykälässä säädettäisiin maakuntavaltuuston kokoontumisesta, kokouskutsusta sekä kutsun lähettämisen ajankohdasta ja kokouksesta tiedottamisesta. Maakuntavaltuuston kokousten sääntelemistä laissa edellyttää maakuntavaltuuston asema asukkaiden valitsemana maakunnan ylimpänä toimielimenä sekä kokousten julkisuus. Hallintosääntöön voitaisiin ottaa maakuntavaltuuston kokousta koskevia tarkempia määräyksiä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin maakuntavaltuuston tavanomaisesta kokoontumisesta. Maakuntavaltuusto kokoontuisi päättämisen aikoina. Lisäksi maakuntavaltuuston puheenjohtajan olisi kutsuttava valtuusto koolle, kun se asioiden hoitamiseksi on tarpeellista.

Pykälän 2 momentin mukaan maakuntahallituksella tai vähintään neljäosalla valtuutetuista olisi oikeus saada maakuntavaltuusto koolle ilmoittamansa asian käsittelyä varten. Tällainen tavanomaisesta kokousaikataulusta poikkeava asia on yleensä kiireellinen. Tämän vuoksi laissa nimenomaisesti säädettäisiin asian kiireellisestä valmistelusta. Valmistelu kuuluisi maakuntahallitukselle.

Valmistelemattoman asian ottamisesta maakuntavaltuuston käsiteltäväksi säädettäisiin lain 88 §:n 2 momentissa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin maakuntavaltuuston kokouskutsusta. Kokouskutsun antaisi maakuntavaltuuston puheenjohtaja tai hänen ollessa estyneenä varapuheenjohtaja. Laissa säädettäisiin myös siitä, että maakuntavaltuuston ensimmäiseen kokoukseen kutsun antaa maakuntahallituksen puheenjohtaja ja että kokouksen avaa iältään vanhin läsnä oleva valtuutettu, joka johtaa puhetta, kunnes maakuntavaltuuston puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat on valittu. Kokouskutsussa olisi ilmoitettava käsiteltävät asiat. Tavanomaisesti kokouskutsuun liitetään myös esityslista. Esityslis-tasta ei säädettäisi laissa, vaan siitä tulisi ottaa tarpeelliset määräykset hallintosääntöön.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin kokouskutsun lähettamisestä vähintään neljä päivää ennen kokousta. Maakunta voisi päättää, lähetetäänkö kokouskutsu postitse vai esimerkiksi sähköpostilla. Kokouskutsu, jossa ilmoitetaan kokouksen aika ja paikka sekä käsiteltävät asiat (asialista), voitaisiin lähettää sähköisesti, jos maakunta huolehtii, että tähän tarvittavat tekniset välineet ja yhteydet ovat kyseisten henkilöiden käytettävissä. Hallintosäännössä voidaan määrätä esityslistan ja sen liitteiden sekä oheismateriaalin lähettamisestä sähköisesti. Samassa ajassa eli vähintään neljä päivää

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

ennen kokousta kokouksesta olisi tiedotettava yleisessä tietoverkossa. Kokouksesta tiedottamisella ei olisi kuitenkaan vaikutusta siihen, onko kokous kutsuttu laillisesti koolle.

88 §. Maakuntavaltuustossa käsiteltävät asiat. Pykälässä säädettäisiin edellytyksistä, joilla asia voidaan ottaa maakuntavaltuuston käsiteltäväksi. Pykälän 1 momentin mukaan asia voitaisiin ottaa käsiteltäväksi, jos se on mainittu kokouskutsussa ja se on valmisteltu lain 86 §:n mukaisesti. Asia voi olla maakuntahallituksen, tilapäisen valiokunnan tai tarkastuslautakunnan valmisteleva.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kokouskutsussa mainitsemattoman ja valmistelemattoman asian käsittelyn edellytyksistä. Edellytyksenä olisi aina asian kiireellisyys. Kokouskutsussa mainitsemattoman, mutta valmistellun asian maakuntavaltuusto voisi ottaa käsiteltäväkseen ja ratkaistavakseen yksinkertaisella enemmistöllä. Jos asiaa ei ole lainkaan valmisteltu, maakuntavaltuuston olisi oltava yksimielinen sen käsiteltäväksi ottamisesta.

89§. Maakuntavaltuuston päätösten laillisuuden valvonta. Maakuntahallitus vastaa maakuntavaltuuston päätösten täytäntöönpanosta. Tähän kuuluisi myös päätösten laillisuuden valvonta. Sääntely vastaa kuntalain sääntelyä.

Jos maakuntavaltuuston ja maakuntahallituksen välille syntyy erimielisyys päätöksen laillisuudesta, asia olisi pyrittävä ratkaisemaan maakunnan sisäisesti. Maakuntavaltuustolla on mahdollisuus myös erottaa maakuntahallitus, jos maakuntahallitus ei nauti maakuntavaltuuston luottamusta.

90 §. Esteellisyys. Pykälässä säädettäisiin esteellisyydestä pääosin kuntalakia (97 §) vastaavasti. Merkittävin ero olisi siinä, että hallintolaissa säädetyn, niin kutsutun yhteisöjäävin soveltamisesta ei säädettäisi poikettavaksi maakunnissa, sillä säännöksessä tarkoitetut yhteisön tai laitoksen hallituksen tai vastaavan toimielimen jäsenet eivät olisi vaalikelpoisia maakunnan toimielimiin.

Pykälässä säädettäisiin erikseen valtuutetun esteellisyyssperusteista maakuntavaltuustossa ja maakunnan muiden luottamushenkilöiden, tilintarkastajan sekä maakunnan henkilöstön esteellisyydestä. Esteellisyyssäännöksillä pyritään turvaamaan käsittelyn ja päätöksenteon puolueettomuutta. Esteellisyydellä tarkoitetaan, että henkilöllä on sellainen suhde asiaan tai asianosaisiin, että se voi vaarantaa hänen puolueettomuutensa yksittäisen asian käsittelyssä.

Valtuutetun esteellisyyssperusteet maakuntavaltuustossa olisivat lievemmät kuin muihin luottamushenkilöihin sovellettavat perusteet. Valtuutettu olisi maakuntavaltuustossa esteellinen käsittelemään asiaa, joka koskee henkilökohtaisesti häntä taikka hänen hallintolaissa tarkoitettua läheistään. Esteellisyyden vaikutus ulottuu asian käsittelyyn kokonaisuudessaan. Esteellinen valtuutettu ei siis saa ottaa osaa asiasta käytävään keskusteluun. Tämän vuoksi valtuutettua ei myöskään luettaisi läsnä olevaksi niissä asioissa, joissa hän on esteellinen. Tällä voi olla vaikutusta maakuntavaltuuston kokouksen päätösvaltaisuuteen. Koska maakuntavaltuuston kokous on julkinen, ei kuitenkaan voitaisi edellyttää, että esteellinen valtuutettu poistuisi kokoustilasta. Kun valtuutettu ottaa osaa asian käsittelyyn tai on jäsenenä muussa toimielimessä, häneen sovelletaan kyseistä toimielintä koskevia esteellisyyssäännöksiä.

Pykälän 2 momentin mukaan muiden luottamushenkilöiden, tilintarkastajan ja maakunnan henkilöstön esteellisyydestä olisi lähtökohtaisesti voimassa, mitä hallintolain esteellisyyssäännöksissä säädettäisiin. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin maakunnan toimintaa koskevista poikkeuksista hallintolain säännöksiin.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Pykälän 3 momentin mukaan palvelussuhde maakuntaan ei tee luottamushenkilöä, viranhaltijaa eikä työntekijää esteelliseksi asiassa, jossa maakunta on asianosainen. Jos kuitenkin luottamushenkilö on palvelussuhteensa perusteella esitelty tai muuten vastaavalla tavalla käsitelty asiaa, hän on esteellinen. Esimerkiksi maakunnan palveluksessa olevan rakennustarkastajan on voitava käsitellä myös maakunnan omaa rakennushanketta ilman, että hän palvelussuhteensa perusteella olisi esteellinen. Myöskään luottamushenkilö, joka on maakunnan viranhaltija, ei olisi esteellinen esimerkiksi käsiteltäessä lautakunnassa asiaa, jossa maakunta on asianosainen. Esteellisyys syntyisi kuitenkin, jos luottamushenkilö viranhaltijana olisi esitelty tai muuten vastaavalla tavalla käsitelty asiaa. Tämä tarkoittaa lähinnä sitä, että henkilö on valmistellut asiaa ja on voinut vaikuttaa valmistelussa. Asiaa ei siis voi käsitellä kahdessa eri ominaisuudessa, viranhaltijan ja luottamushenkilönä. Säännöstä sovellettaisiin luonnollisesti vain siinä tapauksessa, että asianosaisena on se maakunta, jonka viranomaisen käsittelee asiaa. Jos asianosaisena on toinen maakunta, sen palveluksessa olevan esteellisyys määräytyy samoin perustein kuin muidenkin yhteisöjen palveluksessa olevien.

Pykälän 4 momentin mukaan henkilöllä itsellään olisi päävastuu oman esteellisyytensä ilmoittamisessa ja huomioon ottamisessa. Tämän lisäksi henkilö olisi velvollinen esittämään selvityksen seikoista, joilla voi olla merkitystä hänen esteellisyytensä arvioinnissa, jos toimielin näin päättää. Jos henkilö tietää olevansa esteellinen tai tuntee olevansa epävarma omasta esteellisyydestään, olisi hänen itse ilmoitettava asiasta. Epävarmassa tapauksessa on esteellisen henkilön parempi olla ottamatta asian käsittelyyn. Oikeuskäytännössä on vakiintuneesti katsottu, että päätös ei synny virheellisessä järjestyksessä, jos henkilö tulkinnanvaraisessa tilanteessa itse vetäytyy asian käsittelystä. Henkilö olisi velvollinen esittämään selvityksen seikoista, joilla voi olla merkitystä hänen esteellisyytensä arvioinnissa, jos toimielin näin päättää. Luottamushenkilöiden esteellisyyden arviointi edellyttää, että asiasta päättävällä toimielimellä tätä koskevat tarvittavat tiedot. Useimmiten luottamushenkilöt esittävätkin oma-aloitteisesti arviointiin vaikuttavat seikat. Jos tietoja ei ole saatavilla tai on syytä epäillä niiden riittävyyttä, päätöksen selvityksen esittämisestä tekisi se toimielin, jonka harkittavaksi esteellisyys kuuluisi. Selvityspyyntö voitaisiin kohdistaa vain niihin seikkoihin, joilla voisi olla merkitystä arvioitaessa luottamushenkilön esteellisyyttä.

91 §. Toimielimen päätöksentekotavat. Pykälän mukaan maakunnan toimielinten kokoukset voitaisiin perinteisen kokouspaikalla pidettävän kokouksen lisäksi pitää sähköisenä kokouksena tai hyödyntää sähköistä päätöksentekomenettelyä ennen kokousta. Sääntely vastaisi kuntalakia.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, millä tavoin toimielimelle kuuluvista asioista voitaisiin päättää. Toimielin voisi käsitellä asian kokouksessaan, joka on perinteinen kokouspaikalla pidettävä kokous tai vaihtoehtoisesti pitää kokouksen sähköisessä toimintaympäristössä (sähköinen kokous). Sähköisellä kokouksella tarkoitettaisiin sähköisessä toimintaympäristössä toteutettua kokousta, johon osallistuttaisiin sähköisen yhteyden avulla osallistujan valitsemasta paikasta käsin. Sähköisestä kokouksesta säädettäisiin tarkemmin lain 92 §:ssä.

Tämän lisäksi momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta tehdä päätöksiä sähköisesti ennen kokousta (sähköinen päätöksentekomenettely). Sähköisellä päätöksentekomenettelyllä tarkoitettaisiin ajasta ja paikasta riippumatonta päätöksentekoa ennen toimielimen kokousta. Sähköisestä päätöksentekomenettelystä säädettäisiin tarkemmin lain 93 §:ssä.

Pykälän 2 momentin mukaan sähköisessä kokouksessa ja sähköisessä päätöksentekomenettelyssä maakunnan tulee huolehtia tietoturvallisuudesta ja siitä, etteivät salassa pidettävät tiedot ole ulkopuolisen saatavissa. Tietoturvallisuuden huomioon ottamiseksi maakunnan olisi kiinnitettävä huomiota salassa pidettävien tietojen käsittelyyn. Laillisuusvalvojien ratkaisuisa (1.12.2011AOK

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

1840/1/2010, 24.3.2011 EOA 3438/4/09) on todettu, että tavallista sähköpostiyhteyttä ei voida pitää riittävän tietoturvallisena salassa pidettävien tietojen viestinvälitykseen. Näin ollen sähköisessä kokouksessa ja sähköisessä päätöksentekomenettelyssä salassa pidettäviä asioita sisältäviä dokumentteja ei voida lähettää eikä keskusteluja käydä muun kuin suojatun tietoliikenneyhteyden avulla. Maakunnan tulisi huomioida sähköisten kokousten käytössä esimerkiksi se, milloin ja miten käsitellään asioita, jotka edellyttävät luottamuksellisuutta (suljettu kokous) tai ovat salassa pidettäviä. Tällaisissa tapauksissa maakunnan tulisi linjata esimerkiksi se, millaisista paikoista toimielimen jäsenet voivat osallistua kokoukseen ja huolehtia siitä, etteivät salassa pidettävät tai luottamukselliset tiedot ole ulkopuolisten saatavissa.

Sähköisessä päätöksentekomenettelyssä toimielimen jäsenet tulisi voida luotettavasti tunnistaa siten kuin laissa vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista (617/2009) säädetään. Käytettävän tietojärjestelmän tulisi olla suljettu ja käytettävien tietoliikenneyhteyksien tulisi olla asianmukaisesti suojattu. Lisäksi maakunnan olisi huomioitava esimerkiksi käytettävien palvelinten tietoturvallisuuteen liittyvät näkökohdat.

92 §. Sähköinen kokous. Pykälässä säädettäisiin sähköisen kokouksen edellytyksistä. Sähköiseen kokoukseen osallistuvat henkilöt voisivat osallistua kokoukseen keskenään eri paikoista. Sähköinen kokous voitaisiin pitää esimerkiksi siihen soveltuvan tietojärjestelmän avulla tai videoneuvotteluyhteydellä. Sähköisessä kokouksessa toimittaisiin muutoin varsinaisen (fyysisen) kokouksen mukaisesti päätöksentekomenettelyjen mukaisesti.

Sähköisten kokousten osalta olisi huomioitava se, että toimielimen julkisissa kokouksissa yleisöllä tulisi olla mahdollisuus seurata kokousta siten kuin kokousten julkisuudesta lain 94 §:ssä säädetään. Pykälässä säädettäisiin, että sähköisessä kokouksessa läsnä oleviksi todettujen tulisi olla keskenään yhdenvertaisessa näkö- ja ääniyhteydessä. Yhdenvertaista näkö- ja ääniyhteyttä voidaan pitää maakunnan toimielimen päätöksenteon kannalta tarpeellisena ja se turvaisi osaltaan toimielimen päätöksenteon toimintaedellytyksiä, sillä kokoukseen osallistuvat henkilöt voisivat näin keskustella päätettävänä olevista asioista ”kasvokkain”.

93 §. Sähköinen päätöksentekomenettely. Pykälässä säädettäisiin sähköisen päätöksentekomenettelyn edellytyksistä. Sähköisessä päätöksentekomenettelyssä osa toimielimen kokoukseen tulevista asioista voitaisiin käsitellä sähköisesti ennen varsinaista toimielimen kokousta. Se, minkä kaltaiset asiat voitaisiin käsitellä sähköisessä päätöksentekomenettelyssä, jäisi maakunnan harkintaan. Sähköinen päätöksenteko olisi pääsääntöisesti tarkoitettu niin kutsuttujen rutiiniluonteisten asioiden käsittelyyn.

Pykälän tarkoittama sähköinen päätöksenteko edellyttäisi esimerkiksi siihen soveltuvan tietojärjestelmän tai muun tietoteknisen ratkaisun käyttämistä. Tällaisia ratkaisuja voisivat olla esimerkiksi suljettu tietojärjestelmä, johon kukin toimielimen jäsen voisi luotettavasti kirjautua esimerkiksi yleisen tietoverkon välityksellä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että maakuntavaltuuston ja muiden toimielinten julkisia kokouksia lukuun ottamatta toimielimen päätöksenteko voi tapahtua suljetussa sähköisessä päätöksentekomenettelyssä. Toimielin voisi siis käyttää sähköistä päätöksentekomenettelyä ennen kokousta tapahtuvaan päätöksentekoon. Pykälässä ei otettaisi kantaa siihen, kuinka paljon ennen kokousta päätöksenteon tulee tapahtua, vaan se olisi maakunnan harkinnassa. Koska sähköinen päätöksenteko ei ole avointa eikä julkista, ei sitä kuitenkaan voitaisi käyttää kokouksissa, jotka ovat julkisia. Maakuntavaltuuston kokoukset ovat lähtökohtaisesti julkisia ja niiden kokouspaikan tulee olla sellainen,

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

jossa julkisuus voi käytännössä toteutua. Siksi maakuntavaltuuston kokoukset rajataan pykälän soveltamisen ulkopuolelle.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että sähköisessä päätöksentekomenettelyssä käsiteltävät asiat tulisi yksilöidä kokouskutsussa ja mainita, mihin mennessä asia on käsiteltävä sähköisesti. Sähköisessä päätöksentekomenettelyssä kokouskutsussa tulisi siis ilmaista tietty aika, mihin mennessä toimielimen jäsenten on mahdollista käydä ilmaisemassa kantansa käsiteltävään asiaan. Asian käsittely ja kannan ilmaiseminen tapahtuisi esimerkiksi suljetussa sähköisessä päätöksentekojärjestelmässä, jossa kunkin käsiteltävän asian osalta vaihtoehtoina tulisi olla mahdollisimman yksinkertaiset vaihtoehdot (esimerkiksi ”hyväksyn”, ”hylkään” sekä ”tyhjä” taikka ”jaa”, ”ei” sekä ”tyhjä”). Kannanilmaisujen tulisi olla avoimia siten, että kaikki toimielimen jäsenet voivat nähdä muiden ilmaisemat kannat. Asia olisi käsitelty, kun kaikki toimielimen jäsenet olisivat ilmaisseet kantansa asiaan ja päätöksentekoon varattu aika olisi kulunut.

Momentissa säädettäisiin lisäksi, että asia siirtyisi varsinaisen kokouksen käsiteltäväksi, jos yksikin jäsen sitä vaatisi. Tällä varmistettaisiin, että myös sähköisen päätöksenteon piiriin kuuluvista asioista on mahdollista keskustella kokouksessa ennen päätöksentekoa. Sähköisessä päätöksentekojärjestelmässä tulisi näin ollen olla myös edellä kuvattujen vaihtoehtojen lisäksi mahdollisuus siirtää asia toimielimen kokouksen käsiteltäväksi. Tilanteessa, jossa yksikin toimielimen jäsen on tätä mahdollisuutta käyttänyt, asia poistuisi käsittelystä ja tieto asian siirrosta kokoukseen tulisi näkyä järjestelmässä kaikille toimielimen jäsenille. Samoin meneteltäisiin tilanteissa, joissa jollakin toimielimen jäsenellä olisi muutosehdotus käsiteltävään asiaan. Asia sen sijaan siirtyisi automaattisesti kokouksen käsiteltäväksi, jos yksikin toimielimen jäsen jättäisi kantansa ilmaisematta asiaan kokouskutsun asettamassa määräajassa. Tällä varmistettaisiin se, että kaikilla toimielimen jäsenillä on mahdollisuus ilmaista kantansa käsiteltävään asiaan.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että sähköisessä päätöksentekomenettelyssä tehdyt päätökset voitaisiin tarkastaa ennen kokousta. Pääsääntöisesti sähköisessä päätöksentekomenettelyssä tehdyt päätökset tarkastettaisiin normaaliin tapaan seuraavassa kokouksessa, mutta momentissa mahdollistettaisiin se, että päätökset olisi mahdollista tarkastaa jo ennen kokousta. Sähköisessä päätöksentekossa syntyneet päätökset voitaisiin tarkastaa esimerkiksi samassa suljetussa tietojärjestelmässä, jossa ne on tehty tai muutoin sähköisesti tavanomaista pöytäkirjan tarkastamista vastaavasti.

94 §. Kokouksen julkisuus. Pykälässä säädettäisiin maakunnan toimielinten kokousten julkisuudesta. Maakuntavaltuuston kokoukset olisivat lähtökohtaisesti julkisia, kun taas muiden toimielinten kokoukset olisivat lähtökohtaisesti suljettuja. Yleisölle tulisi järjestää mahdollisuus päästä seuraamaan valtuuston kokousta. Poikkeuksellisesti puheenjohtaja voisi rajoittaa pääsyä julkiseen kokoukseen, jos esimerkiksi kaikki halukkaat eivät mahtuisi kokoustilaan. Maakuntavaltuusto voisi myös päättää asian suljetusta käsittelystä. Suljettuun käsittelyyn tulisi aina olla erityinen syy. Esimerkiksi maakunnan edun turvaaminen hankinnassa tai yrityskaupassa voisi edellyttää suljettua käsittelyä. Tällöinkin päätös olisi aina julkinen. Jos maakuntavaltuusto poikkeuksellisesti käsittelee salassa pidettäviä asioita, asiaa ei voida käsitellä julkisesti. Asiakirjan tai tiedon salassapito voi perustua vain laissa olevaan nimenomaiseen säännökseen.

Pykälän 3 momentin mukaan muunkin toimielimen kuin maakuntavaltuuston kokoukset voisivat olla julkisia vain, jos toimielin niin päättää eikä kokouksessa käsitellä asiaa tai asiakirjaa, joka on lailla säädetty salassa pidettäväksi. Säännös koskisi maakunnan kaikkia toimielimiä maakuntavaltuustoa lukuun ottamatta. Julkisen kokouksen pitäminen tai jonkun asian julkinen käsittely olisi toimielimen harkinnassa. Hallinnon avoimuutta voitaisiin korostaa järjestämällä kokous tai asian

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

käsittely julkisena aina silloin, kun asialla on suurta yleistä mielenkiintoa. Toimielimen suljetussa kokouksessa ei saa olla läsnä yleisöä eikä muita sivullisia. Jäsenten lisäksi kokouksessa voisivat olla läsnä ne, joilla on kokoustehtäviä sekä hallintosäännön määräyksen tai toimielimen päätöksen nojalla läsnäoloon oikeutetut. Suljetussa kokouksessa käydyt keskustelut ovat luottamuksellisia. Niistä ei ilman toimielimen lupaa saa antaa tietoja ulkopuolisille.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin toimielimen kokouksen julkisuudesta silloin, kun kokoukseen osallistutaan sähköisesti. Momentin mukaan yleisöllä tulisi olla mahdollisuus seurata toimielimen julkista kokousta myös siltä osin kuin kokoukseen osallistutaan sähköisesti.

95 §. Kokouksen johtaminen ja puheenvuorot. Pykälä vastaisiin asiallisesti kuntalain 102 §:ää. Pykälässä säädetään kokouksen johtamisesta ja puheenvuoroista maakunnan eri toimielimissä. Kokouksessa puheenjohtajan velvollisuus olisi asioiden käsittelyn johtaminen ja järjestyksestä huolen pitäminen. Viime kädessä puheenjohtajalla olisi oikeus keskeyttää tai lopettaa kokous.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin toimielimen jäsenen puheoikeudesta ja puheenjohtajan oikeuksista puuttua käytettyihin puheenvuoroihin.

96 §. Päätösvaltaisuus. Pykälässä säädettäisiin maakuntavaltuuston kokouksen ja erikseen muun toimielimen kokouksen päätösvaltaisuudesta kuntalain 103 §:ää vastaavalla tavalla. Henkilö katsotaisiin läsnä olevaksi, kun hän kokouksessa ottaa osaa asian käsittelyyn joko paikalla olevana tai osallistumalla kokoukseen sähköisesti. Esteellisiä jäseniä ei voida päätösvaltaisuudessa ottaa huomioon, koska esteellinen henkilö ei voi ottaa osaa asian käsittelyyn.

Pykälän 3 momentin säännös koskisi sähköistä kokousta, jossa läsnä oleviksi katsotaan myös toimielimen jäsenet, jotka osallistuvat kokoukseen sähköisesti. Myös puheenjohtajan ja sihteerin osallistuminen kokoukseen olisi mahdollista sähköisesti.

97 §. Äänestys. Pykälässä säädettäisiin äänestyksen menettelytavoista kuntalain 104 §:ää vastaavalla tavalla.

Kokouksessa käsiteltävät asiat selostetaan yleensä esityslistassa, johon on koottu valmistelun tulokset. Valmistelun perusteella asian esittelijä tai maakuntavaltuustossa maakuntahallitus tekee asiassa päätösehdotuksen, joka myös tavallisesti on kirjattu esityslistaan. Esittelijän päätösehdotus on pohjaehdotus, joka on käsittelyn pohjana. Tämä pohjaehdotus ei vaadi erillistä kannatusta päätäkseen äänestykseen toimielimen jäsenen tekemän ja kannatetun ehdotuksen kanssa. Toimielimen jäsenen tekemä kannattamaton ehdotus raukeaa. Jos vastaehdotuksia ei ole tehty tai ehdotus on rauennut, puheenjohtajan asiana on todeta yksimielinen päätös.

Jos asiassa tarvitaan äänestys, puheenjohtajan on todettava rauenneet ehdotukset ja ehdotukset, joista äänestetään. Toimielimen tulee puheenjohtajan esityksestä hyväksyä äänestystapa, ja jos äänestyksiä on toimitettava useampia, äänestysjärjestys. Äänestystavalla tarkoitetaan sitä, millä tavoin äänestys suoritetaan. Varmin äänestystapa on toimittaa äänestys, jollei äänestyskonetta ole käytössä, nimenhuudolla, jolloin kukin äänestykseen osallistuja ilmaisee kantansa asiassa nimensä kuultuaan. Äänestysjärjestyksellä tarkoitetaan sitä, missä järjestyksessä ehdotukset asetetaan äänestettäessä toisiaan vastaan. Äänestys toimitetaan parlamentaarista äänestystapaa noudattaen. Kaksi samaa asiaa koskevaa päätösehdotusta asetetaan vastakkain ja niistä voittanut ehdotus asetetaan edelleen vastakkain seuraavan päätösehdotuksen kanssa. Yleensä esittelijän päätösehdotus eli pohjaehdotus tai asian kokonaan hylkäämistä tarkoittava ehdotus on äänestyksessä viimeisenä muut ehdotukset voit-

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

tanutta vastaan. Parlamentarisessa äänestystavassa äänestysesitys tehdään siten, että vastaus "jaa" tai "ei" ilmaisee kannanoton ehdotukseen.

Äänestys on aina toimitettava avoimesti. Päätökseksi tulee ehdotus, joka on saanut eniten ääniä. Äänen mennessä tasan puheenjohtajan ääni ratkaisee päätöksen. Yleensä toimielimen jäsenellä on mahdollisuus myös äänestää "tyhjää". Puheenjohtajalla on kuitenkin velvollisuus ottaa asiaan kantaa, mikäli hänen äänensä ratkaisee toimielimen päätöksen.

Eräissä laissa säädetyissä asioissa päätöksenteko edellyttää määränemmistön kannatusta tai yksimielisyyttä (41 ja 88 §).

Tarkemmat määräykset äänestyksen toimittamisesta voitaisiin ottaa maakunnan hallintosääntöön.

98 §. Vaali. Pykälässä säädettäisiin vaalin toimittamisen menettelytavoista kuntalain 105 §:ää vastaavalla tavalla. Kun kysymys on henkilövalinnasta, päätöksentekomuodosta käytetään nimitystä vaali. Kysymys voi olla henkilön tai henkilöiden valitsemisesta maakunnan luottamustoimeen tai esimerkiksi maakunnan edustajaksi yksityisoikeudelliseen yhteisöön taikka maakunnan viranhaltijan valinnasta. Vaalin toimittaminen edellyttää, että henkilön tai henkilöiden valinta on annettu toimielimelle. Tässä pykälässä säädettäisiin vaalimenettelystä.

Henkilövalinta voisi olla yksimielinen, jolloin varsinaiseen vaalitoimitukseen ei tarvitsisi lainkaan ryhtyä. Vaali voitaisiin toimittaa joko enemmistövaalina tai suhteellisena vaalina. Lähtökohtana olisi enemmistövaali, josta säädettäisiin pykälän 1 momentissa. Enemmistövaalissa valituksi tulisi se tai ne, jotka ovat saaneet eniten ääniä. Jos valittavia on enemmän kuin yksi, on enemmistövaalissa jokaisella vaaliin osallistuvalla käytettävissään yhtä monta ääntä kuin on valittavia henkilöitä. Maakunnan viranhaltijaa valittaessa vaalin toimittamistapana olisi aina enemmistövaali, koska henkilövalinnassa valittavana olisi aina yksi henkilö. Suhteellinen vaali tulee kysymykseen vain, jos valittavia on enemmän kuin yksi. Maakuntajohtajan vaalista olisi säädetty erikseen 39 §:n 2 momentissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin suhteellisen vaalin toimittamisen edellytyksistä. Suhteellisen vaalin toimittaminen edellyttäisi, että valittavia on enemmän kuin yksi eli vähintään kaksi. Suhteellisen vaalitapa tulisi noudatettavaksi, jos sitä vaatii niin monta vaaliin osallistuvaa, että he suhteellisessa vaalissa voisivat yhdessä saada valituksi vähintään yhden ehdokkaansa. Tämä saadaan laskettaessa pykälässä esitetyllä laskukaavalla. Jos esimerkiksi läsnä olevia toimielimen jäseniä olisi 55 ja valittavia olisi kuusi, jaettaisiin 55 seitsemällä (6+1), jolloin osamääräksi tulee noin 7,8. Tämä korotettaisiin lähinnä ylempään kokonaislukuun (8), jolloin saataisiin määrä, joka riittää suhteellisen vaalin toimittamiseen.

Toimielimen varajäsenten valinnasta säädettäisiin 3 momentissa. Varajäsenten ollessa henkilökohtaisia olisi myös enemmistövaalissa ehdokkaat hyväksyttävä ennen vaalia. Suhteellinen vaali perustuu aina ennakolta suoritettuun ehdokasasetteluun. Suhteellisen vaalin toimittamisessa noudatettaisiin soveltuvien osien, mitä maakuntavaaleista on säädetty. Tarvittaessa valtuusto voisi nykyiseen tapaan antaa tarkempia määräyksiä suhteellisen vaalin toimittamisesta.

Suhteellinen vaali toimitettaisiin aina suljetuin lipuin. Enemmistövaali olisi lähtökohtaisesti avoin, mutta olisi vaadittaessa toimitettava suljetuin lipuin. Tällöin olisi riittävää, että yksikin jäsenistä vaatii suljettua vaalia.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

99 §. Eriävä mielipide. Pykälässä säädettäisiin eriävän mielipiteen ilmoittamisen menettelytavoista ja oikeusvaikutuksista kuntalain 106 §:ää vastaavalla tavalla.

Toimielimen päätöksentekoon osallistuneelta jäseneltä edellytettäisiin, että hän on asian käsittelyssä selvästi ilmaissut olevansa päätöksestä eri mieltä. Oikeus eriävän mielipiteen ilmoittamiseen olisi nimenomaisen vastaehdotuksen tehneellä tai päätöstä vastaan äänestäneellä. Esittelijällä olisi oikeus eriävän mielipiteen esittämiseen vain, jos päätös poikkeaisi hänen asiassa tekemästä päätösehdotuksesta.

Eriävä mielipide olisi ilmoitettava välittömästi sen jälkeen, kun päätös on tehty. Myöhemmin sen ilmoittaminen ei enää olisi mahdollista. Ajoissa ilmoitettuun eriävään mielipiteeseen olisi mahdollista liittää kirjalliset perustelut aina pöytäkirjan tarkastamisajankohtaan saakka.

Eriävän mielipiteen ilmoittanut vapautuu päätöksen tuottamasta oikeudellisesta vastuusta. Esittelijälle eriävä mielipide on ainoa mahdollisuus vastuusta vapautumiseen, jollei hän ole myös toimielimen jäsen ja ole äänestänyt päätöstä vastaan. Toimielimen jäsenelle riittää, että hänen äänestyskäyttäytymisensä ilmenee toimielimen pöytäkirjasta. Jos hän ei pöytäkirjan mukaan ole äänestänyt päätökseksi tulleen ehdotuksen puolesta, hän ei myöskään ole ollut vastuussa toimielimen enemmistön tekemästä päätöksestä. Toimielimen jäsenen ilmoittamalla eriävällä mielipiteellä olisi merkitystä oikeudellisen vastuun kannalta toisaalta suljetussa vaalissa ja toisaalta siinä tapauksessa, että jäsen on tehnyt ehdotuksen, joka on kannatuksen puuttuessa rauennut. Viimeksi mainitussa tilanteessa toimielimen päätös on muodollisesti yksimielinen.

100 §. Pöytäkirja. Pykälässä säädettäisiin toimielimen ja muiden päätöksentekijöiden päätöskirjasta, joka olisi nimeltään pöytäkirja. Luottamushenkilön ja viranhaltijan tekemissä päätöksissä pöytäkirja voitaisiin päätöksen luonteen johdosta jättää myös laatimatta. Tämä olisi mahdollista lähinnä vain silloin, jos päätöksistä laaditaan tai siitä tehdään jokin muu asiakirja, josta päätös käy selville. Tarkemmat määräykset pöytäkirjaa koskevista vaatimuksista otettaisiin hallintosääntöön.

Pöytäkirjalla ei tarkoitettaisi pelkästään perinteistä fyysistä pöytäkirjaa, vaan se voisi muodostua myös sähköisen päätöksenteon päätösten koonnista. Pöytäkirjan muoto voisi siis vaihdella teknisen toteutustavan mukaan. Pöytäkirjan päätökset voisivat olla myös rakenteisessa muodossa, joka mahdollistaa niiden jatkokäytön (ns. avoin data). Tällöinkin maakuntien olisi huolehdittava tietosuojaan liittyvistä näkökohdista.

Pöytäkirjan arkistointi suoritettaisiin arkistolainsäädännön mukaisesti, eikä maakuntalain säännöksellä poikettaisi arkistolain mukaisista velvoitteista.

101 §. Maakunnan ilmoitukset. Pykälä vastaisi kuntalain sääntelyä (108 §). Ilmoituksia julkaistessaan maakunnan olisi otettava huomioon, että erityislainsäädännössä on vielä velvoitteita julkisten kuulutusten ilmoitustaulun käyttöön, jonka osalta kyseistä lainsäädäntöä on noudatettava.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että maakunnan ilmoitukset julkaistaisiin yleisessä tietoverkossa, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu, sekä tarpeen vaatiessa muulla maakunnan päättämällä tavalla. Pykälässä mainittuina muina tapoina voitaisiin pitää esimerkiksi ilmoitusten julkaisemista maakunnan valitsemissa ilmoituslehdissä. Maakunnan ilmoitusten julkaisemisessa tulee ottaa huomioon julkisuuslain salassapitosäännökset.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että maakunnan ilmoitusten tulee olla yleisessä tietoverkossa 14 vuorokautta, jollei asian luonteesta muuta johdu. Tällä varmistettaisiin, että maakunnan ilmoitus on nähtävillä yleisessä tietoverkossa vähintään saman ajan kuin julkisista kuulutuksista annetussa laissa säädetään yleisestä julkipanoajasta. Momentissa määriteltyä ilmoitusaikaa noudatettaisiin, jos ilmoituksen asiasisällöstä ei muuta johtuisi tai ilmoituksessa ei olisi toisin määrätty. Kaksikielisissä maakunnissa ilmoittamisessa olisi huomioitava kielilain säännökset.

Ilmoituksen sisältämät henkilötiedot olisi poistettava verkosta ilmoitusajan päätyttyä. Henkilötietojen käsittelemistä ja tietojen poistamista yleisestä tietoverkossa käsitellään tarkemmin lain 145 §:n perusteluissa.

102 §. Tietojen saatavuus yleisessä tietoverkossa. Pykälässä säädettäisiin maakunnalle velvoite viedä saataville yleiseen tietoverkkoon keskeiset maakunnan järjestämiä palveluja sekä maakunnan taloutta, johtamista, toimintaa, maakuntien yhteistoimintaa ja maakuntakonsernia koskevat tiedot. Tietojen viemisestä yleiseen tietoverkkoon säädettäisiin myös lain 28 §:ssä päätöksenteon valmistelutietoja koskien, lain 101 §:ssä maakunnan ilmoituksia koskien ja lain 145 §:ssä koskien päätösten tiedoksiantoa maakunnan jäsenille.

Maakunnan tulisi pitää huolta siitä, että asukkaat ja palvelujen käyttäjät saavat yleisessä tietoverkossa tietoja myös niistä maakunnan järjestämistä palveluista, joita maakunta ei itse tuota. Lisäksi pykälässä olisi 11 kohdan luettelolla määritelty mitkä muut tiedot ainakin olisi oltava saatavilla yleisessä tietoverkossa. Maakuntien yhteistoimintaa koskevilla sopimuksilla tarkoitetaan 8 luvussa tarkoitettuja sopimuksia. Osa tiedoista vaatisi vuosittaista päivittämistä, kuten talousarvio ja -suunnitelma, tilinpäätös ja arviointikertomus, koska tietoverkosta pitäisi aina löytyä tuorein asiakirja.

13 luku Talous

103 §. Talousarvio ja –suunnitelma Pykälässä säädettäisiin maakunnan talousarvion ja –suunnitelman laatimisesta ja hyväksymisestä sekä maakunnan taloudelle asetettavasta tasapainovaatimuksesta.

Maakuntavaltuusto päättää maakuntastrategiasta sekä talousarviosta ja taloussuunnitelmasta ja muista maakunnan talouden ja toiminnan kannalta merkittävimmistä asioista. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin talousarvion ja taloussuunnitelman hyväksymisestä. Talousarvio seuraavaksi kalenterivuodeksi tulisi hyväksyä viimeistään vuoden loppuun mennessä. Käytännössä talousarvion laadinta on jatkuvasti rullaava prosessi, jonka olennainen osa on talouden ja toiminnan jatkuva reaktiivinen seuranta. Maakunnan toiminnan ja talouden suunnittelun ja seurannan tulisikin olla saumattomasti liitoksissa toisiinsa. Talousarvion valmistelusta vastaa maakuntahallitus sekä maakuntahallituksen ohjauksessa kukin toimielin omalla tehtäväalueellaan. Talousarviossa tulee tarkastella maakuntakonsernia kokonaisuutena ja ottaa huomioon koko konsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Vaikka maakunnan tytäryhteisöt ovat itsenäisiä oikeushenkilöitä, niiden talouden ja toiminnan kehitys vaikuttaa koko konsernin taloudelliseen tilanteeseen. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä maakuntavaltuuston tulisi hyväksyä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Talousarviovuosi olisi taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi. Taloussuunnitelman laadinta vahvistaa maakunnan talouden pitkäjänteistä suunnittelua.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin maakunnan talouden tasapainolle asetettavasta vaatimuksesta. Talousarvio ja -suunnitelma olisi laadittava siten, että maakunnan toiminnan ja investointien raha-

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

virta on tasapainossa tai ylijäämäinen viimeistään talousarviovuotta seuraavan vuoden eli taloussuunnitelmankauden toisen vuoden päättyessä. Toiminnan ja investointien rahavirta muodostuu vuosikatteen eli verorahoituksen, muiden toimintatulojen ja -menojen erotuksen sekä nettoinvestointimenojen erotuksesta. Jos maakunnan toiminnan ja investointien rahavirta on ollut alijäämäinen edellisen tilikauden päättyessä, alijäämä on pystyttävä kattamaan seuraavan tilikauden aikana. Maakunnan toiminnan ja hankkeiden tulee olla realistisia suhteessa sen käytössä oleviin varoihin ja sen on huolehdittava maksuvalmiutensa ylläpitämisestä. Maakunnan taloudenpidossa tulee kiinnittää erityistä huomiota myös siihen, etteivät sen sitoumukset ylitä maakunnan taloudellisia resursseja.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tarkemmin talousarvion ja taloussuunnitelman sisällöstä ja laadinnasta. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksyttäisiin maakunnan ja maakuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Talousarvio ja taloussuunnitelma ovat maakuntavaltuuston merkittävimpiä ohjausvälineitä maakuntastrategian ohella ja tavoitteet ovat osa talousarviota, jota maakunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava. Pykälän 4 momentissa täsmennettäisiin vielä talousarvion noudattamisvelvollisuutta.

Talousarvion ja taloussuunnitelman liitos maakuntastrategiaan tulisi olla kiinteä ja niihin otettujen tavoitteiden tulisi olla maakuntastrategiaa toteuttavia. Tavoitteet tulisi asettaa siten, että ne kattavat maakunnan järjestämisvastuulla olevat tehtävät ja ovat toteutettavissa niihin osoitetuilla voimavaroilla. Tavoitteita asetettaessa tulisi myös kiinnittää erityistä huomiota niiden saavuttamisen todennettavuuteen. Tavoitteiden todennettavuutta ja mitattavuutta vaikeuttaa huomattavasti muun muassa tavoitteiden asettaminen liian yleisellä tasolla. Lähtökohtaisesti kaikki maakuntavaltuuston talousarviossa asettamat tavoitteet ovat sitovia siten, että ne on tarkoitettu toteutettavaksi. Toiminnan ja talouden yhteen kytkennän korostamisesta seuraa, että määrärahan tai tuloarvioiden muutosten vaikutukset toiminnallisiin tavoitteisiin selvitetään. Jos tavoitteet eivät ole saavutettavissa talouden perusteissa tapahtuneista muutoksista johtuen, on maakuntavaltuuston hyväksyttävä myös tavoitteita koskevat muutokset.

Talousarviossa ja -suunnitelmassa olisi käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa. Käyttötalousosassa asetetaan palvelutavoitteet ja budjetoidaan niiden järjestämisen vaatimat menot ja tulot. Investointiosassa budjetoidaan pitkävaikutteisten tuotantovälineiden hankinta, rahoitusosuudet ja omaisuuden myynti. Tuloslaskelmaosassa osoitetaan tuloarahoituksen riittävyys käytömenoihin ja poistoihin. Rahoitusosassa osoitetaan yhteenvetona rahan lähteet ja käyttö.

Määräraha on maakuntavaltuuston toimielimelle antama, euromäärältään ja käyttötarkoitukseltaan rajattu valtuutus varojen käyttämiseen määrättyjen tavoitteiden toteutumiseksi. Tuloarvio on vastaavasti maakuntavaltuuston toimielimelle asettama tulotavoite, joka on sidottu maakunnan palvelu- ja muihin tavoitteisiin ja niiden toteuttamiseen tarvittaviin menoihin. Talousarviovuodelle asetetut määrärahat ovat sitovia ja ne voidaan ottaa talousarvioon joko brutto- tai nettomääräisenä. Bruttoperiaate tarkoittaa, että menot ja tulot budjetoidaan erikseen määrärahoina ja tuloarvioina. Nettoperiaate tarkoittaa, että talousarviossa sitovuus määrätään nettomääräisesti tulojen ja menojen erotuksena. Koska maakunnan rahoitus perustuu valtion rahoitukseen ja asiakasmaksuihin, talousarviota laadittaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että maakunta voi omalla päätöksenteollaan vaikuttaa ensisijaisesti palvelujen ja toimintojen organisointiin eli käyttötalousmenoihin, mutta vain rajoitetusti tulovirtoihinsa.

Investointiosasta on ilmevä maakunnan investointien lisäksi maakuntakonsernin toiminnallisesti ja taloudellisesti merkittävimmät investoinnit. Investointisuunnitelman laadinnassa on lisäksi huomioitava, mitä lain 12 §:ssä säädetään investointien ohjaamisesta. Maakunnan talousarvion inves-

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

tointiosaan vaikuttaa toimitilainvestointien toteuttamis- ja rahoitusmalli. Maakunnan suoraan omistukseen tehtävät investoinnit tulevat todennäköisesti kohdistumaan pääasiassa laitteistoon, koneisiin ja muuhun irtaimistoon, sillä merkittävät toimitiloihin kohdistuvat investointihankkeet toteutetaan valtakunnallisen, maakuntien yhdessä omistaman toimitila- ja kiinteistöhallinnon palvelukeskus osakeyhtiön kautta. Investoinnit vaikuttavat sen sijaan maakunnan talousarvion käyttötalousosaan pääasiassa toimitilavuokrina. Maakunnan palveluverkkoa ja toimitilatarpeita suunniteltaessa onkin huomioitava, että toimitilavuokrasta aiheutuu velvoitteita, jotka sitoumusasteeltaan ja määrältään vastaavat käytännössä lainanhoitomenoja. Koko maakuntakonsernin investointien esittäminen investointiosassa palvelee sekä maakunnan konserni- ja omistajaohjausta että maakuntien investointien valtakunnallista ohjausta. Maakunnan tytäryhteisöjen investoinneilla ja erityisesti kyvyllä rahoittaa investointejaan on myös merkitystä lain 109 ja 110 §:ssä säädetyn maakunnan arviointimenettelyn kannalta.

Maakunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa rahoitustarvetta ei voitaisi kattaa pitkäaikaisella lainalla. Koska valtiolla on viimesijainen vastuu maakunnan rahoituksesta, valtion riskejä ei voida kasvattaa ilman valtion omaa päätöksentekoa. Pitkäaikaiseksi lainaksi katsotaan velka tai se osa velasta, joka erääntyy maksettavaksi yhden vuoden tai sitä pitemmän ajan kuluttua. Maakunnan investointimallin vuoksi maakunnan tarve pitkäaikaisen lainan ottamiseen on myös vähäisempi kuin se olisi siinä tilanteessa, että toimitilainvestoinnit tehtäisiin maakunnan suoraan omistukseen. Laitteinvestointien ja muiden vastaavien investointien toteuttamiseen maakunnalla on myös käytössään esimerkiksi leasingrahoitus ja muita vastaavia rahoitusinstrumentteja.

Talousarvion tuloslaskelmaosan tehtävänä on osoittaa tulorahoituksen riittävyys palvelujen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin. Talousarvion tuloslaskelmaosa laaditaan tilinpäätöksen tuloslaskelman tapaan vähennyslaskukaavan muotoon. Tuloslaskelmaosan välituloksina esitetään toimintakate ja vuosikate. Tuloslaskelmaosan viimeisenä rivinä esitetään tilikauden tulos, tai jos budjetoidaan tilinpäätössiirrot, viimeisenä rivinä esitetään tilikauden yli-/alijäämä.

104 §. Kirjanpito Pykälässä säädettäisiin maakunnan kirjanpidosta. Talousarvion, tilinpäätöksen ja kirjanpidon yhteys on kiinteä. Kirjanpidon yleisenä tehtävänä on tuottaa tietoa siitä, ovatko maakunnan tulot ja menot pidemmällä aikavälillä tasapainossa ja ovatko toisaalta tilikaudelle kohdistetut kulut ja tuotot tasapainossa. Kirjanpito tulee järjestää niin, että sen avulla voidaan seurata talousarvion toteutumista. Kirjanpidolla on oleellinen merkitys myös maakunnan johtamiselle.

Pykälän *1 momentin* mukaan maakunnan kirjanpitovelvollisuuteen, kirjanpitoon ja tilinpäätökseen sovellettaisiin maakuntalaissa säädetyn lisäksi kirjanpitolakia (1336/1997). Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin valtioneuvoston asetuksenantovaltuudesta. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkemmat säännökset maakunnan tilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta, tilinpäätöksen liitetiedoista, tuloslaskelmasta, rahoituslaskelmasta, taseesta, konsernitilinpäätöksestä ja sen liitetiedoista, osavuositilinpäätöksestä sekä palvelukohtaisista kustannustiedoista. Valtioneuvoston asetuksenantovaltuudella varmistettaisiin maakuntien yhteneväiset käytännöt ja vertailukelpoinen tietoperusta maakuntien taloudesta.

Pykälän *3 momentissa* säädettäisiin kirjanpitolautakunnan [kunta]jaoston oikeudesta antaa ohjeita ja lausuntoja kirjanpitolain, tämän lain 104- 107 §:n sekä tämän pykälän nojalla annetun asetuksen soveltamisesta. Kirjanpitolautakunnan [kunta]jaoston oikeus ohjeiden ja lausuntojen antamiseen on perusteltu, sillä maakunnan tilinpäätöksen, konsernitilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laadintaa sisältyy käytännön soveltamiskysymyksiä, joita ei voida täysin tyhjentävästi ratkaista lain tai asetuksen säännöksillä.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Maakuntien kirjanpitoon vaikuttaa tulevien vuosien aikana myös EPSAS-hanke (European Public Sector Accounting Standards). Kyseessä on EU-komission hanke jäsenvaltioiden talous- ja finanssipolitiikan ohjauksen ja valvonnan keskeisen tietoperustan, kansantalouden tilinpidon, tietojen luotettavuuden ja kattavuuden parantamiseksi. Hankkeen yhtenä tavoitteena on yhteneväisen tilinpäätösstandardin aikaansaaminen kaikille julkiseen sektoriin kuuluville yksiköille.

105 §. Tilinpäätös Pykälässä säädettäisiin maakunnan tilinpäätöksestä ja sen käsittelystä. Tilinpäätös ja toimintakertomus ovat välineitä sen varmistamiseksi, että maakunnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta saadaan oikea ja riittävä kuva. Toimintakertomus on osa tilinpäätöstä ja sen sisällöstä säädettäisiin tarkemmin lain 107 §:ssä.

Pykälän *1 momentin* mukaan maakunnan tilikausi on kalenterivuosi ja maakuntahallituksen olisi laadittava tilikaudelta tilinpäätös tilikautta seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä ja annettava se tilintarkastajien tarkastettavaksi. Tilintarkastajien olisi tarkastettava tilinpäätös toukuun loppuun mennessä. Tilintarkastajien tarkastustehtävästä säädettäisiin lain 114 §:ssä. Tilintarkastuksen jälkeen maakuntahallituksen olisi saatettava tilinpäätös maakuntavaltuuston käsiteltäväksi. Maakuntavaltuuston olisi käsiteltävä tilinpäätös kesäkuun loppuun mennessä. Käsittelyn yhteydessä on noudatettava mitä lain 117 §:ssä säädetään tilintarkastuskertomuksen käsittelystä maakuntavaltuustossa. Tilinpäätöstä ja tilintarkastuskertomusta käsitellessään maakuntavaltuuston otettava kantaa myös tilivelvollisten vastuuvapauteen.

Tilinpäätöstä laadittaessa on noudatettava kirjanpitolain (1336/1997) 3 luvun 3 §:ssä säädettyjä yleisiä tilinpäätösperiaatteita: Oletusta toiminnan jatkuvuudesta; menettelytapojen johdonmukaisuutta tilikaudesta toiseen; sisältöpainotteisuutta eli huomion kiinnittämistä liiketapahtumien tosiasialliseen sisältöön; varovaisuuden periaatetta; tasejatkuvuutta; suoriteperusteisuutta ja erillisarvostusta koskevaa periaatetta. Lähtökohtaisesti yleisistä tilinpäätösperiaatteista on mahdollista poiketa vain silloin, kun poikkeaminen on nimenomaisesti laissa tai lain nojalla annetussa säännöksessä tai määräyksessä sallittu. Tällöinkin poikkeamisesta on tehtävä selkoa tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Pykälän *2 momentin* mukaan tilinpäätökseen kuuluvat tase, tuloslaskelma, rahoituslaskelma ja niiden liitteenä olevat tiedot sekä talousarvion toteutumisvertailu ja toimintakertomus.

Tase kuvaa tilinpäätöspäivän taloudellista asemaa. Kustakin taseen erästä on esitettävä vastaava tieto viimeistä edelliseltä tilikaudelta (vertailutieto). Taseesta ilmenee maakunnan omaisuus ja omaisuuden rahoitustapa. Taseessa erät esitetään lähtökohtaisesti likvidisyyssjärjestyksessä. Maakunnan omaisuus tulee todennäköisesti merkittävässä määrin koostumaan osakkeista ja osuuksista, joista tytäryhteisöomistusten lisäksi palvelutoiminnan kannalta merkittävimpiä on omistusosuus valtakunnalliseen toimitila- ja kiinteistöhallinnon palvelukeskukseen.

Tuloslaskelman tehtävänä on kuvata, miten tilikauden tulos on muodostunut ja se osoittaa riittääkö tulorahoitus kulujen kattamiseen. Vuosikatteen yläpuolella ovat erät, jotka kuvaavat säännöllisestä toiminnasta aiheutuneita menoja ja tuloja. Vuosikatteen alapuolella ovat erät kuvaavat poistoja ja arvonalentumisia sekä satunnaisia eriä. Tuloslaskelman viimeinen rivi kuvaa tilikauden tuloista ja menoista laskettua tilikauden ylijäämää, nollatulosta tai alijäämää. Tuloslaskelmaan sisältyy toimintakate, joka näyttää toimintatuottojen ja toimintakulujen suhteen. Maakunnan rahoitus perustuu valtion rahoitukseen eli verorahoitukseen, joten toimintakate on negatiivinen. Kun toimintakatteeseen lisätään valtion rahoituksen osuus, saadaan vuosikate. Vuosikate kertoo maakunnan tilikaudelle jaksotettujen tulojen riittävytydestä jaksotettuihin menoihin. Vuosikate osoittaa sen määrän, joka tulorahoituksesta jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Tuloslaskel-

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

massa poistot kuvaavat käyttöomaisuuden hankintahinnasta tehtyjä suunnitelman mukaisia poistoja. Kuten edellä on jo lain 103 §:n yhteydessä todettu, maakunnan merkittävimmät investoinnit tehdään valtakunnallisen toimitila- ja kiinteistöhallinnon palvelukeskuksen kautta eikä maakunnan suoraan omistukseen. Tämä vaikuttaa maakunnan poistojen määrään huomattavasti.

Maakunnan toiminnan rahoitusta kuvataan rahoituslaskelmassa ja siitä sekä tuloslaskelmasta lasketavien tunnuslukujen tehtävänä on selvittää maakunnan rahoituksen riittävyyttä. Rahoituslaskelmalla osoitetaan, kuinka paljon maakunnan toiminnan ja sen investointien rahavirta on ylijäämäinen tai alijäämäinen. Rahoituksen rahavirralla osoitetaan, miten alijäämäinen toiminnan rahavirta on katettu rahoituksellisesti tai miten ylijäämä on käytetty rahoitusaseman ja investointien muuttamiseen.

Liitetiedot ovat tilinpäätöksen osa ja ne täydentävät tuloslaskelman ja taseen antamaa kuvaa. Liitetiedoilla tarkoitetaan taseen, tuloslaskelman ja rahoituslaskelman liitteinä ilmoitettavia tietoja. Tilinpäätöksen ja sen liitetietojen on oltava selkeitä ja tilinpäätöksen on muodostettava yhtenäinen kokonaisuus. Liitetietoina on selostettava yleisistä tilinpäätösperiaatteista tehtyjä poikkeuksia sekä poikkeamien perusteita ja vaikutusta. Tilinpäätöksen liitetietojen tarkoituksena on täydentää laskelmien muodossa esitettyä tilinpäätösinformaatiota oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi toiminnan tuloksesta, taloudellisesta asemasta ja rahoituksesta.

Maakunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota. Talousarvion toteutusvertailussa seurattavia asioita ovat toiminnallisten tavoitteiden, määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen. Toteutusvertailussa noudatetaan talousarvion rakennetta. Toteutusvertailu laaditaan sillä tarkkuudella, jolla maavaltuusto on hyväksynyt tavoitteen, määrärahan tai tuloarvion yksittäiselle tehtävälle, hankkeelle tai muulle meno- tai tuloerälle. Toteutusvertailun laadinnasta vastaa maakuntahallitus sekä tilivelvolliset toimielimet ja viranhaltijat. Selvitys tavoitteiden toteutumisesta maakunnassa ja maakuntakonsernissa annetaan toimintakertomuksen toteutusvertailuosassa.

Toimintakertomuksen sisältöä käsitellään lain 107 §:n perusteluissa.

Pykälän *3 momentissa* todettaisiin nimenomaisesti, että maakunnan tilinpäätöksen tulee antaa oikeat ja riittävät tiedot maakunnan tuloksesta, taloudellisesta asemasta, rahoituksesta sekä toiminnasta. Oikeiden ja riittävien tietojen antamisen lähtökohtana on tilinpäätöksestä annettujen säännösten ja määräysten noudattaminen. Pykälän *4 momentissa* säädettäisiin tilinpäätöksen allekirjoittamisesta. Tilinpäätöksen allekirjoittavat allekirjoituspäivänä päätös- ja toimivaltaiset maakuntahallituksen jäsenet sekä maakuntajohtaja.

106 §. Konsernitilinpäätös Pykälässä säädettäisiin konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuudesta ja sisällöstä.

Pykälän *1 momentin* mukaan maakunnan, joka tytäryhteisöineen muodostaa konsernin, tulee laatia ja sisällyttää tilinpäätökseensä konsernitilinpäätös. Maakuntakonsernista säädettäisiin lain 4 §:ssä. Yhteisö, jossa maakunnalla on kirjanpitolain (1336/1997) 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettu määräysvalta, on *maakunnan tytäryhteisö*. Maakunta tytäryhteisöineen muodostaa *maakuntakonsernin*. Mitä tässä laissa säädetään maakunnan tytäryhteisöstä, sovelletaan myös maakunnan määräysvaltaan kuuluvaan säätiöön. Maakuntakonserniin kuuluu myös 9 luvussa tarkoitettu julkisoikeudellinen laitos (*maakunnan palvelulaitos*). Konsernitilinpäätös tulee laatia samalta päivältä kuin maakunnan tilinpäätös. Maakunnan tilinpäätöksen laatimisesta säädettäisiin lain 105 §:ssä.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Maakuntien yhdessä omistamat [maakuntalain x luvussa/ maakuntien yhteisistä palveluista annetussa laissa] tarkoitetut palvelukeskusosakeyhtiöt eivät kuulu minkään maakunnan konserniin. Kirjanpitolain (1336/1997) 1 luvun 8 §:n määriteltämän mukaan ne [todennäköisesti] olisivat [Uudenmaan maakunnan] osakkuusyrityksiä. Palvelukeskusosakeyhtiöiden taloudellisen ja toiminnallisen merkityksen vuoksi olisi kuitenkin perusteltua, että maakunnat ilmoittaisivat konsernitilinpäätöksissään omistusosuutensa kyseisiin yhtiöihin.

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin konsernitilinpäätöksen sisällöstä. Konsernitilinpäätöksessä siihen yhdisteltäviä yhteisöjä pyritään kuvaamaan siten kuin ne muodostaisivat yhden kirjanpitolovelvollisen. Konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuuden tarkoituksena on saada maakunnan toiminnasta ja taloudesta riittävä ja oikea kokonaiskuva tilanteesta, jossa maakunnan palvelutuotantoa ja vastuuta on merkittävässä määrin tytäryhteisöissä. Maakunnan konsernitilinpäätöksellä on myös huomattava merkitys lain 109 §:ssä säädellyn maakunnan arviointimenettelyn käynnistymisessä.

Konsernitilinpäätös laaditaan konserniyhteisöjen taseiden ja tuloslaskelmien sekä niiden liitetietojen yhdistelmänä. Konsernitilinpäätökseen sisällytetään lisäksi konsernin rahoituslaskelma, jossa annetaan selvitys konsernin varojen hankinnasta ja niiden käytöstä tilikauden aikana. Konsernin rahoituslaskelman laatimisessa otetaan huomioon konsernituloslaskelmaan ja -taseeseen tehdyt eliminointi- ja yhdistely-kirjaukset. Konsernituloslaskelmalla liitetietoineen osoitetaan maakuntakonsernin tulorahoituksen riittävyys ja toiminnan taloudellinen tulos. Konsernitaseella ja sen liitteillä osoitetaan maakuntakonsernin taloudellinen asema selvittämällä konserniyhteisöjen varat, velat ja vastuut ulkopuolisille. Konsernitilinpäätökseen kuuluvien ja siihen liittyvien asiakirjojen on oltava selkeitä ja niiden on muodostettava yhtenäinen kokonaisuus.

107 §. Toimintakertomus Pykälässä säädettäisiin maakunnan tilinpäätökseen kuuluvasta toimintakertomuksesta.

Pykälän 1 *momentissa* säädettäisiin toimintakertomuksen sisällöstä. Toimintakertomuksen erityisenä tehtävänä on esittää selvitys maakuntavaltuuston asettamien toiminnan ja talouden tavoitteiden toteutumisesta maakunnassa ja maakuntakonsernissa. Toimintakertomuksessa kuvataan niitä olosuhteita ja tapahtumia, jotka vaikuttavat siihen, millaiseksi tilikauden tulos ja taloudellinen asema muodostuvat. Toimintakertomuksessa on myös annettava tietoja sellaisista maakunnan ja konsernin talouteen liittyvistä olennaisista asioista, jotka eivät käy ilmi maakunnan tai konsernin taseesta, tuloslaskelmasta tai rahoituslaskelmasta. Tällaisia asioita ovat ainakin arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä sekä tiedot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä.

Merkittävät maakunnan organisaatiota ja tehtäviä koskevat muutokset esitetään toimintakertomuksessa. Olennaisia muutoksia voivat olla esimerkiksi uudet tehtävät tai toimintojen lakkauttaminen, toteutetut tai käynnistyneet suuret investointi- tai muut hankkeet, yhtiöittämiset tai muut merkittävät muutokset maakuntakonsernissa. Koska maakuntien palvelut ja toiminnot tultaneen merkittävilta osin järjestämään erilaisten palvelusopimusten avulla, olisi perusteltua, että maakunnat tekisivät toimintakertomuksessaan selkoa myös merkittävimmistä tilikauden aikana solmituista sopimuksista ja niissä tapahtuneista muutoksista. Palveluja koskevien sopimusten ohella tällaisia merkittäviä sopimuksia olisivat esimerkiksi valtakunnallisen toimitila- ja kiinteistöhallinnon palvelukeskuksen kanssa solmittavat, uusia toimitiloja koskevat sopimukset, jos niillä on huomattavia vaikutuksia maakunnan talouteen ja toimintaan. Merkittävät poikkeamat tilinpäätösvouden talousarvioon on myös esitettävä, mikäli maakuntavaltuusto ei ole niitä hyväksynyt talousarviomuutoksina. Myös

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

tilikauden päättymisen jälkeen ennen tilinpäätöksen valmistumista tapahtuneet olennaiset toiminnan ja talouden muutokset, joita ei ole otettu huomioon tilinpäätösvuotta seuraavan vuoden talousarviossa, on tuotava esiin toimintakertomuksessa. Erityisesti näin on meneteltävä, mikäli niillä on merkitystä tilikauden tuloksen käsittelyyn, toiminnan rahoitukseen tai muutoin talouden tasapainottamista koskeviin toimenpiteisiin. Ilmoitettavia asioita ovat erityisesti tapahtumat, jotka heikentävät olennaisesti maakunnan tuloperustaa, maksuvalmiutta tai muita toimintaedellytyksiä tai aiheuttavat huomattavaa menojen lisääystä.

Toimintakertomuksessa on esitettävä arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä erityisesti talouden näkökulmasta. Kehitysarvion tulee tuoda esiin sellaiset seikat, joiden perusteella arvioidaan tulevaisuudennäkymien poikkeavan aiemmasta kehityssuunnasta. Arvioiden tulevasta kehityksestä on oltava perusteltuja, ja niiden lähtökohtana ovat perusteet samoin kuin arvioihin liittyvät keskeiset epävarmuustekijät tulisi esittää niiden yhteydessä.

Maakuntahallituksen on toimintakertomuksessa tehtävä selkoa, miten sisäinen valvonta ja siihen sisältyvä riskienhallinta on maakunnassa järjestetty, onko valvonnassa havaittu puutteita kuluneella tilikaudella ja miten sisäistä valvontaa on tarkoitus kehittää voimassa olevalla taloussuunnittelukaudella.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin talouden tasapainotukseen liittyvien toimien esittämisestä. Maakunnan talouden tasapainolle asetettavasta vaatimuksesta säädettäisiin 103 §:ssä ja säännöksen mukaan maakunnan talousarvio ja -suunnitelma olisi laadittava siten, että maakunnan toiminnan ja investointien rahavirta on tasapainossa tai ylijäämäinen viimeistään talousarviovuotta seuraavan vuoden eli taloussuunnitelmankauden toisen vuoden päättyessä. Jos maakunnan toiminnan ja investointien rahavirta on ollut alijäämäinen edellisen tilikauden päättyessä, alijäämä on pystyttävä kattamaan seuraavan tilikauden aikana. Maakunnan toimintakertomuksessa olisi esitettävä selvitys talouden tasapainotuksen toteutumisesta tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyydestä talouden tasapainottamiseksi seuraavalla tilikaudella erityisesti silloin, jos vaadittu tasapainotila ei olisi tilikaudella toteutunut.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tilikauden tuloksen käsittelyä koskevasta esityksestä. Tilikauden tuloksella tarkoitetaan tuloslaskelman tulosta ennen varaus- ja rahastosiirtoja. Maakuntahallituksen olisi toimintakertomuksessa tehtävä maakuntavaltuustolle esitys tilikauden tuloksen käsitteilyä. Maakuntahallitus ottaa esityksessään kantaa kaikkiin tilikauden tuloksen jälkeen esittäviin eriin. Pakollinen varaus ei ole tuloksenkäsittelyerä, vaan se on tehtävä tilikauden tuloksesta riippumatta silloin, kun velvoite sen tekemiseen on syntynyt.

108 §. Tytäryhteisön tiedonantovelvollisuus Pykälässä säädettäisiin maakunnan tytäryhteisön velvollisuudesta antaa maakuntahallitukselle konsernin taloudellisen aseman arvioimista ja toiminnan tuloksen laskemista varten tarvittavat tiedot. Säännös velvoittaisi tytäryhteisöjä antamaan muitakin kuin tilinpäätösasiakirjoihin sisältyviä tietoja. Tiedon on kuitenkin oltava tarpeellinen maakuntakonsernin taloudellisen aseman arvioimisessa tai toiminnan tuloksen laskemisessa. Osakkuusyhteisön tiedonantovelvoitteeseen sovelletaan kirjanpitolain (1336/1997) 6 luvun 14 §:ää, jonka mukaan osakkuusyhteisön tulee antaa konsernitilinpäätöksen laativalle kirjanpitovelvolliselle tilinpäätöstietojensa yhdistelyä varten tarpeelliset tiedot viimeksi laaditusta tilinpäätöksestään. Kaikki tiedot on annettava siten, että konsernitilinpäätös on mahdollista laatia lain 106 §:ssä säädettyssä ajassa.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

109 §. Maakunnan arviointimenettely. Pykälässä säädettäisiin maakunnan arviointimenettelystä, jossa valtio ja maakunta arvioivat maakunnan taloudellisia sekä sosiaali- ja terveystalouden järjestämiseen liittyviä edellytyksiä selvittä tehtävistään.

Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin edellytyksistä, jotka voisivat käynnistää arviointimenettelyn. Arviointimenettely voisi käynnistyä joko tämän lain 110 §:ssä tai sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 19 §:ssä tarkoitettujen edellytysten täytyessä.

Pykälän *2 momentin* mukaan arviointimenettely käynnistyisi valtiovarainministeriön päätöksellä. Menettelyä varten nimettäisiin arviointiryhmä, johon valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja maakunta nimeäisivät edustajansa. Arviointiryhmän kokoonpanolla turvattaisiin mahdollisimman monipuolinen osaaminen maakunnan talouteen ja tehtäviin liittyen. Koska maakunnan järjestämisvastuulla olevista tehtävistä merkittävä osa muodostuu sosiaali- ja terveystoimen tehtävistä ja arviointimenettely voisi käynnistyä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain perusteella, sosiaali- ja terveysministeriön nimeämän edustajan olisi perusteltua olla mukana arviointiryhmässä, vaikka maakunnan järjestämisvastuulla on tehtäviä useamman ministeriön tehtävältä. Arviointiryhmän puheenjohtajaksi valtiovarainministeriö nimeäisi maakuntaa kuultuaan maakunnasta ja ministeriöistä riippumattoman henkilön.

Pykälän *3 momentissa* säädettäisiin arviointiryhmän tekemästä ehdotuksesta ja ehdotuksen käsitteystä. Edellä 2 momentissa tarkoitettu arviointiryhmä tekisi ehdotuksen maakunnan talouden tervehdyttämiseksi sekä sosiaali- ja terveystalouden järjestämisen edellytysten turvaamiseksi tarvittavista toimista. Arviointiryhmän tulisi mahdollisimman perusteellisesti selvittää ja arvioida maakunnan edellytykset järjestämisvastuullaan olevien tehtävien hoitamiseen ja tehdä ehdotuksensa näiden selvitysten ja arviointien pohjalta. Ehdotukset voisivat koskea maakunnan toimintaa ja taloutta kokonaisuutena. Arviointiryhmän selvityksistä ja toimenpide-ehdotuksista tulisi ilmetä, ovatko maakunnan taloudelliset ja toiminnalliset edellytykset selvittä järjestämisvastuullaan olevista tehtävistä ratkaistavissa maakunnan omilla toimenpiteillä. Maakuntavaltuuston olisi käsiteltävä arviointiryhmän toimenpide-ehdotukset ja saatettava niitä koskeva päätös valtiovarainministeriön tietoon mahdollisia jatkotoimenpiteitä varten.

Pykälän *4 momentissa* säädettäisiin maakuntajakoselvittäjän asettamisesta. Valtiovarainministeriö päättäisi 3 momentissa tarkoitettujen arviointiryhmän toimenpide-ehdotusten ja maakuntavaltuuston päätösten perusteella onko maakuntajakolaissa tarkoitettuna maakuntajakoselvittäjän asettaminen tarpeen.

110 §. Maakunnan talouteen liittyvät arviointimenettelyn edellytykset. Pykälässä säädettäisiin 109 §:ssä tarkoitettujen arviointimenettelyn käynnistymiseen johtavista, maakunnan talouteen liittyvistä edellytyksistä. Arviointimenettely voisi käynnistyä lähtökohtaisesti neljän eri kriteerin perusteella. Valtiovarainministeriöllä olisi kolmen kriteerin osalta harkintavaltaa menettelyn käynnistämässä, mutta pykälän 2 momentissa säädetyin kriteerin täytyminen käynnistäisi menettelyn aina. Tunnuslukuihin perustuvien kriteerien osalta harkintavaltaa olisi perusteltua, koska tällaiset kriteerit ovat väistämättä jossain määrin mekaanisia, eikä niissä voida ottaa huomioon maakunnan talouteen ja toimintaan liittyviä moninaisia kysymyksiä. Koska maakuntien konsernirakenne johtuisi osittain lainsäädännöstä ja maakuntien järjestämisvastuulla oleva toiminta jakautuisi merkittävässä määrin maakunnan tytäryhteisöihin, tunnuslukuihin perustuvien arviointimenettelyyn johtavien taloudellisten edellytysten esitettäisiin perustuvan konsernitason tunnuslukuihin. Pelkkä maakunnan talouden tunnuslukujen tarkastelu ei välttämättä antaisi riittävää kuvaa maakunnan taloudellisista toimintaedellytyksistä ja kantokyvystä.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Pykälän *1 momentin* 1 kohdan mukaan valtiovarainministeriö voisi käynnistää maakunnan arviointimenettelyn, jos maakuntakonsernin vuosikate on ilman maakunnan rahoituslain 7 §:n mukaan myönnettyä harkinnanvaraista rahoituksen korotusta kaksi tilikautta peräkkäin negatiivinen. Koska maakunnan rahoitus perustuisi asiakasmaksutuloja lukuun ottamatta valtionrahoitukseen, maakuntakonsernin vuosikatteen negatiivisuus tarkoittaisi vakavia ongelmia koko maakuntakonsernissa. Ongelmat saattaisivat liittyä esimerkiksi maakunnan tytäryhteisön toimintaan kilpailutilanteessa markkinoilla, mutta myös ennakoimattomiin toimintaympäristön muutoksiin, kuten esimerkiksi asiakasmäärien yhtäkkiseen huomattavaan kasvuun.

Momentin 2 kohdan mukaan arviointimenettely voisi käynnistyä, jos maakuntakonsernin toiminnan ja investointien rahavirta on negatiivinen kaksi tilikautta peräkkäin. Toiminnan ja investointien rahavirta muodostuu vuosikatteen eli verorahoituksen, muiden toimintatulojen ja -menojen erotuksen sekä nettoinvestointimenojen erotuksesta. Jos maakuntakonsernin toiminnan ja investointien rahavirta olisi ollut alijäämäinen edellisen tilikauden päättyessä, alijäämä olisi pystyttävä kattamaan seuraavan tilikauden aikana. Kriteeri on jossain määrin päällekkäinen 1 kohdan kriteerin kanssa, mutta se ottaisi huomioon myös maakuntakonsernin investointitarpeiden ja investointikyvyn epätasapainon toisin kuin pelkkä vuosikate. Kolmanneksi valtiovarainministeriö voisi harkintansa mukaan käynnistää arviointimenettelyn, jos maakuntakonsernin lainanhoitokatteen tunnusluku on kaksi tilikautta peräkkäin alle yksi. Lainanhoitokate lasketaan kaavalla, jossa tuloslaskelman vuosikatteeseen lisätään korkokulut ja saatu summa jaetaan vuosittaisilla lainanhoitokuluilla eli korkokuluilla ja lainanlyhennyksillä. Maakunnan oma lainanotto olisi 103 §:n säännöksellä rajattu lyhytaikaisiin lainoihin, mutta kriteerin tavoitteena olisi varmistaa, että myös maakuntakonsernin tytäryhteisöjen lainanhoitokyky säilyy.

Koska maakunnan toiminnan käynnistyminen vie jonkin verran aikaa ja siihen liittyy lähes väistämättä myös ennakoimattomia kysymyksiä, siirtymäsäännöksiin esitettäisiin otettavaksi säännös siitä, että 1 momentin tarkoittama kahden tilikauden tarkastelujakso alkaisi vasta vuoden 20[21] tilinpäätöksen perusteella laskettavista tunnusluvuista. Siirtymäkausi olisi siten sama kuin maakuntien rahoituslain siirtymäkausi.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin arviointimenettelyn käynnistymisestä ilman valtiovarainministeriön harkintavaltaa. Menettely käynnistyisi aina, jos maakunnalle olisi jouduttu myöntämään maakuntien rahoituslain 7 §:ssä säädetty harkinnanvarainen valtionavustus. Maakuntien rahoituslaissa säädettävä avustus on tarkoitettu maakunnan vakaviin taloudellisiin ongelmiin ja tilanteisiin, joita ei enää voida ratkaista lyhytaikaisella lainoituksella tai esimerkiksi valtiontakauksella. Maakunnan taloudellinen tilanne olisi silloin sen kaltainen, että se uhkasi vaarantaa maakunnan edellytykset selvitä tehtävistään.

Pykälän *3 momentissa* säädettäisiin tiedoista, joista arviointimenettelyn käynnistymisen perusteen olevat raja-arvot laskettaisiin. Tunnuksien raja-arvot laskettaisiin vuosittain Tilastokeskuksen ylläpitämistä tiedoista ja tunnuslukujen laskentaperusteina käytetään Tilastokeskuksen käyttämiä laskentaperusteita.

111 §. Maakunnan viranomaisen toimivalta arviointimenettelyn aikana. Pykälässä säädettäisiin maakunnan viranomaisen toimivallan rajoittamisesta 109 §:ssä tarkoitetun arviointimenettelyn aikana. Pykälän tarkoituksena olisi estää maakunnan taloudellisen aseman heikentyminen entisestään sinä aikana, kun maakunnan arviointimenettely tai arviointimenettelyn jälkeen tapahtuva harkinta maakuntajaon muuttamisesta on käynnissä.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Maakunnan viranomaisen toimivalta olisi rajoitettu sen jälkeen, kun valtiovarainministeriö olisi 109 §:n mukaisesti päättänyt arviointimenettelyn käynnistämisestä. Jos valtiovarainministeriö päättäisi 109 §:ssä tarkoitetun arviointiryhmän ehdotusten johdosta asettaa maakuntajakoloissa tarkoitetun maakuntajakoselvittäjän, toimivallan rajoitus olisi voimassa aina siihen saakka, kunnes maakuntajaon muuttamisesta olisi valtioneuvostossa päätetty. Mikäli maakuntajakoselvittäjää ei asetettaisi, toimivallan rajoitus päättyisi.

Toimivallan rajoitus koskisi ensinnäkin sellaisia maakunnan viranomaisen päätöksiä, joilla olisi merkittäviä, pitkäaikaisia vaikutuksia maakunnan talouteen. Tällaisia päätöksiä voisivat olla esimerkiksi uudet, pitkäaikaiset ja maakunnan talouden kokonaisuuden huomioon ottaen merkittävät sopimukset. Jos arviointiryhmän toimenpide-esitys olisi jo annettu, rajoitettaisiin lisäksi sellaisia päätöksiä, jotka olisivat arviointiryhmän toimenpide-ehdotusten vastaisia. Maakunnan viranomaisella olisi kuitenkin aina oikeus tehdä päätös, jos päätöstä ei välttämättömistä syistä tai asian kiireellisyys vuoksi olisi mahdollista lykätä.

14 luku Hallinnon ja talouden tarkastus

112 §. Tarkastuslautakunta. Pykälässä säädettäisiin tarkastuslautakunnan asettamisesta, kokoonpanosta ja tehtävistä.

Pykälän *1 momentin* mukaan maakuntavaltuusto asettaisi tarkastuslautakunnan, joka huolehtisi maakunnan hallinnon ja talouden tarkastamisen ja arvioinnin järjestämisestä ja muista sille säädettyistä tehtävistä. Lautakunnan tehtävä kohdistuisi maakuntavaltuuston toimikautta vastaaviin vuosiin. Lautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan tulisi olla valtuutettuja. Lain 73 §:ssä säädettäisiin tarkastuslautakunnan jäsenten vaalikelpoisuudesta muutoin.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin tarkastuslautakunnan tehtävistä. Tarkastuslautakunnan tehtävänä olisi ensinnäkin valmistella maakuntavaltuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat (kohta 1). Näitä asioita ei siis valmistelisi maakuntavaltuustolle maakuntahallitus, vaan tarkastuslautakunta toimisi valmistelijana. Tarkastuslautakunnan valmisteltaviin asioihin kuuluisivat muun muassa tilintarkastajan valintaa koskevan tarjouskilpailun järjestäminen ja ehdotuksen teko valtuustolle sekä tilintarkastussopimuksen noudattamisen valvonta. Tarkastuslautakunta tekisi myös valtuustolle ehdotuksen tilinpäätöksen hyväksymisestä ja vastuuvapauden myöntämisestä tilivelvollisille ottaen huomioon tilintarkastajan tilintarkastuskertomuksessa antamat lausunnot.

Tarkastuslautakunnan tulisi arvioida, ovatko maakuntavaltuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet maakunnassa ja maakuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla (kohta 2). Arvioinnissa olisi perusteltua kiinnittää huomiota erityisesti niihin tavoitteisiin, jotka eivät ole toteutuneet. Tällöin tarkastuslautakunnan arviointitoiminnan olisi mahdollista olla maakunnan toimintaa parantava ja kehittävä. Tarkastuslautakunta voisi valita itselleen tarkoituksenmukaisimmat menetelmät ja toimintatavat. Oleellista olisi, että lautakunta tuottaisi lisäarvoa ja tukea maakuntavaltuuston päätöksenteolle tuottamalla ja hankkimalla uutta tietoa ja näkemyksiä maakunnan taloudesta ja hallinnosta. Lisäarvoa tuottava arviointi sisältää toimenpidesuosituksia ja vaihtoehtojen pohdintaa. Asiantilan pelkkä toteaminen ei vielä riitä arvioinniksi.

Tarkastuslautakunnan tulisi myös arvioida antaako toimintakertomuksessa esitetty selvitys riittävät tiedot maakuntavaltuuston asettamien toiminnan ja talouden tavoitteiden toteutumisesta. Maakunta-

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

valtuusto asettaa tavoitteita talousarvion lisäksi erityisesti lain 35 §:n tarkoittamassa maakuntastrategiassa. Tarkastuslautakunnan tulisi arvioinnissaan kiinnittää huomiota myös näiden maakuntastrategiassa asetettujen pitkän aikavälin tavoitteiden toteutumiseen. Tavoitteiden toteutumisen arvioinnin lisäksi tarkastuslautakunnalla olisi oikeus arvioida myös maakunnan toiminnan, toimintatapojen ja palvelujen järjestämisen tuloksellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Tarkastuslautakunnan ei tule kuitenkaan puuttua operatiiviseen toimintaan.

Tarkastuslautakunnan tehtäviin kuuluisi myös arvioida maakunnan talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä taloussuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden ja toimenpiteiden riittävyttä tasapainotuksen kannalta. Tarkastuslautakunta arvioisi tasapainotusta lähtökohtaisesti maakuntahallituksen toimintakertomuksen yhteydessä antaman selonteon ja mahdollisten muiden maakunnan taloudellista asemaa kuvaavien tietojen perusteella. (kohta 3). Maakunnan talouden tasapainotusjakso on kaksi tilikautta. Tämä asettaa vaatimuksia tasapainotustoimien vaikuttavuudelle ja toimivuudelle sekä vaatii nopeaa reagointia sekä maakuntavaltuustolta että maakuntahallitukselta. Tähän liittyen tarkastuslautakunnan olisi perusteltua tuottaa arviointikertomuksen lisäksi vuoden aikana myös muita arviointiraportteja tai ennusteita talousarvion ja tavoitteiden toteutumisesta. Nämä raportit olisi mahdollista luontevasti liittää esimerkiksi osavuosikatsauksiin.

Tarkastuslautakunta huolehtisi maakunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta. (kohta 4). Yhteensovittaminen tarkoittaisi esimerkiksi maakuntakonsernin tilintarkastuspalvelujen kilpailuttamisen järjestämistä koskien muun muassa tarjouspyynnön ja tarjousvertailun valmistelua ja tilintarkastajaehdokkaiden nimeämistä konserniyhteisöihin. Tilintarkastajan valinnasta päättäisi kuitenkin tytäryhteisön toimielin, esimerkiksi osakeyhtiössä yhtiökokous. Tarkastuksen yhteensovittaminen voisi myös tarkoittaa maakuntakonsernin tarkastuksen järjestämistä koskevien linjausten valmistelua valtuustokausittain tai useammin. Tarkastuslautakunnan tehtäviin ei kuuluisi konserniin kuuluvien tytäryhteisöjen toiminnan ja talouden tarkastus. Tarkastuslautakunnalla ei olisi oikeutta saada tietoja ja nähtäväkseen asiakirjoja suoraan tytäryhteisöjen toimielimiltä tai vastuuhenkilöiltä. Tarkastuslautakunnan tietojensaantioikeus tytäryhteisöistä rajoittuisi konsernijohdon raportointiin ja muihin maakunnan viranomaisten hallussa oleviin asiakirjoihin. Tarvittaessa maakunta voi käyttää omistajanvaltaa tarpeellisten asiakirjojen saamiseksi tytäryhteisöiltä.

Tarkastuslautakunnan tehtäviin kuuluisi lain 78 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamisen valvonta sekä ilmoitusten saattaminen maakuntavaltuustolle tiedoksi. (kohta 5). Tarkastuslautakunnan tulisi myös valmistella maakuntahallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi. (kohta 6) Tarkastuslautakunnan tehtäviä koskevaa hallintosääntöä ja talousarviota koskevat esitykset maakuntavaltuustolle tehtäisiin maakuntahallituksen kautta, koska asiat liittyvät maakunnan yleiseen hallintoon ja edellyttävät maakuntahallituksen koordinoitua. Tarkastuslautakunnan itsenäisyyttä ja erityisasemaa korostaisi kuitenkin *3 momentin* säännös, jonka mukaan maakuntahallitus voisi poiketa tarkastuslautakunnan esityksestä lautakuntaa koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi ja talousarvioksi maakunnan hallintosäännön ja talousarvioesityksen yhteensovittamiseen liittyvästä perustellusta syystä. Tarkastuslautakunnan talousarviosta päätettäessä maakuntavaltuuston tulisi kiinnittää huomiota myös siihen, että tarkastuslautakunnan onnistuminen tehtävässään vaatii lautakunnan tueksi asiantuntevan ja osaavan organisaation.

Pykälän *4 momentissa* säädettäisiin arviointisuunnitelmasta ja arviointikertomuksesta. Arviointikertomus annettaisiin tilikaudelta ja arviointikertomus käsiteltäisiin maakuntavaltuustossa tilinpäätöksen yhteydessä. Kuten edellä on jo todettu, lautakunta voisi antaa maakuntavaltuustolle muitakin tarpeellisia pitämiään selvityksiä arvioinnin tuloksista.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Tarkastuslautakunnan arviointitoiminnan tulisi perustua suunnitelmaan, joka voitaisiin tarkastuslautakunnan niin päättäessä antaa tiedoksi maakuntavaltuustolle. Arviointi perustuisi muun muassa maakuntastrategiaan, talousarvioon ja -suunnitelmaan, päätöksiin, raportointitietoon ja muuhun tarkastuslautakunnan hankkimaan tietoon. Arvioinnin tulisi olla objektiivista ja luotettavaa ja sen tulisi tukea päätöksentekoa ja toiminnan kehittämistä kuten edellä todetaan. Arviointi tulisi kohdistaa tuloksellisuuden kannalta keskeisiin tavoitteisiin ja toimintoihin. Maakunnan tarkastuslautakunnan tulisi arviointikertomuksen valmistelussa ottaa huomioon myös valtiontalouden tarkastusviraston mahdollisesti antamat arviot maakunnan toiminnasta ja taloudesta. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastusoikeudesta säädettäisiin lain 115 §:ssä. Valtiontalouden tarkastusviraston ohella maakunnan toimintaa arvioidaan myös maakuntien yhteishankintojen palvelukeskuksen sekä Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen toimesta. Tarkastuslautakunnan tulisi arviointikertomusta laatiesseen ottaa huomioon myös nämä arvioinnit.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin maakuntahallituksen arviointikertomuksesta antamasta lausunnosta. Maakuntahallitus antaisi maakuntavaltuustolle lausunnon toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta. Maakuntahallituksen lausunto olisi perusteltua nähdä dialogina tarkastuslautakunnan kanssa. Koska maakuntahallituksen lausunto perustuisi sen alaisten toimielimien ja viranhaltijoiden valmisteluun, se olisi myös luonteva ja toimiva tapa saattaa tarkastuslautakunnan havainnot ja mahdolliset kehittämissuhteet myös laajemmin koko maakunnan organisaatiolle ja saada niitä myös tätä kautta osaksi toiminnan kehittämistä.

113 §. Tilintarkastus. Pykälässä säädettäisiin tilintarkastajan valinnasta ja tehtävistä. Pykälän *1 momentin* mukaan maakuntavaltuusto valitsisi hallinnon ja talouden tarkastamista varten tilintarkastusyhteisön. Valitun tilintarkastusyhteisön tulisi määrätä maakunnan vastuunalaiseksi tilintarkastajaksi tilintarkastuslain (1141/2015) 2 §:ssä tarkoitettu JHT-tilintarkastaja. Tilintarkastusyhteisöstä puolestaan säädetään mainitun lain 6 luvussa. Tilintarkastaja toimii tehtävissään virkavastuulla eli tilintarkastajaan sovelletaan rikoslain 40 luvun säännöksiä. Tilintarkastajan vahingonkorvausvelvollisuudesta puolestaan säädetään julkishallinnon ja -talouden tilintarkastuksesta annetun lain (1142/2015) 10 §:ssä.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin maakunnan tytäryhteisön ja palvelulaitoksen tilintarkastajasta. Tytäryhteisön ja maakunnan palvelulaitoksen tilintarkastajaksi tulisi valita maakunnan tilintarkastusyhteisö, jollei tästä poikkeamiseen ole perusteltua tarkastuksen järjestämiseen liittyvää syytä. Perusteltu syy voisi olla esimerkiksi maakunnan tytäryhteisöjen määrä. Tilintarkastuslain (1141/2015) säännöksistä saattaa myös seurata, että tytäryhteisön tilintarkastajaksi on valittava tilintarkastuslain tarkoittama KHT-tilintarkastaja.

Pykälän *3 momentissa* säädettäisiin tilintarkastusyhteisön toimikauden enimmäispituudesta. Tilintarkastusyhteisö voitaisiin valita kerrallaan enintään kuuden tilikauden hallinnon ja talouden tarkastamista varten. Tilintarkastuspalveluita koskevan sopimuksen irtisanomisessa ja purkamisessa noudatettaisiin tavanomaisia sopimusoikeudellisia periaatteita ja menettelytapoja.

Pykälän *4 momentissa* säädettäisiin tilintarkastusyhteisön ja vastuunalaisen tilintarkastajan riippumattomuudesta. Tilintarkastusyhteisöllä ja sen määräämällä vastuunalaisella tilintarkastajalla tulisi olla edellytykset riippumattoman ja riittävän laajan tilintarkastuksen toimittamiseen. Tilintarkastajan on voitava vapaasti lausua käsityksensä ulkopuolisista tekijöistä riippumatta. Jotta tilintarkastaja kykenee suorittamaan hänelle säädettyt tehtävät, tulisi maakuntavaltuuston ja tarkastuslautakunnan osaltaan huolehtia siitä, että edellytykset riippumattomaan sekä laadullisesti ja määrällisesti riittä-

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

vän laajaan tilintarkastukseen on huomioitu muun muassa tilintarkastuspalveluja koskevissa tarjouspyynnöissä ja sopimuksissa. Tilintarkastajan puolestaan tulisi oma-aloitteisesti jo ennen toimeksiannon vastaanottamista, mutta myös toimeksiantosuhteen voimassaoloaikana, arvioida riippumattomuutta vaarantavia tekijöitä sekä tarvittaessa kieltäytyttävä toimeksiannon vastaanottamisesta tai luovuttava siitä, mikäli riippumattomuutta vaarantavaa uhkaa ei voida varotoiminkaan poistaa tai vähentää hyväksyttävälle tasolle.

Pykälän 5 *momentin* mukaan tilintarkastajaa koskisivat samat lain 70 §:ssä säädellyt vaalikelpoisuuden rajoitukset kuin tarkastuslautakunnan jäsentä. Tilintarkastajan kotikunnan ei kuitenkaan tarvitsisi

olla asianomainen kunta, sillä tilintarkastaja ei ole luottamushenkilö, eikä häneen sovelleta luottamushenkilöiden vaalikelpoisuutta koskevia säännöksiä.

114 §. Tilintarkastajan tehtävät. Pykälässä säädettäisiin tilintarkastajan tehtävistä. Pykälän 1 *momentin* mukaan tilintarkastajan tulisi toukokuun loppuun mennessä tarkastaa julkishallinnon ja valtion hyvän tilintarkastustavan mukaisesti kunkin tilikauden hallinto, kirjanpito ja tilinpäätös.

Tilintarkastajan tulisi ensinnäkin tarkastaa, onko maakunnan hallintoa hoidettu lain ja maakuntavaltuuston päätösten mukaisesti (kohta 1). Hallinnon lainmukaisuuden tarkastuksessa varmistettaisiin julkishallinnon hyvän tilintarkastustavan mukaisesti vuosittain ensisijaisesti maakuntalain ja hallintolain sekä maakunnan hallintosäännön ja muiden maakuntavaltuuston päätösten noudattamista. Tämän lisäksi tarkastettaisiin muuta lainsäädäntöä tilintarkastajan ammatillisen harkinnan ja tarkastettavan asiakokonaisuuden mukaan. Tilintarkastajan tulisi raportoida myös muista tarkastuksen yhteydessä esiin tulevista olennaisista lainvastaisuuksista tai laiminlyönneistä erityisesti, jos niistä on aiheutunut maakunnalle vahinkoa.

Tilintarkastajan tulisi tarkastaa antavatko maakunnan tilinpäätös ja siihen kuuluva konsernitilinpäätös sekä toimintakertomus tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimista koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti oikeat ja riittävät tiedot maakunnan tuloksesta, taloudellisesta asemasta, rahoituksesta ja toiminnasta (kohta 2). Konsernitilinpäätöksen tarkastuksessa tulee varmistaa, että tarvittavat tiedot maakuntakonserniin kuuluvista yhteisöistä on viety oikein konsernitilinpäätökseen. Maakunnan tilintarkastajan tarkastusoikeus ei ulotu maakunnan määräämisvallassa olevan yhteisön tilintarkastustietojenluotettavuuden tarkastamiseen, jollei maakunnan tilintarkastaja ole myös tämän yhteisön tilintarkastaja

Tilintarkastajan tulisi tarkastaa ovatko maakunnan rahoituksen perusteista ja käytöstä annetut tiedot oikeita (kohta 3). Maakunnan rahoitus perustuu valtion rahoitukseen, josta säädetään maakunnan rahoituksesta annetussa laissa. Maakunnan rahoitus on yleiskatteellista eli maakunta päättää itsehallintonsa nojalla saamansa valtion rahoituksen kohdentamisesta tehtäviensä hoitamiseen. Maakunnan investoinneista säädetään lisäksi erikseen [maakuntalaissa sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaissa]. Valtion rahoitus maakunnalle kohdennetaan pääasiassa asukaskohtaisesti suoritettavan osuuden ja palvelujen tarvetta kuvaavien tekijöiden perusteella. Näiden tekijöiden laskenta edellyttää maakunnan antamien tietojen oikeellisuutta, jota tilintarkastajien tulisi tarkastaa tietojen luotettavuuden varmistamiseksi.

Tilintarkastajien tarkastusvelvollisuuden piiriin kuuluisi myös tarkastaa onko maakunnan sisäinen valvonta ja riskienhallinta sekä konsernivalvonta järjestetty asianmukaisesti. (kohta 4). Tilintarkastajan tehtäviin kuuluu nimenomaan sisäisen valvonnan tai konsernivalvonnan järjestämisen arviointi, ei niiden suorittaminen. Lain 45 §:ssä säädettäisiin erikseen maakunnan sisäisen tarkastuksen

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

järjestämisestä. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaiseen järjestämiseen voisi kuulua muun muassa, että maakuntavaltuusto on päättänyt sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista, hallintosääntöön on otettu asiasta riittävät määräykset ja maakuntahallitus ja muut toimielimet ovat ohjeistaneet alaisensa toiminnan osalta sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämiseen liittyvät menettelyt ja toimeenpanon valvonnan. Konsernivalvonnalla tarkoitetaan tytäryhteisöjen toiminnan tuloksellisuuden ja taloudellisen aseman seuranta, analysointia ja raportointia. Konsernivalvonnassa tulisi erityisesti seurata maakuntavaltuuston tytäryhteisöille asettamien tavoitteiden toteutumista sekä konserniohjeen noudattamista keskitetysti hoidetuissa konsernitoiminnoissa ja konsernin sisäisten palvelujen käytössä. Konsernivalvonnassa seurattaisiin myös sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämistä ja toimeenpanoa kuntakonserniin kuuluvissa yhteisöissä maakunnan hyväksymien periaatteiden mukaisesti. Konsernivalvonnan asianmukainen järjestäminen edellyttää että konsernivalvontaa koskevat menettelytavat ja toimeenpanon valvonta on ohjeistettu. Tarkastuksessa huomioitaisiin myös toimintakertomuksessa annetut tiedot sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta sekä konsernivalvonnasta.

Lisäksi osana tilinpäätöksen tarkastamista tulisi varmistaa, että tilinpäätöksessä ja toimintakertomuksessa annetut tiedot ovat keskenään ristiriidattomia. (kohta 5) Tähän liittyen tarkastuksessa tulisi varmistua muun muassa siitä, että toimintakertomuksen perustana olevat tiedot ovat riittävästi dokumentoituja ja perusteltuja.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin maakuntavaltuuston ja tarkastuslautakunnan antamista ohjeista tilintarkastajalle. Tilintarkastajat noudattavat maakuntavaltuuston ja tarkastuslautakunnan antamia ohjeita, jolleivät ne ole ristiriidassa lain, hallintosäännön tai hyvän tilintarkastustavan kanssa. Annettujen ohjeiden noudattaminen ei saa johtaa tilintarkastajan riippumattomuuden vaarantumiseen. Tilintarkastajan riippumattomuuden edellytyksenä on, että tilintarkastaja voi itsenäisesti määritellä tilintarkastuksen ja sitä koskevan raportoinnin sisällön. Tilintarkastajan on siten toissijaisesti noudatettava tällaisia ohjeita. Tilintarkastajille voidaan kuitenkin esimerkiksi esittää tarkastussuunnitelmaan sisältyvän tarkastuksen lisäksi jonkin asian tarkempaa selvittämistä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin olennaisten tarkastushavaintojen raportoinnista. Havaitsemistaan olennaisista epäkohdista tilintarkastajien olisi ilmoitettava viipymättä maakuntahallitukselle annettavassa tilintarkastuspöytäkirjassa, joka annettaisiin tiedoksi tarkastuslautakunnalle. Tällaisia viivytyksetöntä raportointia vaativia havaintoja ovat muun muassa tiedot esiin tulleista väärinkäytöksistä. Maakuntahallitus vastaa viime kädessä toimenpiteisiin ryhtymisestä, joten olennaisista epäkohdista ilmoitettaisiin maakuntahallitukselle annettavassa tilintarkastuspöytäkirjassa, joka voidaan antaa tarvittaessa myös tilikauden päättymisen jälkeen. Tilikauden jälkeen annettavassa tilintarkastuspöytäkirjassa voitaisiin antaa esimerkiksi huomautuksia seikoista, joita ei esitetä tilintarkastuskertomuksessa, mutta jotka on syytä saattaa maahallituksen tietoon. Maakuntahallituksen tulisi käsitellä tilintarkastuspöytäkirja ja päättää toimenpiteistä, joihin tarkastushavaintojen perusteella ryhdytään. Tilintarkastuspöytäkirja annettaisiin tiedoksi myös tarkastuslautakunnalle. Muutoin tilintarkastaja raportoi tarkastusten suorittamisesta ensisijaisesti tarkastuslautakunnalle erikseen sovittavalla tavalla.

115 §. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastusoikeus. Pykälässä säädettäisiin valtiontalouden tarkastusviraston tarkastusoikeudesta. Valtiontalouden tarkastusvirastolla olisi oikeus tarkastaa maakunnan ja sen sekä maakuntien yhteisessä määräysvallassa olevien yhteisöjen toiminnan ja taloudenhoidon laillisuutta, tarkoituksenmukaisuutta ja tuloksellisuutta sen mukaisesti kuin valtiontalouden tarkastusvirastosta annetussa laissa (676/2000) säädetään. Kyseisessä laissa säädetään myös viraston tietojensaantioikeudesta.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

116 §. Tarkastuslautakunnan ja tilintarkastajan tietojensaantioikeus. Pykälällä turvattaisiin tarkastuslautakunnan ja tilintarkastajan oikeus tietojen saamiseen. Pykälässä säädettäisiin erikseen tarkastuslautakunnan ja tilintarkastajan tietojensaantioikeudesta.

Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin tarkastuslautakunnan tietojensaantioikeudesta. Tarkastuslautakunnalla olisi salassapitoa koskevien säännösten estämättä oikeus saada maakunnan viranomaisilta tiedot ja nähtävikseen asiakirjat, joita se pitää tarpeellisina arviointitehtävän hoitamiseksi. Tarkastuslautakunnalla olisi toimitelimenä oikeus tietojen saamiseen, joten lautakunnan tulisi tehdä päätös asiasta. Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin tilintarkastajan tietojensaantioikeudesta. Myös tilintarkastajalla olisi salassapitoa koskevien säännösten estämättä oikeus saada maakunnan viranomaisilta ja maakuntakonserniin kuuluvilta yhteisöiltä ja säätiöiltä tiedot ja nähtävikseen asiakirjat, joita pitää tarpeellisina tehtävänsä hoitamiseksi. Tilintarkastajan tiedonsaantioikeus koskisi siten maakunnan hallussa olevien asiakirjojen lisäksi myös muiden maakuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen ja säätiöiden hallussa olevia asiakirjoja, mikäli tilintarkastaja pitää niitä tarpeellisina tarkastustehtävän hoitamiseksi. Tarkastuslautakunnan jäsen ja tilintarkastaja toimivat virkavastuulla ja heillä on velvollisuus pitää salassa ne tiedot, jotka he säännöksen nojalla ovat saaneet.

117 §. Tilintarkastuskertomus ja sen käsittely. Pykälässä säädettäisiin tilintarkastuskertomuksen käsittelystä. Pykälän *1 momentin* mukaan tilintarkastajien olisi annettava maakuntavaltuustolle kulkakin tilikaudelta kertomus, jossa esitetään lain 114 §:n mukaan suoritettujen tarkastusten tulokset. Tarkastuksen tuloksista riippumatta kertomuksessa olisi esitettävä, onko tilinpäätös hyväksyttävä ja voidaan toimielimen jäsenelle ja asianomaisen toimielimen tehtäväalueen tilivelvollisille myöntää vastuuvapaus. Tilivelvollisia ovat maakuntahallituksen, lautakuntien sekä niiden jaostojen jäsenet sekä kunkin tehtäväalueen johtavat viranhaltijat. Johtavina viranhaltijoina voidaan pitää ainakin toimielimen esittelijöitä sekä toimielimen tehtäväalueella itsenäisestä tehtäväkokonaisuudesta vastaavia viranhaltijoita. Maakuntavaltuuston olisi perusteltua päättää tilivelvollisista ennakolta vaikka laki ei tähän velvoitakaan. Muutoin jää viime kädessä tilintarkastajan harkittavaksi, kehen mahdollinen muistutus voidaan kohdistaa.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin tilivelvolliseen kohdistuvasta muistutuksesta. Jos tilintarkastaja havaitsee, että maakunnan hallintoa ja taloutta on hoidettu vastoin lakia tai maakuntavaltuuston päätöksiä eikä virhe tai aiheutunut vahinko ole vähäinen, tilintarkastuskertomuksessa on tehtävä asiasta tilivelvolliseen kohdistuva muistutus. Muistutusta ei voida kohdistaa maakuntavaltuustoon.

Pykälän *3 momentin* mukaan tarkastuslautakunta valmistelisi tilintarkastuskertomuksen käsittelyn valtuustossa. Lautakunnan olisi hankittava tilintarkastuskertomuksessa tehdystä muistutuksesta asianomaisen selitys sekä maakuntahallituksen lausunto. Lautakunta voisi myös itse antaa asiasta lausunnon. Tilinpäätöksen käsittelyn yhteydessä maakuntavaltuusto päättäisi toimenpiteistä, joihin tarkastuslautakunnan valmistelu, tilintarkastuskertomus ja siinä tehty muistutus antavat aihetta. Hyväksyessään tilinpäätöksen maakuntavaltuusto päättää vastuuvapaudesta tilivelvollisille. Maakuntavaltuusto ei olisi päätöstä tehdessään sidottu tilintarkastajien esitykseen.

15 luku. Maakunnan toiminta kilpailutilanteessa markkinoilla

118 §. Maakunnan toiminta kilpailutilanteessa markkinoilla. Luvun säännöksiä sovellettaisiin maakunnan toimintaan siltä osin, kuin yhtiöittämisvelvollisuudesta ei ole tehtäväalakohtaisia erityissäännöksiä. Esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen yhtiöittämisestä säädetään erikseen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettavassa laissa. Luvun säännöksiä pääosin

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

vastaavat säännökset kuntien toiminnan yhtiöittämisestä lisättiin kuntalakiin vuonna 2013 (L/2013, voimassa olevan kuntalain 126 -128 §).

Pykälän mukaan maakunnalla olisi toiminnan yhtiöittämisvelvollisuus sen toimiessa kilpailutilanteessa markkinoilla. Maakunnan tehtäväaloista säädetään erikseen 6 §:ssä. Säännös koskisi sitä, missä muodossa maakunta voi harjoittaa tehtäviinsä kuuluvaa toimintaa kilpailutilanteessa markkinoilla. Säännös liittyy EU-valtiontukisäännöksen vastaisten tukielementtien eli konkurssisuojaan ja mahdollisten veroetujen poistamiseen sekä kilpailuneutraliteetin toteuttamiseen maakunnan harjoittaessa toimintaa kilpailutilanteessa markkinoilla.

Pykälän 1 momentissa säädetään pääsäännöstä, jonka mukaan maakunnan harjoittaessa toimintaa kilpailutilanteessa markkinoilla, toiminta tulisi siirtää osakeyhtiölle, osuuskunnalle yhdistykselle tai säätiölle.

Pykälän 2 momentissa säädetään tarkemmin, millaista maakunnan toimintaa ei ainakaan katsottaisi hoidettavan kilpailutilanteessa markkinoilla. Momentissa suljetaan tapauskohtaiselta tulkinnalta pois tiettyjä toimintoja, jolloin maakunnan ei katsottaisi olevan kilpailutilanteessa markkinoilla. Säännös selventää erityisesti maakunnan lakisääteisen tehtävien järjestämisvastuun, yhteistoimintavelvoitteiden sekä maakunnalle lailla tai lain nojalla koottujen tehtävien rajaa suhteessa yhtiöittämisvelvollisuuteen.

Momentin 1 kohdan mukaan kilpailutilanteesta markkinoilla ei olisi kyse, jos maakunta järjestää lain perusteella omana toimintanaan palveluja maakunnan asukkaille ja muille, joille maakunnan on lain perusteella järjestettävä palveluja. Tulkinnassa olisi olennaista myös se, että maakunta tuottaa palveluja vain niille, joille sen on lain perusteella tuotettava.

Momentin 2 kohdan mukaan kilpailutilanteesta markkinoilla ei olisi kyse, jos palveluja järjestetään maakunnan omana toimintana 46 §:ssä tarkoitettuna maakuntien yhteistoimintana tai lakiin perustuen maakunnalle koottuna. Palvelujen järjestäminen olisi rajattu sen alueen asukkaille ja muille, joille maakunnan on lain tai maakuntien yhteistyösopimuksen perusteella järjestettävä palveluja.

Momentin 3 kohdan mukaan sellaista yhteistoimintaa, jota ei sidosyksikkösäännöksiä tai hankintalain 16 §:n perusteella tarvitse kilpailuttaa, ei katsottaisi hoidettavan kilpailutilanteessa markkinoilla. Hankintalain 16 §:n mukaan hankintalakia ei sovelleta hankintayksiköiden väliseen yhteistyöhön, jos yhteistyössä kysymys on yhteisten tavoitteiden saavuttamisesta ja niiden vastuulla olevien yleisen edun mukaisista julkisista palveluista. Lisäksi edellytyksenä on, että enintään viisi prosenttia ja enintään 500 000 euroa yhteistyön piiriin kuuluvista palveluista tuotetaan muita kuin sopimuksen osapuolia varten. Jos kysymys ei ole markkinaehtoisista palveluista, edellä mainittu prosenttiraja on 10 prosenttia. Hankintalaissa on määritelty, milloin toimintaan ei harjoiteta markkinaehtoisesti. Prosentuaalista rajoitusta ei sovelleta, jos yhteistoiminnan arvo on kolmen vuoden ajalta keskimäärin alle 100 000 euroa.

Pykälän 2 momentissa tarkennettaisiin, että maakunta toimisi kilpailutilanteessa markkinoilla, jos se osallistuisi tarjouskilpailuun.

119 §. Yhtiöittämisvelvollisuutta koskevat poikkeukset. Pykälässä säädettäisiin yhtiöittämisvelvollisuuden poikkeuksesta. Pykälän perusteella yhtiöittämisvelvollisuutta koskevat poikkeukset koskisivat sellaisia tehtäviä, joissa maakunnan voitaisiin katsoa toimivan kilpailutilanteessa markkinoilla mutta joissa toiminnan luonteen perusteella maakunnalla ei olisi yhtiöittämisvelvollisuutta. Poikkeukset koskisivat sellaisten tehtävien hoitoa, jotka liittyvät maakunnan toiminnan kokonaista-

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

loudelliseen tehostamiseen tai johon muu erityisen painava syy. Jotta poikkeukset eivät mahdollistaisi kilpailuneutraliteetin vääristymistä, esityksen 120 §:n mukaan maakunnan palvelut olisi tällöin hinnoiteltava markkinaperusteisesti. Lisäksi toiminta olisi kirjanpidollisesti eriytettävä.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan maakunta voisi harjoittaa omana toimintanaan vähäistä toimintaa kilpailutilanteessa markkinoilla. Vähäisellä toiminnalla tarkoitettaisiin satunnaista toimintaa markkinoilla sekä toimintaa, jolla ei olisi markkinavaikutuksia tai ne olisivat vähäisiä. Satunnaisella toiminnalla tarkoitetaan, että maakunta ei voisi suunnitella toimintaansa siten, että se tuottaa jatkuvasti tavaroita ja palveluja markkinoille. Vähäisyyttä tulisi tulkinta tiukasti eikä sitä voida arvioida pelkästään toiminnan vähäisen osuuden perusteella.

Momentin 2 kohdassa selvennettäisiin maakuntalain ja erityislain suhdetta. Säännöksen mukaan maakunta voisi osallistua tarjouskilpailuun ja tuottaa palveluja, jos erityislaissa säädettäisiin nimenomaisesti, että maakunta voisi tuottaa palveluja toiselle tai osallistua esimerkiksi toisen maakunnan tarjouskilpailuun.

Momentin 3 kohdan perusteella maakunta voisi myydä tukipalveluja maakuntakonserniin kuuluvalle tytäryhteisölle ilman, että maakunnan katsottaisiin toimivan markkinoilla. Tukipalveluja olisivat muun muassa kirjanpidon ja palkkahallinnon järjestäminen sekä tietojärjestelmät ja niiden ylläpitoa koskevien palvelujen myynti, siivous, arkistointi, kiinteistöhuolto sekä tilojen vuokraus ja myynti.

Momentin 4 kohdan perusteella maakunta voisi myydä palveluja sidosyksikölle tai -yritykselle. Sidosyksiköllä tarkoitetaan hankintalain 15 §:n mukaan erillistä oikeushenkilöä, jota maakunta valvoo joko yksin tai muiden hankintayksiköiden kanssa samalla tavoin kuin omia toimipaikkojaan ja joka harjoittaa pääosin toimintaansa hankintayksiköiden kanssa.

Momentin 5 kohdassa säädettäisiin maakunnan hallussa olevien tilojen vuokrauksesta. Maakunnat toimivat tulevaisuudessa vuokratiloissa, jotka niille hankkii valtakunnallinen toimitilayhtiö. Lähtökohtaisesti maakunnat eivät omista toimitilojaan. Jos maakunnat kuitenkin kilpailuttavat toimintonsa, niillä voi tarvetta toimitilojen jälleenvuokraukseen kilpailutettuun toimintaan.

Momentin 6 kohdan perusteella olisi mahdollista tavanomaisten palvelussuhteeseen liittyvien palvelujen antaminen ilman, että maakunta olisi velvollinen yhtiöittämään toiminnan. Säännös koskisi muun muassa työpaikkaruokailua sekä työsuhteasuntoja.

Momentin 7 kohdan perusteella maakunnalla ei olisi yhtiöittämisvelvollisuutta sellaisesta toiminnasta markkinoilla, joka perustuisi valmiuslaissa (1552/2011) tarkoitettuun valmiussuunnitelman mukaiseen tai muun lain mukaiseen varautumisvelvollisuuteen.

Pykälän 2 momentissa rinnastettaisiin palveluihin myös tavaroiden myynti kilpailutilanteessa markkinoilla.

120 §. Taloudellinen eriyttäminen ja hinnoittelu maakunnan toimiessa kilpailutilanteessa markkinoilla. Pykälässä säädettäisiin kilpailutilanteessa markkinoilla tuotettujen palvelujen ja tavaroiden hinnoittelusta ja taloudellisesta eriyttämisvelvoitteesta. Hinnoittelun osalta pykälä vastaisi, mitä kuntien osalta säädetään voimassa olevan kuntalain 128 §:ssä. Pykälän tarkoituksena on varmistaa, ettei 119 §:ssä tarkoitetuissa poikkeustapauksissa maakunnan tuotantoyksikön hinnoittelu toteuta sellaista kilpailua vääristävää alihinnoittelua, jota kyseisellä säännöksellä on tarkoitus torjua. Toiminnan talouden eriyttämisellä luodaan edellytykset hinnoittelun läpinäkyvyyteen.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Pykälän mukaan maakunnan tuottaessa yhtiöittämisvelvollisuuden perusteella palveluja sen hinnoittelun tulisi perustua markkinaperusteiseen hintaan. Markkinaperusteisella hinnoittelulla tarkoitetaan sitä hintatasoa, jonka suuruiseksi vastaava yksityinen toimija hinnoittelisi palvelut. Hinnoittelussa olisi siten lähtökohtaisesti otettava huomioon kilpailullisesta toiminnasta saadut tulot ja tuottamisesta aiheutuvat muuttuvat kulut ja tähän toimintaan kohdistettavissa oleva osa kiinteistä kuluista. Investointeihin liittyvät poistot ja rahoituskulut olisi otettava huomioon kustannuksina siltä osin kuin kyseiset investoinnit ovat välttämättömiä tehtävän hoitamiseksi. Lisäksi hinnoittelussa on otettava huomioon toimintaan sitoutuneelle pääomalle kohtuullinen tuotto.

Säännös ei aina edellyttäisi tuoton tai kustannusvastaavuuden huomioon ottamista. Joissain tapauksissa markkinaperusteisuudelta ei edellytetäisi tuoton saamista, vaan hinnoittelua käyvän arvon mukaisesti. Tällainen tilanne voisi koskea muun muassa muuttotappioalueella vuokrattavia tiloja.

Taloudellinen eriyttäminen tarkoittaisi, että toiminnan kirjanpito tulisi eriyttää siten, että hinnoittelun markkinaehtoisuus voitaisiin varmistaa. Vastaavaa säännöstä ei ole vielä kuntalaissa mutta EU-komissio on edellyttänyt vastaavan säännöksen ottamista kuntalakiin. Taloudellista eriyttämistä ei tarvitsisi tehdä, jos ulosmyynnin arvo jäisi erittäin vähäiseksi.

121 §. Lainan taikka takauksen tai muun vakuuden antaminen. Pykälässä säädettäisiin niistä edellytyksistä, joilla maakunta voisi myöntää lainaa, takauksia tai muita vakuuksia toisen velasta tai muusta sitoumuksesta.

Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin, että maakunnan myöntämä laina, takaus tai muu vakuus ei saisi vaarantaa maakunnan kykyä vastata sille laissa säädetyistä tehtävistä. Maakunta ei saisi myöntää lainaa, takausta tai muuta vakuutta, jos niihin sisältyisi merkittäviä taloudellisia riskejä. Säännös velvoittaisi päätöksenteon yhteydessä arvioimaan sitoumuksen antamiseen sisältyvän taloudellisen riskin. Sitoumusta annettaessa olisi tarkasteltava maakunnan taloudellisten vastuiden kulloistakin yhteismäärää niin, että mahdollisen riskin toteutuessakin maakuntakonsernin lainanhoitokate säilyisi 110 §:ssä säädetyt raja-arvon puitteissa. Maakuntakonsernin lainahoitokatteen tunnusluku ei saisi mahdollisen takausvastuunkaan toteutuessa olla kaksi tilikautta peräkkäin alle yksi. Lainanhoitokate lasketaan kaavalla, jossa tuloslaskelman vuosikatteeseen lisätään korkokulut ja saatu summa jaetaan vuosittaisilla lainanhoitokuluilla eli korkokuluilla ja lainanlyhennyksillä. Momentissa mainittujen edellytysten täyttyminen tulisi arvioida jokaisen toimenpiteen osalta erikseen. Momentissa tuotaisiin esiin myös, että toimenpiteitä tehtäessä maakunnan edut tulisi turvata riittävän kattavilla vastavakuuksilla. Tällä tarkoitettaisiin sitä, ettei vaadittavien vastavakuuksien tarvitsisi kattaa koko takaukseen liittyvää riskiä, vaan maakunnan riskien hallinnan näkökulmasta riittävän osan. Riskin todennäköisyys ja laajuus vaikuttavat yleisesti takauksen antamisen edellytyksiin sekä takauksen hintaan.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin, että maakunta voi myöntää takauksen tai muun vakuuden kilpailutilanteessa markkinoilla toimivan yhteisön velasta tai muusta sitoumuksesta ainoastaan, jos yhteisö kuuluu maakuntakonserniin tai se on maakuntien tai maakuntien ja valtion yhteisessä määräysvallassa. Maakuntakonserni määritellään lain 4 §:ssä. Maakuntien yhteisessä määräysvallassa ovat muun muassa maakuntien yhdessä omistamat, [maakuntalain x luvussa/ maakuntien yhteisistä palveluista annetussa laissa tarkoitettut] valtakunnalliset palvelukeskukset. Momentissa käytettäisiin termiä ”kilpailutilanteessa markkinoilla”, jota on avattu tarkemmin tämän lain maakunnan toimintaa markkinoilla koskevissa yleisperusteluissa ja joka rinnastettaisiin EU-valtiontukisäännösten ”taloudellista toimintaa” tarkoittavaan käsitteeseen.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Pykälän 3 momentin mukaan maakunta voisi myöntää takauksen tai muun vakuuden, jos se perustuu lain perusteella hyväksytyyn tukiohjelmaan tai yksittäiseen tukeen tai liittyy yhteisön täyttämään palveluvelvoitteeseen. Palveluvelvoitteesta säädetään 122 §:ssä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että maakunnan on lisäksi pykälässä tarkoitettuja toimenpiteitä tehdessään otettava huomioon, mitä Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklassa säädetään. SEUT 107 artiklassa on määritelty valtiontuen käsite ja SEUT 108 artiklassa määritellään komission yksinomainen toimivalta sekä jäsenvaltion velvollisuus etukäteen ilmoittaa valtiontuesta niissä tilanteissa, joissa ei ole säädetty poikkeusta ilmoitusvelvollisuudesta.

Maakunnan tulisi huomioida toimenpiteitä tehdessään nämä valtiontukea koskevat säännökset. Momentin tarkoittamat valtiontukisäännökset tulisi ottaa huomioon kaikissa pykälän tarkoittamissa tilanteissa, siis myös myönnettäessä takauksia maakuntakonserniin kuuluville tahoille 2 momentin mukaisesti tai 3 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa. Lisäksi maakunnan tulisi toimenpiteitä harkitessaan huomioida maakunnan toiminnan vaikutukset markkinoilla tapahtuvaan kilpailuun, jota kilpailu- ja kuluttajavirasto toimivaltansa puitteissa valvoo.

122 §. Julkinen palveluvelvoite. Pykälä koskisi sitä, miten maakunta voi antaa julkisen palveluvelvoitteen. Palveluvelvoitteella tarkoitetaan EU-kilpailuoikeudessa tarkoitettua yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluita (SGEI-palvelut eli services of general economic interest). Pykälä olisi luonteeltaan informatiivinen siten, että siinä kerrottaisiin palveluvelvoitteen antamisen kannalta keskeiset seikat. Säännös vastaisi asiallisesti sitä, mitä kuntien osalta säädetään kuntalain 131 §:ssä.

Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin palveluvelvoite ja sen käyttötilanteet. Palveluvelvoitteen lähtökohtana olisi, että niiden saatavuuden turvaaminen on yhteiskunnallisesti niin tärkeää, että viranomaisen asettaa palveluntuottajalle julkisen palvelun velvoitteen. Tällöin yrityksen on tarjottava viranomaisen ennalta määrittelemää palvelua julkisista varoista suoritettua korvausta vastaan. Pykälän mukaan maakunta voi antaa määräaikaisen palveluvelvoitteen maakunnan asukkaiden hyvinvoinnin kannalta tarpeellisten palvelujen turvaamiseksi kilpailutilanteessa markkinoilla toimivalle palveluntuottajalle, jos markkinoiden toiminta on puutteellista.

Koska palveluvelvoite on kytketty EU-kilpailuoikeuden määritelmään, mitä tahansa palvelua ei voisi määritellä SGEI -palveluksi. Jotta ylipäätään joudutaan arvioimaan palveluvelvoitteen antamista palveluiden tulisi olla luonteeltaan niin kutsuttuja taloudellisia palveluita. Pykälässä tätä tarkoitettaisiin termillä ”kilpailutilanteessa markkinoilla”. EU-oikeuden mukaan taloudellista toimintaa on kaikki toiminta, jossa tavaroita ja palveluja tarjotaan tietyillä markkinoilla. Palveluvelvoitteen edellytyksenä olisi lisäksi se, että markkinoiden toiminta on puutteellista. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi tilannetta, jossa tavanomaista markkinatoimintaa ei olisi tai tilannetta, jossa palvelutarjontaa ei vastaisi maakunnan perustellusti asettamia välttämättömiä kriteerejä (markkinapuute).

Momentissa tuotaisiin esiin myös se, että ennen palveluvelvoitteen antamista maakunnan olisi selvitettävä, toimivatko markkinat riittävästi. Maakunnan olisi näin selvitettävä, onko markkinoilla toimittajia, jotka voisivat tarjota kyseistä palvelua maakunnan asukkaille, ja toisaalta, täyttäisikö tämä palvelutarjonta maakunnan perustellusti asettamia välttämättömiä kriteerejä kuten kohtuuhintaisuus, riittävyys tai saavutettavuus. Tarkastelussa ei tulisi kiinnittää huomiota vain nykyhetkeen, vaan toimijoilta olisi myös tiedusteltava, aikovatko he tulevaisuudessa esimerkiksi 3—5 vuoden sisällä ja millaisilla ehdoilla, tuottaa tarkastelun kohteena olevia toimintoja. Palautetta markkinoiden toimimattomuudesta voisi tulla myös maakunnan asukkailta tai eri sidosryhmiltä. Markkinoilla vallitseva markkinapuute voitaisiin todeta hyvin erilaisissa tilanteissa ja eri tavoin, kuten esimerkiksi käyttä-

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

mällä avointa kuulemismenettelyä maakunnan verkkosivustolla tai ammattilehdessä, pyytämällä ulkopuolisen asiantuntijan arvion markkinatilanteesta tai julkaisemalla markkinakartoitusta koskevan ilmoituksen julkisten hankintojen ilmoittamisportaalissa, HILMAssa.

Mahdollinen markkinapuute voitaisiin joskus todeta myös tilanteessa, jossa suoritetaan hankintalain mukainen kilpailutus, mutta markkinamekanismi ei syystä tai toisesta toimi. Kyse olisi tilanteesta, jossa ei ole saatu lainkaan tarjouksia tai alalla on vain yksi toimija, joka voi käytännössä määrittää hintatason. Hankintalain mukaisen menettelyn käyttöä pelkästään markkinoiden testaamistarkoituksessa ei voida kuitenkaan pitää ensisijaisena keinona. Markkinapuutteen olemassaolon testaus olisi syytä erottaa palveluntuottajan valintaprosessista; markkinapuutteen toteamisessa ei vielä valita palveluntuottajaa.

Momentissa tarkoitettun palveluvelvoitteen antamisen tulisi olla luonteeltaan määräaikainen. Maakunnan tulisi seurata vallitsevaa markkinatilannetta aktiivisesti ja huolehtia siitä, että palveluvelvoitetta ei käytetä enää tilanteessa, jossa tavanomaista markkinatoimintaa on saatavilla.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, miten julkisen palvelun velvoite annetaan. Palveluvelvoite olisi annettava kirjallisesti ja siinä tulisi määritellä palvelun tuottamiseen ja korvauksen määräytymisen liittyvät keskeiset ehdot. Maakunnan olisi momentin mukaan annettava palveluntuottajalle nimenomainen kirjallinen toimeksianto, jossa tulisi yksilöidä palveluvelvoitetta koskevat perustiedot kuten palveluvelvoitteen sisältö, kesto, alue, korvausmekanismi, valvontaa, avoimuutta ja raportointia koskevat ehdot. Palveluvelvoitetta voitaisiin tarvittaessa täsmentää toimeksiantokauden kuluessa ja siinä voidaan ottaa huomioon muitakin yksityiskohtia, kuten laatuvaatimuksia.

Momentissa kuvattu kirjallinen toimeksianto voi olla oikeudelliselta luonteeltaan olla hallintopäätös, johon liittyy avustus taikka hankintasopimus. Sen määrittely, onko kyseessä hankintalain soveltamisalan piiriin kuuluva hankintasopimus vai avustus, voi olla joskus erittäin hankalaa. Avustusten myöntämismenettelyt eivät kuulu hankintalain soveltamisalaan. Pelkästään se, että on kyse rahoitustoimenpiteestä tietyn toiminnan tukemiseksi siten, että tuen saajan on maksettava tuki takaisin, jos rahaa ei käytetä viranomaisen määrittelemään tarkoitukseen, ei tuo järjestelyä hankintalainsäädännön soveltamisalan piiriin.

Palvelun turvaamiseen maksettavissa korvauksissa on lisäksi otettava huomioon, mitä Euroopan unionin komission yleistä taloudellista etua koskevissa valtioneuvoston päätöksissä säädetään. EU-oikeudessa SGEI -järjestelyt ovat usein sisältäneet erilaisia avustustoimenpiteitä. Koska tällaisessa tilanteessa maksetaan julkisista varoista avustus taloudelliseen toimintaan, järjestelyn on täytettävä myös EU:n valtioneuvoston päätöksiin liittyvät menettelytavat ja hyväksyttävyyden peruste. Tällaisissa tilanteissa maakunnan olisi tehtävä hakijan hakemuksesta avustuspäätös, jossa yksilöitäisiin avustuksen myöntämisen keskeiset ehdot ja perusteet. Päätöksessä tulisi myös mainita, minkä valtioneuvoston päätöksen (komission SGEI -päätös, yleinen tai SGEI de minimis -tukiasetus) perusteella toimeksianto tehtäisiin.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, miten palveluntuottaja valittaisiin. Lähtökohtana olisi avoin ja syrjimätön menettely. Momentissa tuotaisiin esiin kuitenkin, että jos palveluvelvoite täyttää julkisista hankinnoista annetussa laissa säädetyn hankintasopimuksen tai käyttöoikeussopimuksen määritelmän, palveluntuottajan valinnassa olisi noudatettava julkisista hankinnoista annetun lain mukaista menettelyä.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Jos hankinta- ja käyttöoikeussopimuksen määrittelyedellytykset täyttyisivät, kunnan olisi valittava palveluntuottaja noudattaen hankintalain mukaisia menettelytapoja. Käytännössä SGEI -järjestelyt täyttävät hankintasopimusta useammin käyttöoikeussopimuksen määritelmän, jossa palvelun suorittajalle annetaan oikeus hyödyntää palvelua sekä kerätä asiakkailta maksu palvelun käyttämisestä. Tällöin palveluntuottajalle siirtyy myös käytännössä ainakin osittainen riski palvelun kannattavuudesta. Vaikka palveluvelvoite annettaisiin käyttämällä hankintalain mukaisia menettelyjä, tulisi sopimuksessa huomioida SGEI -järjestelyjä koskevat erityisehdot. Nämä erityisehdot, esimerkiksi korvauksen laskentaperusteet olisi lähtökohtaisesti jo huomioitava tarjouspyyntöä laadittaessa. Tilanteissa, joissa hankintalain mukaisen kilpailutuksen avulla on havaittu markkinapuute, voitaisiin hankintalain mukaisen suorahankinnan sijasta tehdä toimeksianto SGEI:tä koskevien sääntöjen mukaisesti, edellyttäen, että SGEI -määrittelyn kriteerit muutoin täyttyvät. Tällöin maakunnat voisivat välttyä ylikompensaation ja myös joissakin tilanteissa laittoman valtiontuen maksamiselta.

Jos puolestaan hankintalainsäädännön suorahankinnan perusteet täyttyisivät, palveluntuottaja voitaisiin valita suoraan ilman kilpailutusta. Hankintayksikkö voi valita suorahankinnan muun muassa tilanteessa, jossa avoimessa tai rajoitetussa menettelyssä ei ole saatu lainkaan osallistumishakemuksia tai tarjouksia ja alkuperäisiä tarjouspyynnön ehtoja ei olennaisesti muuteta tai tilanteessa, jossa yksinoikeuden suojaamiseen liittyvästä syystä vain tietty toimittaja voi toteuttaa hankinnan. Hankintayksiköllä olisi myös mahdollisuus tarjouspyynnössä määritellä hankinnan valinta- ja vertailukriteerit siten, että myös hankintamenettelyssä voitaisiin turvata kohtuuhintaisten palveluiden saataavuus.

123 §. Kilpailulain soveltaminen. Pykälä vastaa asiallisesti kuntalain 132 §:ssä säädettyä. Kilpailulaki on uudistuksen yhteydessä tarkoitus muuttaa siten, että Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimivalta ulotettaisiin maakunnan kilpailulain vastaiseen toimintaan puuttumiseen.

Kilpailulain 30 a §:ssä säädetään kilpailulain soveltamisesta tilanteessa, jossa kunnan, kuntayhtymän, valtion taikka niiden määräysvaltaan kuuluvan yksikön harjoittamassa taloudellisessa toiminnassa sovelletaan sellaista menettelyä tai toiminnan rakennetta, joka tavaroiden tai palveluiden tarjonnassa:

- 1) vääristää tai on omiaan vääristämään terveen ja toimivan kilpailun edellytyksiä markkinoilla;
- 2) estää tai on omiaan estämään terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun syntymistä tai kehittymistä; tai
- 3) on ristiriidassa kuntalaissa säädetyn markkinaperusteisen hinnoittelun vaatimuksen kanssa.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto voisi vastaavissa tilanteissa puuttua maakunnan tai sen määräysvaltaan kuuluvan yhteisön harjoittaman kilpailulain vastaiseen menettelyyn tai toiminnan rakenteeseen?

16 luku Maakuntien valtakunnalliset palvelukeskukset

124 §. Valtakunnalliset palvelukeskukset. Valtakunnallisista palvelukeskuksista sekä niiden toiminnan perusteista on välttämätöntä säätää, koska maakunnat olisivat uusi julkisen hallinnon taso ja ne olisivat itsenäisiä myös suhteessa toisiinsa. Kun maakuntien osalta rajoitetaan niiden itsenäisyyttä tai mahdollisuuksia itse järjestää toiminnassa tarvittavien palveluiden tuotantoa ja niiden rakenteita, se olisi tehtävä samalla säädöstasolla kuin niiden toiminnasta muutenkin säädetään.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin neljän valtakunnallisen palvelukeskuksen perustamisesta. Valtakunnallisuudella tavoitellaan yhtenäisiä palveluprosesseja, toiminnallista tehokkuutta ja mittakaavaetuja, jolloin hyödyt tulisivat esille pienempinä kokonaiskustannuksina.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta perustaa muitakin maakuntien yhteisiä palvelukeskuksia. Tällainen muu palvelukeskus voisi olla esimerkiksi tutkimuksen koordinaatiopalvelujen ja laiteinfrastruktuuripalvelujen palvelukeskus. Palvelukeskusten tehtävät on rajoitettu muihin vastaaviin asiantuntijapalveluihin ja tukipalveluihin. Tällä viitataan kyseisiin neljään palvelukeskukseen siten, että myös näiden muiden palvelukeskusten tulee olla sekä toiminnalliselta rakenteeltaan että toimivallaltaan samalla tavalla rajoitettuja kuin kyseisten neljän ensisijaisen palvelukeskuksenkin.

Merkittävän julkisen vallan käyttö on perustuslaissa säädetty yksinomaan viranomaisille, mutta muuta kuin merkittävää julkista valtaa voidaan käyttää myös muissa organisaatioissa, esimerkiksi myös palvelukeskuksissa, jos tästä on laissa erikseen säädetty. Kunkin palvelukeskuksen osalta olisi niiden tehtävistä säädettäessä määrättävä tarkkarajaisesti, jos niiden tehtävien toimeenpano edellyttää välttämättä joiltakin osin julkisen vallan käyttöä. Tällöin myös oikeussuojakeinoista olisi säädettävä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin palvelukeskusten omistamisesta ja toiminnasta sidosyksikkönä. Asiakkaina voisivat olla maakuntien lisäksi vain maakuntakonsernin tytäryhteisöt, maakunnan palvelulaitokset ja valtion viranomaiset siltä osin kuin nämä eivät toimi kilpailutilanteessa markkinoilla. Hallituksen linjausten mukaisesti maakuntien sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluissa tulee olemaan useita eri toimijoita, joista vain osa tulee olemaan maakuntien omistamia ja näistäkin vain osa voi olla edellä olevaan viitaten palvelukeskusten palveluiden käyttäjiä in-house roolin perusteella. Maakunnissa tulee olemaan merkittävä määrä markkinaehtoisia toimijoita, jotka tulevat järjestämään tarvitsemansa palvelutuotannon markkinaehtoisesti eivätkä ne voi olla maakuntien yhteisten palvelukeskusten käyttäjiä kuin julkisia hankintoja koskevan lainsäädännön asettamissa rajoissa eli hyvin vähäisessä määrässä.

Palvelukeskuksella olisi vastuu sille määritellyistä palveluista. Jos palvelukeskukset eivät tuotaisi kaikkia palvelusegmenttejä itse tai jos kapasiteetissa tarvittaisiin joustavuutta tai jos muualta olisi saatavissa palvelut edullisemmin, palvelukeskukset voisivat kilpailuttaa palveluita ja eri palvelutuottajia markkinaehtoisesti. Tällöin myös esimerkiksi nykyiset kuntien palveluyhtiöt voisivat olla mukana palveluiden tarjoajina.

Momentissa säädettäisiin myös palvelukeskusten omistamisesta. Kun omistajina olisivat maakunnat, niillä olisi omistajina aito intressi huolehtia palveluyhtiön toiminnan tehokkuudesta sekä kustannustason pysymisestä alhaalla. Maakunnat omistajina päättäisivät tuotantorakenteesta sekä merkittävistä investoinneista. Palvelukeskusten omistajina olisi myös valtio siten, kuin siitä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain ja maakuntalain voimaantulosta annetussa laissa (/) säädetään.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin palvelukeskusten toiminnasta liiketaloudellisin periaattein, mutta siten, että toiminnan pääasiallisena tarkoituksena ei olisi voiton tuottaminen. Palvelukeskukset olisivat organisaatiomuodoltaan osakeyhtiöitä, jotka noudattaisivat osakeyhtiölakia ja siellä säädettyjä periaatteita ja menettelytapoja, jollei laissa toisin säädettäisi. Tällä varmistettaisiin toiminnan läpinäkyvyys, hinnoittelun kustannusvastaavuus sekä toimielinten vastuullisuus. Palvelukeskus hankkisi rahoituksen toimintaansa palvelumaksuilla maakuntien organisaatioilta. Palvelusopimusmallit hyväksyisi palvelukeskuksen hallitus ja niiden sisältönä olisi ainakin palvelukokonaisuuksien vastuunjako, maakunnan ja palveluyhtiön välillä oikeudet ja velvollisuudet sekä kustannusten jakoperusteen.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

125 §. Palvelukeskuksen palvelujen käyttövelvoite. Pykälässä asetettaisiin maakunnille, niiden tytäryhteisöille ja maakuntien palvelulaitoksille velvollisuus valtakunnallisten palvelukeskusten tuottamien palvelujen käyttämiseen. Käyttövelvoitteesta olisi välttämätöntä säätää laissa, koska maakunnat ja niiden organisaatiot ovat toiminnassaan itsenäisiä ja päättävät palvelutuotannostaan ja tukipalveluistaan. Käyttövelvoite rajoittaisi maakuntien ja niiden organisaatioiden itsenäistä päätösvaltaa. Jotta yhtenäistämällä ja keskittämällä saataisiin riittävät tuottavuushyödyt ja estettäisiin maakuntien keskinäinen investointikilpailu, valtioneuvoston asetuksella olisi mahdollisuus antaa tarkempia säännöksiä eri palvelukokonaisuuksien osalta käyttövelvoitteen piiriin kuuluvista palveluista.

Lähtökohtaisesti valtakunnallisen palvelutuotannon järjestäminen tulisi perustua palvelukeskusten hallitusten omiin päätöksiin kuitenkin siten, että valtakunnallinen yhtenäisyys ja tehokkuus taattaisiin ja perusteettomia poikkeamia voitaisiin tarvittaessa rajoittaa käyttövelvoitteen kautta. Perusteena voisivat olla ylimaakunnalliset toiminnalliset tai taloudelliset syyt, yhtenäiset tieto- tai muut tekniset ratkaisut taikka muut edellä oleviin verrattavat objektiiviset syyt, joiden osalta valtakunnalliset ratkaisut olisivat kokonaisuuden kannalta perusteltuja, vaikka jonkun yksittäisen maakunnan tai sen organisaation osalta syntyisikin tilanteita, joissa paikallisesti olisi hyviä ratkaisuja olemassa, mutta ne eivät olisi laajennettavissa valtakunnallisiksi.

Käyttövelvoite ei olisi kuitenkaan ehdoton, vaan pykälän mukaan maakunnat ja niiden organisaatiot voisivat käyttää muun palveluntuottajan tarjoamaa palvelua, jos sen käyttö olisi tiettyssä toiminnassa tai asiassa taikka sen osassa välttämätöntä taloudellisesta, toiminnallisesta, teknisestä tai muusta vastaavasta perustellusta syystä. Nämä poikkeusperusteet eivät kuitenkaan koskisi toimitila- ja kiinteistöhallinnon palvelukeskuksen palvelujen käyttöä, vaan niiden osalta lakisääteinen käyttövelvollisuus olisi toiminnan järjestämisen lähtökohta. Tämä olisi perusteltua, koska toimitilojen ja kiinteistöjen osalta on tarkoitus, että kuntien kyseinen omaisuus jäisi niiden haltuun vuokrattavaksi tulevaan palvelutuotantoon ja vain se omaisuus, joka olisi maakuntiin välittömästi siirtyvien organisaatioiden hallinnassa, siirtyisi uusille maakunnille. Kiinteistöihin ja infrastruktuuriomaisuuteen kohdistuvat investoinnit olisivat suuria ja pitkävaikutteisia eikä kokonaisuuden kannalta olisi perusteltua mahdollistaa maakuntien välille avointa kilpailua tällä alueella.

Pykälä 2 momentissa säädettäisiin maakuntien ja niiden organisaatioiden kuulemisvelvollisuudesta ennen valtioneuvoston asetuksen antamista. Se olisi välttämätöntä ja perusteltua, koska valtioneuvosto määräisi sitovasti käyttövelvollisuudesta. Kuuleminen tulisi suorittaa riittävän ajoissa, jotta asetusta valmisteltaessa olisi tiedossa eri maakuntakonsernien toimijoiden kanta sekä vaihtoehdot käyttövelvollisuuden ajalliselle ja sisällölliselle laajuudelle. Myös eri maakuntien ja niiden organisaatioiden asema voi olla erilainen suhteessa käyttövelvoitteeseen.

126 §. Yhteishankintojen palvelukeskuksen tehtävät. Yhteishankintojen palvelukeskus olisi osa-kehä, joka toimisi maakuntien valtakunnallisena yhteishankintayksikkönä. Palvelukeskuksen perustehtävä olisi kilpailuttaa ja ylläpitää palveluita ja tuotteita koskevia puitejärjestelyjä sekä tarjota hankintayksiköille asiantuntijapalveluita hankintoihin ja hankintamenettelyihin liittyvissä kysymyksissä. Asiakkaina olisivat maakunnat ja maakuntien oman palvelutuotannon yksiköt ja valtion viranomaiset, jotka eivät kuulu valinnanvapauden piiriin.

Palvelukeskus toimisi ammattimaisena julkisten hankintojen kilpailuttajana ja hankinta-asiantuntijana sekä hankintoja koskevien sopimuksien ja toimittajatiedon hallinnoijana. Palvelukeskus yhdistäisi maakuntien hankintavolyymejä kilpailutilanteen huomioivissa kokonaisuuksissa ja edistäisi maakuntien hankintatoimen laadukasta toteuttamista ja varojen tehokasta käyttöä sekä tu-

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

kisi maakuntia myös vaativien hankintojen suunnittelussa ja kilpailutuksissa. Yhteishankintayksikkö voisi myös toteuttaa hankintoja tehostavia hankintapalveluita, kuten esimerkiksi sopimushallinta, sähköinen huuto- ja verkkokauppa, ja hankintaratkaisuja.

Palvelukeskus olisi julkisista hankinnoista annetun lain mukainen hankintayksikkö, joka kilpailuttaisi julkisia hankintoja ja toteuttaisi niitä koskevia sopimuksia sen suoraan tai välillisesti omistaville hankintayksiköille tai sellaisille hankintayksiköille, joiden oikeudesta käyttää palvelukeskuksen toimintoja olisi erikseen säädetty. Yhteishankintayksikkö yhdistäisi kilpailutuksissa hankintavoivuuksia skaalaetujen ja säästöjen toteuttamiseksi, edistäisi kilpailua avoimilla ja laajaa markkinapotentiaalia hyödyntävillä kilpailutuksilla sekä tukisi asiantuntijuudellaan maakuntien hankintatoimea ja sen kehittämistä.

Palvelukeskuksen toiminnan edellytyksistä on säädetty yksityiskohtaisemmin laissa julkisista hankinnoista ja laissa energiahuollon, liikenteen ja postipalveluiden alalla toimivien yksiköiden hankinnoista. Yhteishankintayksikön asema ja tehtävät perustuisivat kansallisen sääntelyn lisäksi osin EU:n hankintadirektiiviin. Pykälän 1 momentissa viitataan niihin julkisia hankintoja koskevien lakien pykäliin, joissa säädetään yhteishankintayksiköstä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin palvelukeskuksen tehtävistä. Niitä olisivat momentin 1 kohdan perusteella yhteishankintatoimintojen ja hankintojen tukitoimintojen tuottaminen sekä hankintasopimusten ylläpito. Yhteishankintatoiminnolla tarkoitettaisiin hankintayksiköille tarkoitettujen tavaroiden tai palvelujen hankkimista sekä rakennusurakoita, tavaroita tai palveluja koskevien hankintasopimusten, puitejärjestelyjen tai dynaamisten hankintajärjestelmien tekemistä. Hankintojen tukitoiminnoilla tarkoitettaisiin hankintatoimintaa tukevia toimintoja, kuten hankintasopimusten ja puitejärjestelyjen tekemiseen tarkoitettua teknisen infrastruktuurin tarjoamista hankintayksiköille, hankintojen tekemiseen ja suunnitteluun liittyvää neuvontaa tai hankintamenettelyjen toteuttamista jonkin hankintayksikön puolesta ja nimissä. Hankintasopimusten ylläpitoa olisivat esimerkiksi yhteishankintasopimusten ja puitejärjestelyjen ylläpito, hankintayksiköille tehtävä sopimusten ylläpito sekä sopimus- ja toimittajarekisterin toteutus ja hallinta.

Momentin 2 kohdan perusteella palvelukeskus tuottaisi hankintatoimen kehittämis- ja asiantuntijapalveluja. Näitä olisivat esimerkiksi maakuntien hankintayksiköille tehtävä hankintatoimen kehittämis-, konsultaatio-, koulutus- ja neuvontapalvelut.

Momentin 3 kohdan perusteella palvelukeskus tuottaisi markkinoihin ja hankintoihin liittyviä analyysipalvelua. Hallitus linjasi 5.4.2016, että yhteishankintayksikölle tultaisiin antamaan säädöspuolustuksen tehtävä tuottaa viranomaisten arviointitoimintaa täydentävää analyysitietoa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelumarkkinoista. Tavoite olisi tuottaa läpinäkyvää ja julkista analyysiä, jolla annettaisiin tiedollisia perusteita hakea monipuolista ja mahdollisimman kustannusvaikuttavaa palveluiden tuotantoa. Analyysipalvelut eivät olisi suoraan tulkittavissa yhteishankintatoiminnoiksi tai hankintojen tukitoiminnoiksi. Tämän johdosta olisi tarpeen säätää analyysitiedon tuottamisesta. Yhteishankintayksikkö tuottaisi täydentävää analyysiä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelumarkkinoista ja maakuntien julkisista hankinnoista. Analyysitieto voisi olla tietoa muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoiden ja kilpailun toimivuudesta, markkinoiden tarjonnan hyödyntämismahdollisuuksista sekä maakuntien oman tuotannon kilpailukyvyistä suhteessa markkinoilla tuotettaviin vastaavatyypisiin palveluihin ja palvelukokonaisuuksiin. Analyysitietotuotannossa yhteishankintayksikkö tekisi yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisarviointista vastaavien valtion viranomaisten kanssa.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Momentin 4 kohdan perusteella palvelukeskuksen tehtävänä olisi tuottaa logistiikkapalveluja. Käytännössä tämä tapahtuisi integroimalla palvelukeskuksen tytäryhtiöiksi nykyisten erityisvastuualueiden hankinta- ja logistiikkakeskusten toiminnot. Yliopistolliset sairaalat ja sairaanhoitopiirit ovat toteuttaneet erityisvastuualueiden kokonaisuuksiin tilaus- ja toimitusprosessit sosiaali- ja terveydenhuollon materiaalivirrälle sekä niihin liittyvät kuljetus ja varastointipalvelut. Nämä toiminnot on keskeistä kytkeä mukaan sellaisenaan valtakunnallisen palvelukeskuksen tehtäviin. Maakunnille siirtyvistä erityisvastuualueiden hankinta- ja logistiikkakeskustoiminnoista muodostettaisiin palvelukeskuksen tytäryhtiöitä ja ne jatkaisivat jatkossakin toimintansa yliopistosairaalan muodostaman maakuntien yhteistyöaluetason hankinta- ja logistiikkakeskuksina. Muodostuvassa kokonaisuudessa yhteishankintojen palvelukeskuksen ja sen tytäryhtiöiksi siirtyvät erityisvastuualueiden hankinta- ja logistiikkakeskukset voisivat yhdistää ja hyödyntää hankintatoimen synergiaa, osaamispotentiaalin ja investoinnit, ja olemassa oleva alueellinen toimijaverkosto tavoittaisi laajasti maakuntien asiakkuudet ja varmistaisi häiriöttömän toiminnan.

Pykälän 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin yhteishankintojen palvelukeskuksen tehtävistä. Yleisimmin yhteishankinnan ja hankintayhteistyön kohteena ovat olleet ITC-laitteet, ohjelmistolisenssit, polttoaineet, ajoneuvot, toimistotarvikkeet ja -kalusteet sekä myös lääkkeet, sairaala- ja laboratoriotarvikkeet, -materiaalit ja -laitteet. Asetuksella voitaisiin varmistaa muun muassa palvelukeskusten tarkoituksenmukainen keskinäinen työnjako ja välttää päällekkäisyydet esimerkiksi ICT-palvelukeskuksen kanssa.

127 §. Toimitila- ja kiinteistöhallinnon palvelukeskuksen tehtävät. Pykälässä säädettäisiin toimitila- ja kiinteistöhallinnon palvelukeskuksen tehtävistä, jonka hallintaan maakunnat velvoitettaisiin järjestämis- ja voimaannollain 31 §:ssä edelleen siirtämään niille sairaanhoitopiirien ja erityis- huoltopiirien kuntayhtymistä siirretty kiinteistöomaisuus sekä kiinteistön hallintaan oikeuttavat kiinteistöosakeyhtiöiden osakkeet, maanvuokrasopimukset ja toimitilojen vuokrasopimukset.

Palvelukeskuksen tehtävänä olisi hallita omistus- ja vuokraoikeuden nojalla kiinteistöjä ja toimitiloja ja vuokrata niitä pääasiallisesti maakuntien vastuulla oleviin toimintoihin maakuntien pitkäjänteisen toiminnan turvaamiseksi. Palvelukeskus voisi myös ostaa, myydä, rakennuttaa ja peruskorjata kiinteistöjä ja harjoittaa kiinteistöjen riskitöntä kehittämistä sekä vuokraustoimintaan liittyvää toimitila-, ylläpito- ja tukipalvelutoimintaa. Palvelukeskus voisi myös ostaa, myydä ja omistaa arvopapereita.

Maakunnat päättäisivät palvelujensa tuotantorakenteesta sekä sen edellyttämästä toimitilatarpeesta. Valtioneuvosto päättäisi maakuntia sitovasti laajakantoisten tai taloudellisesti ja toiminnallisesti merkittävien maakuntien investointien toteuttamisesta. Palvelukeskuksen tulisi omassa toiminnassaan noudattaa valtioneuvoston päätöstä.

Maakunta tilaisi tarvitsemansa toimitilat palvelukeskukselta solmimalla vuokrasopimuksen joko olemassa olevista palvelukeskuksen omistamista tiloista, uusista rakennettavista tiloista tai palvelukeskuksen maakunnalle vuokraamista muun omistajan tiloista. Palvelukeskus ei siten lähtökohdastaan rakennuttaisi tai vuokraisi tiloja omaan lukuunsa ilman maakunnan kanssa ennalta solmittua vuokrasopimusta.

Pykälän 1 momentin 3 kohdassa säädettäisiin palvelukeskukselle velvollisuus antaa vuosittain maakunnille ja valtioneuvostolle selvitys tehdyistä investointipäätöksistä ja niiden vaikutuksista maakuntatalouteen. Näin voitaisiin varmistua siitä, että kiinteistö- ja toimitilainvestointien kokonaisu-

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

desta aiheutuva vuokratasite maakunnille ei kasvaisi kohtuuttomaksi suhteessa maakuntien toimintaan ja rahoitus pohjaan.

Pykälän 2 momentin valtuussäännöksellä mahdollistettaisiin, että tarvittaessa valtioneuvoston asetuksella voitaisiin tarkemmin säätää yhtiön tehtävistä.

128 §. Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen tehtävät. Palvelukeskus olisi valtakunnallinen osakeyhtiö, jonka palvelutuotanto olisi hajautettu alueellisesti eri puolille maata. Näin varmistettaisiin maakuntien erilaiset tarpeet ja se, että palvelutuotanto olisi riittävän lähellä yksittäisiä maakuntia. Valtakunnallisuudella ratkaistaisiin palvelutuotannon kapeikkoja ja erikoistumisella voitaisiin tehostaa tuotantoa toimipaikkojen välillä. Valtakunnallisella rakenteella ja palvelutuotannon ohjauksella vähennettäisiin sirpaloituminen liian pieniin toimintayksiköihin. Siirtymäkauden jälkeen palvelukeskuksen tuotantorakenteita olisi mahdollista sopeuttaa tavoitteena suurempi yhtenäisyys ja palveluvolyymit.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin vain palvelukeskuksen palvelusisältöjen pääkategoriat. Pykälän 2 momentin asetuksenantovaltuutuksella mahdollistettaisiin, että tarvittaessa valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä palvelukategorioiden sisällöstä ja näin ottaa yksityiskohtaisemmin ja joustavammin huomioon maakuntien erilaisuus palvelutuotannossa. Joidenkin nykyisten maakuntien alueella on jo nyt muodostettu erillisiä organisaatioita huolehtimaan talous- ja henkilöstöhallinnon tukipalvelutuotannosta, osassa palvelutuotanto on kunta- ja kuntayhtymäkoh- taista ja erityisvastuualueilla on sekä palvelukeskusrakenteita että hajautettua palvelutuotantoa.

Palvelukokonaisuuksilla tavoitellaan sitä, että niin sanotut massapalvelut olisivat tehokkaasti tuotettu kaikissa maakunnissa ja että yhtenäisillä palveluketjuilla voidaan saada suurin volyymihyöty. Maakuntien yhteiset palvelukeskukset eivät edustaisi maakuntia työnantajina eivätkä viranomaisina, vaan nämä tehtävät kuuluisivat maakunnille ja niiden työnantajaorganisaatioille. Palvelukeskusten rooli olisi tuottaa sellaisia tukipalveluiden luonteisia palvelukokonaisuuksia, joihin ei sisältyisi merkittävää palvelusuhteisiin tai rahankäyttöön liittyvää ylimaakunnallista ratkaisuvaltaa.

Palvelukeskus hankkisi rahoituksen toimintaansa palvelumaksuilla maakunnilta ja niiden organisaatioilta. Palvelusopimusmallit hyväksyisi palvelukeskuksen hallitus ja niiden sisältönä olisi ainakin palvelukokonaisuuksien vastuunjako, maakunnan ja palveluyhtiön väliset oikeudet ja velvollisuudet sekä kustannusten jakoperusteen. Kun omistajina olisivat maakunnat, niillä olisi omistajina aito intressi huolehtia palveluyhtiön toiminnan tehokkuudesta sekä kustannustason pysymisestä alhaalla.

Tehtävän toteuttamiseksi palvelukeskus voisi tuottaa palveluja omilla resursseillaan ja se voisi hankkia palveluja ulkoisilta palvelutoimittajilta, alihankkijoilta. Alihankkijoita voisivat olla sekä yksityisen että julkisen sektorin toimijat. Palvelukeskuksen tuottamistehtävään kuuluisi kehittää omaa palvelutuotantoaan asiakkaidensa tarpeiden mukaisesti. Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen keskeiset asiakassegmentit olisivat maakunnat, niiden tytäryhteisöt ja maakuntien palvelulaitokset sekä näiden henkilöstö.

Palvelukeskuksen toiminnassa yhtenäisillä palveluprosesseilla sekä sähköisillä palveluilla ja tietojärjestelmillä tulee olemaan erittäin keskeinen rooli, jolloin yhteistoiminta korostuu erityisesti maakuntien omien ja valtakunnallisten tieto- ja viestintäteknisten palveluntuottajien kanssa.

129 §. Tieto- ja viestintäteknisten palvelujen palvelukeskuksen tehtävät. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin maakuntien tieto- ja viestintäteknisen palvelukeskuksen (*ICT-palvelukeskus*) tehtävis-

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

tä. Palvelukeskuksen tehtävänä olisi tuottaa tietohallinto-, kehittämis-, integraatio-, tietojärjestelmä- ja tietotekniikkapalveluja 124 §:ssä tarkoitetuille organisaatioille. Palvelukeskus tuottaisi palveluja maakunnalle, maakuntakonsernin tytäryhteisölle ja maakunnan palvelulaitokselle siltä osin kuin nämä eivät toimi kilpailutilanteessa markkinoilla. Lisäksi palvelukeskus voisi sidosyksikkönä tuottaa palveluja myös valtion viranomaisille.

Tehtävän toteuttamiseksi ICT-palvelukeskus voisi tuottaa palveluja omilla resursseillaan tai se voisi hankkia palveluja ulkoisilta palvelutoimittajilta, alihankkijoilta. Palvelukeskuksen tuottamistehtävään kuuluisi kehittää omaa palvelutuotantoaan asiakkaidensa tarpeiden mukaisesti. Palvelukeskuksen tehtäväkentässä keskeistä olisi kehittää ja tuottaa maakunnille tietojen ja tietojärjestelmien yhteentoimivuuden ja tietointegraation mahdollistavia tietohallinnon palveluja ja tietojärjestelmäpalveluja.

Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan palvelukeskuksen tehtävistä säädettäisiin tarkemmin asetuksella. Tehtäviä täsmennettäisiin palvelukokonaisuuksittain. Palvelukeskuksen tuottamiin tietojärjestelmäpalveluihin voisivat kuulua hallinnon ja tuotannonohjauksen tietojärjestelmäpalveluja, tietojohtamisen ja asiakkuuden hallinnan tietojärjestelmäpalveluja, viestinnän ja asianhallinnan järjestelmäpalveluja, ohjauksen ja raportoinnin järjestelmäpalveluja sekä tiedon säilytys- ja käsittelypalveluja. Näiden palvelujen avulla palvelukeskus organisoisi maakunnille ICT-ratkaisuja siten, että erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa voitaisiin varmistaa, että asiakkaan tiedot olisivat käytettävissä kaikissa palveluprosessin vaiheissa tiedot seuraavat asiakasta –periaatteen mukaisesti.

Palvelukeskus voisi tuottaa myös yhteisiä sähköisen asioinnin palveluja. Toimivat asiakkuudenhallinnan ja toiminnanohjauksen tietojärjestelmät sekä kansalaisille tarjottavat sähköiset palvelut olisivat keskeisiä tuottajista riippumattomien palvelujen järjestämiseksi.

Palvelukeskuksen tehtävänä voisi olla tarjota maakunnille myös erilaisia tieto- ja viestintäteknisten palvelujen integrointiin ja tietojen ja tietovarantojen analysointiin, käsittelyyn ja raportointiin liittyviä tietojärjestelmä- ja kehittämispalveluja sekä tehtäviinsä liittyviä asiantuntijapalveluja.

Valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettäviin palvelukeskuksen kehittämis- ja integraatiopalveluihin voisivat kuulua esimerkiksi tiedon hallinnan ja tieto- ja viestintäteknikan (digitalisaation) hyödyntämistä ja edistämistä tukevia ratkaisuja sekä näiden toteuttamiseen liittyviä integraatio-, asiantuntija- ja tukipalveluja.

Palvelukeskus vastaisi tuottamiensa palvelujen kustannustehokkuudesta, soveltuvuudesta asiakkaiden käyttötarkoitukseen, suorituskyvystä ja toimintavarmuudesta. Palvelukeskuksen tuottamien palvelujen olisi oltava yleisten laatua koskevien tavoitteiden mukaisia, noudatettava yhteentoimivuuden kuvauksia ja määrittäviä ja täytettävä tarpeen mukaiset tietoturvallisuutta ja varautumista koskevat vaatimukset. Palvelukeskus vastaisi palvelutuotantonsa varautumisesta, tietoturvallisuudesta ja valmiudesta.

Palvelukeskus tuottaisi lisäksi valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetyllä tavalla tietotekniikkapalveluja. Tietotekniikkapalveluilla tarkoitettaisiin esimerkiksi valtion yhteisten tieto- ja viestintäteknisten palvelujen järjestämisestä annetussa laissa (1226/2013) tarkoitettuja perustietotekniikkapalveluja, kuten tieto- ja viestintäteknisiä pilvipalveluja.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

130 §. Tiedonsaantioikeus. Pykälässä säädettäisiin toisaalta maakuntien ja asianomaisten ministeriöiden oikeudesta saada tietoja palvelukeskuksilta ja toisaalta palvelukeskusten oikeudesta saada tietoja maakunnalta, maakuntakonsernin tytäryhteisöltä ja maakunnan palvelulaitokselta.

Pykälän 1 momentin mukaan maakunnilla ja ministeriöillä olisi oikeus saada pyynnöstä palvelukeskukselta tarpeelliset tiedot ja asiakirjat sen ohjausta ja valvontaa sekä maakunnan toiminta- ja taloussuunnittelun ja talousarvion laatimista varten. Tiedonsaantioikeus olisi rajattu vain toiminta- ja taloussuunnittelun ja talousarvion laatimiseksi tarpeellisiin tietoihin. Tällaisia tietoja olisivat esimerkiksi lain 11 §:ssä tarkoitettua julkisen talouden suunnitelman valmistelua varten tarvittavat tiedot. Ministeriöiden osalta tiedonsaantioikeus koskisi vain niitä ministeriöitä, joiden valtioneuvoston ohjesäännössä määritellyn toimialan tehtäviä maakunnissa tullaan hoitamaan.

Pykälän 2 momentin mukaan palvelukeskuksella olisi oikeus saada pyynnöstä maakunnalta, maakuntakonsernin tytäryhteisöltä ja maakunnan palvelulaitokselta tehtäviensä hoitamista varten tarpeelliset tiedot ja asiakirjat, jollei salassapitoa ja henkilötietojen käsittelyä koskevista säännöksistä muuta johdu. Tiedonsaantioikeus olisi rajattu vain lain 6 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi tarpeellisiin tietoihin. Lisäksi salassapitoa ja henkilötietojen käsittelyä koskevista säännöksistä johtuvat rajoitukset rajoittaisivat tätä tiedonsaantioikeutta.

131 §. Palvelukeskuksen vastuu sitoumuksista. Valtakunnalliset palvelukeskukset on tarkoitettu perustaa jo ennen vuotta 2019 ja niiden toiminta järjestää siten, että maakunnilla ja niiden organisaatioilla olisi tosiasiallinen mahdollisuus siirtyä palvelukeskusten asiakkaiksi jo heti toiminnan käynnistämistä lukien. Palveluvalikoima ei kuitenkaan tule välttämättä olemaan heti toiminnan käynnistyessä lopullisessa laajuudessaan ja toisaalta maakuntien toiminnan kehittyessä palvelukeskuksiin voidaan ohjata uusia lain mahdollistamia palvelukokonaisuuksia silloin, kun se on toiminnallisesti ja taloudellisesti perusteltua. Koska maakunnat olisivat itsenäinen hallinnon taso ja ne olisi itsenäisiä oikeushenkilöitä, lainsäädännössä olisi varauduttava sopimusoikeudellisesti siihen, että maakuntien toiminnan käynnistyttyä palvelukeskusten palveluvalikoimaa voitaisiin muuttaa.

Pykälässä säädettäisiin siitä, että jos uusia palvelukokonaisuuksia siirrettäisiin maakunnista palvelukeskuksiin ja niiden tytäryhtiöihin sen jälkeen, kun maakunnat ovat aloittaneet toimintansa, niin samalla näille valtakunnallisille organisaatioille siirtyisivät myös oikeudelliset vastuut maakuntien tekemistä sopimuksista ja sitoumuksista. Vastaavasti palvelukeskuksille ja niiden tytäryhtiöille siirtyisi se maakuntien omaisuus, joka olisi välttämätöntä kyseisiin sopimuksiin liittyvän palvelututannon toteuttamiseksi.

132 §. Palvelukeskuksen tytäryhtiö. Palvelukeskukset olisivat oikeudelliselta muodoltaan osakeyhtiöitä. Pykälän 1 momentin mukaan palvelukeskuksilla voisi niiden omistajana olevien maakuntien antamalla luvalla olla hallinnassaan kirjanpitolain 1 luvun 5 §:ssä ja 6 §:n 1 momentissa tarkoitettujen osakeyhtiöiden osakkeita. Tällainen osakeyhtiö olisi palvelukeskuksen tytäryhtiö. Tästä johtuen palvelukeskukselle tulisi laatia palvelukeskuksen taseen lisäksi konsernitase.

Maakunnat päättäisivät yhdessä siitä, onko palvelukeskuksen toimintojen yhtiöittäminen perusteltua tai olisiko muutoin tarkoituksenmukaista, että palvelukeskus hallitsisi tytäryhtiön osakkeita. Asiaa olisi otettava huomioon, että markkinoilla toimivan tytäryhtiön perustaminen tai sellaisen hallinnointi voi vaarantaa palvelukeskuksen sidosyksikköaseman.

Pykälän 2 momentin mukaan palvelukeskus ei saisi antaa tytäryhtiölleen konserniavustuksia. Konserniavustusta käytetään pääomasijoitusten minimoimiseksi tukemaan käynnistyvän tytäryhtiön

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

toimintaa. Se voi olla myös tapa tukea liiketaloudellisesti kannattamattoman tytäryhtiön toimintaa. Konserniavustuksien myöntämistä voidaan käyttää myös emoyhtiön tuloksen tasauskeinona. Maakuntien palvelukeskusten ja niiden hallinnoimien tytäryhtiöiden välisten suhteiden tulee olla neutraalit.

133 §. Asiatuntija- ja tukipalveluja koskeva yhteistyö. Pykälässä säädettäisiin mahdollisuudesta perustaa kuntien ja valtion kanssa yhteisiä asiantuntija- ja tukipalveluja tuottavia yksiköitä kaikkien 124 §:ssä säädettyjen palvelukeskusten toimialoilla eli yhteishankinnoissa, toimitila- ja kiinteistöhallinnon palveluissa, talous- ja henkilöstöhallinnon palveluissa sekä tieto- ja viestintäteknisissä palveluissa. Mahdollisuus perustaa yhteisiä yksiköitä olisi vain palvelukeskuksilla ja koska ne ovat osakeyhtiöitä, myös kyseisillä yhteisillä yksiköillä tulisi olla yksityisoikeudellinen oikeushenkilöllisyys.

Palvelukeskusten toimialoilla on jo nyt olemassa lukuisia palvelukeskuksia niin kunnissa ja kuntayhtymissä kuin sairaanhoitopiireissä ja valtionhallinnossakin. Tällaisia kuntien ja valtion omistamia yksiköitä ovat esimerkiksi KL-Kuntahankinnat Oy ja Hansel Oy. Julkisia hankintoja koskevan direktiivin mukaan julkinen hallinto voi tietyin edellytyksin perustaa in-house palveluyksiköitä ja tuottaa omistajilleen välttämättömiä palvelukokonaisuuksia ilman kilpailutusta. Julkiset palvelut ovat verovaroin rahoitettuja ja on siten perusteltua mahdollistaa yhteiset palveluyksiköt eri julkisen sektorin palvelukeskuksille. Yhteisten yksiköiden perustaminen olisi vapaaehtoista ja perustuisi toiminnallisiin synergioihin. In-house asemaan liittyy edellytyksenä sekä omistajuus ja että toimintaa ohjataan yhtä kiinteästi kuin omiakin toimintayksiköitä ohjataan. Edellä mainitusta seuraa se, että yhteisten yksiköiden ohjauksen tulisi täyttää nämä edellytykset ja myös omistuksen hajaantumiseen olisi kiinnitettävä huomiota.

134 §. Palvelukeskuksen osakkeiden luovutusrajoitus. Lailla ja palvelukeskuksen yhtiöjärjestyksen määräyksillä varmistettaisiin, että palvelukeskukset pysyisivät maakuntien ja valtion omistuksessa. Pykälän mukaan maakunta ei saisi myydä, pantata tai muutoin luovuttaa omistamiaan osakkeita muille kuin toisille maakunnille tai valtiolle. Näin varmistettaisiin, että keskeisin sosiaali- ja terveydenhuollon infrastruktuuri ja toiminnan jatkuvuuden edellyttämät palvelut säilyisivät edelleen julkisessa omistuksessa ja maakuntien ja valtion määräysvallassa.

135 §. Muun lainsäädännön soveltaminen palvelukeskuksiin. Pykälässä säädettäisiin eräiden lakien soveltamisesta palvelukeskuksiin. Palvelukeskuksiin sovellettaisiin pykälän 1 momentin mukaan osakeyhtiölakia (624/2006), jollei laissa toisin säädettäisi. Osakeyhtiölakia sovellettaisiin siis toissijaisesti. Ensisijaisesti tulisivat tältä osin sovellettavaksi tämän lain säännökset, mutta myös esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain ja maakuntalain voimaanpanosta annetun lain palvelukeskusten perustamista ja osakkeiden jakautumista koskevat säännökset.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin eräiden keskeisten hallinnon yleislakien soveltamisesta palvelukeskuksiin ja niiden toimintaan. Säännöksen mukaan palvelukeskuksiin sovellettaisiin hallintolakia (434/2003), viranomaisen toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999), kielilakia (423/2003), Saamen kielilakia (1086/2003) ja arkistolakia (831/1994).

17 luku Erinäiset säännökset

136 §. Maakunnan toiminnan, talouden ja palvelutuotannon seuranta ja tietojen tuottaminen. Pykälässä asetettaisiin maakunnalle sen toiminnan ja talouden seurantavelvollisuus, velvollisuus tuottaa toimintaa ja taloutta koskeva tietoja sekä velvollisuus julkaista seurantatietoja. Lisäksi pykä-

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

lässä asetettaisiin toimeksiantosopimuksen perusteella maakunnalle palveluja tuottaville yksityisille palveluntuottajille velvollisuus toimittaa maakunnalle palveluntuottajien toimintaa ja taloutta koskevia tietoja. Säännös koskisi kaikkia lain 6 §:ssä maakunnalle säädettyjä tehtäväaloja. Maakunnan toimintaa ja taloutta koskevilla seurantatiedoilla olisi merkitystä erityisesti lain 3 luvussa tarkoitettun maakunnan ja valtion välistä suhdetta määrittävien säännösten ja jossain määrin myös lain 109 ja 110 §:ssä säädetyn arviointimenettelyn toteuttamisen kannalta.

Pykälän 1 momentin mukaan maakunnan olisi seurattava alueensa väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä sille säädettyjen tehtävien laatua, vaikuttavuutta ja kustannuksia. Lisäksi maakunnan olisi säännöksen mukaan seurattava oman palvelutuotannon toimintaa ja taloutta ja verrattava sitä muiden tuottamien palvelujen vaikuttavuuteen, tehokkuuteen ja taloudellisuuteen.

Maakunnan olisi pykälän 2 momentin mukaan tuotettava toimialoittain tietoja sille säädettyjä tehtäviä koskevasta toiminnasta, taloudesta ja palvelutuotannon laadusta maakunnan toiminnan seurantaan, valvontaa ja ohjausta varten. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää tuotettavista tiedoista sekä tietojen tuottamisen menettelytavoista ja ajankohdista.

Pykälän 3 momentin mukaan maakunnalle toimeksiantosopimuksen perusteella palveluja tuottavien yksityisten palveluntuottajien olisi toimitettava 1 momentissa tarkoitettun tehtävän edellyttämät tiedot maakunnalle (maakunnan,) Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tai muun lain perusteella tiedon saamiseen oikeutetun viranomaisen määrittelemällä tavalla.

Maakunnan olisi pykälän 4 momentin mukaan julkaistava yleiseen käyttöön sen taloutta ja toimintaa koskevat seurantatiedot. Julkaistavat tiedot eivät saisi sisältää yksittäistä henkilöä koskevia tunnistetietoja ja ne olisi käsiteltävä siten, ettei yksittäistä henkilöä voitaisi niistä tunnistaa suoraan eikä välillisesti. Säännöstä sovellettaessa tulisi ottaa huomioon henkilötietolain 3 §:n 1 kohtaan sisältyvä henkilötiedon määritelmä, jonka mukaan henkilötiedolla tarkoitetaan kaikenlaisia luonnollista henkilöä taikka hänen ominaisuuksiaan tai elinolosuhteitaan kuvaavia merkintöjä, jotka voidaan tunnistaa häntä tai hänen perhettään tai hänen kanssaan yhteisessä taloudessa eläviä koskeviksi.

Maakunnan toiminnan seurantaan, valvontaa ja ohjausta varten tuotettavista toimialakohtaisista muista tiedoista säädettäisiin pykälän 5 momentin mukaan erikseen. Esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 31 §:ään sisältyy säännös sosiaali- ja terveydenhuollon seurannasta ja arvioinnista.

137 §. Varautuminen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. Valmiuslain (1552/2011) 12 §:ssä asetettu yleinen varautumisvelvollisuus ei koske maakuntia. Tämän johdosta pykälässä asetettaisiin maakunnille normaaliolojen häiriötilanteita ja poikkeusoloja koskeva varautumisvelvollisuus. Maakuntaa koskeva varautumisvelvollisuus koskisi myös lain 4 §:ssä tarkoitettuja maakuntakonserniin ja maakunnan toimintaa kuuluvia organisaatioita. Maakuntien tulisi lisäksi varmistaa, että siltä osin kuin on kysymys palvelujen hankinnasta ulkopuolisilta tahoilta, hankintaa koskeviin sopimuksiin olisi otettu tarvittavat määräykset ostettujen palvelujen turvaamisesta häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa lähtökohtana on toimiminen viranomaisten normaaliorganisaatiolla. Näissä tilanteissa viranomaisten tehtävät saattavat kuitenkin muuttua tai lisääntyä taikka niitä saatetaan myös joutua suorittamaan nopeasti tai äkillisesti. Tämä edellyttää, että häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin on varauduttu jo normaalioloissa. Poikkeusoloihin varautuminen liittyy usein kiinteästi myös toiminnan suunnitteluun poikkeusoloja lievempiä poikkeuksellisia tilanteita varten.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Esimerkkinä varautumistoiminnasta voidaan mainita valmiussuunnitelmat, poikkeusoloja varten tehdyt tekniset ja rakenteelliset etukäteisvalmistelut, koulutus ja harjoitukset sekä tilojen ja kriittisten resurssien varaukset. Myös poikkeusolojen viestinnän ja tietojen käsittelyn suunnittelu on osa varautumista. Varautumiseen kuuluu keskeisesti myös varautumista koskevien ohjeiden antaminen. Koska viranomaisen voi laissa säädetyn tehtävänsä alalla antaa ohjeita ilman eri valtuutusta, ei lakiin ehdoteta otettavaksi erityistä ohjeiden antamista koskevaa säännöstä.

18 luku. Oikaisuvaatimus ja maakuntavalitus

138 §. Luvun säännösten soveltaminen. Maakunnan viranomaisen päätökseen haettaisiin pykälän *1 momentin* mukaan yleensä muutosta ehdotetun lain mukaisesti. Vain jos jostakin asiasta olisi erikseen säädetty haettavaksi muutosta muulla tavoin, noudatettaisiin kyseisiä säännöksiä. Erityiset säännökset voisivat koskea muun muassa erilaisia maakunnan viranomaiselle lain mukaan kuuluvia tehtäviä. Niitä koskeviin päätöksiin haettaisiin muutosta yleensä hallintovalituksella.

Maakuntalain 18 luku koskisi vain niin sanottuja maakunnallisia asioita. Niissä asioissa, joissa olisi käytössä hallintovalitus, erityislainsäädännön muutoksenhakusäännöksiä sovellettaisiin maakuntalain säännösten sijasta. Jos erityislaissa on säännöksiä erityisestä oikaisuvaatimusmenettelystä, noudatettaisiin myös niitä maakuntalain säännösten sijasta.

Tämän luvun säännöksiä ei myöskään sovellettaisi maakunnassa sovellettavan virka- ja työehtosopimuksen tulkintaa koskevia erimielisyyksiä ratkaistaessa. Virka- ja työehtosopimusten tulkintaa koskevat erimielisyydet ratkaistaisiin ensisijaisesti osapuolten välisessä neuvottelumenettelyssä ja viime kädessä työtuomioistuimesta annetun lain (646/1974) mukaan työtuomioistuimessa.

Maakuntalain säännöksiä oikaisuvaatimuksesta ja maakuntavalituksesta täydentäisivät hallintolain ja hallintolainkäyttölain säännökset. Pykälän *2 momenttiin* ehdotetaan selkeyden vuoksi otettavaksi viittaukset mainittuihin lakeihin.

Silloin, kun asiaa käsitellään hallintoasiana maakunnan viranomaisessa, sovellettaisiin hallintolakia. Maakunnan viranomaisen tulisi antaa oikaisuvaatimusohje tai valitusosoitus hallintolain mukaisesti. Asiaa hallintotuomioistuimessa käsiteltäessä sovellettaisiin hallintolainkäyttölakia. Valituksen muotoa, sisältöä, valituskirjelmää ja muuta valituksen tekemistä koskevat säännökset ovat hallintolainkäyttölaisissa. Hallintolainkäyttölain 23 §:n mukaan valitus tehdään kirjallisesti. Viranomaiselle osoitettavassa valituskirjelmässä on säännöksen mukaan ilmoitettava päätös, johon haetaan muutosta, miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi sekä perusteet, joilla muutosta vaaditaan. Hallintolainkäyttölain 24 §:ssä säädetään velvollisuudesta ilmoittaa valittajan nimi ja kotikunta. Vastaavasti on ilmoitettava laillisen edustajan, asiamiehen tai valituksen laatijan nimi ja kotikunta. Lisäksi on ilmoitettava postiosoite ja puhelinnumero, joihin asiaa koskevat ilmoitukset voidaan toimittaa valittajalle. Valituskirjelmä on valittajan tai laatijan allekirjoitettava omakätisesti. Valituskirjelmän liitteistä säädetään hallintolainkäyttölain 25 §:ssä. Valituskirjelmään on säännöksen mukaan liitettävä päätös, johon haetaan muutosta, todistus siitä, milloin päätös on annettu tiedoksi, tai muu selvitys valituksen alkamisen ajankohdasta sekä asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi. Hallintolainkäyttölain 26 §:n mukaan pääsääntönä on, että valituskirjelmä on toimitettava valitusajan kuluessa valitusviranomaiselle.

Oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuudesta säädetään hallintolainkäyttölain 74 §:ssä. Asianosainen on säännöksen mukaan velvollinen korvaamaan toisen asianosaisen oikeudenkäyntikulut

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

kokonaan tai osaksi, jos erityisesti asiassa annettu ratkaisu huomioon ottaen on kohtuutonta, että tämä toinen asianosainen joutuu pitämään oikeudenkäyntikulunsa vahinkonaan. Päätökseen tehneeseen hallintoviranomaiseen voidaan soveltaa samaa periaatetta. Harkittaessa julkisen asianosaisen korvausvelvollisuutta, on otettava erityisesti huomioon, onko oikeudenkäynti aiheutunut viranomaisen virheestä. Yksityistä asianosaista ei saa velvoittaa korvaamaan julkisen asianosaisen oikeudenkäyntikuluja, ellei yksityinen asianosainen ole esittänyt ilmeisen perusteetonta vaatimusta.

139 §. Oikaisuvaatimus. Pykälän *1 momentin* mukaan oikaisuvaatimus voitaisiin tehdä maakuntahallituksen ja lautakunnan sekä niiden jaoston ja alaisen viranomaisen päätöksestä.

Maakunnan asioissa olisi käytössä yhdenmukainen ensivaiheen oikaisuvaatimusmenettely. Oikaisuvaatimusmenettely olisi maakunnan sisäistä hallintomenettelyä ja edeltäisi varsinaiseksi lainkäytöksi katsottavaa valitusmenettelyä. Oikaisuvaatimusmenettelyllä turvattaisiin maakunnan jäsenen vaikutusmahdollisuuksia maakunnan sisäisessä päätöksenteossa. Maakunnan jäsenet on määriteltävä lain 3 §:ssä. Maakunnan jäsen voisi oikaisuvaatimuksella saada esimerkiksi maakunnan viranhaltijan päätöksen luottamushenkilötoimielimen käsiteltäväksi. Oikaisuvaatimusmenettely olisi käytössä laajasti maakunnan sisäisesti. Menettelyn ulkopuolelle olisi rajattu vain maakuntavaltuuston päätökset. Niistä valitettaisiin maakuntavalituksella suoraan hallinto-oikeudelle. Oikaisuvaatimusmenettely ei sovellu maakuntavaltuuston asemaan.

Maakuntavalituksen voisi tehdä vain laillisuusperusteella. Sen sijaan maakunnan sisäisessä hallintomenettelyssä oikaisuvaatimuksen tekoa ei olisi rajoitettu vain laillisuusperusteisiin. Päätökseen tyytymätön voisi tehdä oikaisuvaatimuksen sekä tarkoituksenmukaisuus- että laillisuusperusteella. Oikaisuvaatimuksen voisi tehdä sekä maakunnan jäsen että asianosainen eli se, johon päätös kohdistuu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa. Oikeudesta oikaisuvaatimuksen tekemiseen säädettäisiin 142 §:ssä.

Oikaisuvaatimus olisi varsinaiseksi lainkäytöksi katsottavan muutoksenhaun eli maakuntavalituksen pakollinen esivaihe. Jos päätöksestä voisi tehdä oikaisuvaatimuksen, siitä ei vielä silloin voisi tehdä maakuntavalitusta. Maakunnan muiden toimielinten kuin valtuuston sekä kunnan luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden päätöksistä olisi aina ensin tehtävä oikaisuvaatimus.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin siitä, kenelle oikaisuvaatimus tehdään. Maakuntahallituksen ja lautakunnan päätöksistä oikaisuvaatimus tehtäisiin niille itselleen. Niiden jaostojen ja alaisten viranomaisten päätöksistä oikaisuvaatimus tehtäisiin asianomaiselle toimielimelle. Lautakunnan alaisia viranomaisia voisivat olla esimerkiksi niiden alaiset luottamushenkilöt ja viranhaltijat, joille olisi annettu itsenäistä toimivaltaa.

Maakunnan palvelulaitoksen hallituksen päätöksestä oikaisuvaatimus tehtäisiin hallitukselle itselleen. Palvelulaitoksen viranhaltijan 85 §:n 3 momentissa tarkoitettua päätöksestä oikaisuvaatimus tehtäisiin palvelulaitoksen hallintosäännössä määrätylle viranhaltijalle/oikaisuvaatimuselimelle.

Säännöksen mukaan oikaisuvaatimus olisi käsiteltävä kiireellisenä. Käsittelyssä pyritään mahdollisimman joustavaan menettelyyn. Riittävää olisi, että oikaisuvaatimuksen johdosta asiaa käsittelevä lautakunta voisi todeta, onko syytä päätöksen muuttamiseen ja jos on, se ratkaisisi asian uudelleen. Oikaisuvaatimusmenettely olisi ikään kuin saman asian jatkokäsittelyä. Oikaisuvaatimukseen annettun päätöksen perusteleminen olisi tärkeää ja erityisen tärkeää silloin, kun päätöstä ei muutettaisi oikaisuvaatimuksen johdosta.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

140 §. Maakuntavalitus. Pykälään ehdotetaan otettavaksi kuntalain kunnallisvalitusta vastaavat maakuntavalitusta koskevat säännökset. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, mihin päätöksiin voitaisiin hakea muutosta maakuntavalituksella, 2 momentissa säädettäisiin, mitkä olisivat maakuntavalituksen valitusperusteet ja 3 momentissa, mitä valittajan tulisi esittää valituksessaan. Maakuntavalitus olisi luonteeltaan laillisuusvalitus. Se tehtäisiin aina hallinto-oikeudelle. Maakunnan viranomaisen päätöksistä valitettaisiin maakuntavalituksella, jollei laissa toisin säädettäisi. Hallintovalituksen käytöstä maakuntavalituksen sijasta säädettäisiin aina asianomaisessa erityislaissa.

Maakuntavalitus olisi ensisijainen keino hakea muutosta maakuntavaltuuston päätökseen. Maakuntavaltuuston päätöksiin tyytymätön ei voisi tehdä 142 §:ssä säädettyä oikaisuvaatimusta.

Maakuntavalituksen voisi lisäksi tehdä maakuntahallituksen tai lautakunnan oikaisuvaatimuksen johdosta antamasta päätöksestä. Oikaisuvaatimuksen tekeminen olisi tällöin valittamisen edellytys. Jos oikaisukelpoisesta päätöksestä ei tehtäisi oikaisuvaatimusta määräajassa, päätös saisi lainvoiman. Näin ollen valitusoikeuskin olisi lähtökohtaisesti vain sillä, joka olisi tehnyt oikaisuvaatimuksen. Jos päätöstä oikaisuvaatimuksen johdosta muutettaisiin, muutkin maakuntavalituksen tekemiseen oikeutetut saisivat valitusoikeuden. Maakuntavalituksen tekijä ei olisi sidottu oikaisuvaatimuksessa esittämiinsä valitusperusteisiin, koska oikaisuvaatimuksen tekemisen perusteet olisivat vapaaehtoiset. Sen sijaan maakuntavalituksen voisi tehdä vain ehdotetun säännöksen 2 momentissa mainituilla perusteilla. Maakuntavalituksen valitusperusteina olisivat päätöksen tai päätöksenteon laillisuusvirheet. Säännöksen mukaan maakuntavalituksen valitusperusteet olisivat: 1) päätös on syntynyt virheellisessä järjestyksessä, 2) päätöksen tehnyt viranomainen on ylittänyt toimivaltansa tai 3) päätös on muuten lainvastainen.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin valitusperusteiden esittämisvelvollisuudesta ennen valitusajan päättymistä.

141 §. Oikaisuvaatimus- ja valituskelpoisuus. Oikaisuvaatimuksen ja maakuntavalituksen voisi tehdä vain maakunnan viranomaisen lopullisesta päätöksestä. Lopullisia olisivat yleensä päätökset, joilla asia on maakunnassa ratkaistu tai jätetty tutkimatta. Muutoksenhaku olisi kielletty päätöksistä, jotka koskevat vain valmistelua tai täytäntöönpanoa. Jos esimerkiksi asiaa valmisteltaisiin lautakunnassa ja maakuntahallituksessa ennen valtuustokäsittelyä, vain maakuntavaltuuston päätös olisi valituskelpoinen. Maakuntavaltuuston päätöksestä tehtävässä maakuntavalituksessa voitaisiin kuitenkin vedota kaikkiin päätöksenteon virheisiin, myös sellaisiin, jotka ovat syntyneet asian valmisteluvaiheessa esimerkiksi asiaa lautakunnassa käsiteltäessä.

142 §. Oikaisuvaatimus- ja valitusoikeus. Pykälän 1 momentin mukaan oikaisuvaatimuksen ja maakuntavalituksen saisi tehdä maakunnan jäsen ja asianosainen. Maakunnan jäsenistä säädettäisiin lain 3 §:ssä. Asianosaisen määrittely säännöksessä perustuu hallintolakiin ja hallintolainkäyttölakiin. Asianosainen olisi se, johon päätös kohdistuu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa. Maakuntavalituksen valitusperusteet olisivat asianosaisella samat kuin maakunnan jäsenellä eli 132 §:ssä säädetyt laillisuusvirheet.

Pykälän 2 momentin mukaan lain 46 §:ssä tarkoitettussa maakuntien yhteistoiminnassa järjestettyjä tehtäviä koskevasta päätöksestä oikaisuvaatimuksen ja maakuntavalituksen saisi tehdä myös yhteistyöhön tai yhteistoimintaan osallinen maakunta ja sen jäsen. Maakunnan jäsenistä säädettäisiin lain 3 §:ssä. Maakuntien lakisääteisestä yhteistoiminnasta säädettäisiin erityislainsäädännössä ja maakuntien vapaaehtoisesta yhteistoiminnasta lain 8 luvussa.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Oikaisuvaatimuksen johdosta annetusta päätöksestä voisi pykälän *3 momentin* mukaan tehdä maakuntavalituksen hallinto-oikeudelle lähtökohtaisesti vain se, joka olisi tehnyt oikaisuvaatimuksen. Jos päätös muuttuisi oikaisuvaatimuksen johdosta, saisi päätökseen hakea muutosta maakuntavalituksella myös se, jolla olisi 1 ja 2 momentin mukaan oikeus tehdä maakuntavalitus.

143 §. Oikaisuvaatimus- ja valitusaika. Pykälässä säädettäisiin oikaisuvaatimusajasta sekä maakuntavalituksen valitusajasta. Oikaisuvaatimus olisi tehtävä 14 päivän ja maakuntavalitus 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Oikaisuvaatimusvaatimusaika poikkeaisi hallintolain 49 c §:ssä säädetystä 30 päivän oikaisuvaatimusajasta, mutta vastaisi kuntalain 138 §:ssä oikaisuvaatimukselle säädettyä määräaika. 14 päivän oikaisuvaatimusaika myös maakunnallisessa oikaisuvaatimuksessa on perusteltua ottaen huomioon maakunnan asioiden luonne ja laaja oikaisuvaatimusoi-keutettujen piiri.

Sekä oikaisuvaatimus- että valitusaika alkaisivat kuluva päätöksen tiedoksisaannista. Tiedoksiantotavat olisivat yhdenmukaiset molemmissa menettelyissä. Päätöksen tiedoksiannosta asianosaiselle säädettäisiin 144 §:ssä ja maakunnan jäsenelle 145 §:ssä.

144 §. Päätöksen tiedoksianto asianosaiselle. Pykälän mukaan päätös annettaisiin tiedoksi hallintolain 59 §:ssä tarkoitettuna tavallisena tiedoksiannona. Tavallinen tiedoksianto toimitetaan postitse kirjeellä vastaanottajalle. Vastaanottajan katsotaan saaneen tiedon seitsemäntenä päivänä kirjeen lähettämisestä. Sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain (13/2003) 19 §:n mukaan asiakirja voidaan kuitenkin antaa asianosaiselle tiedoksi sähköisenä viestinä hänen suostumuksellaan. Tällöin asiakirja katsotaan annetuksi tiedoksi kolmantena päivänä viestin lähettämisestä, jollei muuta näytetä. Oikaisuvaatimus- ja valitusaika alkaisi kuluva päätöksen tiedoksisaannista. Asianosainen on hallintolainkäyttölain 6 §:n mukaan se, johon päätös kohdistuu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa.

145 §. Päätöksen tiedoksianto maakunnan jäsenelle. Pykälässä säädettäisiin päätöksen tiedoksiannosta maakunnan jäsenelle. Maakunnan jäsenistä säädettäisiin lain 3 §:ssä.

Pykälään *1 momentin* mukaan maakuntavaltuuston, maakuntahallituksen ja lautakunnan pöytäkirja siihen liittyvine oikaisuvaatimusohjeineen ja valitusosoituksineen pidettäisiin tarkastamisen jälkeen nähtävänä yleisessä tietoverkossa siltä osin kuin salassapitoa koskevista säännöksistä ei muuta johdu. Salassapitoa koskevat säännökset voisivat tarkoittaa, että pöytäkirjaan sisältyviä tietoja ei voitaisi kokonaisuudessaan julkaista yleisessä tietoverkossa. Tietoverkossa julkaistavassa pöytäkirjassa tulisi kuitenkin aina olla päätöksentekoon liittyvät olennaiset tiedot sekä ne tiedot, jotka olisivat tarpeellisia esimerkiksi oikaisuvaatimuksen tai valituksen tekemiseksi. Jos asia olisi kokonaan salassa pidettävä, pöytäkirjassa julkaistaisiin ainoastaan maininta salassa pidettävän asian käsittelystä. Tässä yhteydessä tulisi ilmetä, mihin säännökseen salassapito perustuu.

Julkaistessaan pöytäkirjoja tietoverkossa maakunnan tulisi huolehtia myös yksityiselämän ja henkilötietojen suojan toteutumisesta. Momentin toiseksi viimeisen virkkeen mukaan pöytäkirjassa julkaistaisiin ainoastaan tiedonsaannin kannalta välttämättömät henkilötiedot. Henkilötietojen määritelmä sisältyy henkilötietolain (523/1999) 3 §:n 1 kohtaan. Siten mitä tahansa julkisiksikaan arvioituja henkilötietoja ei tulisi viedä yleiseen tietoverkkoon. On olemassa tietotyyppisiä, jotka verkkoon laitettaessa altistavat asianosaisen erilaisille riskeille. Tällaisia tietoja voisivat olla esimerkiksi henkilötunnus, osoite, puhelinnumero, sähköpostiosoite, pankkitilin numero tai tieto perheenjäsenistä. Muun muassa edellä mainittujen henkilötietojen julkaiseminen olisi yleensä myös tarpeetonta kuntalaisen tiedonsaannin kannalta. Sen sijaan esimerkiksi henkilövaalia koskevissa päätöksissä joi-

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

denkin henkilötietojen kuten nimitiedon ja mahdollisesti ammattia tai koulutusta koskevan tiedon julkaiseminen voisi olla välttämätöntä asian arvioimiseksi muutoksenhaun kannalta.

Jos julkaistu pöytäkirja sisältäisi henkilötietoja, olisi ne kuitenkin poistettava aina oikaisuvaatimus- ja valitusajan jälkeen. Maakunnan oikeutta käsitellä henkilötietoja yleisessä tietoverkossa arvioitaisiin henkilötietolain 2 lukuun sisältyvien henkilötietojen käsittelyä koskevien yleisten periaatteiden mukaisesti. Henkilötietojen käsittelyn tulee olla asiallisesti perusteltua kunnan toiminnan kannalta. Ilman asianomaisen henkilön suostumusta henkilötietoja saa käsitellä vain, jos käsittelystä säädetään laissa tai käsittely johtuu rekisterinpitäjälle laissa säädetystä tai sen nojalla määrätystä tehtävästä tai velvoitteesta. Kaiken henkilötietojen käsittelyn on oltava oikeutettua ja tarpeellista koko sen ajan, jolloin tietoja käsitellään. Oikaisuvaatimus- ja valitusajan tai esimerkiksi kuulutuksen ilmoitusajan päätyttyä päättyisi myös maakunnan peruste ja tarve henkilötiedon käsittelemiseen yleisessä tietoverkossa. Tämän vuoksi maakunnan olisi poistettava henkilötiedot tietoverkosta mainitun ajan päättyessä.

Jos maakunta olisi poistanut henkilötiedot tietoverkosta edellä mainitun ajan päätyttyä, maakunta ei vastaisi enää siitä, että tiedot olisivat löydettävissä hakukonepalvelujen esimerkiksi Google-hakukoneen kautta. Euroopan Unionin tuomioistuimen niin kutsutussa Google -tuomiossa (C-131/12, annettu 13.5.2014) on käsitelty yleisen tietoverkon eli internetin hakukoneen ylläpitäjän velvollisuuksia liittyen henkilötietojen käsittelyyn. Tuomion mukaan hakukoneen toiminnassa on kyse henkilötietojen käsittelystä silloin, kun tietoihin liittyy henkilötietoja ja hakukoneen ylläpitäjää on pidettävä rekisterinpitäjänä. Tuomioistuimien totesi, että hakukoneen toiminnan yhteydessä suoritama henkilötietojen käsittely eroaa internetsivustojen toimittajien suorittamasta tietojenkäsittelystä, menee sitä pidemmälle ja vaikuttaa siis enemmän rekisteröityjen perusoikeuksiin. Tämän seurauksena tuomioistuimien katsoi, että hakukoneen ylläpitäjä on velvollinen poistamaan henkilön nimellä suoritettujen haun johdosta näkyvästä hakutulosten luettelosta linkit sivullisten julkaisemiin internet-sivuihin, joissa on kyseistä henkilöä koskevaa tietoa, myös siinä tilanteessa, että kyseistä nimeä tai kyseisiä tietoja ei ole poistettu ensin tai poisteta samanaikaisesti näiltä internetsivuilla. Näin on tuomion mukaan jopa silloin, kun tietojen julkaiseminen on mainituilla sivuilla itsessään laillista.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi maakunnan muun kuin 1 momentissa tarkoitetun viranomaisen pöytäkirjan nähtävänä pitämisestä. Muun viranomaisen pöytäkirja pidettäisiin vastaavasti yleisesti nähtävänä, jos viranomainen katsoisi sen tarpeelliseksi.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan maakunnan jäsenen lakisääteissä ja vapaaehtoisessa yhteistoiminnassa tapahtuneeseen päätöksentekoon osallistuneen maakunnan ja sen jäsenen katsottaisiin saaneen tiedon päätöksestä seitsemän päivän kuluttua siitä, kun pöytäkirja olisi nähtävänä yleisessä tietoverkossa.

146 §. Oikaisuvaatimusohjeet ja valitusosoitus. Pykälä sisältäisi säännökset oikaisuvaatimusohjeesta ja valitusosoituksesta. Oikaisuvaatimusohjeet tai valitusosoitus olisi aina liitettävä päätökseen. Jos maakuntavalituksen ja oikaisuvaatimuksen tekeminen olisi kielletty, päätökseen olisi liitettävä ilmoitus muutoksenhakukiellosta sekä mainittava mihin säännökseen muutoksenhakukielto perustuu. Päätöksen muutoksenhakukelpoisuudesta säädettäisiin 147 §:ssä.

Oikaisuvaatimusohjeesta ja valitusosoituksesta säädetään hallintolain 46 ja 47 §:ssä sekä valituskieltoilmoituksesta hallintolain 48 §:ssä. Tämän johdosta näistä siis ei olisi välttämätöntä ottaa säännöksiä maakuntalakiin. Sääntely on kuitenkin katsottu perustelluksi, koska maakuntavalitus ja niitä edeltävä oikaisuvaatimus muodostavat oman erityisen kokonaisuuden.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

147 §. Jatkovalitus. Pykälässä säädettäisiin hallinto-oikeuden päätöksestä valittamisesta korkeimmalle hallinto-oikeudelle. Muutoksenhakuun sovellettaisiin hallintolainkäyttölain säännöksiä.

Pykälän *1 momentin* mukaan maakunnan olisi julkaistava ilmoitus hallinto-oikeuden päätöksestä viipymättä yleisessä tietoverkossa, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johtuisi. Päätöksen sisältämät henkilötiedot tulisi poistaa tietoverkosta valitusajan päätyttyä. Henkilötietojen käsittelyä tietoverkossa on käsitelty edellä 145 §:n perusteluissa. Valitusaika hallinto-oikeuden päätökseen lähtisi pykälän *2 momentin* mukaan kulumaan siitä, kun ilmoitus päätöksestä olisi julkaistu. Tämä koskisi yleensä niitä maakunnan jäseniä, jotka voisivat tehdä jatkovalituksen. Jos hallinto-oikeuden päätös annettaisiin erikseen tiedoksi asianosaiselle eli yleensä valittajalle, asianosaisen valitusaika luettaisiin tästä henkilökohtaisesta tiedoksisaannista.

148 §. Päätöksen täytäntöönpanokelpoisuus. Maakunnan asioissa päätös voitaisiin lähtökohtaisesti panna täytäntöön ennen sen tuleamista lainvoimaiseksi. Näissä asioiden täytäntöönpanokelpoisuus ennen päätöksen lainvoimaisuutta on päinvastainen kuin hallintovalitusasioissa, joissa pääsääntöisesti vasta lainvoimainen päätös on täytäntöönpanokelpoinen. Täytäntöönpano olisi kuitenkin kielletty, jos oikaisuvaatimus tai valitus kävisi sen johdosta hyödyttömäksi tai jos oikaisuvaatimuksen käsittelevä toimielin tai valitusviranomainen kieltäisi täytäntöönpanon.

Käytännön tilanteissa täytäntöönpanoon saattaisi olla mahdollista ryhtyä esimerkiksi silloin, jos täytäntöönpanon peruuttamisesta ei valituksen menestyessä arvioitaisi aiheutuvan kovin suurta vahinkoa. Lisäksi täytäntöönpanoon voisi olla mahdollista ryhtyä silloin, jos erittäin painavat syyt vaatisivat täytäntöönpanoa. Täytäntöönpanoon ryhtyminen on kuitenkin usein etujen ja haittojen vertailua. Jos tällaisessa vertailussa täytäntöönpanon edut katsotaan selvästi haittoja suuremmiksi, täytäntöönpanoon voisi ryhtyä.

Oikaisuvaatimuksen käsittelevä toimielin tai valitusviranomainen voisi myös kieltää päätöksen täytäntöönpanon. Oikaisuvaatimuksen käsittelevä toimielin olisi maakuntahallitus tai asianomainen lautakunta. Valitusviranomainen olisi hallinto-oikeus tai korkein hallinto-oikeus. Kielto voitaisiin antaa vain oikaisuvaatimuksen tai valituksen käsittelyn yhteydessä. Täytäntöönpanokieltoa ei voisi hakea ilman, että olisi tehnyt oikaisuvaatimuksen tai valituksen. Vaatimus täytäntöönpanon kieltämisestä voitaisiin tehdä samalla, kun tehdään varsinainen valitus, mutta myös myöhemmin valituksen vireillä ollessa. Valitusviranomainen voisi käsitellä täytäntöönpanokieltoa koskevan vaatimuksen kiireellisenä erikseen.

17 luku. Voimaantulo**149 § Voimaantulo.**

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016**MAAKUNTALAKI****I OSA. YLEISET SÄÄNNÖKSET****1 Luku. Yleiset säännökset****1 §. Lain tarkoitus ja soveltamisala.**

Tämän lain tarkoituksena on luoda edellytykset itsehallinnolle kuntia suuremmalla hallintoalueella (*maakunta*) sekä asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteuttamiselle maakunnan toiminnassa. Lain tarkoituksena on myös edistää maakunnan kehittämistä ja sen toiminnan suunnitelmallisuutta ja taloudellista kestävyyttä sekä luoda maakunnalle edellytykset tukea asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa tasapainoista kehitystä.

Tätä lakia sovelletaan, jollei lailla toisin säädetä, maakunnan hallinnon ja talouden järjestämiseen sekä 4 §:n 2 momentissa tarkoitettuun maakunnan toimintaan.

2 §. Maakunnan asema.

Maakunta on julkisoikeudellinen yhteisö, jolla on alueellaan itsehallinto siten kuin siitä tässä laissa säädetään.

3 §. Maakunnan jäsen.

Maakunnan jäsen on:

- 1) henkilö, jolla on kotikuntalaisa (201/1994) tarkoitettu kotikunta maakunnassa (*maakunnan asukas*);
- 2) yhteisö ja säätiö, jonka kotipaikka on maakunnassa;
- 3) se, joka omistaa tai hallitsee maakunnassa sijaitsevaa kiinteää omaisuutta.

4 §. Maakuntakonserni ja maakunnan toiminta.

Yhteisö, jossa maakunnalla on kirjanpitolain (1336/1997) 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettu määräysvalta, on *maakunnan tytäryhteisö*. Maakunta tytäryhteisöineen muodostaa *maakuntakonsernin*. Mitä tässä laissa säädetään maakunnan tytäryhteisöstä, sovelletaan myös maakunnan määräysvaltaan kuuluvaa säätiöön. Maakuntakonserniin kuuluu myös 9 luvussa tarkoitettu julkisoikeudellinen laitos (*maakunnan palvelulaitos*) ja sen tytäryhteisöt. Maakunnan palvelulaitos tytäryhteisöineen muodostaa laitoskonsernin, jota johdetaan ja jonka voimavaroja käytetään kokonaisuutena.

Maakunnan toiminta käsittää maakunnan ja maakuntakonsernin toiminnan lisäksi muun omistukseen, sopimukseen ja rahoittamiseen perustuvan toiminnan. Maakunnan toimintaan sisältyy maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvien palveluiden tuotanto maakuntakonserniin kuuluvissa ja muissa yhteisöissä, säätiöissä ja laitoksissa. Maakuntavaltuuston toimivalta päättää maakunnan taloudesta ja toiminnasta kokonaisuutena sekä sen edellyttämä ohjaus ja valvonta maakunnan toiminnassa turvataan siten kuin tässä laissa säädetään.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016**5 §. Maakuntajako**

Maakuntajaosta maakuntia perustettaessa säädetään voimaantulolaissa (/) ja maakuntajaon muuttamisesta maakuntajakolaissa (/).

2 Luku. Maakunnan tehtävät**6 §. Maakunnan tehtäväalat.**

Maakunta hoitaa sille lailla säädettyjä tehtäviä seuraavilla tehtäväaloilla:

- 1) sosiaali- ja terveydenhuolto;
- 2) sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ja ehkäisevän päihdetyön asiantuntijatuki kunnille ja ehkäisevät palvelut;
- 3) alueellinen alkoholihallinto;
- 4) pelastustoimi;
- 5) terveydensuojelu, tupakkavalvonta, elintarvikevalvonta sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta ja eläinlääkäripalvelut (*ympäristöterveydenhuolto*);
- 6) maatalous ja maaseudun kehittäminen;
- 7) maataloustuotteiden markkinajärjestelyt, maatalouden tuotantopanosten turvallisuus, laatu ja käyttö sekä kasvinterveyden valvonta;
- 8) kalatalous ja vesitalous;
- 9) aluekehittämisviranomaisen tehtävät, alueen, sen elinkeinoelämän ja innovaatioympäristöjen kehittäminen ja rahoittaminen, näihin liittyvä koulutus ja osaamisen kehittäminen, kulttuurin edistäminen, yritys-, työ- ja elinkeinopalvelujen järjestäminen sekä kotoutumisen edistäminen;
- 10) alueellisen lyhyen, pitkän ja keskipitkän aikavälin koulutustarpeiden ennakointi ja alueellisten koulutustavoitteiden valmistelu;
- 11) maakunnan suunnittelu ja maakuntakaavoitus;
- 12) kuntien alueiden käytön suunnittelun ja rakennustoimen järjestämisen edistäminen;
- 13) kulttuuriympäristön hoito;
- 14) liikennejärjestelmän toimivuus, liikenneturvallisuus, tie- ja liikenneolot, alueellinen tienpito, maankäytön yhteistyö sekä toimintaympäristöä koskevien tietojen tuottaminen valtakunnalliseen liikennejärjestelmäsuunnitteluun;
- 15) yksityisteitä ja liikkumisen ohjausta koskevat valtionavustustehtävät;
- 16) alueellisen liikuntaneuvoston asettaminen yhteistyössä muiden maakuntien kanssa sekä liikunnan edistäminen maakunnassa alueellisen liikuntaneuvoston toiminnan kautta sekä ulkoilureitti-tehtävät;
- 17) maakunnallisen identiteetin edistäminen alueella yhteistyössä alueen muiden toimijoiden kanssa;
- 18) kulttuuria koskevien suunnitelmien ja kehittämistoimenpiteiden yhteensovittaminen osana maakuntastrategian ja -ohjelman sekä maakuntakaavoituksen toteuttamista;
- 19) vesihuollon edistäminen ja suunnittelu, vesivarojen käytön ja hoidon sekä tulvariskien hallinnan tehtävät, alueelliset luonnonvaratehtävät ja huolehtiminen ympäristö-, vesihuolto- ja vesistötoimien toteuttamisesta;
- 20) vesien ja merensuojelu, vesien ja merenhoidon järjestäminen ja toteuttaminen sekä merialue-suunnittelu;
- 21) ympäristötiedon tuottaminen ja ympäristötietouden parantaminen;
- 22) yhteiskunnan turvallisuusstrategiaan kuuluva alueellinen varautuminen;
- 23) maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen järjestäminen sekä poronhoitajien sijaisavun kustannusten korvaaminen;

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

- 24) alueelliset romaniasiain neuvottelukuntia ja romaniasioita koskevat tehtävät;
 25) yhteispalveluiden alueellinen järjestäminen ja kehittäminen;

Maakunta voi lisäksi hoitaa:

- 1) liikennepalveluiden maakunnallista kehittämistä ja järjestämistä sekä julkisen henkilöliikenteen suunnittelua ja järjestämistä samoin kuin sitä koskevia valtionavustustehtäviä, lukuun ottamatta toimintaa liikennekaaren IV osan 1 luvun 3 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen kunnallisten ja seudullisten viranomaisten toimialueella, näiden alueiden liikenteen suunnittelua ja järjestämistä, sekä raideliikennettä;
- 2) saariston yhteysalusliikenteen suunnittelua ja järjestämistä sekä sitä koskevia valtionavustustehtäviä;
- 3) maakunnan ja sen alueen kaikkien kuntien tekemällä sopimuksella maakunnan hoidettavaksi kunnista siirretyt, maakunnan 1 momentissa tarkoitettuihin tehtäväaloihin liittyvät tehtävät, joiden hoitamiseen kunnat ovat osoittaneet maakunnalle rahoituksen;
- 4) maakunnan ja sen alueen kaikkien kuntien tekemällä sopimuksella maakunnan hoidettavaksi kunnista siirretyt rakennusvalvonnan järjestämisen tehtävät, joiden hoitamiseen kunnat ovat osoittaneet maakunnalle rahoituksen;
- 5) maakunnan tehtäviin liittyviä kansainvälisiä asioita ja yhteyksiä;
- 6) muita sille erikseen säädettyjä tehtäviä.

Maakuntien on hoidettava tehtäviään yhteistoiminnassa ja maakunnalle kootusti siten kuin siitä laissa säädetään. Maakuntien sopimukseen perustuvasta yhteistoiminnasta säädetään 8 luvussa.

7 §. Järjestämisvastuu.

Jollei laissa toisin säädetä, maakunta voi järjestää tehtäviensä hoitamisen itse tai sopia järjestämisvastuun siirtämisestä toiselle maakunnalle. Maakunta voi sopia tehtävänsä järjestämisvastuun siirtämisestä kunnalle, silloin kun siitä erikseen laissa säädetään.

Tehtävien hoidosta järjestämisvastuussa oleva maakunta vastaa asukkaan laissa säädettyjen oikeuksien toteutumisesta ja palvelukokonaisuuksien yhteensovittamisesta sekä järjestettävien palvelujen ja muiden toimenpiteiden:

- 1) yhdenvertaisesta saatavuudesta;
- 2) tarpeen, määrän ja laadun määrittelemisestä;
- 3) tuottamistavasta;
- 4) tuottamisen ohjauksesta ja valvonnasta;
- 5) viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttämisestä, lukuun ottamatta 9 luvussa tarkoitetulle maakunnan palvelulaitokselle lailla säädettyä tai hallintosäännöllä siirrettyä toimivaltaa.

Maakunta vastaa tehtäviensä rahoituksesta, vaikka järjestämisvastuu on siirretty toiselle maakunnalle tai tehtävän hoitamisesta vastaa lain perusteella toinen maakunta.

8 §. Tuottaminen.

Jollei lailla toisin säädetä, maakunta voi tuottaa järjestämisvastuulleen kuuluvat palvelut itse, yhteistoiminnassa muiden maakuntien kanssa tai hankkia ne sopimukseen perustuen muulta palvelujen tuottajalta. Maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvan palvelun tuottamisen eriyttämisestä ja yhtiöittämisvelvollisuudesta säädetään erikseen.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Maakunta voi antaa julkisen hallintotehtävän muulle kuin viranomaiselle vain, jos siitä lailla erikseen säädetään.

Maakunnan hankkiessa palveluja muulta palvelujen tuottajalta sillä säilyy 7 §:ssä tarkoitettu järjestämisvastuu. Tämän lisäksi palvelujen tuottajan vastuu palveluista määräytyy sen mukaan, mitä tässä laissa tai muualla säädetään, sekä mitä maakunta ja palvelujen tuottaja ovat vastuunjaosta sopineet.

9 §. Tuottamista koskevan vastuun toteuttaminen ja sen valvonta.

Maakunnan tulee varmistaa, että sen järjestämisvastuulle kuuluvia palveluja tuottavalla palvelulaitoksella sekä palveluja tuottavilla yrityksillä, yhteisöillä ja säätiöillä on riittävät ammatilliset, toiminnalliset ja taloudelliset edellytykset huolehtia palveluiden tuottamisesta. Maakunnan tulee ottaa palvelulaitoksen hallintosäätöön ja muiden palveluntuottajien kanssa tehtäviin sopimuksiin maakunnan järjestämisvastuun toteuttamiseksi tarvittavat määräykset.

Maakunnan tulee ohjata ja valvoa sen järjestämisvastuulle kuuluvaa palvelutuotantoa. Maakunnalla on oikeus saada palveluntuottajalta salassapitosäännösten estämättä palveluiden asianmukaisen tuotannon edellytysten varmistamista ja valvonnan toteuttamista varten välttämättömät tiedot. Maakunnan viranomaisella on lisäksi palveluiden asianmukaisen tuotannon edellytysten varmistamista ja valvonnan toteuttamista varten oikeus tarkastaa palveluntuottajan tiloja ja laitteita sekä päästä tässä yhteydessä muihin kuin kotirauhan piiriin kuuluviin palveluntuottajan hallinnassa oleviin tiloihin.

3 luku. Maakunnan suhde valtioon ja kuntiin

10 §. Maakuntien seuranta ja laillisuusvalvonta.

Valtiovarainministeriö seuraa yleisesti maakuntien toimintaa ja taloutta sekä huolehtii, että itsehallinto otetaan huomioon maakuntia koskevan lainsäädännön valmistelussa.

Aluehallintovirasto voi kantelun johdosta tutkia, onko maakunta toiminut voimassa olevien lakien mukaan.

11 §. Maakuntatalous osana julkisen talouden suunnitelmaa

Julkisen talouden suunnitelma sisältää maakuntien taloutta koskevan osion. Julkisen talouden suunnitelmasta säädetään talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista annetussa laissa (869/2012) ja sen nojalla.

Julkisen talouden suunnitelman maakuntataloutta koskevassa osiossa arvioidaan rahoituksen riittävyyttä maakuntien tehtävien hoitamiseen kokonaisuutena ja maakunnittain (*rahoitusperiaate*). Lisäksi käsitellään maakuntien tehtäviä ja velvoitteita koskevan lainsäädännön muutoksia, maakuntien investointeja, kustannuskehitystä ja kustannusvaikuttavuutta, maakuntien ohjausta sekä [valtion takaussitoumuksia maakuntien omistamien yhtiöiden puolesta.]

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Julkisen talouden suunnitelma ohjaa ministeriöitä niiden valmistellessa maakuntaa koskevaa lainsäädäntöä ja ohjausta.

12 §. Investointien ohjaus.

Maakuntien on vuosittain laadittava yhteistyöalueen yhteinen esitys seuraavaa tilikautta seuraavien neljän tilikauden aikana aloitettavista laajakantoisista tai taloudellisesti ja toiminnallisesti merkittävistä investoinneista, jotka ovat merkittäviä palvelurakenteen kokonaisuuden tai useamman kuin yhden maakunnan palvelujen järjestämiseksi. Esityksessä on otettava huomioon maakuntien tytäryhteisöjen investointisuunnitelmat. Esitys on toimitettava kalenterivuoden loppuun mennessä toimivaltaisille ministeriöille, jotka valmistelevat yhteistyössä valtiovarainministeriön kanssa yhteen sovitun maakuntien investointisuunnitelman valtioneuvoston päätöksentekoa varten. Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin, milloin investointi on maakunnan eri tehtäväaloilla laajakantoinen tai taloudellisesti ja toiminnallisesti merkittävä.

Maakunta saa toteuttaa edellä 1 momentissa tarkoitetun laajakantoisen tai taloudellisesti ja toiminnallisesti merkittävän investoinnin vain, jos se on hyväksytty edellä 1 momentissa tarkoitetussa valtioneuvoston päätöksessä. Maakunnan on 42 §:ssä tarkoitetulla omistajaohjauksella huolehdittava, että maakuntakonsernin investoinnit eivät ole ristiriidassa valtioneuvoston päätöksen kanssa.

13 §. Valtion ja maakunnan neuvottelu

Julkisen talouden suunnitelmassa tapahtuvan valtioneuvoston päätöksenteon tueksi ja maakuntien taloudellista ohjausta varten on valtion ja maakunnan välinen neuvottelumenettely. Neuvotteluja johtaa valtiovarainministeriö.

Valtion ja maakunnan neuvottelussa:

- 1) arvioidaan maakunnan kustannusten toteutunutta ja tulevaa kehitystä;
- 2) arvioidaan valtion maakunnalle osoittaman rahoituksen ja maakunnan muun tulorahoituksen toteutunutta ja tulevaa kehitystä;
- 3) arvioidaan maakunnassa toteutettavia kustannusten hallinnan kannalta välttämättömiä ja niitä muita toimenpiteitä, joilla tehtävien hoitaminen ja palvelujen saatavuus voidaan käytettävissä olevalla rahoituksella turvata;
- 4) otetaan huomioon ja sovitetaan yhteen maakuntien investointisuunnitelmat ja niiden vaikutukset maakuntien talouteen ja toimintaan; ja
- 5) käsitellään tarvittavassa laajuudessa muita maakunnan toimintaan ja talouteen liittyviä teki-joita, kuten maakuntien tietohallinnon tilaa ja digitalisointikehitystä sekä niihin liittyviä kehittämisehdotuksia.

Neuvottelumenettelyä ja ministeriössä tapahtuvaa talouden ja toiminnan suunnittelua varten kukin maakuntien tehtävien ohjaamisesta vastaava ministeriö valmistelelee toimialansa tehtävien ja kustannusten arvioinnin.

Käydyistä neuvotteluista laaditaan asiakirja, johon kirjataan johtopäätökset maakuntien kustannusten kehittymisestä, toimenpiteistä ja maakuntien investointien yhteensovittamisesta.

Ministeriö toteuttaa muussa laissa säädetyn maakuntia koskevan ohjauksensa noudattaen laissa säädetyn lisäksi julkisen talouden suunnitelmassa ja neuvottelumenettelyssä päätettyä.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016**14 §. Maakuntatalouden neuvottelukunta**

Valtiovarainministeriön yhteydessä toimii maakuntatalouden neuvottelukunta, jonka tarkoituksena on edistää maakuntataloutta koskevien strategisten linjausten toteutumista sekä valtakunnallisten ja alueellisten toimijoiden yhteistyötä.

Neuvottelukunnan tehtävänä on:

- 1) seurata ja arvioida lain 13 §:n 2 momentissa tarkoitettuja asioita;
- 2) neuvoa antavasti käsitellä lain 13 §:n 4 momentissa tarkoitettua asiakirjan mukaisten toimenpiteiden toteutumista; ja
- 3) käsitellä maakuntia koskevaa lainsäädäntöä sekä periaatteellisesti tärkeitä ja laajakantoisia maakuntien toimintaa, taloutta ja hallintoa koskevia valtion toimenpiteitä.

Valtioneuvosto asettaa neuvottelukunnan neljäksi vuodeksi kerrallaan. Neuvottelukunnassa on maakuntien sekä valtiovarainministeriön ja muiden maakuntien tehtävien ohjaamisesta vastaavien ministeriöiden edustus.

Neuvottelukunnan tehtävistä ja kokoonpanosta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

15 §. Maakunnan ja kuntien neuvottelu

Maakunnan ja sen alueen kuntien on neuvoteltava valtuustokausittain niiden tehtävien hoitamiseen liittyvästä yhteistyöstä, tavoitteista ja työnjaosta.

II OSA. DEMOKRATIA JA VAIKUTTAMINEN**4 luku. Maakuntavaltuusto****16 §. Maakuntavaltuuston tehtävät.**

Maakunnalla on maakuntavaltuusto, joka vastaa maakunnan toiminnasta ja taloudesta sekä käyttää maakunnan päätösvaltaa.

Maakuntavaltuusto päättää:

- 1) maakuntastrategiasta;
- 2) maakunnan hallintosäännöstä;
- 3) talousarviosta ja taloussuunnitelmasta;
- 4) omistajaohjauksen periaatteista ja konserniohjeesta;
- 5) 9 luvussa tarkoitetuista palvelulaitosta koskevista asioista;
- 6) varallisuuden hoidon ja sijoitustoiminnan perusteista;
- 7) sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista;
- 8) palveluista ja muista suoritteista perittävien maksujen yleisistä perusteista sekä maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvista palveluista perittävistä asiakasmaksuista;
- 9) takaussitoumuksen tai muun vakuuden antamisesta toisen velasta;
- 10) jäsenten valitsemisesta toimielimiin, jollei jäljempänä toisin säädetä;
- 11) luottamushenkilöiden taloudellisten etuuksien perusteista;
- 12) maakunnan tilintarkastajien valitsemisesta
- 13) tilivelvollisten nimeämisestä;
- 14) maakunnan tilinpäätöksen hyväksymisestä ja vastuuvapaudesta;

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

15) muista maakuntavaltuuston päätettäviksi säädetyistä ja määrätyistä asioista.

17 §. Maakuntavaalit.

Valtuutetut ja varavaltuutetut maakuntavaltuustoon valitaan maakunnassa toimitettavissa vaaleissa (*maakuntavaalit*). Maakuntavaltuuston toimikausi on neljä vuotta ja se alkaa vaalivuoden kesäkuun alusta.

Maakuntavaalit toimitetaan välittöminä, salaisina ja suhteellisina. Kaikilla äänioikeutetuilla on yhtäläinen äänioikeus.

Maakuntavaalien toimittamisesta säädetään vaalilaissa (714/1998).

18 §. Valtuutettujen lukumäärä.

Valtuutettujen lukumäärästä päättää maakuntavaltuusto. Valtuutettuja valitaan pariton lukumäärä maakunnan asukasluvun perusteella seuraavasti:

Asukasluku	Valtuutettuja vähintään
enintään 200 000	59
200 001—400 000	69
400 001—600 000	79
600 001 – 800 000	89
yli 800 000	99

Jollei maakuntavaltuusto tee päätöstä valtuutettujen lukumäärästä, valtuutettuja valitaan laissa säädetty vähimmäismäärä. Maakuntavaltuuston päätös vähimmäismäärää suuremmasta lukumäärästä tai aiemman päätöksen muuttamisesta on ilmoitettava oikeusministeriölle vaalivuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä. Maakuntavaltuuston päätös valtuutettujen määrästä voidaan panna täytäntöön ennen kuin sitä koskeva päätös on saanut lainvoiman. Täytäntöönpanoon ei kuitenkaan saa ryhtyä, jos hallintotuomioistuin kieltää täytäntöönpanon.

Tässä pykälässä tarkoitettu asukasluku määräytyy väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetussa laissa (661/2009) tarkoitettuun väestötietojärjestelmään vaalivuotta edeltävän vuoden marraskuun 30 päivän päättyessä talletettujen tietojen mukaan.

19 §. Varavaltuutetut.

Valtuutetuille valitaan varavaltuutettuja jokaisen vaaleissa esiintyneen vaaliliiton, puolueen ja yhteislistan ensimmäisistä valitsematta jääneistä ehdokkaista sama määrä kuin valtuutettuja, kuitenkin vähintään kaksi. Yhteislistan ulkopuolella olleen valitsijayhdistyksen ehdokkaana valitulla valtuutetulla ei ole varavaltuutettua.

Jos valtuutetun on todettu menettäneen vaalikelpoisuutensa, hänet on vapautettu toimestaan tai hän on kuollut, maakuntavaltuuston puheenjohtaja kutsuu hänen sijaansa jäljellä olevaksi toimikaudeksi asianomaisen vaaliliiton, puolueen tai yhteislistan järjestyksessä ensimmäisen varavaltuutetun.

Jos valtuutettuja ja varavaltuutettuja on rikostutkinnan tai muun syyn vuoksi esteellisiä osallistumaan päätöksentekoon, eikä maakuntavaltuustoa tämän vuoksi saada päätösvaltaiseksi, maakunta-

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

vaalilautakunta voi vaalilain 143 m § 2 momenttia noudattaen maakuntavaltuuston puheenjohtajan pyynnöstä määrätä tämän pykälän 1 momentin mukaisesti uusia esteettömiä varavaltuutettuja. Näin määrättyt varavaltuutetut osallistuvat maakuntavaltuuston kokoukseen niissä asioissa, joissa valtuutetut ja varavaltuutetut ovat esteellisiä.

20 §. Puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat.

Maakuntavaltuusto valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja tarpeellisen määrän varapuheenjohtajia toimikaudekseen, jollei maakuntavaltuusto ole päättänyt, että heidän toimikautensa on maakuntavaltuuston toimikautta lyhyempi. Puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat valitaan samassa vaalitoimituksessa.

Maakuntavaltuuston puheenjohtajalla ja varapuheenjohtajilla on läsnäolo- ja puheoikeus maakuntahallituksen kokouksessa.

21 §. Valtuustoryhmä ja sen toiminnan tukeminen.

Valtuustotyöskentelyä varten valtuutetut voivat muodostaa valtuustoryhmiä. Valtuustoryhmän voi muodostaa yksikin valtuutettu.

Valtuustoryhmien toimintaedellytyksien parantamiseksi maakunta voi taloudellisesti tukea valtuustoryhmien sisäistä toimintaa sekä toimenpiteitä, joilla valtuustoryhmät edistävät maakunnan asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia. Tukea myönnettäessä on yksilöitävä tuen käytötarkoitus. Tuen määrä valtuustoryhmittäin on ilmoitettava maakunnan tilinpäätöksessä.

5 luku. Maakunnan asukkaiden osallistumisoikeus

22 §. Äänioikeus maakuntavaaleissa ja äänestys-oikeus maakunnan kansanäänestyksessä.

Äänioikeus maakuntavaaleissa on Suomen taikka muun Euroopan unionin jäsenvaltion, Islannin tai Norjan kansalaisella, joka viimeistään vaalipäivänä täyttää 18 vuotta ja jonka kotikuntalaisia tarkoitettu kotikunta kuuluu kyseiseen maakuntaan väestötietojärjestelmään talletettujen tietojen mukaan 51. päivänä ennen vaalipäivää päivän päättyessä. Äänioikeus maakuntavaaleissa on myös muulla edellä säädetyt edellytykset täyttävällä ulkomaalaisella, jos hänellä mainittuna ajankohtana on ollut kotikunta Suomessa vähintään kahden vuoden ajan.

Äänioikeus maakuntavaaleissa on lisäksi Euroopan unionin tai Suomessa toimivan kansainvälisen järjestön palveluksessa olevalla ja tällaisen henkilön perheenjäsenellä, joka viimeistään vaalipäivänä täyttää 18 vuotta, ja jolla on asuinpaikka maakuntaan kuuluvassa kunnassa väestötietojärjestelmään talletettujen tietojen mukaan 51. päivänä ennen vaalipäivää päivän päättyessä, jos:

- 1) hänen tietonsa on hänen pyynnöstään talletettu väestötietojärjestelmään väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetussa laissa säädetyllä tavalla;
- 2) hän on kirjallisesti ilmoittanut maistraatille viimeistään 52. päivänä ennen vaalipäivää ennen kello 16:ta haluavansa käyttää äänioikeuttaan maakuntavaaleissa taikka kuntavaaleissa tai ei ole kirjallisesti peruuttanut aikaisempaa ilmoitustaan.

Äänestys-oikeuteen maakunnassa toimitettavassa kansanäänestyksessä sovelletaan, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään äänioikeudesta maakuntavaaleissa.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016**23 §. Osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet.**

Maakunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa maakunnan toimintaan. Maakuntavaltuuston on pidettävä huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen mahdollisuuksista.

Osallistumista ja vaikuttamista voidaan edistää erityisesti:

- 1) järjestämällä keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia sekä asukas raateja;
- 2) selvittämällä asukkaiden mielipiteitä ennen päätöksentekoa;
- 3) valitsemalla palvelujen käyttäjien edustajia maakunnan toimielimiin;
- 4) suunnitteleamalla ja kehittämällä palveluja yhdessä palvelujen käyttäjien kanssa;
- 5) järjestämällä mahdollisuuksia osallistua maakunnan talouden suunnitteluun;
- 6) tukemalla asukkaiden, järjestöjen ja muiden yhteisöjen oma-aloitteista asioiden suunnittelua ja valmistelua.

Maakunnan on sisällytettävä 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen oikeuksien toteuttamista turvaavat velvoitteet maakunnan järjestämismahdolle kuuluvia palveluja tuottavien yritysten, yhteisöjen ja säätiöiden kanssa tekemiinsä sopimukseen sekä palvelulaitoksen hallintosääntöön. Näiden palveluntuottajien on huolehdittava toiminnassaan osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteuttamisesta.

24 §. Aloiteoikeus.

Maakunnan asukkaalla sekä alueella toimivalla yhteisöllä ja säätiöllä on oikeus tehdä aloitteita maakunnan toimintaa koskevissa asioissa. Aloitteen tekijälle on ilmoitettava aloitteen johdosta suoritettavat toimenpiteet.

Jos 1 momentissa tarkoitettuna aloitteen tekijöinä on vähintään yksi prosentti maakunnan asukkaista, asia on otettava käsiteltäväksi kuuden kuukauden kuluessa asian vireille tulosta. Aloitteen tekijöiden nimet on kerättävä vuoden kuluessa aloitteen päiväyksestä. Tällaisessa aloitteessa on oltava kunkin aloitteen tekijän nimi, syntymäaika ja kotikunta sekä omakätinen allekirjoitus. Jos nimiä kerätään sähköisesti tietoverkossa, keräyksessä on käytettävä vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista annetussa laissa (617/2009) tarkoitettua vahvaa sähköistä tunnistamista. Aloitetta käsiteltäessä maakunnan on varattava aloitteen tekijöiden edustajille tilaisuus tulla kuulluksi.

Palvelun käyttäjällä on lisäksi oikeus tehdä aloitteita kyseistä maakunnan palvelua koskevassa asiassa.

Maakuntavaltuuston tietoon on saatettava vähintään kerran vuodessa sen toimivaltaan kuuluvissa asioissa tehdyt aloitteet ja niiden johdosta suoritettavat toimenpiteet.

25 §. Maakunnan kansanäänestys ja kansanäänestysaloite.

Maakuntavaltuusto voi päättää, että maakunnalle kuuluvasta asiasta toimitetaan koko maakunnan alueella neuvoo-antava kansanäänestys. Maakuntavaltuuston päätökseen, jolla on päätetty toimittaa kansanäänestys, ei saa hakea muutosta valittamalla.

Kaikilla äänestysvoimilla on yhtäläinen äänestysoikeus. Äänestys on salainen.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Aloitteen kansanäänestyksen toimittamisesta (*kansanäänestysaloite*) voi tehdä vähintään kolme prosenttia 15 vuotta täyttäneistä maakunnan asukkaista. Maakuntavaltuuston on viipymättä päätettävä, toimitetaanko aloitteessa tarkoitettu kansanäänestys. Aloitetta käsiteltäessä maakunnan on varattava aloitteen tekijöiden edustajille tilaisuus tulla kuulluksi.

Kansanäänestyksen toimittamisesta säädetään lisäksi maakunnissa ja kunnissa toimitettavissa neuvoo-antavissa kansanäänestyksissä noudatettavasta menettelystä annetussa laissa (656/1990).

26 §. Maakunnan vaikuttamistoimielimet.

Maakuntahallituksen on asetettava nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi maakunnan nuorisovaltuusto tai vastaava nuorten vaikuttajaryhmä, ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien turvaamiseksi maakunnan vanhusneuvosto sekä vammaisten henkilöiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi maakunnan vammaisneuvosto. Vaikuttamistoimielinten jäsenet tulee valita maakunnan kunnissa toimivien vastaavien vaikuttamistoimielinten jäsenistä siten, että kustakin vaikuttamistoimielimestä valitaan vähintään yksi edustaja. Maakuntahallituksen on huolehdittava maakunnan vaikuttamistoimielinten toimintaedellytyksistä.

Maakunnan vaikuttamistoimielimille tulee antaa mahdollisuus vaikuttaa maakunnan toiminnan suunnitteluun, valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä lasten ja nuorten, ikääntyneen väestön ja vammaisten henkilöiden ja heidän tarvitsemiensa palveluiden kannalta ja vaikuttamistoimielimet tulee ottaa mukaan osallistumisen ja kuulemisen kehittämiseen maakunnassa.

27 §. Vähemmistökielen vaikuttamistoimielin

Kaksikielisessä maakunnassa maakuntahallituksen on asetettava vähemmistökielen vaikuttamistoimielin. Toimielimen jäseniksi valitaan maakunnan vähemmistökielisiä asukkaita edustavia henkilöitä.

Vähemmistökielen vaikuttamistoimielimen tehtävänä on selvittää, arvioida ja määritellä maakunnan kielellisen vähemmistön palvelujen tarvetta sekä seurata näiden palvelujen saatavuutta ja laatua. Toimielimen tehtävänä on selvitysten, arvioinnin ja seurannan perusteella tehdä maakuntahallitukselle ehdotuksia vähemmistökielisten palvelujen kehittämiseksi sekä henkilöstön kielitaitovaatimuksista ja kielitaidon kehittämisestä. Vaikuttamistoimielimellä voi olla myös muita maakuntahallituksen määräämiä tehtäviä. Vaikuttamistoimielin antaa vuosittain maakuntahallitukselle kertomuksen vähemmistökielisten palvelujen toteutumisesta.

Maakunnassa, johon kuuluu saamelaisten kotiseutualueeseen kuuluva kunta, on maakuntahallituksen asetettava saamenkielen vaikuttamistoimielin. Toimielimen jäseneksi valitaan saamenkielisiä asukkaita edustavia henkilöitä. Vähintään yksi kolmasosa toimielimen jäsenistä on nimitettävä saamelaiskäräjien esittämistä henkilöistä. Toimielimeen sovelletaan muutoin mitä 2 momentissa säädetään vähemmistökielen vaikuttamistoimielimestä.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016**28 §. Viestintä.**

Maakunnan toiminnasta on tiedotettava asukkaille, palvelujen käyttäjille, järjestöille ja muille yhteisöille. Maakunnan tulee antaa riittävästi tietoja maakunnan järjestämistä palveluista, taloudesta, maakunnan hallinnossa valmistelussa olevista asioista, niitä koskevista suunnitelmista, asioiden käsittelystä, tehdyistä päätöksistä ja päätösten vaikutuksista. Maakunnan on tiedotettava, millä tavoin päätösten valmisteluun voi osallistua ja vaikuttaa.

Maakunnan on huolehdittava, että toimielinten käsittelyyn tulevien asioiden valmistelusta annetaan esityslistan valmistuttua yleisen tiedonsaannin kannalta tarpeellisia tietoja yleisessä tietoverkossa. Maakunnan on verkkoviestinnässään huolehdittava, että salassa pidettäviä tietoja ei viedä yleiseen tietoverkkoon ja että yksityiselämän ja henkilötietojen suoja viestinnässä toteutuu.

Maakunnan on sisällytettävä 1 momentissa tarkoitettujen oikeuksien toteuttamista turvaavat velvoitteet maakunnan järjestämistä vastuulle kuuluvia palveluja tuottavien yritysten, yhteisöjen ja säätiöiden kanssa tekemiinsä sopimuksiin sekä palvelulaitoksen hallintosääntöön. Näiden palveluntuottajien on huolehdittava toiminnassaan viestinnän toteuttamisesta.

Viestinnässä on käytettävä selkeää ja ymmärrettävää kieltä ja otettava huomioon maakunnan eri asukasryhmien tarpeet.

III OSA. TOIMIELIMET JA JOHTAMINEN**6 luku. Maakunnan toimielimet****29 §. Maakunnan toimielimet.**

Maakunnassa on oltava maakuntavaltuuston lisäksi maakuntahallitus ja tarkastuslautakunta.

Maakuntavaltuusto voi lisäksi asettaa:

- 1) maakuntahallituksen alaisena toimivia lautakuntia hoitamaan pysyväisluonteisia tehtäviä;
- 2) maakunnan toimielimen alaisena toimivia johtokuntia tietyn tehtävän hoitamista varten;
- 3) jaostoja maakuntahallitukseen, lautakuntaan ja johtokuntaan.

Maakuntahallitus ja maakuntavaltuuston päätöksen nojalla muukin toimielin voi asettaa toimikunnan määrätyn tehtävän hoitamista varten.

Maakuntahallituksen, lautakunnan ja johtokunnan jaostoihin sovelletaan, mitä asianomaisesta toimielimestä säädetään.

30 §. Toimielinten kokoonpano.

Maakuntavaltuusto voi päättää, että:

- 1) muu toimielin kuin maakuntavaltuusto valitsee johtokunnan jäsenet tai osan jäsenistä;
- 2) johtokunnan jäsenet tai osa sen jäsenistä valitaan maakuntavaltuuston määrittämien perusteiden mukaisesti maakunnan asukkaiden, henkilöstön tai palvelujen käyttäjien esityksestä.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Jaoston jäsenenä voi olla myös toimielimen varajäsen. Maakuntavaltuusto voi päättää, että jaoston jäseneksi, ei kuitenkaan puheenjohtajaksi, voidaan valita muitakin kuin toimielimen jäseniä ja varajäseniä.

Toimielinten jäsenille valitaan henkilökohtaiset varajäsenet, joihin sovelletaan, mitä varsinaisista jäsenistä säädetään.

Naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta toimielimen jäseniä valittaessa säädetään erikseen.

31 §. Toimielimen jäsenten toimikausi ja valitseminen.

Toimielimen jäsenet valitaan maakuntavaltuuston toimikaudeksi, jollei maakuntavaltuusto ole päättänyt, että heidän toimikautensa on maakuntavaltuuston toimikautta lyhyempi, tai jäljempänä toisin säädetä. Jos toimielin valitsee jaoston jäsenet, se päättää samalla heidän toimikaudestaan. Edellä 28 §:n 3 momentissa tarkoitetut toimikunnat asetetaan enintään sen asettaneen toimielimen toimikaudeksi.

Maakuntahallituksen, tarkastuslautakunnan ja muiden lautakuntien jäsenet valitaan kesäkuussa pidettävässä maakuntavaltuuston kokouksessa.

32 §. Toimielimen puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat.

Maakuntavaltuusto tai muu valinnasta vastaava toimielin valitsee jäseniksi valituista toimielimen puheenjohtajan ja tarpeellisen määrän varapuheenjohtajia. Puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat valitaan samassa vaalitoimituksessa.

Maakuntavaltuusto voi päättää, että maakuntavaltuuston ja maakuntahallituksen puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat sekä lautakuntien puheenjohtajat toimivat päätoimisina tai osa-aikaisina luottamushenkilöinä.

33 §. Luottamushenkilöiden erottaminen kesken toimikauden.

Maakuntavaltuusto voi erottaa maakunnan ja maakuntien yhteiseen toimielimeen valitsemansa luottamushenkilöt kesken toimikauden, jos he tai jotkut heistä eivät nauti maakuntavaltuuston luottamusta. Erottamispäätös koskee kaikkia toimielimeen valittuja luottamushenkilöitä.

Maakuntavaltuusto voi erottaa maakuntavaltuuston ja valitsemiensa toimielinten puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan kesken toimikauden, jos he tai jotkut heistä eivät nauti maakuntavaltuuston luottamusta. Erottamispäätös koskee puheenjohtajistoa kokonaisuudessaan.

Asia tulee vireille maakuntahallituksen esityksestä tai vähintään neljäosan valtuutetuista tehtyä sitä koskevan aloitteen.

34 §. Tilapäinen valiokunta.

Kun 33 §:ssä tarkoitettu luottamushenkilöiden erottamista koskeva asia tai 41 §:ssä tarkoitettu maakuntajohtajan irtisanomista tai muihin tehtäviin siirtämistä koskeva asia on tullut vireille, maakuntavaltuusto voi asettaa tilapäisen valiokunnan, jonka on valmisteltava asia. Valiokunnan jäsenten on oltava valtuutettuja tai varavaltuutettuja.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Tilapäinen valiokunta voidaan asettaa myös lausunnon antamista ja hallinnon tarkastamista varten.

Tilapäisen valiokunnan on hankittava sen valmisteltaviin kuuluvissa asioissa maakuntahallituksen lausunto.

Jos maakuntahallituksen jäsenet ja varajäsenet ovat rikostutkinnan tai muun syyn vuoksi esteellisiä hoitamaan maakuntahallitukselle 37 tai 38 §:n mukaan kuuluvia tehtäviä, eikä maakuntahallitusta saada tästä syystä päätösvaltaiseksi, maakuntavaltuuston tulee asettaa tilapäinen valiokunta, joka hoitaa niitä maakuntahallituksen käsiteltäviä asioita, joita maakuntahallituksen jäsenten ja varajäsenten esteellisyys koskee. Tätä tehtävää varten asetetun valiokunnan jäsenten vaalikelpoisuudesta on voimassa, mitä maakuntahallituksen jäsenten vaalikelpoisuudesta säädetään ja siitä on muuten soveltuvin osin voimassa, mitä maakuntahallituksesta säädetään. Tätä tehtävää varten asetetun tilapäisen valiokunnan toimikausi päättyy, kun näiden asioiden käsittely maakunnassa on päättynyt.

7 luku. Maakunnan johtaminen ja maakuntahallitus.**35 §. Maakuntastrategia.**

Maakunnalla on oltava strategia, jossa maakuntavaltuusto päättää maakunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. Maakunnan strategiassa tulee ottaa huomioon:

- 1) asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen maakunnan tehtävälalla;
- 2) palvelujen järjestämistä ja tuottamista koskevat strategiset linjaukset;
- 3) maakunnan tehtäviä koskevissa laeissa säädetty palvelutavoitteet;
- 4) alueiden, alueiden käytön, elinympäristön laadun ja alueen elinkeinojen kehittäminen;
- 5) omistajapolitiikka;
- 6) henkilöstöpolitiikka;
- 7) asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet;

Maakunnan strategian tulee perustua arvioon maakunnan nykytilanteesta sekä tulevista toimintaympäristön muutoksista ja niiden vaikutuksista maakunnan tehtävien toteuttamiseen. Strategiassa tulee määritellä myös sen toteutumisen arviointi ja seuranta.

Maakuntastrategian ottamisesta huomioon maakunnan talousarvion ja -suunnitelman laatimisessa säädetään 103 §:ssä. Strategia tarkistetaan vähintään kerran maakuntavaltuuston toimikaudessa.

36 §. Maakunnan johtaminen.

Maakunnan toimintaa johdetaan maakuntavaltuuston hyväksymän maakuntastrategian mukaisesti.

Maakuntahallitus johtaa maakunnan toimintaa, hallintoa ja taloutta.

Maakuntajohtaja johtaa maakuntahallituksen alaisena maakunnan hallintoa, taloudenhoitoa ja muuta toimintaa.

37 §. Maakuntahallituksen tehtävät.

Maakuntahallituksen tulee:

- 1) vastata maakunnan hallinnosta ja taloudenhoidosta;

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

- 2) vastata maakuntavaltuuston päätösten valmistelusta, täytäntöönpanosta ja laillisuuden valvonnasta;
- 3) valvoa maakunnan etua ja, jollei hallintosäännössä toisin määrätä, edustaa maakuntaa ja käyttää sen puhevaltaa;
- 4) edustaa maakuntaa työnantajana ja vastata maakunnan henkilöstöpolitiikasta;
- 5) vastata maakunnan toiminnan yhteensovittamisesta;
- 6) vastata maakuntakonsernin omistajaohjauksesta sekä maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen muiden tuottajien ohjauksesta ja valvonnasta;
- 7) huolehtia maakunnan sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnan järjestämisestä;
- 8) huolehtia maakunnan sisäisen tarkastuksen järjestämisestä.

Maakuntahallituksen tehtävistä maakuntakonsernin omistajaohjauksessa ja konsernivalvonnassa säädetään 44 §:ssä.

38 §. Maakuntahallituksen puheenjohtaja.

Maakuntahallituksen puheenjohtaja johtaa poliittista yhteistyötä, jota maakuntahallituksen tehtävien toteuttaminen edellyttää. Maakuntahallituksen puheenjohtajan muista tehtävistä määrätään hallintosäännössä.

39 §. Maakuntajohtaja.

Maakuntajohtajan valitsee maakuntavaltuusto. Maakuntajohtaja voidaan valita joko toistaiseksi tai määräajaksi ja hän on virkasuhteessa maakuntaan.

Jos maakuntajohtajan vaalissa kukaan ei ole saanut yli puolta annetuista äänistä, toimitetaan uusi vaali kahden eniten ääniä saaneen välillä. Tässä vaalissa eniten ääniä saanut tulee valituksi.

Maakuntajohtajalla on oikeus käyttää puhevaltaa maakuntahallituksen puolesta sekä saada maakunnan viranomaisilta ja palvelulaitokselta tietoja ja nähtäväkseen asiakirjoja, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu.

40 §. Johtajasopimus.

Maakunnan ja maakuntajohtajan on tehtävä johtajasopimus, jossa sovitaan maakunnan johtamisen edellytyksistä. Jos hallintosäännössä on määrätty, että maakunnalla on sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaava johtaja, maakunnan on tehtävä johtajasopimus myös hänen kanssa.

Johtajasopimukseen voidaan ottaa määräyksiä maakuntajohtajan ja maakuntahallituksen puheenjohtajan työnjaosta maakunnan johtamisessa ottaen huomioon, mitä hallintosäännössä määrätään.

Johtajasopimukseen voidaan ottaa määräyksiä menettelytavoista, joilla johtajan viran hoitamiseen liittyvät erimielisyydet ratkaistaan 41 §:ssä tarkoitetun menettelyn sijasta. Johtajasopimuksessa voidaan sopia johtajalle maksettavasta erokorvauksesta, jolloin sopimuksen hyväksyy maakuntavaltuusto.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016**41 §. Johtajan irtisanominen tai siirtäminen muihin tehtäviin.**

Maakuntavaltuusto voi irtisanoa maakuntajohtajan ja maakunnan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaavan johtajan tai siirtää hänet muihin tehtäviin, jos hän on menettänyt maakuntavaltuuston luottamuksen.

Asia tulee vireille maakuntahallituksen esityksestä tai vähintään neljäosan valtuutetuista tehtyä sitä koskevan aloitteen. Asiaa valmisteltaessa johtajalle on ilmoitettava, mihin luottamuksen menetys perustuu, ja varattava hänelle tilaisuus tulla kuulluksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun päätöksen tekemiseen vaaditaan, että sitä kannattaa kaksi kolmasosaa kaikista valtuutetuista. Päätös voidaan panna heti täytäntöön. Samalla johtaja voidaan vapauttaa tehtäviensä hoidosta.

42 §. Omistajaohjaus.

Omistajaohjaus tarkoittaa toimenpiteitä, joilla maakunta omistajana tai jäsenenä myötävaikuttaa yhtiön ja muun yhteisön tai laitoksen hallintoon ja toimintaan.

Toimenpiteet voivat liittyä ainakin perustamissopimuksiin, yhtiöjärjestysmääräyksiin, palvelujen tuottamista koskeviin sopimuksiin ja muihin sopimuksiin, henkilövalintoihin, ohjeiden antamiseen maakuntaa eri yhteisöissä edustaville henkilöille sekä muuhun maakunnan määräysvallan käyttöön.

43 §. Maakunnan tytäryhteisöjen toiminta ja konserniohje.

Omistajaohjauksella on huolehdittava siitä, että maakunnan tytäryhteisön ja maakunnan palvelulaitoksen toiminnassa otetaan huomioon maakuntakonsernin kokonaisuus ja perusoikeuksien toteuttaminen. Omistajaohjauksella varmistetaan palveluiden yhdenvertainen saatavuus sekä palveluiden laatu, vaikuttavuus ja kustannustehokkuus maakuntakonserniin kuuluvien yhtiöiden ja palvelulaitoksen toiminnassa. Omistajaohjauksella varmistetaan myös avoimuuden, viestinnän ja palvelujen käyttäjien sekä maakunnan asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteutuminen. Maakunnan palvelulaitokseen kohdistuvalla omistajaohjauksella lisäksi varmistetaan maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvissa palveluissa edellytykset palveluiden ja palvelukokonaisuuksien yhteensovittamiselle sekä perusoikeuksien toteutumiselle.

Maakunnan tytäryhteisön hallituksen kokoonpanossa on otettava huomioon yhteisön toimialan edellyttämä riittävä talouden ja liiketoiminnan asiantuntemus.

Konserniohjetta sovelletaan maakunnan tytäryhteisöjen ja palvelulaitoksen sekä soveltuvin osin osakkuusyhteisöjen omistajaohjaukseen.

Konserniohjeessa annetaan tarpeelliset määräykset ainakin:

- 1) maakuntakonsernin talouden ja investointien suunnittelusta ja ohjauksesta;
- 2) konsernivalvonnan ja raportoinnin sekä riskienhallinnan järjestämisestä;
- 3) tiedottamisesta ja maakunnan luottamushenkilöiden tietojensaantioikeuden turvaamisesta;
- 4) velvollisuudesta hankkia maakunnan kanta asiaan ennen päätöksentekoa;
- 5) konsernin sisäisistä palveluista;
- 6) maakunnan ja maakunnan palvelulaitoksen tytäryhteisöjen hallitusten kokoonpanosta ja nimittämisestä;
- 7) maakunnan tytäryhteisöjen hyvästä hallinto- ja johtamistavasta.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016**44 §. Konsernijohto.**

Maakunnan konsernijohtoon kuuluvat maakuntahallitus, maakuntajohtaja ja muut hallintosäännössä määrättyt viranomaiset. Hallintosäännössä määrätään konsernijohdon tehtävistä ja toimivallan jaosta.

Konsernijohto vastaa maakuntakonsernissa omistajaohjauksen toteuttamisesta sekä konsernivalvonnan järjestämisestä, jollei hallintosäännössä toisin määrätä.

45 §. Sisäinen tarkastus

Maakuntahallituksen tulee järjestää maakunnan riippumaton sisäinen tarkastus.

8 luku. Maakuntien yhteistoiminta.**46 §. Yhteistoiminnan muodot.**

Maakuntien laissa säädetyn yhteistoiminnan ja lain nojalla maakunnalle koottujen palvelujen lisäksi maakunnat voivat järjestää tehtäviään yhdessä sopimuksen nojalla (*maakuntien yhteistoiminta*).

Maakuntien julkisoikeudellisen yhteistoiminnan muotoja ovat yhteinen toimielin, yhteinen virka ja sopimus viranomaistehtävän hoitamisesta.

47 §. Yhteistoiminnan suhde julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettuun lakiin.

Jos maakunta sopii 7 §:n mukaisesti maakunnalle laissa säädetyn tehtävän järjestämisvastuun siirtämisestä toiselle maakunnalle, siirtämiseen ei sovelleta julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia (/).

Maakunnat voivat tuottaa palveluja yhteistoiminnassa, jos yhteistoiminnasta säädetään lailla tai kysymys on julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 15 §:ssä tarkoitetusta hankinnasta sidosyksiköltä tai 16 §:ssä tarkoitetusta hankinnasta toiselta hankintayksiköltä.

48 §. Yhteinen toimielin.

Maakunta voi hoitaa tehtävää yhden tai useamman maakunnan puolesta siten, että maakunnilla on yhteinen toimielin, joka vastaa tehtävän hoitamisesta. Tehtävää hoitavaa maakuntaa kutsutaan *vas-tuumaakunnaksi*.

Maakunnat voivat sopia, että muut maakunnat valitsevat osan yhteisen toimielimen jäsenistä.

49 §. Sopimus yhteisestä toimielimestä.

Yhteistä toimielintä koskevassa sopimuksessa on sovittava ainakin:

1) yhteisen toimielimen tehtävistä sekä tarvittaessa 7 §:ssä tarkoitetun järjestämisvastuun siirtymisestä;

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

- 2) yhteisen toimielimen kokoonpanosta ja muiden maakuntien oikeudesta valita toimielimen jäseniä;
- 3) kustannusten perusteista ja jakautumisesta;
- 4) sopimuksen voimassaolosta ja irtisanomisesta.

50 §. Yhteinen virka.

Maakunnat voivat yhtäpitävillä päätöksillä perustaa yhteisiä virkoja.

Viranhaltija on virkasuhteessa kaikkiin kyseisiin maakuntiin.

Järjestelyssä mukana olevien maakuntien on sovittava ainakin työnantajan velvoitteiden hoitamista vastaavasta maakunnasta sekä kustannusten perusteista ja jakautumisesta.

51 §. Sopimus viranomaistehtävän hoitamisesta.

Maakunnalle tai sen viranomaiselle laissa säädetty tehtävä, jossa toimivaltaa voidaan siirtää viranhaltijalle, voidaan sopimuksella antaa virkavastuulla toisen maakunnan viranhaltijan hoidettavaksi.

Sopimukseen on otettava tarpeelliset määräykset ainakin tehtävän sisällöstä, tehtävän hoidon seurannasta, kustannusten perusteista ja jakautumisesta sekä sopimuksen voimassaolosta ja irtisanomisesta.

9 luku. Maakunnan palvelulaitos**52 §. Maakunnan palvelulaitoksen asema ja tehtävät**

Maakunnan palvelulaitos on julkisoikeudellinen laitos, jonka tehtävänä on tuottaa maakunnan sille järjestämistä vastaavista perusteista osoittamat tehtävät.

Maakunnassa on yksi palvelulaitos, jolla voi olla tytäryhteisöjä. Palvelulaitos on itsenäinen oikeushenkilö ja sillä on oikeus tehdä nimiinsä sopimuksia ja sillä voi olla velvoitteita. Maakunnan palvelulaitosta ja sen tytäryhteisöjä johdetaan yhtenä kokonaisuutena konsernijohtamisen periaatteiden mukaisesti.

53 §. Maakunnan palvelulaitoksen perustaminen

Maakunnan on perustettava palvelulaitos siten kuin lailla erikseen säädetään. Palvelulaitos perustetaan perustamisasiakirjalla.

Perustamisasiakirjassa on päätettävä ainakin:

- 1) palvelulaitoksen nimestä ja kotipaikasta;
- 2) palvelulaitoksen tehtävistä ja tuottamisvastuusta;
- 4) talouden ja toiminnan seuranta- ja raportointijärjestelmästä ja raportoinnista maakunnalle;
- 5) miten laitoksen varat on käytettävä, jos palvelulaitos lakkautetaan.

Maakunta voi muuttaa perustamisasiakirjaa.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016**54 §. Maakunnan ja palvelulaitoksen suhde**

Maakuntavaltuusto päättää

- 1) laitokselle asetettavista toiminnan tavoitteista ja palvelujen tuotantoa ja maakunnan palveluiden tuotantoa varten ulkopuolisten palveluiden hankkimista koskevista edellytyksistä ja velvoitteista;
- 2) laitokselle asetettavista talouden tavoitteista sekä laitoksen sitovista meno- ja tuloeristä;
- 3) laitoksen hallintosäännöstä;
- 4) jäsenten ja puheenjohtajien valitsemisesta palvelulaitoksen hallitukseen;
- 5) laitoksen investointisuunnitelmasta;
- 6) laitoksen tilintarkastajien valitsemisesta;
- 7) laitoksen tilinpäätöksen hyväksymisestä ja vastuuvapaudesta.

Palvelulaitoksen tarkastuslautakuntana toimii maakunnan tarkastuslautakunta ja sen toimivaltaan sovelletaan, mitä säädetään 112 §:ssä maakunnan tarkastuslautakunnan toimivallasta.

55 § Palveluiden hankinta

Maakunta voi velvoittaa palvelulaitoksen hankkimaan maakuntastrategiassa määritellyin perustein maakunnan järjestämismääräyksiin kuuluvia palveluja muulta tuottajalta maakunnan omaa tuotantoa varten.

Palvelulaitoksen hankkiessa maakunnan järjestämismääräyksiin kuuluvia palveluja muulta tuottajalta sen tulee varmistaa, että tuottajalla on ammatilliset, toiminnalliset ja taloudelliset edellytykset huolehtia palveluiden tuottamisesta.

Palvelulaitoksen ja palveluntuottajan sopimukseen otetaan palveluiden yhdenvertaisen saatavuuden, laadun ja vaikuttavuuden varmistamiseksi tarvittavat määräykset sekä määräykset tavoitteista palveluiden sisällölle ja tuottajan raportoinnista maakunnalle. Sopimuksessa sovitaan myös palveluiden käyttäjän ja maakunnan asukkaan oikeuksien ja vaikutusmahdollisuuksien käytännön toteuttamisesta tuottajan palvelutuotannossa.

56 §. Maakunnan palvelulaitoksen hallintosääntö ja työjärjestys.

Maakuntavaltuusto hyväksyy palvelulaitoksen hallintosäännössä tarkemmat määräykset palvelujen tuottamisesta ja viranomaispäätöksiä koskevan toimivallan jakautumisesta maakunnan ja palvelulaitoksen kesken.

Palvelulaitoksen hallintosääntöön sovelletaan, mitä maakunnan hallintosäännöstä säädetään 84 §:n 1 momentin 1 kohdan c-f alakohdassa ja 2 kohdan a alakohdassa.

Palvelulaitoksen työjärjestyksen hyväksyy hallitus. Työjärjestykseen sovelletaan, mitä hallintosäännöstä säädetään 84 §:n 1 momentin 1 kohdan a ja b alakohdissa sekä 2 kohdan b-p alakohdassa.

57 §. Palvelulaitoksen hallituksen tehtävät

Maakunnan palvelulaitoksella on hallitus, joka ohjaa ja valvoo laitoksen toimintaa. Hallitus vastaa palvelulaitoksen hallinnon ja toiminnan sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisesta

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

järjestämisestä. Lisäksi hallitus huolehtii siitä, että palvelulaitos toimii maakunnan asettamien toiminnan ja talouden tavoitteiden mukaisesti.

Hallituksen tehtävänä on:

- 1) päättää palvelulaitoksen toiminnan kehittämisestä maakuntavaltuuston asettamien toiminnan ja talouden tavoitteiden rajoissa sekä seurata tavoitteiden saavuttamista ja raportoida niiden saavuttamisesta maakunnalle;
- 2) hyväksyä palvelulaitoksen talousarvio ja -suunnitelma vuoden loppuun mennessä maakuntavaltuuston asettamien sitovien tavoitteiden sekä meno- ja tuloerien mukaisesti;
- 3) laatia palvelulaitoksen tilinpäätös;
- 4) perustaa tytäryhteisöt ja vastaa tytäryhteisöjen omistajaohjauksesta;
- 5) valita ja irtisanoa palvelulaitoksen johtaja(, jollei hallintosäännössä toisin määrätä);
- 6) päättää palvelulaitoksen investoinneista ja muista pitkävaikutteisista menoista maakunnan asettaman investointisuunnitelman mukaisesti;
- 7) päättää palvelulaitoksen nimen kirjoittamiseen oikeutetuista;
- 8) päättää palvelulaitoksen lainanotosta;
- 9) valvoa palvelulaitoksen etua ja käyttää palvelulaitoksen puhevaltaa.

Palvelulaitoksen hallituksen muista tehtävistä määrätään hallintosäännössä.

Hallituksen erottamiseen sovelletaan mitä 33 §:ssä säädetään luottamushenkilöiden erottamisesta.

58 §. Palvelulaitoksen hallituksen kokoonpano.

Hallituksen valitsee ja sen puheenjohtajiston valitsee maakuntavaltuusto. Hallituksen jäsenten määrästä määrätään laitoksen hallintosäännössä.

Hallituksen jäsenellä tulee olla riittävä talouden ja liiketoiminnan tai palvelulaitoksen toimialan johtamisen asiantuntemus. Palvelulaitoksen johtaja ei voi olla hallituksen jäsen.

Palvelulaitoksen hallituksen jäsen ja johtaja eivät voi olla palvelulaitoksen tytäryhteisön hallituksen jäseniä.

59 §. Palvelulaitoksen johtaja.

Palvelulaitoksessa on johtaja, joka on virkasuhteessa palvelulaitokseen. Johtaja johtaa ja kehittää hallituksen alaisena palvelulaitoksen toimintaa. Johtajalla tulee olla riittävä talouden ja liiketoiminnan tai palvelulaitoksen toimialan johtamisen asiantuntemus.

Johtajalla on oikeus käyttää puhevaltaa hallituksen puolesta, jollei hallintosäännössä toisin määrätä.

Johtajan johtajasopimukseen sovelletaan, mitä 40 §:ssä säädetään johtajasopimuksesta sekä irtisanomiseen, mitä 41 §:ssä säädetään maakuntajohtajan irtisanomisesta.

60 §. Palvelulaitoksen rahoitus

Maakunnan palvelulaitoksen sellaisten menojen rahoituksesta, joita ei muuten saada katetuiksi vastaa maakunta.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016**61 §. Henkilöstö**

Palvelulaitoksen palveluksessa oleva henkilöstö on virkasuhteessa tai työsopimussuhteessa palvelulaitokseen. Virkasuhteesta ja työsopimussuhteesta sekä virka- ja työehtosopimuksista säädetään erikseen.

Tehtävää, jossa käytetään julkista valtaa, hoidetaan virkasuhteessa. Tällaista tehtävää varten perustetaan virka. Perustellusta syystä henkilö voidaan kuitenkin ottaa tällaiseen tehtävään virkasuhteeseen myös ilman, että tehtävää varten on perustettu virka.

Palvelulaitokseen sovellettaisiin lisäksi, mitä 82 ja 83:ssä säädetään viran perustamisesta ja lakkauttamisesta ja virkasuhteen muuttamisesta työsuhteeksi.

62 § Palvelulaitoksen kirjanpito ja tilinpäätös

Palvelulaitos on kirjanpitovelvollinen. Laitoksen kirjanpitoon ja tilinpäätökseen sovelletaan, mitä säädetään 104 – 107 §:ssä maakunnan kirjanpidosta ja tilinpäätöksestä.

Palvelulaitoksen tilikausi on kalenterivuosi. Laitoksen on laadittava jokaiselta tilikaudelta tilinpäätös toukokuun loppuun mennessä.

63 § Maakuntaa koskevien säännösten soveltaminen palvelulaitokseen

Palvelulaitokseen sovelletaan, mitä maakunnasta säädetään 28 §:ssä viestinnästä, 85 §:ssä toimivallan siirtämisestä, 15 luvussa toiminnasta kilpailluilla markkinoilla ja 18 luvussa muutoksenhausta.

IV OSA. LUOTTAMUSHENKILÖT JA HENKILÖSTÖ**10 luku. Luottamushenkilöt.****64 §. Maakunnan luottamushenkilöt**

Maakunnan luottamushenkilöitä ovat valtuutetut ja varavaltuutetut, maakunnan toimielimiin valitut jäsenet sekä muut maakunnan luottamustoimiin valitut henkilöt. Tehtävänsä perusteella maakunnan toimielimen jäseneksi valittu maakunnan viranhaltija tai työntekijä ei kuitenkaan ole maakunnan luottamushenkilö.

Luottamushenkilön tulee edistää maakunnan ja sen asukkaiden etua sekä toimia luottamustehtävässään arvokkaasti tehtävän edellyttämällä tavalla.

Maakunnan valtion luottamustoimeen valitsemaan henkilöön sovelletaan, mitä kunnan luottamushenkilöstä säädetään.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016**65 §. Suostumus luottamustoimeen ja ero luottamustoimesta**

Luottamustoimeen voidaan valita vain henkilö, joka on suostunut ottamaan toimen vastaan. Valtuustoehdokkaaksi voidaan asettaa vain henkilö, joka on antanut kirjallisen suostumuksensa valtuutetun toimen vastaanottamiseen.

Luottamushenkilön tai henkilön, joka on ehdolla muuhun luottamustoimeen kuin valtuutetuksi, on maakuntavaltuuston tai asianomaisen toimielimen pyynnöstä esitettävä selvitys seikoista, joilla voi olla merkitystä hänen vaalikelpoisuutensa arvioinnissa.

Luottamustoimesta voi erota pätevistä syistä. Eron myöntämisestä päättää luottamushenkilön valinnut toimielin. Maakuntavaltuusto myöntää eron valtuutetulle ja varavaltuutetulle.

66 §. Yleinen vaalikelpoisuus

Vaalikelpoinen maakunnan luottamustoimeen on henkilö:

- 1) joka on kyseisen maakunnan asukas;
- 2) jolla on jossakin maakunnassa äänioikeus maakuntavaaleissa sinä vuonna, jona valtuutetut valitaan tai vaali muuhun luottamustoimeen toimitetaan; ja
- 3) jota ei ole julistettu vajaavaltaiseksi.

67 §. Vaalikelpoisuus maakuntavaltuustoon

Vaalikelpoinen maakuntavaltuustoon ei ole:

- 1) valtion virkamies, joka hoitaa välittömästi maakuntaa koskevia valvontatehtäviä;
- 2) maakunnan palveluksessa oleva henkilö, joka toimii maakuntahallituksen tai lautakunnan tehtäväläyteen johtavassa tehtävässä tai sellaiseen rinnastettavassa vastuullisessa tehtävässä;
- 3) maakunnan määräysvallassa olevan yhteisön tai säätiön palveluksessa oleva henkilö, joka asemaltaan voidaan rinnastaa 2 kohdassa tarkoitettuun maakunnan palveluksessa olevaan henkilöön;
- 4) henkilö, joka on hallituksen tai siihen rinnastettavan toimielimen jäsenenä taikka johtavassa ja vastuullisessa tehtävässä tai siihen rinnastettavassa asemassa maakunnan palvelulaitoksessa tai sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tai muita maakunnan järjestämistä vastuulle kuuluvia palveluja tuottavassa yhteisössä tai säätiössä.

Edellä tarkoitettussa palvelussuhteessa oleva on vaalikelpoinen valtuutetuksi, jos palvelussuhde päättyy ennen kuin valtuutettujen toimikausi alkaa.

68 §. Vaalikelpoisuus maakuntahallitukseen

Vaalikelpoinen maakuntahallitukseen on henkilö, joka on vaalikelpoinen maakuntavaltuustoon, ei kuitenkaan:

- 1) välittömästi maakuntahallituksen alaisena toimiva maakunnan palveluksessa oleva henkilö;
- 2) henkilö, joka on maakuntahallituksen tehtäväläyteen toimivan, maakunnan määräysvallassa olevan yhteisön tai säätiön palveluksessa;
- 3) henkilö, joka on maakunnan palvelulaitoksen tai sosiaali- ja terveyspalveluja tai maakunnan järjestämistä vastuulle kuuluvia muita palveluja tuottavan yhteisön tai säätiön palveluksessa;
- 4) maakunnan palveluksessa oleva henkilö, joka lautakunnan esittelijänä tai muuten vastaa maakuntahallituksen käsiteltäväksi tulevien asioiden valmistelusta;

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

5) henkilö, joka on hallituksen tai siihen rinnastettavan toimielimen jäsenenä taikka johtavassa ja vastuullisessa tehtävässä tai siihen rinnastettavassa asemassa maakunnan palvelulaitoksessa tai liiketoimintaa harjoittavassa yhteisössä tai säätiössä, jos kysymyksessä on sellainen yhteisö, jolle maakuntahallituksessa tavanomaisesti käsiteltävien asioiden ratkaisu on omiaan tuottamaan olennaista hyötyä tai vahinkoa.

Henkilöstön edunvalvonnasta asianomaisessa maakunnassa huolehtivan yhteisön hallituksen tai siihen rinnastettavan toimielimen puheenjohtaja ei ole vaalikelpoinen maakuntahallitukseen. Vaalikelpoinen ei myöskään ole henkilö, joka yhteisön neuvottelijana tai muussa vastaavassa ominaisuudessa vastaa edunvalvonnasta.

Enemmistön maakuntahallituksen jäsenistä on oltava muita kuin maakunnan tai maakunnan määräysvallassa olevan yhteisön tai säätiön palveluksessa olevia henkilöitä.

69 §. Vaalikelpoisuus muihin toimielimiin

Vaalikelpoinen lautakuntaan on henkilö, joka on vaalikelpoinen maakuntavaltuustoon, ei kuitenkaan:

- 1) asianomaisen lautakunnan alainen maakunnan palveluksessa oleva henkilö;
- 2) henkilö, joka on asianomaisen lautakunnan tehtäväalueella toimivan, maakunnan määräysvallassa olevan yhteisön tai säätiön palveluksessa;
- 3) henkilö, joka on asianomaisen lautakunnan tehtäväalueella maakunnan palvelulaitoksen tai sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tai muita maakunnan järjestämistä vastuulle kuuluvia palveluja tuottavan yhteisön tai säätiön palveluksessa;
- 4) henkilö, joka on hallituksen tai siihen rinnastettavan toimielimen jäsenenä taikka johtavassa ja vastuullisessa tehtävässä tai siihen rinnastettavassa asemassa maakunnan palvelulaitoksessa tai liiketoimintaa harjoittavassa yhteisössä, jos kysymyksessä on sellainen yhteisö, jolle asianomaisessa lautakunnassa tavanomaisesti käsiteltävien asioiden ratkaisu on omiaan tuottamaan olennaista hyötyä tai vahinkoa.

Pääasiallisesti henkilöstöasioita hoitavaan toimielimeen sovelletaan, mitä 68 §:n 2 momentissa säädetään.

Johtokuntaan ja toimikuntaan voidaan valita sellainenkin henkilö, joka ei ole vaalikelpoinen maakuntahallitukseen ja lautakuntaan tai joka ei ole kyseisen maakunnan asukas.

70 §. Vaalikelpoisuus tarkastuslautakuntaan

Vaalikelpoinen tarkastuslautakuntaan ei ole:

- 1) maakuntahallituksen jäsen;
- 2) henkilö, joka on maakuntahallituksen jäsenen tai maakuntajohtajan hallintolain (434/2003) esteellisyysperusteita koskevan 28 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettu läheinen;
- 3) henkilö, joka on maakunnan, maakunnan palvelulaitoksen tai maakunnan määräysvallassa olevan yhteisön tai säätiön palveluksessa;
- 4) henkilö, joka ei ole vaalikelpoinen maakuntahallitukseen.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016**71 §. Vaalikelpoisuus maakuntien yhteiseen toimielimeen**

Maakuntien yhteisessä toimielimessä, josta säädetään 48 §:ssä, jäseninä voivat olla asianomaisten maakuntien vastaavaan toimielimeen vaalikelpoiset henkilöt.

72 §. Vaalikelpoisuuden menettäminen

Jos luottamushenkilö menettää vaalikelpoisuutensa, hänet valinnut toimielin toteaa luottamustoimen päättyneeksi. Valtuutetun osalta päätöksen tekee maakuntavaltuusto. Päätös pannaan täytäntöön heti.

Luottamushenkilö ei menetä vaalikelpoisuuttaan toimielimeen, jos hänet otetaan väliaikaisesti enintään kuuden kuukauden ajaksi 67 - 70 §:ssä tarkoitettuun palvelussuhteeseen. Palvelussuhteen keskeyttäessä hän ei kuitenkaan saa hoitaa luottamustoimintaansa.

73 §. Luottamustoimen hoitaminen

Luottamushenkilö pysyy toimessaan sen ajan, joksi hänet on valittu, ja sen jälkeenkin siihen saakka, kunnes toimeen on valittu toinen. Kesken toimikautta avoimeksi tulleeseen luottamustoimeen on valittava jäljellä olevaksi toimikaudeksi uusi luottamushenkilö.

Toimeen valitun luottamushenkilön on myös hoidettava tointaan siihen saakka, kunnes asia on lopullisesti ratkaistu, jos:

- 1) luottamushenkilövaalista tehdään valitus;
- 2) eroa ei ole myönnetty; tai
- 3) maakuntahallitus on 89 §:n nojalla jättänyt maakuntavaltuuston vaalipäätöksen täytäntöön panematta.

74 §. Päätoimisen ja osa-aikaisen luottamushenkilön asema

Päätoimiseen ja osa-aikaiseen luottamustoimeen voidaan valita henkilö, joka on suostunut ottamaan toimen vastaan.

Päätoimisella luottamushenkilöllä on oikeus saada virka- tai työvapaata työstään päätoimisen luottamustoimen ajaksi. Jos päätoiminen luottamustoimi päättyy ennenaikaisesti vaalikelpoisuuden menettämisen tai erottamisen vuoksi, henkilöllä on oikeus keskeyttää virka- tai työvapaa ilmoittamalla keskeytyksestä työnantajalle vähintään kuukautta ennen työhön palaamistaan.

Osa-aikaisen luottamustoimen hoitamista varten tarvittavasta vapaasta luottamushenkilön on sovittava työnantajansa kanssa. Työnantaja ei voi ilman työhön liittyvää painavaa syytä kieltäytyä myöntämästä vapaata osa-aikaisen luottamustoimen hoitamista varten. Työnantajan on pyynnöstä annettava kirjallinen selvitys kieltäytymisensä perusteista.

Maakuntavaltuusto päättää päätoimiselle ja osa-aikaiselle luottamushenkilölle maksettavasta kuukausipalkasta ja korvauksista. Päätoimisella ja osa-aikaisella luottamushenkilöllä on oikeus saada vuosilomaa, sairauslomaa ja perhevapaata sekä työterveyshuollon palveluja samoin perusteiden kuin maakunnan viranhaltijalla. Mitä työtapaturma- ja ammattitautilaissa (459/2015) säädetään työnantajasta ja työntekijästä, sovelletaan vastaavasti maakuntaan sekä päätoimiseen ja osa-aikaiseen luottamushenkilöön.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016**75 §. Luottamushenkilön oikeus saada vapaata työstään luottamustoimen hoitamista varten**

Maakunnan luottamushenkilöllä on oikeus saada vapaata työstään maakunnan toimielimen kokoukseen osallistumista varten. Työnantaja voi kuitenkin kieltäytyä antamasta vapaata, jos työnantaja ei ole saanut tietoa tarvittavasta vapaasta viimeistään 14 päivää ennen kokouspäivää ja työnantajalla on kieltäytymiselleen työhön liittyvä painava syy.

Maakunnan määräämän muun kuin 1 momentissa tarkoitettujen luottamustoimen hoitamista varten sekä valtuustoryhmän kokoukseen osallistumista varten tarvittavasta vapaasta maakunnan luottamushenkilön on sovittava työnantajansa kanssa.

Luottamushenkilön on ilmoitettava toimielimen ja valtuustoryhmän kokousajankohdat ja maakunnan määräämät luottamustehtävät työnantajalleen viipymättä sen jälkeen, kun hän on saanut ne tietoonsa. Työnantajan on pyydettyessä annettava kirjallinen selvitys kieltäytymisensä perusteista.

76 §. Palkkiot ja korvaukset

Luottamushenkilölle maksetaan:

- 1) kokouspalkkiota;
- 2) korvausta ansionmenetyksestä ja kustannuksista, joita luottamustoimen vuoksi aiheutuu sijaisen palkkaamisesta, lastenhoidon järjestämisestä tai muusta vastaavasta syystä;
- 3) matkakustannusten korvausta ja päivärahaa.

Luottamushenkilölle voidaan myös maksaa palkkiota määräajalta sekä muita erillispalkkioita.

Maakunta voi luottamushenkilöltä saadun valtuutuksen perusteella periä tälle maksetusta palkkiosta tuloverolain (1535/1992) 31 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettua luottamushenkilömaksun, jonka maakunta tilittää puolueelle tai puolueyhdistykselle. Perittyjen luottamushenkilömaksujen määrä on ilmoitettava maakunnan tilinpäätöksessä.

77 §. Tietojensaantioikeus

Luottamushenkilöllä on oikeus saada maakunnan viranomaisilta ja palvelulaitokselta tietoja, joita hän toimessaan pitää tarpeellisina ja jotka viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 6 ja 7 §:n mukaan eivät ole vielä julkisia, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu.

Luottamushenkilöllä on oikeus saada maakunnan konsernijohdolta konsernijohdon hallussa olevia maakunnan tytäryhteisöjen toimintaa koskevia tietoja, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu.

78 §. Sidonnaisuuksien ilmoittaminen

Tämän pykälän 2 momentissa tarkoitettua maakunnan luottamushenkilön ja viranhaltijan on tehtävä sidonnaisuusilmoitus johtotehtävistään sekä luottamustoimistaan elinkeinotoimintaa harjoittavissa yrityksissä ja muissa yhteisöissä, merkittävästä varallisuudestaan sekä muistakin sidonnaisuuksista, joilla voi olla merkitystä luottamus- ja virkatehtävien hoitamisessa.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Velvollisuus ilmoittaa sidonnaisuuksista koskee maakuntahallituksen ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetussa laissa sekä maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999) tarkoitettuja tehtäviä hoitavan toimielimen jäseniä, maakuntavaltuuston ja lautakunnan puheenjohtajaa ja varapuheenjohtajia, maakuntajohtajaa, palvelulaitoksen hallituksen jäseniä ja johtajaa, toimialojen johtajia sekä maakuntahallituksen ja lautakunnan esittelijää. Ilmoitus on tehtävä kahden kuukauden kuluessa siitä, kun henkilö on tehtäväänsä valittu. Henkilön on myös ilmoitettava viivytyksettä sidonnaisuuksissa tapahtuneet muutokset.

Sidonnaisuusilmoitus tehdään tarkastuslautakunnalle, joka valvoo ilmoitusvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset maakuntavaltuuston tiedoksi. Tarkastuslautakunta voi tarvittaessa kehottaa ilmoitusvelvollista tekemään uuden ilmoituksen tai täydentämään jo tehtyä ilmoitusta.

Maakunnan on pidettävä sidonnaisuuksista rekisteriä yleisessä tietoverkossa, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu. Ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvan luottamustoimen tai tehtävän päättyessä henkilöä koskevat tiedot on poistettava rekisteristä ja tietoverkosta.

79 §. Virheellinen menettely luottamustoimessa

Luottamushenkilö hoitaa tointaan virkavastuulla ja häneen sovelletaan rikoslain (39/1889) virkarikoksia koskevia säännöksiä.

Jos on syytä epäillä, että luottamushenkilö on toimessaan syyllistynyt virkarikokseen tai muuten menetellyt siinä velvollisuuksiensa vastaisesti, maakuntahallituksen on vaadittava asianomaiselta selitys sekä tarvittaessa ilmoitettava asiasta maakuntavaltuustolle. Asiasta on viipymättä tehtävä rikosilmoitus, jos kysymyksessä on ilmeinen virkarikos.

Maakuntavaltuusto voi tutkimuksen tai oikeudenkäynnin ajaksi pidättää luottamushenkilön toimestaan, jollei hän ole itse ilmoittanut vetäytyvänsä luottamustoimesta. Ennen maakuntavaltuuston kokousta voi pidättämisestä väliaikaisesti päättää maakuntavaltuuston puheenjohtaja. Pidättämispäätös voidaan panna täytäntöön heti.

Maakuntavaltuuston on tutkinnan tai oikeudenkäynnin ajaksi pidätettävä luottamushenkilön toimestaan, jos se on maakunnan päätöksenteon uskottavuuden ja luotettavuuden turvaamiseksi välttämättömä ottaen huomioon epäillyn rikoksen vakavuus, mahdollinen toistuvuus ja muut seikat. Pidättämispäätös voidaan panna täytäntöön heti.

Maakunnan viranomaisen valmistellessa tämän pykälän 3 tai 4 momentin mukaista päätöstä sillä on oikeus saada esitutkintalain 3 luvun 6 §:n mukainen ilmoitus esitutkinnan aloittamisesta.

80 §. Rikollinen menettely luottamustoimen ulkopuolella

Jos luottamushenkilö on asetettu syytteeseen rikoksesta, jonka laatu tai tekotapa osoittaa, ettei hän voi toimia luottamustehtävässään sen edellyttämällä tavalla, maakuntavaltuusto voi oikeudenkäynnin ajaksi pidättää hänet toimestaan. Pidättämispäätös voidaan panna täytäntöön heti.

Jos luottamushenkilö vaalin toimittamisen jälkeen on lainvoimaisella tuomiolla tuomittu vankeuteen vähintään kuudeksi kuukaudeksi, maakuntavaltuusto voi erottaa hänet luottamustoimestaan. Päätös pannaan täytäntöön heti.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016**11 luku. Henkilöstö****81 §. Maakunnan henkilöstö**

Maakunnan palveluksessa oleva henkilöstö on virkasuhteessa tai työsopimussuhteessa maakuntaan. Virkasuhteesta ja työsopimussuhteesta sekä virka- ja työehtosopimuksista maakunnissa säädetään erikseen.

Tehtävää, jossa käytetään julkista valtaa, hoidetaan virkasuhteessa. Tällaista tehtävää varten perustetaan virka. Perustellusta syystä henkilö voidaan kuitenkin ottaa tällaiseen tehtävään virkasuhteeseen myös ilman, että tehtävää varten on perustettu virka.

82 §. Viran perustaminen ja lakkauttaminen

Viran perustamisesta ja lakkauttamisesta päättää maakuntavaltuusto tai maakunnan johtosäännössä määrätty muu toimielin.

Kun virka, jossa ei käytetä julkista valtaa tulee avoimeksi, se lakkautetaan.

83 §. Viran muuttaminen työsuhteiseksi

Jos viran tehtäviin ei kuulu julkisen vallan käyttöä ja työnantaja on tarjonnut viranhaltijalle työsuhteista tehtävää vähintään entisillä palvelussuhteen ehdoilla sekä antanut viranhaltijalle työsopimuslain (55/2001) 2 luvun 4 §:ssä tarkoitetun kirjallisen selvityksen työnteon keskeisistä ehdoista, työnantaja voi päättää, että virkasuhde muutetaan työsopimussuhteeksi. Virkasuhde muuttuu tässä pykälässä tarkoitetun työnantajan tarjouksen mukaiseksi työsopimussuhteeksi päätöksen tultua lainvoimaiseksi

12 luku. Päätöksenteko ja hallintomenettely**84 §. Hallintosääntö**

Hallintosäännössä annetaan tarpeelliset määräykset ainakin:

- 1) hallinnon ja toiminnan järjestämiseen liittyvistä seuraavista asioista:
  - a) toimielimistä ja johtamisesta;
  - b) maakuntahallituksen puheenjohtajan tehtävistä;
  - c) henkilöstöorganisaatiosta;
  - d) taloudenhoidosta;
  - e) hallinnon ja talouden tarkastuksesta;
  - f) sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta;
  - g) palvelujen tuottamista ja viranomaispäätöksiä koskevan toimivallan jakautumisesta maakunnan ja palvelulaitoksen kesken;
  - g) maakunnan ohjauksen ja valvonnan toteuttamisesta maakunnan järjestämisvastuulla olevia palveluluita tuottavissa yrityksissä, yhteisöissä ja säätiöissä sekä palvelulaitoksessa.
- 2) päätöksenteko- ja hallintomenettelyyn liittyvistä seuraavista asioista:
  - a) toimivallan siirtämisestä;
  - b) toimielinten kokoontumisesta;
  - c) varajäsenten kutsumisesta;
  - d) toimielimen puheenjohtajan tehtävistä;

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

- e) kokouksen tilapäisestä puheenjohtajasta;
  - f) maakuntahallituksen edustajan ja maakuntajohtajan läsnäolosta ja puheoikeudesta muiden toimielinten kokouksissa;
  - g) muiden kuin jäsenten läsnäolosta ja puheoikeudesta toimielinten kokouksissa;
  - h) toimielinten päätöksentekotavoista sekä siitä, miten maakunta huolehtii, että sähköiseen kokoukseen ja sähköiseen päätöksentekomenettelyyn osallistumiseen tarvittavat tekniset välineet ja yhteydet ovat käytettävissä;
  - i) esittelystä;
  - j) pöytäkirjan laatimisesta, tarkastamisesta ja tiedoksi antamisesta;
  - k) asiakirjojen allekirjoittamisesta;
  - l) asiakirjahallinnon järjestämisestä;
  - m) asiakirjoista tai tiedon antamisesta perittävistä maksuista;
  - n) 24 §:ssä tarkoitetun aloitteen käsittelystä ja aloitteen tekijälle annettavista tiedoista;
  - o) viestinnän periaatteista;
- 3) maakuntavaltuuston toimintaan liittyvistä seuraavista asioista:
- a) maakuntavaltuuston kokousmenettelystä;
  - b) varavaltuutetun kutsumisesta valtuutetun tilalle;
  - c) valtuutetun aloitteen käsittelystä;
  - d) valtuutettujen valtuustotyöskentelyä varten muodostamista valtuustoryhmistä;
  - e) kokouksiin osallistumisesta ja kokouskutsun lähettämisestä sähköisesti;
  - f) valtuutettujen puheenvuorojen pituudesta yksittäisissä asioissa, jos ne ovat tarpeen kokouksen kulun turvaamiseksi.

Hallintosäännössä annetaan tarpeelliset määräykset, joilla turvataan kielilaissa (423/2003) ja muualla laissa säädettyjen kielellisten oikeuksien toteutuminen maakunnan hallinnossa.

85 §. Toimivallan siirtäminen

Maakuntavaltuusto voi hallintosäännössä siirtää toimivaltaansa maakunnan muille toimielimille sekä luottamushenkilöille ja viranhaltijoille. Toimivaltaa ei kuitenkaan saa siirtää asioissa, joista maakuntavaltuuston on tässä tai muussa laissa olevan säännöksen mukaan päätettävä.

Maakuntavaltuusto voi hallintosäännössä antaa maakunnan muulle 1 momentissa tarkoitetulle viranomaiselle oikeuden siirtää sille siirrettyä toimivaltaa edelleen. Näin siirrettyä toimivaltaa ei voida enää siirtää edelleen.

Maakuntavaltuuston on annettava maakunnan viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttäminen hallintosäännössä maakunnan viranhaltijalle ja palvelulaitoksen hallintosäännössä palvelulaitoksen viranhaltijalle

- 1) laissa tai asetuksessa säädetyissä lupa-, ilmoitus-, valvonta- tai toimitusmenettelyä koskevissa asioissa;
- 2) yksilöön kohdistuvissa sosiaali- ja terveydenhuollon asioissa;
- 3) muissa laissa erikseen säädetyissä tehtävissä.

Maakuntavaltuusto hyväksyy palvelulaitoksen hallintosäännössä tarkemmat määräykset palvelulaitokselle osoitetun viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttämisestä.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016**86 §. Valtuustoasioiden valmistelu**

Maakuntahallituksen on valmistettava maakuntavaltuustossa käsiteltävät asiat lukuun ottamatta asioita, jotka koskevat maakuntavaltuuston toiminnan sisäistä järjestelyä taikka jotka 33 §:ssä tarkoitettu tilapäinen valiokunta tai 115 §:ssä tarkoitettu tarkastuslautakunta on valmistellut.

87 §. Maakuntavaltuuston kokoontuminen

Maakuntavaltuusto kokoontuu päättäminään aikoina ja myös silloin, kun maakuntavaltuuston puheenjohtaja katsoo sen tarpeelliseksi.

Maakuntavaltuusto on kutsuttava koolle myös maakuntahallituksen tai vähintään neljäsosan valtuutetuista sitä pyytäessä ilmoittamansa asian käsittelyä varten. Tällainen asia on valmistettava kiireellisesti.

Maakuntavaltuuston kutsuu koolle puheenjohtaja. Kokouskutsun maakuntavaltuuston ensimmäiseen kokoukseen antaa maakuntahallituksen puheenjohtaja, ja kokouksen avaa iältään vanhin läsnä oleva valtuutettu, joka johtaa puhetta, kunnes maakuntavaltuuston puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat on valittu. Kutsussa on ilmoitettava käsiteltävät asiat.

Kokouskutsu on lähetettävä vähintään neljä päivää ennen kokousta. Samassa ajassa on kokouksesta tiedotettava yleisessä tietoverkossa. Kokouskutsu voidaan lähettää sähköisesti, jos maakunta huolehtii, että tähän tarvittavat tekniset välineet ja yhteydet ovat käytettävissä.

88 §. Maakuntavaltuustossa käsiteltävät asiat

Maakuntavaltuusto voi käsitellä asian, joka on mainittu kokouskutsussa ja joka on valmisteltu 89 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Jos asia on kiireellinen, maakuntavaltuusto voi päättää ottaa asian käsiteltäväkseen, vaikka sitä ei ole mainittu kokouskutsussa. Jos asiaa ei ole valmisteltu, päätös asian ottamisesta käsiteltäväksi on tehtävä yksimielisesti.

89 §. Maakuntavaltuuston päätösten laillisuuden valvonta

Jos maakuntahallitus katsoo, että maakuntavaltuuston päätös on syntynyt virheellisessä järjestyksessä taikka että maakuntavaltuusto on ylittänyt toimivaltansa tai että päätös on muuten lainvastainen, maakuntahallituksen on jätettävä päätös täytäntöön panematta. Asia on viipymättä saatettava maakuntavaltuuston uudelleen käsiteltäväksi.

90 §. Esteellisyys

Valtuutettu on maakuntavaltuustossa esteellinen käsittelemään asiaa, joka koskee henkilökohtaisesti häntä taikka hänen hallintolain 28 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettua läheistään. Jos valtuutettu ottaa osaa asian käsittelyyn muussa toimielimessä, häneen sovelletaan, mitä kyseisen toimielimen jäsenen esteellisyydestä säädetään.

Muun luottamushenkilön, tilintarkastajan sekä maakunnan viranhaltijan ja työntekijän esteellisyydestä säädetään hallintolain 27–30 §:ssä.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Hallintolain 28 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu palvelussuhde maakuntaan ei kuitenkaan tee luottamushenkilöä, viranhaltijaa eikä työntekijää esteelliseksi asiassa, jossa maakunta on asianosainen. Jos luottamushenkilö on palvelussuhteensa perusteella esitellyt tai muuten vastaavalla tavalla käsitellyt asiaa, hän on kuitenkin esteellinen.

Esteellisen henkilön on ilmoitettava esteellisyydestään. Henkilön on lisäksi toimitelimen pyynnöstä esitettävä selvitys seikoista, joilla voi olla merkitystä hänen esteellisyytensä arvioinnissa.

91 §. Toimitelimen päätöksentekotavat

Toimitelimelle kuuluvista asioista voidaan päättää varsinaisessa kokouksessa, sähköisessä toimintaympäristössä tapahtuvassa kokouksessa (*sähköinen kokous*) tai sähköisesti ennen kokousta (*sähköinen päätöksentekomenettely*).

Sähköisessä kokouksessa ja sähköisessä päätöksentekomenettelyssä maakunnan tulee huolehtia tietoturvallisuudesta ja siitä, etteivät salassa pidettävät tiedot ole ulkopuolisen saatavissa.

92 §. Sähköinen kokous

Sähköisen kokouksen edellytyksenä on, että läsnä oleviksi todetut ovat keskenään yhdenvertaisessa näkö- ja äänyhteydessä.

93 §. Sähköinen päätöksentekomenettely

Maakuntavaltuuston ja muiden toimitelinten julkisia kokouksia lukuun ottamatta toimitelimen päätöksenteko voi tapahtua suljetussa sähköisessä päätöksentekomenettelyssä.

Käsiteltävät asiat tulee yksilöidä kokouskutsussa ja mainita, mihin mennessä asia voidaan käsitellä sähköisessä päätöksentekomenettelyssä. Asia on käsitelty, kun kaikki toimitelimen jäsenet ovat ilmaisseet kantansa asiaan ja käsittelyn määräaika on päättynyt. Asia siirtyy kokouksen käsiteltäväksi, jos yksikin jäsen sitä vaatii tai on jättänyt kantansa ilmaisematta.

Sähköisessä päätöksentekomenettelyssä tehtyjä päätöksiä koskeva pöytäkirja voidaan tarkastaa ennen kokousta.

94 §. Kokouksen julkisuus

Maakuntavaltuuston kokoukset ovat julkisia, jollei kokouksessa käsitellä asiaa tai asiakirjaa, joka on lailla säädetty salassa pidettäväksi tai jollei maakuntavaltuusto muuten painavan syyn vuoksi jossakin asiassa toisin pääte.

Maakuntavaltuuston suljetussa kokouksessa esitetyt ja siinä käydystä keskustelusta laaditut asiakirjat ovat salassa pidettäviä, jos niin laissa säädetään.

Muun toimitelimen kuin maakuntavaltuuston kokoukset ovat julkisia vain, jos toimitelin niin pääteää eikä kokouksessa käsitellä asiaa tai asiakirjaa, joka on lailla säädetty salassa pidettäväksi.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Yleisöllä on oltava mahdollisuus seurata toimielimen julkista kokousta myös siltä osin kuin kokoukseen osallistutaan sähköisesti.

95 §. Kokouksen johtaminen ja puheenvuorot

Puheenjohtaja johtaa asioiden käsittelyä ja pitää huolta järjestyksestä toimielimen kokouksessa. Jos kokouksessa läsnä oleva henkilö käytöksellään häiritsee kokouksen kulkua, puheenjohtajan tulee kehottaa häntä käyttäytymään asianmukaisesti. Jos kehotusta ei noudateta, puheenjohtaja voi määrätä henkilön poistumaan. Jos syntyy epäjärjestys, puheenjohtajan on keskeytettävä tai lopetettava kokous.

Toimielimen jäsenellä on puheoikeus käsiteltävänä olevassa asiassa. Jäsenen on puheessaan pysyttävä asiassa. Jos puhuja poikkeaa asiasta, puheenjohtajan on kehotettava häntä palaamaan asiaan. Jos puhuja ei noudata kehotusta, puheenjohtaja voi kieltää häntä jatkamasta puhetta. Jos puhuja ilmeisen tarpeettomasti pitkittää puhettaan, puheenjohtaja voi asiasta huomautettuaan kieltää häntä jatkamasta puhettaan.

96 §. Päätösvaltaisuus

Maakuntavaltuusto on päätösvaltainen, kun vähintään kaksi kolmasosaa valtuutetuista on läsnä.

Muu toimielin kuin maakuntavaltuusto on päätösvaltainen, kun enemmän kuin puolet jäsenistä on läsnä.

Läsnä oleviksi katsotaan myös toimielimen jäsenet, jotka osallistuvat kokoukseen sähköisesti.

97 §. Äänestys

Jos toimielin on asiasta yksimielinen tai vastaehdotusta ei ole kannatettu, puheenjohtaja toteaa päätöksen. Muussa tapauksessa puheenjohtaja toteaa ehdotukset, joita ei kannatuksen puuttuessa oteta äänestettäväksi, ja ehdotukset, joista äänestetään. Puheenjohtaja saattaa toimielimen hyväksyttäväksi äänestystavan ja, jos äänestyksiä on toimitettava useampia, äänestysjärjestyksen sekä tekee äänestysesityksen siten, että vastaus "jaa" tai "ei" ilmaisee kannanoton ehdotukseen.

Äänestys toimitetaan avoimesti. Päätökseksi tulee ehdotus, joka on saanut eniten ääniä, tai äänten mennessä tasan ehdotus, jota puheenjohtaja on äänestänyt.

98 §. Vaali

Vaalissa tulevat valituiksi se henkilö tai ne henkilöt, jotka ovat saaneet eniten ääniä.

Luottamushenkilöiden vaali toimitetaan suhteellisena, jos sitä vaatii läsnä olevista toimielimen jäsenistä vähintään määrä, joka saadaan jakamalla läsnä olevien lukumäärä valittavien lukumäärällä lisättyinä yhdellä. Jos osamääräksi tulee murtoluku, se korotetaan lähinnä ylempään kokonaislukuun.

Varajäsenet valitaan samassa vaalissa kuin varsinaiset jäsenet. Jos varajäsenet ovat henkilökohtaisia, ehdokkaat on hyväksyttävä ennen vaalia ja ehdokkaana tulee olla sekä varsinainen jäsen että

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

tämän varajäsen. Jos varajäsenet eivät ole henkilökohtaisia, valituiksi tulevat varsinaisiksi jäseniksi valittujen jälkeen seuraavaksi eniten ääniä tai korkeimmat vertausluvut saaneet ehdokkaat.

Suhteellista vaalia toimitettaessa sovelletaan, mitä maakuntavaaleista vaalilaissa säädetään. Lisäksi maakuntavaltuusto voi antaa määräyksiä vaalin toimittamisesta. Suhteellinen vaali ja vaadittaessa myös enemmistövaali on toimitettava suljetuin lipuin. Äänten mennessä tasan ratkaisee arpa.

Vaali voidaan toimittaa suljetuin lipuin sähköisessä kokouksessa vain, jos vaalisalaisuus on turvattu.

99 §. Eriävä mielipide

Päätöksentekoon osallistuneella, jos hän on tehnyt vastaehdotuksen tai äänestänyt päätöstä vastaan, sekä asian esittelijällä, jos päätös poikkeaa päätösehdotuksesta, on oikeus ilmoittaa päätöksestä eriävä mielipide. Ilmoitus on tehtävä heti, kun päätös on tehty. Ennen pöytäkirjan tarkastamista esitetty kirjalliset perustelut liitetään pöytäkirjaan.

Päätöstä vastaan äänestänyt tai eriävän mielipiteen ilmoittanut ei ole vastuussa päätöksestä. Esittelijä on vastuussa hänen esittelystään tehdystä päätöksestä, jollei hän ole ilmoittanut eriävää mielipidettä.

100 §. Pöytäkirja

Toimielimen päätöksistä pidetään pöytäkirjaa.

Luottamushenkilön ja viranhaltijan päätöksistä pidetään pöytäkirjaa, jollei se päätöksen luonteen johdosta ole tarpeetonta.

101 §. Maakunnan ilmoitukset

Maakunnan ilmoitukset saatetaan tiedoksi julkaisemalla ne yleisessä tietoverkossa, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu, sekä tarpeen vaatiessa muulla maakunnan päättämällä tavalla.

Ilmoitusten on oltava yleisessä tietoverkossa 14 vuorokautta, jollei asian luonteesta muuta johdu. Ilmoituksen sisältämät henkilötiedot on poistettava tietoverkosta edellä mainitun ajan kuluttua.

102 §. Tietojen saatavuus yleisessä tietoverkossa

Maakunnan järjestämiä palveluja sekä maakunnan toimintaa koskevat keskeiset tiedot on julkaistava yleisessä tietoverkossa. Yleisessä tietoverkossa on oltava saatavilla ainakin seuraavat tiedot:

- 1) maakuntastrategia;
- 2) hallintosääntö;
- 3) talousarvio- ja suunnitelma;
- 4) tilinpäätös;
- 5) tarkastuslautakunnan arviointikertomus;
- 6) tilintarkastuskertomus;
- 7) maakuntien yhteistoimintaa koskevat sopimukset;
- 8) konserniohje;

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

- 9) luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden sidonnaisuusilmoitukset;
- 10) luottamushenkilöiden palkkioiden ja korvausten perusteet;
- 11) palveluista perittävät maksut;
- 12) maakunnan järjestämismääräyksiin kuuluvia palveluja tuottavan palvelulaitoksen ja maakunnan ja sen palvelulaitoksen yhtiön toiminnasta, taloudesta, henkilöstöstä ja palveluluista;
- 13) maakunnan järjestämismääräyksiin kuuluvia palveluja tuottavien yritysten, yhteisöjen ja säätiöiden palveluista sekä maakunnan asukkaiden ja palvelujen käyttäjien osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksien toteuttamisesta.

13 luku Talous**103 §. Talousarvio ja -suunnitelma**

Maakuntavaltuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä maakunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon maakuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä maakuntavaltuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (*suunnitelmakausi*). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että maakunnan toiminnan ja investointien rahavirta on tasapainossa tai ylijäämäinen viimeistään talousarviovuotta seuraavan vuoden eli taloussuunnitelmakauden toisen vuoden päättyessä.

Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään maakunnan ja maakuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Tavoitteiden on toteutettava maakuntastrategiaa. Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Rahoitustarvetta ei voida kattaa pitkäaikaisella lainalla. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä. Talousarviossa ja -suunnitelmassa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa. Investointiosasta on ilmentävä maakunnan investointien lisäksi maakuntakonsernin toiminnallisesti ja taloudellisesti merkittävimmät investoinnit. Investointisuunnitelman laadinnassa on muutoin huomioitava, mitä 12 §:ssä säädetään investointien ohjaamisesta.

Maakunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota.

104 §. Kirjanpito

Maakunnan kirjanpitovelvollisuuteen, kirjanpitoon ja tilinpäätökseen sovelletaan sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, kirjanpitolakia.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset maakunnan tilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta, tilinpäätöksen liitetiedoista, tuloslaskelmasta, rahoituslaskelmasta, taseesta, konsernitilinpäätöksestä ja sen liitetiedoista, osavuositilinpäätöksestä sekä palvelukohtaisista kustannustiedoista.

Kirjanpitolautakunnan [kunta]jaosto antaa ohjeita ja lausuntoja kirjanpitolain, tämän lain 104 – 107 §:n ja 2 momentin nojalla annetun asetuksen soveltamisesta.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016**105 §. Tilinpäätös**

Maakunnan tilikausi on kalenterivuosi. Maakuntahallituksen on laadittava tilikaudelta tilinpäätös tilikautta seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä ja annettava se tilintarkastajien tarkastettavaksi. Tilintarkastajien on tarkastettava tilinpäätös toukokuun loppuun mennessä. Maakuntahallituksen on saatettava tilinpäätös tilintarkastuksen jälkeen maakuntavaltuuston käsiteltäväksi. Maakuntavaltuuston on käsiteltävä tilinpäätös kesäkuun loppuun mennessä.

Tilinpäätökseen kuuluvat tase, tuloslaskelma, rahoituslaskelma ja niiden liitteenä olevat tiedot sekä talousarvion toteutumisvertailu ja toimintakertomus.

Tilinpäätöksen tulee antaa oikeat ja riittävät tiedot maakunnan tuloksesta, taloudellisesta asemasta, rahoituksesta sekä toiminnasta. Tätä varten tarpeelliset lisätiedot on ilmoitettava liitetiedoissa.

Tilinpäätöksen allekirjoittavat maakuntahallituksen jäsenet sekä maakuntajohtaja.

106 §. Konsernitilinpäätös

Maakunnan, joka tytäryhteisöineen muodostaa konsernin, tulee laatia ja sisällyttää tilinpäätökseensä konsernitilinpäätös. Konsernitilinpäätös tulee laatia samalta päivältä kuin maakunnan tilinpäätös.

Konsernitilinpäätös laaditaan konserniyhteisöjen taseiden ja tuloslaskelmien sekä niiden liitetietojen yhdistelmänä. Konsernitilinpäätökseen sisällytetään lisäksi konsernin rahoituslaskelma, jossa annetaan selvitys konsernin varojen hankinnasta ja niiden käytöstä tilikauden aikana.

107 §. Toimintakertomus

Toimintakertomuksessa on esitettävä selvitys maakuntavaltuuston asettamien toiminnan ja talouden tavoitteiden toteutumisesta maakunnassa ja maakuntakonsernissa. Toimintakertomuksessa on myös annettava tietoja sellaisista maakunnan ja konsernin talouteen liittyvistä olennaisista asioista, jotka eivät käy ilmi maakunnan tai konsernin taseesta, tuloslaskelmasta tai rahoituslaskelmasta. Tällaisia asioita ovat ainakin arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä sekä tiedot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä.

Toimintakertomuksessa on esitettävä selvitys talouden tasapainotuksen toteutumisesta tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävydestä talouden tasapainottamiseksi.

Maakuntahallituksen on toimintakertomuksessa tehtävä esitys tilikauden tuloksen käsittelystä.

108 §. Tytäryhteisön tiedonantovelvollisuus

Maakunnan tytäryhteisön on annettava maakuntahallitukselle konsernin taloudellisen aseman arviointiin ja sen toiminnan tuloksen laskemiseen tarvittavat tiedot.

109 §. Maakunnan arviointimenettely

Valtiovarainministeriö käynnistää 110 §:ssä tai sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 19 §:ssä tarkoitettujen edellytysten täytyessä arviointimenettelyn, jossa valtio ja maakunta

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

arvioivat maakunnan taloudellisia sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämiseen liittyviä edellytyksiä selvitä tehtävistään (*maakunnan arviointimenettely*).

Maakunnan arviointimenettely käynnistetään valtiovarainministeriön päätöksellä. Arviointimenettelyä varten nimetään arviointiryhmä, jonka jäsenistä x nimeää valtiovarainministeriö, x sosiaali- ja terveysministeriö ja x maakunta. Valtiovarainministeriö nimeää maakuntaa kuultuaan ryhmän puheenjohtajaksi maakunnasta ja ministeriöistä riippumattoman henkilön.

Arviointiryhmä tekee ehdotuksen maakunnan talouden tervehdyttämiseksi sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisen edellytysten turvaamiseksi tarvittavista toimista. Maakuntavaltuuston on käsiteltävä arviointiryhmän toimenpide-ehdotukset ja saatettava niitä koskeva päätös valtiovarainministeriön tietoon mahdollisia jatkotoimenpiteitä varten.

Valtiovarainministeriö päättää arviointiryhmän toimenpide-ehdotusten ja maakuntavaltuuston päätösten perusteella maakuntajakolaissa tarkoitettun maakuntajakoselvittäjän asettamisesta selvittämään maakuntajaon muuttamista.

110 § Maakunnan talouteen liittyvät arviointimenettelyn edellytykset

Valtiovarainministeriö voi käynnistää maakunnan arviointimenettelyn, jos

- 1) maakuntakonsernin vuosikate on ilman maakunnan rahoituslain 7 §:n mukaan myönnettyä harkinnanvaraista rahoituksen korotusta kaksi tilikautta peräkkäin negatiivinen; tai
- 2) maakuntakonsernin toiminnan ja investointien rahavirta on negatiivinen kaksi tilikautta peräkkäin; tai
- 3) maakuntakonsernin lainanhoitokatteen tunnusluku on kaksi tilikautta peräkkäin alle yksi. Lainanhoitokate lasketaan kaavalla, jossa tuloslaskelman vuosikatteeseen lisätään korkokulut ja saatu summa jaetaan vuosittaisilla lainanhoitokuluilla eli korkokuluilla ja lainanlyhennyksillä.

Valtiovarainministeriön on käynnistettävä arviointimenettely, jos maakunnalle on myönnetty maakuntien rahoituslain 7 §:ssä tarkoitettu harkinnanvarainen valtionavustus.

Edellä tarkoitettujen tunnuslukujen raja-arvot lasketaan vuosittain Tilastokeskuksen ylläpitämistä tiedoista. Tunnuksien laskentaperusteina käytetään Tilastokeskuksen käyttämiä laskentaperusteita.

111 §. Maakunnan viranomaisen toimivalta arviointimenettelyn aikana

Sen jälkeen, kun valtiovarainministeriö on päättänyt 109 §:ssä tarkoitettun arviointimenettelyn käynnistämisestä, siihen saakka kunnes 109 §:n 4 momentissa tarkoitettu maakuntajakoselvittäjä on päätetty jättää asettamatta tai maakuntajakoselvittäjän tekemästä esityksestä on tehty päätös, maakunnan viranomainen ei saa tehdä päätöstä, jolla olisi merkittäviä, pitkäaikaisia vaikutuksia maakunnan talouteen tai josta päättäminen olisi 109 §:ssä tarkoitettun arviointiryhmän toimenpide-ehdotusten vastaista, jollei päätöstä välttämättömistä syistä ja asian kiireellisyyden vuoksi voida lykätä.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016**14 luku Hallinnon ja talouden tarkastus****112 §. Tarkastuslautakunta**

Maakuntavaltuusto asettaa tarkastuslautakunnan hallinnon ja talouden tarkastuksen sekä arvioinnin järjestämistä varten. Lautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan tulee olla valtuutettuja.

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on:

- 1) valmistella maakuntavaltuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat;
- 2) arvioida, ovatko maakuntavaltuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet maakunnassa ja maakuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla;
- 3) arvioida sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain §:ssä tarkoitettujen tavoitteiden toteutumista;
- 4) arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä taloussuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden ja toimenpiteiden riittävyttä talouden tasapainotuksen kannalta;
- 5) huolehtia maakunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta;
- 6) valvoa 78 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset maakuntavaltuustolle tiedoksi;
- 7) valmistella maakuntahallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi.

Maakuntahallitus voi poiketa tarkastuslautakunnan esityksestä lautakuntaa koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi ja talousarvioksi maakunnan hallintosäännön ja talousarvioesityksen yhteensovittamiseen liittyvästä perustellusta syystä.

Tarkastuslautakunta laatii arviointisuunnitelman ja antaa maakuntavaltuustolle kultakin vuodelta arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset. Arviointikertomuksen valmistelussa tarkastuslautakunnan tulee ottaa huomioon valtiontalouden tarkastusviraston mahdollisesti antamat arviot maakunnan toiminnasta ja taloudesta sekä yhteishankintojen palvelukeskuksen suorittama arviointi maakunnan toiminnan taloudellisuudesta sekä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain y §:ssä tarkoittamat arvioinnit. Arviointikertomus käsitellään maakuntavaltuustossa tilinpäätöksen yhteydessä. Lautakunta voi antaa maakuntavaltuustolle muitakin tarpeellisena pitämiään selvityksiä arvioinnin tuloksista.

Maakuntahallitus antaa maakuntavaltuustolle lausunnon toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aiheita.

113 §. Tilintarkastus

Maakuntavaltuusto valitsee hallinnon ja talouden tarkastamista varten tilintarkastusyhteisön, jonka on määrättävä vastuunalaiseksi tilintarkastajaksi JHT-tilintarkastaja. Tilintarkastaja toimii tehtävissään virkavastuulla.

Maakunnan tytäryhteisön ja palvelulaitoksen tilintarkastajaksi on valittava maakunnan tilintarkastusyhteisö, jollei tästä poikkeamiseen ole perusteltua tarkastuksen järjestämiseen liittyvää syytä.

Tilintarkastusyhteisö voidaan valita kerrallaan enintään kuuden tilikauden hallinnon ja talouden tarkastamista varten.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Tilintarkastusyhteisöllä ja sen määräämällä vastuunalaisella tilintarkastajalla on oltava edellytykset riippumattoman ja riittävän laajan tilintarkastuksen toimittamiseen. Jos edellytykset riippumattomaan tarkastukseen puuttuvat, tilintarkastajan on kieltäydyttävä vastaanottamasta tehtävää tai luovuttava siitä.

Tilintarkastajana ei saa toimia henkilö, joka 70 §:n mukaan ei ole vaalikelpoinen tarkastuslautakuntaan.

114 §. Tilintarkastajan tehtävät

Tilintarkastajan on toukokuun loppuun mennessä tarkastettava julkishallinnon ja valtion hyvän tilintarkastustavan mukaisesti kunkin tilikauden hallinto, kirjanpito ja tilinpäätös. Tilintarkastajan on tarkastettava:

- 1) onko maakunnan hallintoa hoidettu lain ja maakuntavaltuuston päätösten mukaisesti;
- 2) antavatko maakunnan tilinpäätös ja siihen kuuluva konsernitilinpäätös sekä toimintakertomus tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimista koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti oikeat ja riittävät tiedot maakunnan tuloksesta, taloudellisesta asemasta, rahoituksesta ja toiminnasta;
- 3) ovatko maakunnan rahoituksen perusteista ja käytöstä annetut tiedot oikeita;
- 4) onko maakunnan sisäinen valvonta ja riskienhallinta sekä konsernivalvonta järjestetty asianmukaisesti; ja.
- 5) ovatko tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen tiedot ristiriidattomia.

Tilintarkastaja noudattaa maakuntavaltuuston ja tarkastuslautakunnan antamia ohjeita, jolleivät ne ole ristiriidassa lain, hallintosäännön tai hyvän tilintarkastustavan kanssa.

Havaitsemistaan olennaisista epäkohdista tilintarkastajan on ilmoitettava viipymättä maakuntahallitukselle annettavassa tilintarkastuspöytäkirjassa. Tilintarkastuspöytäkirja annetaan tiedoksi tarkastuslautakunnalle.

115 §. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastusoikeus

Valtiontalouden tarkastusvirastolla on oikeus tarkastaa maakunnan ja sen sekä maakuntien yhteisessä määräysvallassa olevien yhteisöjen toiminnan ja taloudenhoidon laillisuutta, tarkoituksenmukaisuutta ja tuloksellisuutta siten kuin valtiontalouden tarkastusvirastosta annetussa laissa (676/2000) säädetään.

116 §. Tarkastuslautakunnan ja tilintarkastajan tietojensaantioikeus

Tarkastuslautakunnalla on salassapitoa koskevien säännösten estämättä oikeus saada maakunnan viranomaisilta tiedot ja nähtävikseen asiakirjat, joita se pitää tarpeellisina arviointitehtävän hoitamiseksi.

Tilintarkastajalla on salassapitoa koskevien säännösten estämättä oikeus saada maakunnan viranomaisilta ja maakuntakonserniin kuuluvilta yhteisöiltä ja säätiöiltä tiedot ja nähtävikseen asiakirjat, joita pitää tarpeellisina tehtävänsä hoitamiseksi.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016**117 §. Tilintarkastuskertomus ja sen käsittely**

Tilintarkastajan on annettava maakuntavaltuustolle kultakin tilikaudelta kertomus, jossa esitetään tarkastuksen tulokset. Kertomuksessa on myös esitettävä, onko tilinpäätös hyväksyttävä ja voidaan-ko toimielimen jäsenelle ja asianomaisen toimielimen tehtäväalueen *tilivelvollisille* myöntää vastuuvapaus.

Jos tilintarkastaja havaitsee, että maakunnan hallintoa ja taloutta on hoidettu vastoin lakia tai maakuntavaltuuston päätöksiä eikä virhe tai aiheutunut vahinko ole vähäinen, tilintarkastuskertomuksessa on tehtävä asiasta tilivelvolliseen kohdistuva muistutus. Muistutusta ei voida kohdistaa maakuntavaltuustoon.

Tarkastuslautakunnan on hankittava tilintarkastuskertomuksessa tehdystä muistutuksesta asianomaisen selitys sekä maakuntahallituksen lausunto. Maakuntavaltuusto päättää toimenpiteistä, joihin tarkastuslautakunnan valmistelu, tilintarkastuskertomus ja siinä tehty muistutus antavat aihetta. Hyväksyessään tilinpäätöksen maakuntavaltuusto päättää vastuuvapaudesta tilivelvollisille.

15 luku. Maakunnan toiminta kilpailutilanteessa markkinoilla**118 §. Maakunnan toiminta kilpailutilanteessa markkinoilla**

Maakunnan hoitaessa 119 §:ssä tarkoitettua tehtävää kilpailutilanteessa markkinoilla sen on annettava tehtävä osakeyhtiön, osuuskunnan, yhdistyksen tai säätiön hoidettavaksi (*yhtiöittämisvelvollisuus*).

Maakunta ei hoida tehtävää kilpailutilanteessa markkinoilla ainakaan, jos:

- 1) maakunta tuottaa lain perusteella omana toimintanaan palveluja maakunnan asukkaille ja muille, joille maakunnan on lain perusteella järjestettävä palveluja;
- 2) tehtävää hoidetaan 46 §:ssä tarkoitetulla tavalla yhteistoiminnassa tai maakunnalle koottuna lakiin perustuvan velvoitteen perusteella ja palveluja tuotetaan omana toimintana alueen asukkaille ja muille, joille on lain perusteella järjestettävä palveluja;
- 3) tehtävää hoidetaan 46 §:ssä tarkoitetulla tavalla yhteistoiminnassa ja kyseessä on julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 15 §:ssä tarkoitetun sidosyksikön tai sidosyrityksen toiminnasta taikka jos yhteistoimintaan ei mainitun lain 16 §:n perusteella sovelleta kilpailuttamisvelvollisuutta.

Maakunta toimii kilpailutilanteessa markkinoilla, jos se osallistuu tarjouskilpailuun.

119 §. Yhtiöittämisvelvollisuutta koskevat poikkeukset

Yhtiöittämisvelvollisuuden estämättä maakunta voi hoitaa omana toimintanaan 118 §:ssä tarkoitettua tehtävää, jos:

- 1) toiminnan on katsottava olevan vähäistä;
- 2) lain perusteella maakunta voi nimenomaisesti tuottaa palveluja toiselle taholle tai osallistua tällaista toimintaa koskevaan tarjouskilpailuun;
- 3) maakunta tuottaa tukipalveluja tytäryhteisölleen;
- 4) maakunta tuottaa palveluja julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 15 §:ssä tarkoitetulle sidosyksikölle;

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

- 5) maakunta vuokraa toimitiloja käytettäväksi sellaisessa palvelutuotannossa, jonka tuotannon maakunta on kilpailuttanut;
- 6) maakunta tuottaa palveluja maakunnan tai maakunnan tytäryhteisön palveluksessa oleville henkilöille palvelussuhteen perusteella; tai
- 7) toiminta liittyy välittömästi valmiuslaissa (1552/2011) tarkoitettuun poikkeusoloja koskevaan varautumisvelvollisuuteen.

Mitä edellä 1 momentissa säädetään palveluista, sovelletaan myös tavaroiden myyntiin kilpailutilanteessa markkinoilla.

120 §. Taloudellinen eriyttäminen ja hinnoittelu maakunnan toimiessa kilpailutilanteessa markkinoilla

Maakunnan toimiessa 122 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa kilpailutilanteessa markkinoilla sen on hinnoiteltava toimintansa markkinaperusteisesti sekä eriytettävä toimintaa koskeva kirjanpito.

121 §. Lainan taikka takauksen tai muun vakuuden antaminen

Maakunnan myöntämä laina, takaus tai muu vakuus ei saa vaarantaa maakunnan kykyä vastata sille laissa säädettyistä tehtävistä. Maakunta ei saa myöntää lainaa, takausta tai muuta vakuutta, jos siihen sisältyy merkittävä taloudellinen riski. Päätöstä tehtäessä on arvioitava maakunnan taloudellisten vastuiden yhteismäärää niin, että maakuntakonsernin lainanhoitokatteen tunnusluku säilyy mahdollisen riskin toteutuessakin 110 §:n 1 momentissa tarkoitettun tunnusluvun mukaisena. Maakunnan edut tulee turvata riittävän kattavilla vastavakuuksilla.

Maakunta voi myöntää takauksen tai muun vakuuden kilpailutilanteessa markkinoilla toimivan yhteisön velasta tai muusta sitoumuksesta ainoastaan, jos yhteisö kuuluu maakuntakonserniin tai se on maakuntien tai maakuntien ja valtion yhteisessä määräysvallassa.

Maakunta voi myöntää takauksen tai muun vakuuden, jos se perustuu lain perusteella hyväksytyyn tukiohjelmaan tai yksittäiseen tukeen tai liittyy yhteisölle tai säätiölle annettuun palveluvelvoitteeseen.

Maakunnan on lisäksi otettava huomioon, mitä Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklassa säädetään.

122 §. Julkinen palveluvelvoite

Maakunta voi antaa määräaikaisen julkisen palveluvelvoitteen maakunnan asukkaiden hyvinvoinnin kannalta tarpeellisten palvelujen turvaamiseksi kilpailutilanteessa markkinoilla toimivalle palveluntuottajalle, jos markkinoiden toiminta on puutteellista. Ennen palveluvelvoitteen antamista maakunnan on selvitettävä, toimivatko markkinat riittävästi.

Palveluvelvoite on annettava kirjallisesti ja siinä tulee määritellä palvelun tuottamiseen ja korvauksen määräytymiseen liittyvät keskeiset ehdot. Palvelun turvaamiseksi maksettavissa korvauksissa on lisäksi otettava huomioon, mitä Euroopan komission yleistä taloudellista etua koskevissa valtioneuvoston päätöksissä säädetään.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Palveluntuottaja on valittava avoimessa ja syrjimättömässä menettelyssä. Jos palveluvelvoite täyttää julkisista hankinnoista annetussa laissa säädetyn hankintasopimuksen tai käyttöoikeussopimuksen määritelmän, palveluntuottajan valinnassa on noudatettava mainitun lain mukaista menettelyä.

123 §. Kilpailulain soveltaminen

Kilpailu- ja kuluttajaviraston oikeudesta puuttua maakunnan tai maakunnan määräysvaltaan kuuluvan yhteisön harjoittamaan kilpailulain vastaiseen menettelyyn tai toiminnan rakenteeseen säädetään kilpailulaissa (948/2011).

16 luku Maakuntien valtakunnalliset palvelukeskukset**124 §. Valtakunnalliset palvelukeskukset**

Maakunnilla on seuraavat valtakunnalliset palvelukeskukset:

- 1) yhteishankintojen palvelukeskus;
- 2) toimitila- ja kiinteistöhallinnon palvelukeskus;
- 3) talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus;
- 4) tieto- ja viestintätekniisten palvelujen palvelukeskus (*ICT-palvelukeskus*).

Maakunnat voivat yhteisesti sopia, että ne perustavat muita vastaavia asiantuntija- ja tukipalveluja tuottavia valtakunnallisia palvelukeskuksia.

Palvelukeskukset ovat maakuntien ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain ja maakuntalain voimaansaattamisesta annetussa laissa (/) säädetyllä tavalla valtion yhteisesti omistamia osakeyhtiötä, joiden tehtävänä on julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (/) 15 §:n 1 momentin tarkoittamana sidosyksikkönä tuottaa itse tai hankkia ostopalveluina 126-129 §:ssä tarkoitettuja asiantuntija- ja tukipalveluja maakunnalle sekä 4 §:ssä tarkoitettulle maakuntakonsernin tytäryhteisölle ja maakunnan palvelulaitokselle sekä valtion viranomaisille siltä osin kuin nämä eivät toimi kilpailutilanteessa markkinoilla.

Palvelukeskukset toimivat liiketaloudellisten periaatteiden mukaisesti. Palvelukeskusten tarkoituksena ei ole voiton tuottaminen.

125 §. Palvelukeskuksen palvelujen käyttövelvoite

Maakunnan, maakuntakonsernin tytäryhteisön ja maakunnan palvelulaitoksen on käytettävä 126-129 §:ssä tarkoitettuja palvelukeskusten tuottamia palveluja, ellei 126, 128 ja 129 §:ssä tarkoitettuisissa palveluissa muun palveluntuottajan tarjoaman palvelun käyttö ole tietyssä toiminnassa tai asiassa taikka sen osassa välttämätöntä taloudellisesta, toiminnallisesta, teknisestä tai muusta vastaavasta perustellusta syystä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin käyttövelvoitteen piiriin kuuluvista palveluista. Ennen valtioneuvoston asetuksen antamista on kuultava maakuntia ja tarvittavassa laajuudessa maakuntakonsernin tytäryhteisöjä ja maakuntien palvelulaitoksia.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016**126 §. Yhteishankintojen palvelukeskuksen tehtävät**

Yhteishankintojen palvelukeskus on julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (/) 4 §:n 12 kohdassa sekä vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (/) 4 §:ssä 12 kohdassa tarkoitettu yhteishankintayksikkö.

Yhteishankintojen palvelukeskuksen tehtävänä on:

- 1) tuottaa yhteishankintatoimintoja ja hankintojen tukitoimintoja maakuntien lukuun sekä ylläpitää hankintasopimuksia;
- 2) tuottaa hankintatoimen kehittämis- ja asiantuntijapalveluja;
- 3) tuottaa markkinoihin ja hankintoihin liittyviä analyysipalveluja;
- 4) tuottaa logistiikkapalveluja.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin yhteishankintojen palvelukeskuksen tehtävistä.

127 §. Toimitila- ja kiinteistöhallinnon palvelukeskuksen tehtävät

Toimitila- ja kiinteistöhallinnon palvelukeskuksen tehtävänä on:

- 1) tuottaa tilapalveluja ja niihin välittömästi liittyviä muita palveluja;
- 2) huolehtia omistuksessaan olevasta kiinteistövarallisuudesta;
- 3) antaa vuosittain maakunnille ja valtioneuvostolle selvitys tehdyistä investointipäätöksistä ja niiden vaikutuksista maakuntatalouteen.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin toimitila- ja kiinteistöhallinnon palvelukeskuksen tehtävistä.

128 §. Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen tehtävät

Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen tehtävänä on:

- 1) tuottaa taloushallinnon, maksuliikenteen ja kirjanpidon palveluja ja niihin välittömästi liittyviä muita palveluja;
- 2) tuottaa henkilöstö- ja palkkahallinnon asiantuntija- ja tukipalveluja ja niihin välittömästi liittyviä muita palveluja.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen tehtävistä.

129 §. Tieto- ja viestintäteknisten palvelujen palvelukeskuksen (ICT-palvelukeskus) tehtävät

Tieto- ja viestintäteknisten palvelujen palvelukeskuksen tehtävänä on tuottaa tietohallinto-, kehittämis-, integraatio- sekä tietojärjestelmä- ja tietotekniikkapalveluja maakunnille ja valtion viranomaisille.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin tieto- ja viestintäteknisten palvelujen palvelukeskuksen tehtävistä.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016**130 §. Tiedonsaantioikeus**

Maakunnilla ja ministeriöillä on oikeus saada pyynnöstä palvelukeskukselta tarpeelliset tiedot ja asiakirjat sen ohjausta ja valvontaa sekä maakunnan toiminta- ja taloussuunnittelun ja talousarvion laatimista varten.

Palvelukeskuksella on oikeus saada pyynnöstä maakunnalta, maakuntakonsernin tytäryhteisöltä ja maakunnan palvelulaitokselta tehtäviensä hoitamista varten tarpeelliset tiedot ja asiakirjat, jollei salassapitoa ja henkilötietojen käsittelyä koskevista säännöksistä muuta johdu.

131 §. Palvelukeskusten vastuu sitoumuksista

Palvelukeskus ja sen tytäryhtiö vastaavat velka-, vuokra-, palvelu-, hankinta- ja toimitussopimuksista sekä muista vastaavista sitoumuksista, joihin maakunta on sitoutunut ja jotka koskevat yhtiölle luovutettua omaisuutta.

132 §. Palvelukeskuksen tytäryhtiö

Palvelukeskuksella voi maakuntien antamalla luvalla olla hallinnassaan kirjanpitolain (1336/1997) 1 luvun 5 §:ssä ja 6 §:n 1 momentissa tarkoitettujen osakeyhtiöiden osakkeita. Tällainen osakeyhtiö on palvelukeskuksen tytäryhtiö.

Palvelukeskus ei saa antaa tytäryhtiölleen konserniavustuksia.

133 §. Asiantuntija- ja tukipalveluja koskeva yhteistyö

Palvelukeskukset voivat perustaa 126-129 §:ssä tarkoitetuilla toimialoilla yhteisiä asiantuntija- ja tukipalveluja tuottavia yksiköjä kuntien ja valtion vastaavien asiantuntija- ja tukipalveluja tuottavien yksiköiden kanssa.

134 §. Palvelukeskuksen osakkeiden luovutusrajoitus

Maakunta ei saa myydä tai pantata ja muutoin luovuttaa 124 §:ssä tarkoitettujen osakeyhtiöiden osakkeita muille tahoille kuin toiselle maakunnalle tai valtiolle.

135 §. Muun lainsäädännön soveltaminen palvelukeskuksiin

Palvelukeskuksiin sovelletaan osakeyhtiölakia (624/2006), jollei laissa toisin säädetä.

Palvelukeskuksiin sovelletaan hallintolakia (434/2003), viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetua lakia (621/1999), kielilakia (423/2003), Saamen kielilakia (1086/2003) ja arkistolakia (831/1994).

17 luku Erinäiset säännökset**136 §. Maakunnan toiminnan, talouden ja palvelutuotannon seuranta ja tietojen tuottaminen**

Maakunnan on seurattava alueensa väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä sille säädettyjen tehtävien laatua, vaikuttavuutta ja kustannuksia. Lisäksi maakunnan on seurattava oman palvelutuotannon

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

toimintaa ja taloutta ja verrattava sitä muiden tuottamien palvelujen vaikuttavuuteen, tehokkuuteen ja taloudellisuuteen.

Maakunnan on tuotettava toimialoittain tietoja sille säädettyjä tehtäviä koskevasta toiminnasta, taloudesta ja palvelutuotannon laadusta maakunnan toiminnan seurantaan, valvontaa ja ohjausta varten. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tuotettavista tiedoista sekä tietojen tuottamisen menettelytavoista ja ajankohdista.

Maakunnalle toimeksiantosopimuksen perusteella palveluja tuottavien yksityisten palveluntuottajien on toimitettava 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien edellyttämät tiedot maakunnalle (maakunnan,) Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen tai muun lain perusteella tiedon saamiseen oikeutetun viranomaisen määrittelemällä tavalla.

Maakunnan on julkaistava yleiseen käyttöön sen taloutta ja toimintaa koskevat seurantatiedot. Julkaistavat tiedot eivät saa sisältää yksittäistä henkilöä koskevia tunnistetietoja ja ne on käsiteltävä siten, ettei yksittäistä henkilöä voida niistä tunnistaa suoraan eikä välillisesti.

Maakunnan toiminnan seurantaan, valvontaa ja ohjausta varten tuotettavista toimialakohtaisista muista tiedoista säädetään erikseen.

137 §. Varautuminen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin

Maakunnan on valmiussuunnitelmin ja normaaliolojen häiriötilanteissa tai poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluun sekä muilla toimenpiteillä huolehdittava siitä, että sen toiminta jatkuu mahdollisimman häiriöttömästi normaaliolojen häiriötilanteissa sekä poikkeusoloissa.

18 luku. Oikaisuvaatimus ja maakuntavalitus

138 §. Luvun säännösten soveltaminen

Oikaisuvaatimuksen tekemiseen ja maakuntavalitukseen maakunnan viranomaisen päätöksestä sovelletaan tämän luvun säännöksiä, jollei erikseen toisin säädetä. Jos päätökseen saa muun lain nojalla hakea muutosta maakuntavalituksin, ei 139 §:ää sovelleta.

Oikaisuvaatimukseen ja maakuntavalitukseen sovelletaan muuten, mitä hallintolaisissa ja hallintolainkäyttölaissa säädetään oikaisuvaatimuksesta ja valituksesta.

139 §. Oikaisuvaatimus

Maakuntahallituksen ja lautakunnan sekä niiden jaoston ja alaisen viranomaisen päätökseen tyytymättömän saa hakea siihen oikaisua.

Oikaisuvaatimus tehdään maakuntahallituksen ja lautakunnan sekä niiden jaoston ja alaisen viranomaisen päätöksestä asianomaiselle toimielimelle. Oikaisuvaatimus maakunnan palvelulaitoksen hallituksen päätöksestä tehdään hallitukselle ja 85 §:n 3 momentissa tarkoitettua viranhaltijan päätöksestä palvelulaitoksen hallintosäännössä määrätylle viranhaltijalle/oikaisuvaatimuselimestä. Oikaisuvaatimus on käsiteltävä kiireellisenä.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016**140 §. Maakuntavalitus**

Maakuntavaltuuston päätökseen sekä maakuntahallituksen ja lautakunnan oikaisuvaatimuksen johdosta antamaan päätökseen haetaan muutosta maakuntavalituksella hallinto-oikeudelta.

Valituksen saa tehdä sillä perusteella, että:

- 1) päätös on syntynyt virheellisessä järjestyksessä;
- 2) päätöksen tehnyt viranomainen on ylittänyt toimivaltansa; tai
- 3) päätös on muuten lainvastainen.

Valittajan tulee esittää 2 momentissa tarkoitetut valituksen perusteet ennen valitusajan päättymistä.

141 §. Oikaisuvaatimus- ja valituskelpoisuus

Päätöksestä, joka koskee vain valmistelua tai täytäntöönpanoa, ei saa tehdä oikaisuvaatimusta eikä maakuntavalitusta.

142 §. Oikaisuvaatimus- ja valitusoikeus

Oikaisuvaatimuksen ja maakuntavalituksen saa tehdä se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (*asianosainen*) sekä maakunnan jäsen.

Edellä 46 §:ssä tarkoitettussa maakuntien yhteistoiminnassa järjestettyjä tehtäviä koskevasta päätöksestä oikaisuvaatimuksen ja maakuntavalituksen saa tehdä myös yhteistoimintaan osallinen maakunta ja sen jäsen.

Oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen saa hakea muutosta maakuntavalituksin vain se, joka on tehnyt oikaisuvaatimuksen. Jos päätös on oikaisuvaatimuksen johdosta muuttunut, saa päätökseen kuitenkin hakea muutosta maakuntavalituksin myös se, jolla on 1 tai 2 momentin nojalla oikeus tehdä maakuntavalitus.

143 §. Oikaisuvaatimus- ja valitusaika

Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän ja maakuntavalitus 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

144 §. Päätöksen tiedoksianto asianosaiselle

Päätös annetaan tiedoksi hallintolain 59 §:ssä tarkoitettuna tavallisena tiedoksiantona.

145 §. Päätöksen tiedoksianto maakunnan jäsenelle

Maakuntavaltuuston, maakuntahallituksen ja lautakunnan pöytäkirja siihen liitettyine oikaisuvaatimusohjeineen tai valitusosoituksineen pidetään tarkastamisen jälkeen nähtävänä yleisessä tietoverkossa, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu. Jos asia on kokonaan salassa pidettävä, pöytäkirjassa julkaistaan ainoastaan maininta salassa pidettävän asian käsittelystä. Pöytäkirjassa julkaistaan ainoastaan tiedonsaannin kannalta välttämättömät henkilötiedot. Pöytäkirjan sisältämät henkilötiedot on poistettava tietoverkosta oikaisuvaatimus- tai valitusajan päättyessä.

KESKENERÄINEN LUONNOS 27.6.2016

Maakunnan muun kuin 1 momentissa tarkoitetun viranomaisen pöytäkirja pidetään vastaavasti yleisesti nähtävänä, jos asianomainen viranomainen katsoo sen tarpeelliseksi.

Maakunnan jäsenen ja 142 §:n 2 momentissa tarkoitetun maakunnan ja sen jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemän päivän kuluttua siitä, kun pöytäkirja on pantu nähtäville yleiseen tietoverkkoon.

146 §. Oikaisuvaatimusohjeet ja valitusosoitus

Päätökseen, josta saa tehdä oikaisuvaatimuksen, on liitettävä oikaisuvaatimusohjeet.

Päätökseen, josta saa tehdä maakuntavalituksen, on liitettävä valitusosoitus.

Päätökseen, josta ei saa tehdä oikaisuvaatimusta eikä maakuntavalitusta, on liitettävä ilmoitus muutoksenhakukiellosta. Ilmoituksessa on mainittava mihin säännökseen kiello perustuu.

147 §. Jatkovalitus

Hallinto-oikeuden päätöksestä saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Maakunnan on viipymättä julkaistava ilmoitus hallinto-oikeuden päätöksestä yleisessä tietoverkossa, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu. Päätöksen sisältämät henkilötiedot on poistettava tietoverkosta valitusajan päättyessä.

Valitusaika luetaan siitä, kun ilmoitus päätöksestä on julkaistu. Jos päätös on annettu asianosaiselle erikseen tiedoksi, valitusaika luetaan kuitenkin tiedoksisaannista.

148 §. Päätöksen täytäntöönpanokelpoisuus

Päätös voidaan panna täytäntöön ennen kuin se on saanut lainvoiman. Täytäntöönpanoon ei kuitenkaan saa ryhtyä, jos oikaisuvaatimus tai valitus käy täytäntöönpanon johdosta hyödyttömäksi taikka jos oikaisuvaatimuksen käsittelevä toimielin tai valitusviranomainen kieltää täytäntöönpanon.

19 luku. Voimaantulo**149 § Voimaantulo**

Tämän lain voimaan tulosta säädetään lailla.